
M e d n a r o d n a
r a z i s k a v a
poučevanja in učenja
T A L I S

Mednarodna raziskava poučevanja in učenja TALIS

Nacionalno poročilo

Mednarodna raziskava poučevanja in učenja TALIS: Nacionalno poročilo

Avtorji: *mag. Mitja Sardoč, Luka Klepac, Mojca Rožman, dr. Tina Vršnik Perše, mag. Barbara Brečko*

Oblikovanje knjižnega bloka in naslovice, prelom: *dr. Jonatan Vinkler*

Izdajatelj in založnik: *Pedagoški inštitut, Ljubljana*

november 2009

Zanj: *dr. Mojca Štraus, v. d. direktorice*

Tisk: *Grafika 3000 d.o.o., Dob*

Naklada: *700 izvodov*

Publikacija je nastala v okviru projekta *Ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v izobraževanju in usposabljanju – Evalvacija vzgoje in izobraževanja na podlagi mednarodno priznanih metodologij*, ki ga sofinancirata Evropski socialni sklad Evropske unije in Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

373.3.091.2
37.091.12:005.963

MEDNARODNA raziskava poučevanja in učenja TALIS : nacionalno poročilo / [avtorji Mitja Sardoč ... et al.]. - Ljubljana : Pedagoški inštitut, 2009

ISBN 978-961-270-018-8

1. Sardoč, Mitja

248436480

Kazalo

Kazalo slik	9	5
Kazalo tabel	13	
I Predstavitev Mednarodne raziskave poučevanja in učenja TALIS	17	
O Mednarodni raziskavi poučevanja in učenja TALIS	17	
Instrumenti pridobivanja podatkov v raziskavi TALIS	19	
Populacija učiteljev, ki je sodelovala v raziskavi TALIS	20	
Izvedba raziskave TALIS v Sloveniji	21	
Struktura nacionalnega poročila raziskave TALIS	23	
II Profil populacije učiteljev in šol, kjer so zaposleni	25	
Uvod	25	
Profil učiteljev in ravnateljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS	26	
<i>Distribucija učiteljev na ravni ISCED 2 glede na spol</i>	26	
<i>Distribucija učiteljev na ravni ISCED 2 glede na starost</i>	27	
<i>Distribucija ravnateljev na ravni ISCED 2 glede na starost</i>	29	
<i>Distribucija učiteljev na ravni ISCED 2 glede na izobrazbo</i>	30	
<i>Zaposlitveni status učiteljev in delovna doba</i>	30	
<i>Ravnateljji glede na leta poučevanja</i>	34	

	Profil sodelujočih šol, kjer so zaposleni učitelji	34
	<i>Velikost šol</i>	35
	<i>Velikost razredov in delovno okolje učiteljev</i>	36
	<i>Šolski viri</i>	37
	<i>Šolska avtonomija</i>	42
	<i>Šolska klima</i>	45
	<i>Vedenje učiteljev, ki na šolah ovira učni proces</i>	47
	<i>Vedenje učencev, ki na šolah ovira učni proces</i>	51
	Razprava in sklepi	56
	Tabele	57
	III Strokovno izpopolnjevanje učiteljev	67
	Uvod	67
	Raven in intenzivnost udeležbe učiteljev v strokovnem izpopolnjevanju	69
	<i>Udeležba učiteljev v programih strokovnega izpopolnjevanja</i>	69
	<i>Obseg udeležbe učiteljev v strokovnem izpopolnjevanju</i>	70
	Vrsta strokovnega izpopolnjevanja, ki so se ga učitelji udeležili	73
	Neizpolnjene zahteve učiteljev na področju strokovnega izpopolnjevanja	78
6	<i>Indeks potreb učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju</i>	83
	<i>Finančna podpora učiteljem za udeležbo na strokovnem izpopolnjevanju</i>	84
	Ovire, ki onemogočajo uresničevanje potreb učiteljev na področju strokovnega izpopolnjevanja	87
	Vpliv strokovnega izpopolnjevanja učiteljev	90
	Razprava in sklepi	94
	Tabele	96
	IV Prakse poučevanja ter prepričanja in stališča učiteljev	105
	Uvod	105
	Prakse poučevanja, stališča in prepričanja učiteljev	107
	<i>Prepričanja učiteljev [ter ravnateljev] o poučevanju in učenju</i>	107
	<i>Poučevanje in učenje kot neposredni prenos</i>	107
	<i>Konstruktivistični pogled na poučevanje in učenje</i>	108
	Prakse poučevanja učiteljev	111
	Uporaba praks poučevanja učiteljev glede na predmetna področja	115
	Sodelovanje med učitelji	116
	Razredno okolje	119
	<i>Klima v razredu</i>	119

<i>Čas v okviru pouka, ki ga učitelji porabijo za posamezne dejavnosti</i>	120
Odnosi med učitelji in učenci	123
Lastna učinkovitost učiteljev ter zadovoljstvo z zaposlitvijo	124
Razprava in sklepi	126
V Evalvacija šol ter povratne informacije in ocena učiteljev	129
Uvod	129
Okvir evalvacije vzgoje in izobraževanja v šolah: podatki, pridobljeni v raziskavi TALIS	130
<i>Podatki o evalvaciji šol ter povratnih informacijah in oceni učiteljev, zbranih v raziskavi TALIS</i>	130
Evalvacija šol	131
<i>Vrsta in pogostost evalvacije šol</i>	132
<i>Pogostost evalvacij šole</i>	132
<i>Področje evalvacij na šolah</i>	135
<i>Vpliv [zunanjih in notranjih] evalvacij na posamezne vidike organizacije in dela šol</i>	139
<i>Povratne informacije in ocenjevanje učiteljev</i>	142
<i>Pogostost ocene in povratnih informacij učiteljem</i>	143
<i>Vpliv ocenjevanja učiteljev na posamezne vidike dela učiteljev</i>	146
Cilji ocenjevanja učiteljev	146
<i>Posledice ob negativni oceni dela učitelja</i>	147
Povratne informacije in ocene učiteljem	148
<i>Področje povratnih informacij in ocene učiteljem</i>	149
<i>Spremembe pogojev dela učiteljev kot posledica povratnih informacij in ocen</i>	153
Vpliv ocen in povratnih informacij na poučevanje in delo učiteljev	155
<i>Narava in vpliv ocene in/ali povratne informacije učiteljem</i>	157
<i>Dojemanje pravičnosti povratne informacije in ocene s strani učiteljev</i>	159
<i>Sprememba zadovoljstva in varnosti zaposlitve</i>	160
<i>Ocene in povratne informacije učiteljem ter razvoj šol</i>	160
Razprava in sklepi	164
Tabele	164
VI Vodenje za učenje: vodenje šol in stili upravljanja	185
Uvod	185
Cilji raziskave TALIS, ki se nanašajo na ravnatelje	186
Indeksi vedenja ravnateljev na področju upravljanja šol	186
Pereče dimenzije vedenja ravnateljev na področju upravljanja šol	194

<i>Upravljanje šolskih ciljev – neposredno upravljanje preko ciljev šole in razvoja kurikula</i>	196
<i>Pedagoško upravljanje – ravnanje ravnateljev, ki se nanaša na izboljšanje poučevanja učiteljev</i>	196
<i>Neposredni nadzor poučevanja v šolah – ravnanje ravnateljev, ki se nanaša na nadzor poučevanja učiteljev ter učnih rezultatov</i>	196
<i>Odgovorno upravljanje – vzpostavljanje zunanje in notranje odgovornosti</i>	197
<i>Birokratsko upravljanje – usmerjenost ravnanja ravnateljev predvsem v upoštevanje birokratskih pravil</i>	197
Stili vodenja in odločanje	197
Razprava in sklepi	199
VII Zaključek	201
Literatura	205

Kazalo slik

Slika 2.1: Odstotek učiteljev in ravnateljev glede na spol	26
Slika 2.2: Distribucija učiteljev na ravni ISCED 2 glede na starost	27
Slika 2.3: Distribucija učiteljev v Sloveniji glede na starostne skupine in spol	28
Slika 2.4: Distribucija ravnateljev glede na starost	29
Slika 2.5: Zaposlitveni status učiteljev	31
Slika 2.6: Starostna struktura učiteljev, zaposlenih za nedoločen čas	32
Slika 2.7: Učitelji glede na leta poučevanja	33
Slika 2.8: Ravnatelji glede na leta poučevanja	34
Slika 2.9: Povprečna velikost šol (število vpisanih učencev na šolo)	35
Slika 2.10: Kategorije zaposlenih na šolah in povprečna velikost razreda	36
Slika 2.11: Odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da pomanjkanje šolskih virov pomembno (zelo ali nekoliko) ovira proces poučevanja na šolah	38
Slika 2.12: Povprečni seštevek odstotkov pomanjkanja šolskih virov, zaobseženih v raziskavi TALIS, ki ovirajo izvajanje poučevanja, po posameznih državah	39
Slika 2.13: Indeks pomanjkanja človeških virov	40
Slika 2.14: Indeks pomanjkanja materialnih virov	41
Slika 2.15: Odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali o avtonomiji pri posameznih področjih odločanja na ravni šol	43

	Slika 2.16: Odstotek učiteljev glede na avtonomijo ravnateljev pri posameznih področjih odločanja na ravni šol	45
	Slika 2.17: Odstotek učiteljev, katerih ravnateljji so poročali, da vedenje učiteljev (zelo ali nekoliko) ovira učni proces na njihovih šolah	47
	Slika 2.18: Indeks oblik vedenja učiteljev, ki ovirajo učni proces	48
	Slika 2.19: Odstotek učiteljev, katerih ravnateljji so poročali, da odsotnost učiteljev (zelo ali nekoliko) ovira učni proces na njihovih šolah (glede na starost ravnateljev)	49
	Slika 2.20: Odstotek učiteljev, katerih ravnateljji so poročali, da odsotnost učiteljev (zelo ali nekoliko) ovira učni proces na njihovih šolah (glede na delovne izkušnje ravnateljev)	50
	Slika 2.21: Odstotek učiteljev, katerih ravnateljji so poročali, da odsotnost učiteljev (zelo ali nekoliko) ovira učni proces na njihovih šolah (glede na skupnost, v kateri se nahaja šola)	50
	Slika 2.22: Odstotek učiteljev, katerih ravnateljji so poročali, da posamezne oblike vedenja učencev (zelo ali nekoliko) ovirajo učni proces na njihovih šolah	51
	Slika 2.23: Odstotek učiteljev, ki prihajajo iz šol, kjer naslednje oblike vedenja učencev, po mnenju ravnateljev, (zelo ali nekoliko) ovirajo učni proces na njihovih šolah	52
	Slika 2.24: Indeks oblik vedenja učencev, ki ovirajo učni proces	53
	Slika 2.25: Odstotek učiteljev, katerih ravnateljji so poročali, da nemir v razredu (zelo ali nekoliko) ovira učni proces na njihovih šolah (glede na starost ravnateljev)	54
IO	Slika 2.26: Odstotek učiteljev, katerih ravnateljji so poročali, da nemir v razredu (zelo ali nekoliko) ovira učni proces na njihovih šolah (glede na izkušnje ravnateljev)	55
	Slika 2.27: Odstotek učiteljev, katerih ravnateljji so poročali, da nemir v razredu (zelo ali nekoliko) ovira učni proces na njihovih šolah (glede na kraj, v kateri se nahaja šola)	55
	Slika 3.1: Odstotek učiteljev, ki so se udeležili katere od oblik strokovnega izpopolnjevanja	70
	Slika 3.2: Povprečno število dni strokovnega izpopolnjevanja, ki so ga bili v osemnajstih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS deležni učitelji	71
	Slika 3.3: Primerjava odstotka učiteljev, ki so se v osemnajstih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS udeležili katere od oblik strokovnega izpopolnjevanja, ter povprečnega števila dni strokovnega izpopolnjevanja	72
	Slika 3.4: Dnevi strokovnega izpopolnjevanja – medkvartilni razmik (2007–08)	73
	Slika 3.5: Udeležba učiteljev po posameznih oblikah strokovnega izpopolnjevanja	74
	Slika 3.6: Odstotek učiteljev, ki so se želeli strokovno izpopolnjevati v večjem obsegu, kakor so se v osemnajstih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS	78
	Slika 3.7: Potrebe učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju glede na področje strokovnega izpopolnjevanja	79
	Slika 3.8: Indeks potreb učiteljev po strokovnem izpopolnjevanju, merjen po 11 področjih dela	83
	Slika 3.9: Vrsta podpore učiteljem za udeležbo v strokovnem izpopolnjevanju	85

Slika 3.10: Indeks podpore učiteljem pri strokovnem izpopolnjevanju	86
Slika 3.11: Odstotek učiteljev, ki so se strokovno izpopolnjevali v službenem času v primerjavi s povprečnim številom dni strokovnega izpopolnjevanja (2007–08)	87
Slika 3.12: Primerjava neizpolnjenih želja po strokovnem izpopolnjevanju s številom dni izpopolnjevanja	88
Slika 3.13: Razlogi, zaradi katerih se učitelji strokovnega izpopolnjevanja niso udeležili v večjem obsegu	89
Slika 3.14: Vpliv strokovnega izpopolnjevanja na delo učiteljev	91
Slika 3.15: Vpliv posameznih kategorij strokovnega izpopolnjevanja na delo učiteljev	92
Slika 3.16: Vpliv strokovnega izpopolnjevanja in odstotek slovenskih učiteljev, ki so se ga udeležili	93
Slika 4.1: Okvir za analizo praks poučevanja in prepričanj učiteljev	106
Slika 4.2: Stališča slovenskih učiteljev o poučevanju in učenju	108
Slika 4.3: Stališča slovenskih ravnateljev o poučevanju in učenju	109
Slika 4.4: Pristopi k poučevanju in učenju – mednarodna primerjava	110
Slika 4.5: Pogostost dejavnosti v določenem oddelku skozi šolsko leto	113
Slika 4.6: Prakse poučevanja učiteljev – mednarodna primerjava	114
Slika 4.7: Prakse poučevanja učiteljev glede na predmetno področje	115
Slika 4.8: Sodelovanje med učitelji – pogostost dejavnosti sodelovanja	117
Slika 4.9: Sodelovanje med učitelji – mednarodna primerjava	118
Slika 4.10: Soglašanje učiteljev s trditvami o razredni klimi	120
Slika 4.11: Porazdelitev porabljenega časa v razredu med poukom (2007–08)	121
Slika 4.12: Mednarodna primerjava dveh indikatorjev razredne klime	121
Slika 4.13: Odnos učitelji – učenci: percentili standardiziranih faktorskih ocen	123
Slika 4.14: Stališča učiteljev o lastni učinkovitosti ter zadovoljstvo z zaposlitvijo	125
Slika 4.15: Povprečja lastne učinkovitosti učiteljev ter zadovoljstva učiteljev s svojo zaposlitvijo v sodelujočih državah	126
Slika 5.1: Struktura evalvacije procesa vzgoje in izobraževanja v šolah	131
Slika 5.2: Zunanja evalvacija šol v zadnjih petih letih	132
Slika 5.3: Samoevalvacija šol v zadnjih petih letih	134
Slika 5.4: Mnenja ravnateljev o pomenu posameznih vidikov evalvacije	136
Slika 5.5: Kriteriji evalvacije na šolah	137
Slika 5.6: Kriteriji evalvacije na šolah	138
Slika 5.7: Vpliv (zunanjih in notranjih) evalvacij na posamezne vidike organizacije in dela šol	140

Slika 5.8: Indeks vpliva (zunanjih in notranjih) evalvacij na šole po posameznih državah	141
Slika 5.9: Vir in pogostost povratnih informacij ter ocen učiteljem v sodelujočih državah	143
Slika 5.10: Mnenja ravnateljev o vplivu različnih vidikov na oceno učiteljev	145
Slika 5.11: Pomembnost ciljev ocene učiteljevega dela na šoli po mnenju ravnateljev	146
Slika 5.12: Pogostost dejavnosti, če ocena učiteljevega dela pokaže na šibke točke ali če ravnatelj meni, da učitelj svojih dolžnosti ne opravlja dovolj dobro	147
Slika 5.13: Odstotek učiteljev, ki niso prejeli nobene ocene ali povratne informacije, ter učiteljev, zaposlenih v šolah, kjer v zadnjih petih letih niso opravili nobene evalvacije	149
Slika 5.14: Odstotek učiteljev, ki so poročali, da so bili pri njihovi oceni in/ali povratni informaciji posamezni vidiki evalvacije pomembno ali vsaj zmerno upoštevani	150
Slika 5.15: Pomen kriterijev za ocenjevanje in/ali povratno informacijo učiteljem	152
Slika 5.16: Odstotek učiteljev, ki so poročali, da je ocena oziroma povratna informacija, ki so jo prejeli na podlagi evalvacije, pomembno ali vsaj zmerno vplivala na naslednje	153
Slika 5.17: Vpliv ocenjevanja in povratne informacije na posamezne vidike dela in kariere učiteljev	154
Slika 5.18: Vpliv ocen in/ali povratnih informacij na poučevanje učiteljev	156
Slika 5.19: Percepcija ocene in/ali povratne informacije, ki so jo prejeli učitelji	158
Slika 5.20: Percepcija pravičnosti ocene in/ali povratne informacije, ki so jo prejeli učitelji	159
Slika 5.21: Sprememba zadovoljstva in varnosti zaposlitve, ki je sledila prejetju ocene in/ali povratne informacije o delu učiteljev	160
Slika 5.22: Mnenja učiteljev glede ocen in/ali povratnih informacij, ki jih dobivajo, ter njihov vpliv na šolah, kjer so zaposleni	161
Slika 5.23: Odstotek učiteljev, ki so soglašali (oz. močno soglašali) s posameznimi trditvami glede ocen in/ali povratnih informacij	163
Slika 6.1: Povprečni odgovori ravnateljev na izjave, ki se združujejo v indeks upravljanja šolskih ciljev	189
Slika 6.2: Povprečni odgovori ravnateljev na izjave, ki se združujejo v indeks pedagoškega upravljanja	190
Slika 6.3: Povprečni odgovori ravnateljev na postavke, ki se združujejo v indeks neposrednega nadzorovanja poučevanja v šoli	191
Slika 6.4: Povprečni odgovori ravnateljev na postavke, ki se združujejo v indeks odgovornega upravljanja	192
Slika 6.5: Povprečni odgovori ravnateljev na postavke, ki se združujejo v indeks birokratskega upravljanja	193
Slika 6.6: Sestavljenost indeksov pedagoškega in administrativnega vodenja	194
Slika 6.7: Ravnatelji šol glede na stil upravljanja (2007–2008)	199
Slika 6.8: Učinek večje uporabe pedagoškega stila ali administrativnega stila vodenja	200

Kazalo tabel

Tabela 1.1: Države, ki so sodelovale v raziskavi TALIS	19	13
Tabela 1.2: Mednarodni okvir vzorčenja in operacionalizacije glavne izvedbe raziskave TALIS	21	
Tabela 1.3: Okvir vzorčenja in operacionalizacije raziskave TALIS v Sloveniji	22	
Tabela 2.1: Spolna in starostna distribucija učiteljev (2007–08)	57	
Tabela 2.2: Izobrazba učiteljev (2007–08)	58	
Tabela 2.3: Zaposlitveni status in delovne izkušnje učiteljev (2007–08)	59	
Tabela 2.4: Karakteristike šolskega osebja in delež učiteljev v javnih šolah (2007–08)	60	
Tabela 2.5: Šolski viri (2007–08)	61	
Tabela 2.6: Šolska avtonomija (2007–08)	62	
Tabela 2.6(a): Šolska avtonomija (2007–08)	63	
Tabela 2.7: Šolska klima – nanašajoč se na učitelje (2007–08)	64	
Tabela 2.7(a): Šolska klima – nanašajoč se na učence (2007–08)	65	
Tabela 2.7(a1): Šolska klima – nanašajoč se na učence (2007–08)	66	
Tabela 3.1: Odstotek udeležbe slovenskih učiteljev na posameznih dejavnostih strokovnega izpopolnjevanja glede na predmetno področje poučevanja	75	

	Tabela 3.2: Odstotek udeležbe slovenskih učiteljev na posameznih dejavnostih strokovnega izpopolnjevanja glede na leta poučevanja	76
	Tabela 3.3: Strokovno izpopolnjevanje slovenskih učiteljev glede na zaposlitveni status	77
	Tabela 3.4: Potrebe slovenskih učiteljev po strokovnem izpopolnjevanju na posameznih področjih glede na potrebe po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju	80
	Tabela 3.5: Potrebe učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju glede na predmetno področje	82
	Tabela 3.6: Razlogi za manjši obseg strokovnega izpopolnjevanja glede na predmetno področje	90
	Tabela 3.7: Udeležba učiteljev pri strokovnem izpopolnjevanju v zadnjih osemnajstih mesecih	96
	Tabela 3.8: Percentilna distribucija dni strokovnega izpopolnjevanja učiteljev v zadnjih osemnajstih mesecih	97
	Tabela 3.9: Vrste izobraževanj, ki so se jih učitelji udeležili v zadnjih osemnajstih mesecih	98
	Tabela 3.10: Učitelji, ki so se želeli strokovno izpopolnjevati v večjem obsegu, kakor so se v preteklih osemnajstih mesecih	99
	Tabela 3.11: Visoke potrebe učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju	100
	Tabela 3.12: Podpora učiteljem pri strokovnem izpopolnjevanju	102
— 14	Tabela 3.13: Razlogi, zaradi katerih se učitelji strokovnega izpopolnjevanja niso udeležili v večjem obsegu	103
	Tabela 3.14: Vpliv različnih oblik strokovnega izpopolnjevanja na delo učiteljev	104
	Tabela 5.1: Frekvenca in tip šolskih evalvacij (2007–08)	166
	Tabela 5.2: Kriteriji evalvacij na šolah	168
	Tabela 5.3: Vpliv šolskih evalvacij na šole (2007–08)	170
	Tabela 5.4: Frekvenca in izvor ocen in/ali povratne informacije učiteljem (2007–08)	171
	Tabela 5.4(a): Frekvenca in izvor ocen in/ali povratne informacije učiteljem (2007–08)	172
	Tabela 5.4(b): Frekvenca in izvor ocen in/ali povratne informacije učiteljem (2007–08)	173
	Tabela 5.5: Kriteriji za ocenjevanje oz. povratno informacijo učiteljem	174
	Tabela 5.6: Direktn vpliv ocene oz. povratne informacije na ...	176
	Tabela 5.7: Vpliv ocen in/ali povratnih informacij na učni proces (2007–08)	177
	Table 5.8: Percepcija ocene in/ali povratne informacije, ki so jo prejeli učitelji (2007–08)	178
	Table 5.8(a): Percepcija ocene in/ali povratne informacije, ki so jo prejeli učitelji (2007–08)	180
	Tabela 5.9: Mnenja učiteljev glede ocen in/ali povratnih informacij, ki jih dobivajo, ter njihov vpliv na šolah (2007–08)	182

Tabela 6.1: Indeksi vedenja ravnateljev na področju upravljanja šol (2007–08) – izjave znotraj posameznih indeksov vedenja ravnateljev v osnovnih šolah	187
Tabela 6.2: Indeksi vedenja ravnateljev na področju upravljanja šol (2007–08) – indeks stilov vodenja ravnateljev v osnovnih šolah	195
Tabela 6.3: Stili upravljanja in vodenja šol	198

I Predstavitev Mednarodne raziskave po- učevanja in učenja TALIS

O Mednarodni raziskavi poučevanja in učenja TALIS

17

Mednarodna raziskava poučevanja in učenja TALIS [Teaching and Learning International Survey] poteka pod okriljem Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj OECD [Organisation for Economic Co-operation and Development] in je nastala kot skupni projekt držav članic OECD ter drugih sodelujočih držav, med njimi tudi Slovenije. To je prva mednarodna raziskava, katere cilj je zbrati in preučiti podatke, ki so povezani s poučevanjem, prepričanji in stališči učiteljev¹ o poučevanju, njihovem strokovnem izpopolnjevanju ter s pedagoškimi, vodstvenimi in upravnimi vprašanji, ki so povezana z delom ravnateljev.

Raziskava TALIS je bila v izhodišču razvita kot del OECD-jevega projekta *Kazalniki na področju vzgoje in izobraževanja* INES² [Indicators of Education Systems], v

¹ V nacionalnem poročilu raziskave TALIS uporabljamo tako za učiteljice kot za učitelje kakor tudi za ravnateljice in ravnatelje moško obliko obeh samostalnikov.

² Najpomembnejši rezultat projekta INES je letna publikacija *Education at a Glance*, ki prinaša mednarodno primerljive podatke s posameznih vsebinskih področij vzgoje in izobraževanja, npr. o dosežkih in vplivih izobraževanja na zaposlovanje; o vlaganjih v izobraževanje; o vključevanju v posamezne ravni sistema vzgoje in izobraževanju ter o področju učnega okolja, poučevanja in šolskega kurikula itn. (OECD, 2008). Tako pridobivanje podatkov kot tudi priprava mednarodnega poročila *Education at a Glance* potekata po enotni in preverjeni metodologiji, s čimer sta zagotovljeni verodostojnost in mednarodna primerljivost rezultatov. Vključitev Slovenije v program *Kazalniki na področju vzgoje in izobraževanja* na eni strani omogoča sodelovanje pri razvoju in določitvi me-

okviru katerega so zadnji dve desetletji stremeli k razvoju koherentnih indikatorjev, ki bi zagotavljali zanesljiva izhodišča za kvantitativne primerjave delovanja sistemov vzgoje in izobraževanja v državah članicah OECD ter partnerskih državah. Najpomembnejši rezultat projekta INES je letno poročilo *Education at a Glance*, v katerega je Slovenija vključena od leta 2007 dalje. Čeprav je bilo v projektu INES zaznati močan napredek pri razvoju posameznih indikatorjev, povezanih s šolskim okoljem ter organizacijo procesa vzgoje in izobraževanja, kakor tudi učnih rezultatov, je ostala opazna praznina na področju preučevanja učiteljev in poučevanja. Za odpravo teh pomanjkljivosti je bila razvita strategija, ki je vključevala tudi mednarodno raziskavo o učiteljih, ki je bila nato razvita kot mednarodna raziskava TALIS.

Pomembno spodbudo za razvoj raziskave TALIS je predstavljal tudi OECD-jev pregled značilnosti učiteljev, ki je bil predstavljen v poročilu *Teachers Matter: Attracting, Developing and Retaining Effective Teacher* (OECD, 2005). Tam je bila tudi ponovno poudarjena potreba po zagotavljanju kvalitetnejših informacij – tako nacionalnih kot tudi mednarodnih – o različnih vidikih dela učiteljev. Pregled zakonodaje in izobraževalnih politik na tem vsebinskem področju kakor tudi manjkajoči podatki ter prioritete, ki jih je poročilo izpostavilo, so bili osnova za načrtovanje raziskave TALIS.

Temeljni cilj raziskave TALIS je zagotoviti relevantne in verodostojne mednarodne indikatorje na področju dela učiteljev ter opraviti čim učinkovitejšo analizo različnih vidikov poučevanja in učenja nasploh. Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS (str. 19), so bila vodilna načela, ki so vplivala na razvoj strategije raziskave TALIS, naslednja:

- *relevantnost politik*: potreba po jasnosti glede vprašanj politik vzgoje in izobraževanja mora biti upoštevana; osredotočati bi se morali na tista vprašanja, ki so za sodelujoče države najbolj relevantna;
- *dodana vrednost*: vidik mednarodne primerljivosti naj bi raziskavi zagotavljal pomembno korist;
- *usmerjenost k indikatorjem*: strategija naj bi pripomogla k pridobivanju informacij, ki bi jih lahko uporabili za razvoj indikatorjev;
- *veljavnost, zanesljivost, primerljivost in natančnost*: strategija raziskave naj bi sodelujočim državam zagotavljala veljavne, primerljive in zanesljive informacije, ki temeljijo na podlagi natančnega pregleda obstoječih baz podatkov;
- *interpretativnost*: strategija naj bi zagotavljala rezultate, ki jih je v sodelujočih državah mogoče tudi smiselno interpretirati;

todološko zanesljivih ter strokovno usklajenih kazalnikov na področju vzgoje in izobraževanja ter izmenjavo informacij o metodah in praksah razvoja ter uporabo kazalnikov na področju vzgoje in izobraževanja. Na drugi strani pa vsakoletna objava rezultatov v publikaciji *Education at a Glance* omogoča tudi primerjavo vseh kazalnikov o izobraževalnih sistemih, ki so pomembni za oblikovanje politik in sistema upravljanja v vzgoji in izobraževanju z ostalimi državami.

– *učinkovitost in gospodarnost*: strategijo naj bi bilo mogoče izvesti pravočasno ter gospodarno.

V pričajučem poročilu ter v mednarodnem poročilu, ki ga je izdal OECD,³ so predstavljeni rezultati prvega kroga raziskave TALIS, ki je bila izvedena v letu 2008. Odločitev o vsebini in posameznih poudarkih prvega kroga izvedbe raziskave so sprejele sodelujoče države.⁴ Za oblikovanje inštrumentov je bila zadolžena mednarodna skupina strokovnjakov glede na cilje, ki so jih zastavile sodelujoče države. Za upravljanje in koordinacijo mednarodne izvedbe raziskave TALIS je skrbel *Center za obdelavo podatkov* [Data processing Centre] *Mednarodne zveze za evalvacijo izobraževalnih dosežkov* [International Association for the Evaluation of Educational Achievement – IEA] pod nadzorom sekretariata OECD. Poseben poudarek je bil posvečen zagotavljanju (med)kulturne in jezikovne veljavnosti inštrumentov, hkrati so bili uporabljeni tudi mehanizmi zagotavljanja kakovosti pri prevajanju, kakor tudi pri vzorčenju in zbiranju podatkov. V prvem krogu izvedbe raziskave TALIS je sodelovalo 24 držav.

države članice OECD			partnerske države
Avstralija	Italija	Poljska	Bolgarija
Avstrija	Koreja	Portugalska	Brazilija
Belgija (Flamski del) ⁵	Madžarska	Slovaška	Estonija
Danska	Mehika	Španija	Litva
Irska	Nizozemska	Turčija	Malezija
Islandija	Norveška		Malta
			Slovenija

Tabela 1.1: Države, ki so sodelovale v raziskavi TALIS 2008

Instrumenti pridobivanja podatkov v raziskavi TALIS

Pridobivanje podatkov v okviru *Mednarodne raziskave poučevanja in učenja* – TALIS je potekalo z aplikacijo dveh inštrumentov, in sicer *vprašalnika za učitelje* ter *vprašalnika za ravnatelje*. Oba vprašalnika sta vsebovala osnovni demografski del, ki se je nanašal na temeljne karakteristike posameznega anketiranca (spol, starost, izobrazba, delovna doba itn.), ter nekatere podatke, ki so povezani z opravljanjem poklica učitelja oz. ravnatelja (npr. leta poučevanja oz. opravljanja dela ravnatelja itn.).

³ Mednarodno poročilo raziskave TALIS je dostopno na spletnih straneh Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj [OECD] (<http://www.oecd.org/dataoecd/17/51/43023606.pdf>).

⁴ TALIS je bil zasnovan kot zaporedje raziskav, ki omogoča spreminjanje fokusa in hkrati dolgoročno načrtovanje vključevanja populacije učiteljev različnih stopenj vzgoje in izobraževanja v raziskavo.

⁵ V slikah in tabelah nacionalnega poročila raziskave TALIS so pod oznako Belgija podatki flamskega dela Belgije, ki je sodelovala v raziskavi TALIS.

*Vprašalnik za učitelje*⁶

Vprašalnik za učitelje so poleg uvodnega demografskega razdelka sestavljali še štiri vsebinski razdelki, in sicer: razdelek o strokovnem razvoju učiteljev; razdelek o oceni in povratnih informacijah učiteljem; razdelek o metodah poučevanja, prepričanjih in stališčih učiteljev ter razdelek o poučevanju učiteljev v določenem oddelku na šoli, kjer poučujejo.

*Vprašalnik za ravnatelje*⁷

Vprašalnik za ravnatelje so poleg uvodnega demografskega razdelka ter razdelka o osnovnih podatkih o šoli sestavljali še trije vsebinski razdelki, ki se nanašajo na opravljanje dela ravnatelja, in sicer: razdelek o posameznih vidikih upravljanja šole; razdelek o oceni in povratni informaciji učiteljev ter razdelek o šolskih virih.

Populacija učiteljev, ki je sodelovala v raziskavi TALIS

Zaradi razlik med sistemi vzgoje in izobraževanja v državah članicah OECD ter v ostalih partnerskih državah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, razlik v dolžini posameznih stopenj vzgoje in izobraževanja ter razlik med starostjo učencev na posamezni stopnji vzgoje in izobraževanja je mednarodni vzorec raziskave TALIS vključeval poenoten vzorec učiteljev, ki po Mednarodni standardni klasifikaciji izobraževanja poučujejo na ravni ISCED 2 [*International Standard Classification of Education*]⁸ – nižje sekundarno izobraževanje oz. drugo obdobje osnovnega izobraževanja. V raziskavi TALIS so učitelji ravni ISCED 2 opredeljeni kot tisti, ki kot del svojih rednih obveznosti v vzorčni šoli izvajajo poučevanje na ISCED 2 ravni. Učitelji, ki poučujejo na različnih ravneh, med njimi pa tudi na ISCED 2 ravni, so tako bili vključeni v ciljno populacijo. Določen ni bil noben minimum, kolikšen delež naj bi v njihovi delovni obveznosti predstavljalo poučevanje na ISCED 2 ravni. Iz ciljne populacije so bili izločeni le:

- učitelji, ki poučujejo izključno učence s posebnimi potrebami;
- nadomestni učitelji; učitelji, ki poučujejo izključno odrasle; ter
- učitelji, ki so dolgotrajno odsotni, ter učitelji, ki so hkrati tudi ravnatelji.

⁶ Slovenska različica vprašalnika za učitelje je dostopna na spletnih straneh Pedagoškega inštituta (www.pei.si/UserFilesUpload/file/raziskovalna_dejavnost/TALIS/TALIS2008/TALIS08ucitelji.pdf), angleška različica vprašalnika pa na spletnih straneh Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj [OECD] (<http://www.oecd.org/dataoecd/7/32/43081350.pdf>).

⁷ Slovenska različica vprašalnika za ravnatelje je dostopna na spletnih straneh Pedagoškega inštituta (www.pei.si/UserFilesUpload/file/raziskovalna_dejavnost/TALIS/TALIS2008/TALIS08ravnatelji.pdf), angleška različica vprašalnika pa na spletnih straneh Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj [OECD] (<http://www.oecd.org/dataoecd/7/31/43081362.pdf>).

⁸ Podrobnejša razlaga posameznih standardov in ravni izobraževanja je dostopna na spletni strani www.unesco.org/education/information/nfsunesco/doc/isced_1997.htm

Ciljna populacija *Mednarodne raziskave poučevanja in učenja* TALIS v Sloveniji so tako bili učitelji tretje triade programa 9-letne osnovne šole ter ravnatelji šol, ki so bile vključene v raziskavo.

- *Mednarodna ciljna populacija raziskave TALIS*: učitelji višjih razredov programa osnovne šole in ravnatelji teh šol
- *Velikost vzorca*: 200 šol, 20 učiteljev v vsaki šoli
- *Reprezentativni vzorec* šol ter učiteljev znotraj šol
- *Ciljna odzivnost*: 75 % vzorčenih šol, 75 % vzorčenih učiteljev
- *Vprašalniki*: ločeni vprašalniki za učitelje in ravnatelje: odgovarjanje na vsakega traja približno 45 minut
- *Način zbiranja podatkov*: izpolnjujejo lahko tiskane ali spletne vprašalnike
- *Izvedba raziskave*: za države južne poloble od oktobra do decembra 2007 in za države severne poloble od marca do maja 2008

Tabela 1.2: Mednarodni okvir vzorčenja in operacionalizacije glavne izvedbe raziskave TALIS

Izvedba raziskave TALIS v Sloveniji

V Sloveniji so bili kot ciljna populacija v soglasju z mednarodnim centrom raziskave TALIS izbrani učitelji, ki vsaj del svoje učne obveznosti izvajajo v tretjem triletju programa 9-letne osnovne šole, ter ravnatelji tistih osnovnih šol, ki so sodelovale v raziskavi.

Slovenija se je za sodelovanje v raziskavi TALIS odločila že ob samem začetku snovanja raziskave. Tako je imela priložnost sodelovati tudi v pilotski izvedbi raziskave, ki je potekala jeseni leta 2006, katere namen je bilo prvo testiranje posameznih razdelkov predlaganih vprašalnikov za učitelje in ravnatelje. V pilotski izvedbi raziskave je poleg Slovenije sodelovalo še 5 držav (Avstralija – ki ni uspela pravočasno zbrati podatkov, Brazilija, Malezija, Norveška in Portugalska). Slovenija je pilotno raziskavo, podobno kot druge države, izvedla na 5 šolah. Na vsaki šoli je na vprašalnik odgovarjal ravnatelj ter 5 učiteljev. Skupna ugotovitev pilotne raziskave tako v Sloveniji kakor tudi na mednarodni ravni je bila, da so vprašalniki za učitelje in ravnatelje preobsežni, zapleteni in na nekaterih mestih tudi nejasni.

Slovenija je tako kot druge države sodelovala tudi v predraziskavi izvedbe raziskave TALIS, ki je potekala med 19. marcem in 27. aprilom 2007. V vzorec⁹ za predraziskavo je bilo v Sloveniji vključenih 20 osnovnih šol in 13 nadomestnih osnovnih šol, za sodelovanje pa se je odločilo 19 originalno vzorčenih šol, ena šola, ki se za sodelovanje ni odločila, pa v shemi za vzorčenje ni imela predvidene nadomestne šole. V vzorec so bili zaradi majhnega števila učiteljev (v skladu z dogovorom z mednarodnim centrom raziskave TALIS in uradom Statistics Canada) izbrani vsi učitelji na

⁹ Vzorčenje izbranih šol je potekalo pod okriljem urada Statistics Canada, ki je odgovoren za celotno vzorčenje za raziskavo TALIS v vseh sodelujočih državah.

tistih šolah, ki so se odločile za sodelovanje v predraziskavi TALIS. Skupaj je bilo v predraziskavo vključenih 19 osnovnih šol oz. njihovih ravnateljev ter 307 učiteljev tretje triade programa 9-letne osnovne šole. Med ravnatelji jih je 9 izpolnjevalo spletni vprašalnik in 10 tiskani vprašalnik. Med učitelji je 97 učiteljev izpolnjevalo spletni vprašalnik, ostali pa tiskani vprašalnik.

Izvedba glavnega dela raziskave TALIS je na slovenskih osnovnih šolah potekala med 10. marcem in 18. aprilom 2008. V vzorec za glavno raziskavo naj bi bilo vključenih 200 osnovnih šol ter po 20 učiteljev na posamezni šoli. Za sodelovanje se je v Sloveniji odločilo 180 originalno vzorčenih šol ter 8 nadomestnih šol. Za 12 šol v shemi vzorčenja ni bilo predvidenih nadomestnih šol. Skupno je tako v okviru izvedbe glavnega dela raziskave TALIS v Sloveniji sodelovalo 188 osnovnih šol, torej je bila odzivnost 94 %. Med temi šolami je bil za 184 osnovnih šol vrnjen ustrezen delež vprašalnikov (več kot 50 %), tako da so njihovi podatki vključeni v nacionalno bazo podatkov, kar pomeni 92 % delež sodelujočih šol. Enako kot v predraziskavi so bili v Sloveniji v vzorec zaradi majhnega števila učiteljev na posameznih šolah izbrani vsi učitelji na vseh šolah, ki so se odločile za sodelovanje v raziskavi TALIS. V glavni raziskavi je v Sloveniji tako sodelovalo 3467 učiteljev, od katerih je na vprašalnik odgovorilo 3069 učiteljev, torej 88,6 %. Skupno je Slovenija imela 81,7 % delež sodelovanja na glavni izvedbi raziskave TALIS in je tako brez težav dosegla zastavljeno ciljno odzivnost.

22 V nacionalnem centru raziskave TALIS smo se tudi v okviru izvedbe glavnega dela raziskave odločili, da ravnateljem in učiteljem ponudimo možnost, da se individualno odločijo, ali želijo izpolnjevati vprašalnik na spletu ali tiskani vprašalnik. Med ravnatelji se jih je 27,7 % odločilo za izpolnjevanje spletnega vprašalnika, ostali pa so izpolnjevali tiskani vprašalnik. Zanimivo je, da se je za izpolnjevanje spletnih vprašalnikov odločil tudi popolnoma enak delež učiteljev, 72,3 % pa se jih je odločilo za izpolnjevanje tiskanega vprašalnika. Izvedba raziskave TALIS je bila v Sloveniji glede na vse opisane kriterije ter glede na nacionalno ter mednarodno kontrolo kvalitete izvedbe na zelo visoki ravni, kar je potrdilo tudi OECD-jevo poročilo o izvedbi raziskave.

- *Ciljna populacija raziskave TALIS v Sloveniji:* učitelji tretjega triletja programa 9-letne osnovne šole ter ravnatelji teh šol;
- *Velikost vzorca:* 200 osnovnih šol, vsi učitelji ciljne populacije na vzorčnih šolah;
- *Odzivnost:* 92,0 % vzorčenih šol, 88,6 % vzorčenih učiteljev;
- *Način zbiranja podatkov:* 27,7 % ravnateljev in učiteljev je izpolnjevalo spletno vprašalnike, 72,3 % pa tiskane vprašalnike;
- *Izvedba raziskave na šolah:* 10. marec 2008–18. april 2008.

Tabela 1.3: Okvir vzorčenja in operacionalizacije raziskave TALIS v Sloveniji

Struktura nacionalnega poročila raziskave TALIS

Nacionalno poročilo Mednarodne raziskave poučevanja in učenja TALIS sledi strukturi posameznih poglavij mednarodnega poročila raziskave TALIS, kar omogoča boljši vpogled v mednarodne podatke raziskave TALIS ter primerjavo različnih podatkov s posameznimi sodelujočimi državami in TALIS povprečjem. Pričujoče poročilo prinaša predstavitev najpomembnejših rezultatov in ugotovitev, ki so predstavljene v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, razširitev interpretacije podatkov za Slovenijo ter posamezne analize podatkov slovenskih šol, ki so sodelovale v raziskavi TALIS.

2. *poglavje* nacionalnega poročila predstavlja profil populacije učiteljev in ravnateljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, ter profil šol, v katerih so sodelujoči učitelji zaposleni. V okviru tega poglavja so predstavljeni osnovni demografski podatki o učiteljih in ravnateljih ter podatki o šolskih virih, o različnih elementih šolske klime ter posameznih vidikih avtonomije šol.

3. *poglavje* podrobneje predstavlja različne vidike strokovnega izpopolnjevanja učiteljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS [tako na mednarodni ravni kakor tudi v Sloveniji]; obseg strokovnega izpopolnjevanja ter najpogostejše oblike in vpliv strokovnega izpopolnjevanja učiteljev; neizpolnjene zahteve učiteljev na področju strokovnega izpopolnjevanja; podporo, ki jo učitelji prejmejo za udeležbo na strokovnem izpopolnjevanju, ter ovire, ki onemogočajo ali ovirajo uresničevanje potreb učiteljev na področju strokovnega izpopolnjevanja.

4. *poglavje* nacionalnega poročila raziskave TALIS se osredotoča na prakse poučevanja ter prepričanja in stališča učiteljev o poučevanju. Poseben poudarek je namenjen posameznim analizam različnih spremenljivk, ki se nanašajo na poučevanje in učenje, npr. kako se različne prakse poučevanja uporabljajo glede na predmetno področje poučevanja; oblikam medsebojnega sodelovanja med učitelji; zadovoljstvu učiteljev s svojo zaposlitvijo ter občutkom lastne učinkovitosti; analizi medsebojnih odnosov v šolah ter času, ki ga učitelji med poukom porabijo za različne delovne naloge.

5. *poglavje* vsebuje podatke o evalvaciji šol, oceni in povratni informaciji učiteljem ter vplivu le-teh na šole in učitelje. Sledi analiza ocene učiteljev in povratnih informacij v širšem kontekstu razvoja šol ter razprava o povezanosti evalvacij šol, ocen in povratnih informacij ter njihovem vplivu na učitelje in njihovo poučevanje.

6. *poglavje* prinaša razširitev interpretacije posameznih vidikov vodenja šol in stilov upravljanja ravnateljev, ki so predstavljeni v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, ter primerjavo posameznih spremenljivk na področju vodenja šol slovenskih ravnateljev in povprečij odgovorov ravnateljev iz sodelujočih držav.

7. *poglavje* prinaša pregled najpomembnejših ugotovitev raziskave TALIS v Sloveniji ter možnosti, ki jih odpirajo različne povezave z drugimi viri podatkov na področju vzgoje in izobraževanja.

Pričujoče nacionalno poročilo Mednarodne raziskave poučevanja in učenja TALIS tako prinaša predstavitev najpomembnejših rezultatov Mednarodne raziskave poučevanja in učenja v sodelujočih državah ter hkrati primerjavo z različnimi vidiki organizacije procesa vzgoje in izobraževanja v šolah. Poleg tega tukaj predstavljeni podatki odpirajo različne možnosti za sekundarne analize posameznih vidikov konteksta ter procesa vzgoje in izobraževanja, saj vsebujejo podatki, zbrani v okviru raziskave TALIS, tudi vrsto informacij tako o šolskih kakor tudi sistemskih dejavnostih, ki so povezani z delom učiteljev in vodenjem šol – tako na mednarodni ravni kakor tudi v Sloveniji.

II

Profil populacije učiteljev in šol, kjer so zaposleni

Uvod

25

Podatki, zbrani v tem poglavju nacionalnega poročila, se osredotočajo na dva vidika informacij o učiteljih in ravnateljih, ki so sodelovali v raziskavi TALIS. Na eni strani ponujajo te informacije pregled najpomembnejših karakteristik obeh populacij anketirancev, npr. distribucija učiteljev glede na spol, razlike v izobrazbeni strukturi učiteljev in učiteljic ter najpomembnejše karakteristike sodelujočih šol, na drugi strani pa omogočajo vpogled v kompleksnost organizacije procesa vzgoje in izobraževanja na šolah.

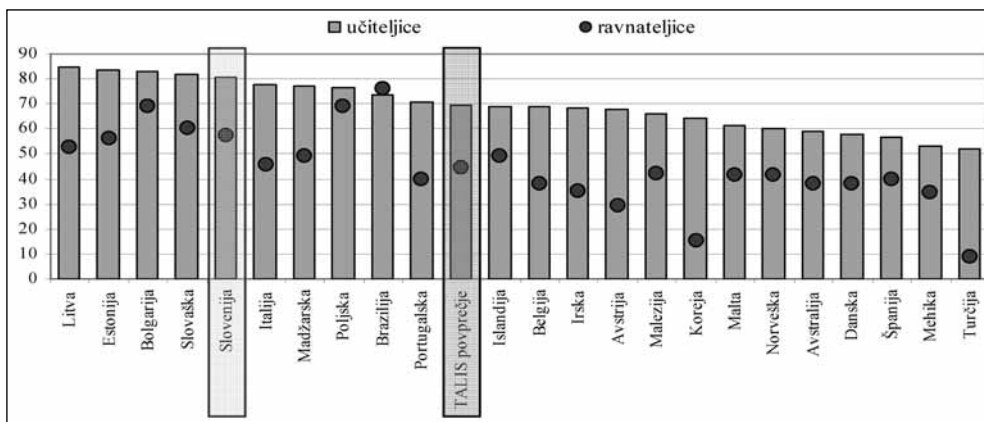
Podatki in analize, ki so predstavljeni v tem poglavju, so razdeljeni v dva razdelka. Prvi razdelek tega poglavja [*Profil učiteljev in ravnateljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS*] prinaša podrobnejšo predstavitev profila učiteljev in ravnateljev, ki so bili vključeni v raziskavo TALIS. V okviru tega razdelka je predstavljen profil sodelujočih učiteljev – tako na mednarodni kot tudi na nacionalni ravni – z vidika različnih karakteristik, npr. starosti učiteljev, njihovega spola, stopnje dosežene izobrazbe, let delovne dobe, zaposlitvenega statusa itn. Prav tako so v tem razdelku predstavljeni tudi osnovni demografski podatki o ravnateljih. Ti podatki ponujajo vpogled v organizacijo poučevanja in učenja na šolah tako v mednarodnem kakor tudi v nacionalnem kontekstu ter identifikacijo tistih dejavnikov, ki pomembno vplivajo na posamezne elemente procesa vzgoje in izobraževanja.

Drugi razdelek tega poglavja [*Profil sodelujočih šol, v katerih so zaposleni učitelji*] ponuja vir informacij o temeljnih karakteristikah učnega okolja, o delovnih pogojih učiteljev in ravnateljev, o osnovnih dejavnikih šolske avtonomije ter o učnem okolju. Analize in podatki, zbrani v tem razdelku, vsebujejo informacije o zaposlitveni strukturi učiteljev in ravnateljev na šolah; šolski avtonomiji, šolskih virih oz. pomanjkanju le-teh ter o šolski klimi. Kakor so pokazale številne raziskave in primerjalne analize izobraževalnih politik, so ti podatki zelo pomembni za preučevanje različnih vidikov poučevanja in učenja ter dosežkov učencev. Čeprav raziskava TALIS nima neposredne povezave z dosežki učencev na posameznih področjih (npr. matematika, naravoslovje, bralna pismenost) ter s tem možnosti analize povezanosti vpliva različnih šolskih in kontekstualnih spremenljivk z dosežki učencev, omogočajo tukaj predstavljeni podatki identifikacijo posameznih dejavnikov, ki so povezani s kontekstom šolanja in dejavnikov, ki so povezani s procesom šolanja ter njihovo medsebojno povezanost. Prav zaradi obsega in kompleksnosti interpretacije podatkov in informacij, ki jih ponujajo rezultati raziskave TALIS, je potrebno izpostaviti, da so temeljna ciljna populacija te raziskave učitelji.

Profil učiteljev in ravnateljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS

Demografski profil učiteljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, zagotavlja osnovne informacije o karakteristikah učiteljev, hkrati pa ponuja tudi možnost za dodatne sekundarne analize tako mednarodnih kakor tudi nacionalnih podatkov, ki so predstavljeni v tem poročilu (npr. povezanost zaposlitvenega statusa učiteljev z obsegom in naravo strokovnega izpopolnjevanja). Obenem so demografske karakteristike učiteljev pomemben vir podatkov tako za medsebojno primerjavo sodelujočih držav kakor tudi za analizo sprememb in trendov na področju izobraževalnih politik, ki se nanašajo na populacijo učiteljev.

Distribucija učiteljev na ravni ISCED 2 glede na spol

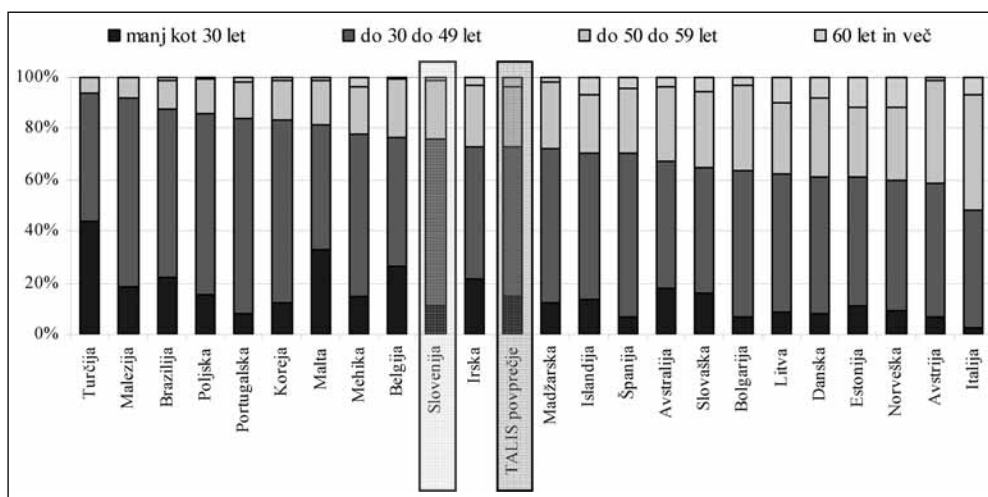
Slika 2.1: Odstotek učiteljev in ravnateljev glede na spol

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljic.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.1.

Iz zgornje slike [slika 2.1] je razvidno, da je v vseh državah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, na ravni ISCED 2 večina zaposlenih na šolah učiteljic, v povprečju pa je skoraj 70 % učiteljic. Največ zaposlenih učiteljic na ravni ISCED 2 je na šolah v Litvi (84,9 %), Estoniji (83,7 %), Bolgariji (82,7 %), Slovaški (81,7 %) ter v Sloveniji (80,4 %). V Sloveniji je med zaposlenimi v tretji triadi programa 9-letne OŠ v povprečju 80,4 % žensk in 19,6 % moških. S tem od TALIS povprečja odstopamo za 11,1 % pri učiteljicah, kjer je TALIS povprečje 69,3 %, pri učiteljih pa tudi za 11,1 %, kjer je TALIS povprečje 30,7 %. Tudi v državah, kjer je delež zaposlenih učiteljic v primerjavi z učitelji najmanjši, npr. v Turčiji (52 %), Mehiki (53,2 %) in Španiji (56,9 %), so učiteljice kljub temu v večini, saj je njihov delež med 52 % in 57 %. Zanimivo sliko ponuja tudi prikaz distribucije po spolu pri ravnateljih oz. ravnateljicah v sodelujočih državah. V povprečju je v državah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, 45 % ravnateljic. Največji razkorak med deležem zaposlenih učiteljic in ravnateljic na šolah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, se pojavlja v Koreji, Turčiji, na Portugalskem, v flamskem delu Belgije, v Italiji in Avstriji, kjer je razlika med ravnateljicami v primerjavi z deležem zaposlenih učiteljic na šolah višja od 30 %.

Distribucija učiteljev na ravni ISCED 2 glede na starost

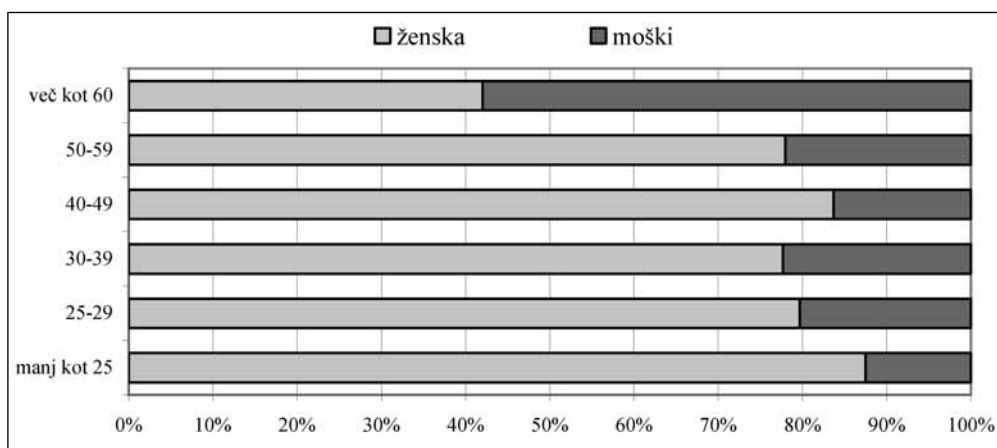
Slika 2.2: Distribucija učiteljev na ravni ISCED 2 glede na starost

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu, glede na odstotek učiteljev starih do 49 let.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.1.

Kakor je prikazano na zgornji sliki [slika 2.2], je v sodelujočih državah največji odstotek osnovnošolskih učiteljev na ravni ISCED 2 starih med 30 in 49 let. TALIS povprečje za to kategorijo znaša 57,6 %. Portugalska ima med vsemi sodelujočimi državami največji odstotek učiteljev (76,3 %) starih med 30 in 49 let. Poleg Portugalske imajo več kot 70 % učiteljev v tej starostni skupini še v Maleziji, Koreji in na Poljskem. V tej starostni skupini ima najmanj učiteljev Italija, kjer je te starosti manj kot polovica vseh učiteljev (45,9 %). Slovenija se s 64,6 % učiteljev v starosti

stni skupini med 30 in 49 let uvršča na 6. mesto med vsemi TALIS državami. Druga najštevilčnejša starostna skupina so učitelji med 50 in 59 letom. TALIS povprečje za to kategorijo znaša 23,5 %. V tej starostni skupini ima med sodelujočimi državami največji delež učiteljev Italija, ki je s 44,8 % skoraj enako visok kot v starostni skupini med 30 in 49 letom. Italiji sledi Avstrija s 39,9 %, Slovenija se z 22,8 % uvršča v spodnjo polovico držav. Najmanjši delež učiteljev v tej starostni skupini imajo v Maleziji (7,6 %) ter Turčiji (6,2 %), ki ima obenem s 43,9 % najvišji delež učiteljev, ki so mlajši od 30 let. TALIS povprečje za to skupino znaša 15,1 %, Slovenija pa se z 11,1 % uvršča v spodnjo polovico držav. Najmanjši delež učiteljev, mlajših od 30 let, imajo z 2,5 % v Italiji. Najmanjša starostna skupina učiteljev v sodelujočih državah pa je starih nad 60 let. TALIS povprečje za to starostno skupino znaša 3,9 %. V Sloveniji je učiteljev, ki so starejši od 60 let, 1,5 %. Največ učiteljev, starejših od 60 let, imata Norveška (12 %) in Estonija (11,7 %), najmanj pa Turčija in Malezija, obe državi po 0,1 %. Skupno gledano je tako kot v večini sodelujočih držav v Sloveniji največji delež učiteljev, starih od 30 do 49 let (64,6 %), sledijo učitelji, stari od 50 do 59 let (22,5 %), nato učitelji, stari manj kot 30 let (11,1 %), najmanj pa je učiteljev, starih več kot 60 let (1,5 %). To Slovenijo uvršča v povprečje držav, ki so se udeležile raziskave TALIS, čeprav se Slovenija uvršča v tisto polovico držav (na 10. mestu), ki imajo v povprečju mlajše učitelje.

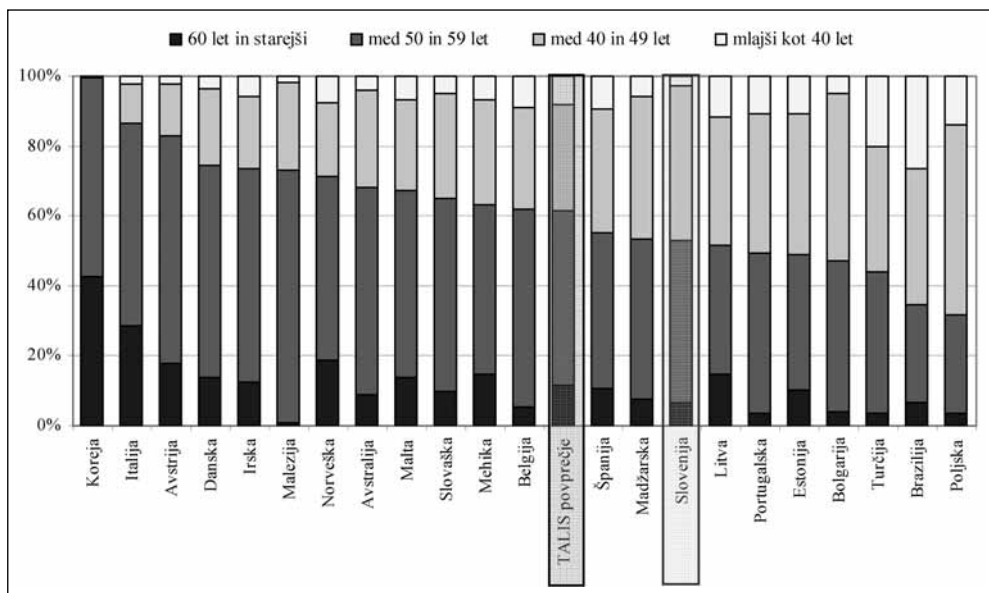

Slika 2.3: Distribucija učiteljev v Sloveniji glede na starostne skupine in spol

Vir: Baza podatkov TALIS.

Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 2.3], prevladujejo skoraj v vseh starostnih skupinah učiteljice, najmanj moških pa je v starostni skupini, mlajši od 25 let (12,5 %). Izjema je nakazana le v najstarejši skupini (več kot 60 let), kjer je 58 % učiteljev in 42 % učiteljic, kar pa je pričakovano, saj je starostna upokojitvena meja pri ženskah nižja od starostne upokojitvene meje pri moških. Hkrati moramo ostati pozorni tudi na dejstvo, da je v tej starostni skupini število učiteljev zelo majhno, in na podlagi tako omejenega vzorca ne moremo z gotovostjo sklepati na stanje v populaciji.

Distribucija ravnateljev na ravni ISCED 2 glede na starost

Slika 2.4: Distribucija ravnateljev glede na starost

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek ravnateljev, ki so starejši od 50 let.

Vir: Baza podatkov TALIS.

Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 2.4], je v povprečju največ ravnateljev, ki so na mednarodni ravni sodelovali v raziskavi TALIS, starih med 50 in 59 let. TALIS povprečje v tej kategoriji znaša 49,8 %. Največ ravnateljev, starih med 50 in 59 let, je z 72,4 % v Maleziji. Sledita ji Avstrija s 65,1 % in Irska z 61 %. V Sloveniji je v tej starostni skupini 46,3 % ravnateljev. Najmanj ravnateljev v tej starostni skupini prihaja iz Poljske (28,5 %) in Brazilije (27,7 %), ki imata večji delež ravnateljev v mlajših starostnih skupinah. Druga najštevilčnejša starostna skupina so ravnatelji med 40. in 49. letom starosti. Največ jih je na Poljskem (54,1 %), nato sledi Bolgarija z 48 % in Slovenija z 44,1 %. TALIS povprečje za to starostno skupino znaša 30,5 %, najmanj ravnateljev med 40. in 49. letom pa je v Italiji (11,5 %) in Koreji, kjer TALIS raziskava ni zajela niti enega ravnatelja, ki bi sodil v to starostno skupino. Je pa zato v Koreji daleč najvišji odstotek ravnateljev, ki so starejši od 60 let, teh je 42,4 %; sledi Italija z 28,6 %. TALIS povprečje za to kategorijo znaša 11,9 %, v Sloveniji pa je odstotek ravnateljev, starejših od 60 let, 6,8 %. Najmanj ravnateljev (0,9 %) v tej starostni je v Maleziji. Najmanj številno skupino predstavljajo ravnatelji, mlajši od 40 let. TALIS povprečje zanjo znaša 7,9 %. Najvišji odstotek najmlajših ravnateljev imata Brazilija (26,6 %) in Turčija (20 %). Slovenija se v tej skupini z 2,8 % uvršča v zadnjo četrtno držav. Najmanjši odstotek ravnateljev, mlajših od 40 let, imata Malezija (1,8 %) in Koreja (0,7 %). V skladu s trendom starosti pri učiteljih je tudi med ravnatelji v Sloveniji opaziti, da so v povprečju nekoliko mlajši kot ravnatelji v večini ostalih sodelujočih držav.

Distribucija učiteljev na ravni ISCED 2 glede na izobrazbo¹

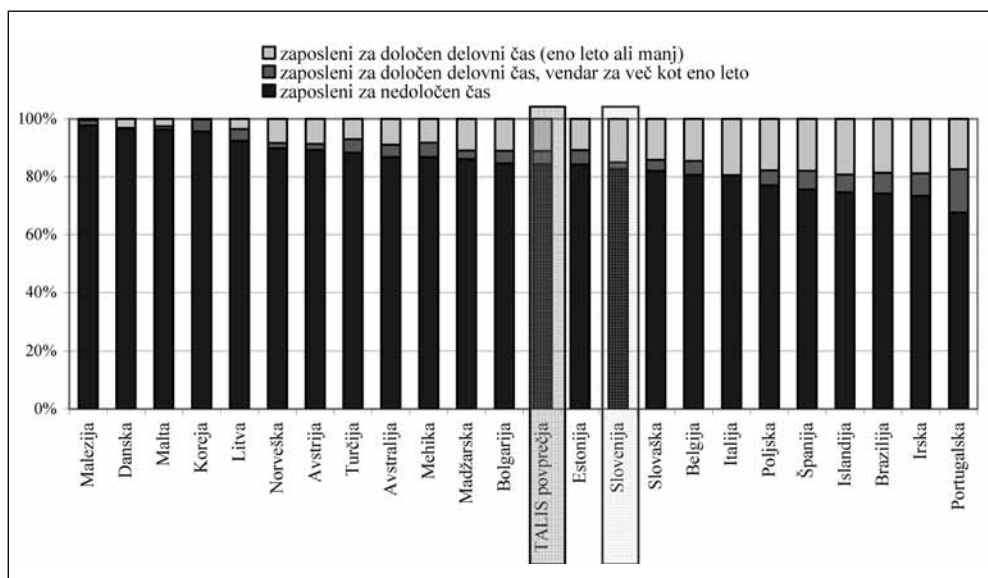
Izobrazba predstavlja enega od temeljnih pogojev za opravljanje učiteljskega poklica. Hkrati je stopnja izobrazbe učiteljev povezana tudi s strokovnim izpopolnjevanjem učiteljev ter z različnimi dejavniki, ki so povezani s poučevanjem, kar kaže na to, da ima izobrazba učiteljev pomemben vpliv na vrsto dejavnikov, ki so povezani tako s poučevanjem kakor tudi s procesom šolanja nasploh. Na mednarodni ravni je bila primerljivost pridobljenih informacij o izobrazbeni strukturi učiteljev zagotovljena preko uskladitve poročanja z ravnmi ISCED. Razlike med sodelujočimi državami so torej odraz – tako pretekle kakor tudi sedanje – strukture sistema izobraževanja učiteljev oz. pogojev za opravljanje učiteljskega poklica na tej stopnji vzgoje in izobraževanja.

V Sloveniji je bila izobrazbena struktura učiteljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, kakor je razvidno iz *tabele 2.2*, ki je priložena na koncu tega poglavja (str. 58), naslednja: 3,7 % z dokončano srednješolsko izobrazbo, 41,9 % z višješolsko izobrazbo, 52,9 % z visokošolsko oz. univerzitetno izobrazbo, 1,4 % učiteljev z magisterijem ter 0,1 % učiteljev z doktoratom. Če pogledamo izobrazbeno strukturo slovenskih učiteljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, po spolu ugotovimo, da ima visokošolsko, univerzitetno ali višjo izobrazbo 95 % učiteljic in 94 % učiteljev. Kljub skoraj enakim rezultatom pa so učitelji v primerjavi z učiteljicami nekoliko višje izobraženi. Tako največjo posamezno skupino predstavljajo učitelji z visoko ali univerzitetno izobrazbo (60,9 %). Ta izobrazbena skupina je z 51,9 % največja tudi pri učiteljicah. Sledijo učiteljice (43,2 %) ter učitelji (33 %) z višješolsko izobrazbo. Ostale izobrazbene strukture so zastopane minimalno.

Zaposlitveni status učiteljev in delovna doba

Kakor kažejo ostale raziskave in analize izobraževalnih politik na tem vsebinskem področju (OECD, 2005), je učiteljska kariera relativno stabilna in z visoko stopnjo socialne varnosti, kar ima lahko tako pozitivne kakor tudi negativne učinke. Med pozitivne učinke lahko štejemo zgoraj omenjeno stabilnost kariere in visoko stopnjo socialne varnosti, medtem ko je eden od potencialnih negativnih učinkov, kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, »pomanjkanje fleksibilnosti« (str. 29). Na spodnji sliki je prikazan zaposlitveni status učiteljev v sodelujočih državah.

¹ Pri razvrščanju slovenskih učiteljev glede na izobrazbo so bila upoštevana navodila Statističnega urada Republike Slovenije, po katerih ta sporoča podatke o izobraževanju Evropskemu statističnemu uradu Eurostat (UOE 2007). Izobrazbe se razvrščajo po mednarodnih statističnih merilih razvrščanja, ki jih določa Mednarodna standardna klasifikacija izobraževanja ISCED-97. V ISCED 5B se razvrščajo učitelji z višješolsko izobrazbo, v ISCED 5A (prva diploma) se razvrščajo učitelji z univerzitetno izobrazbo, v ISCED 5A (druga in nadaljnje diplome) se uvrščajo učitelji z magisterijem znanosti/umetnosti in v ISCED 6 učitelji z doktoratom znanosti.

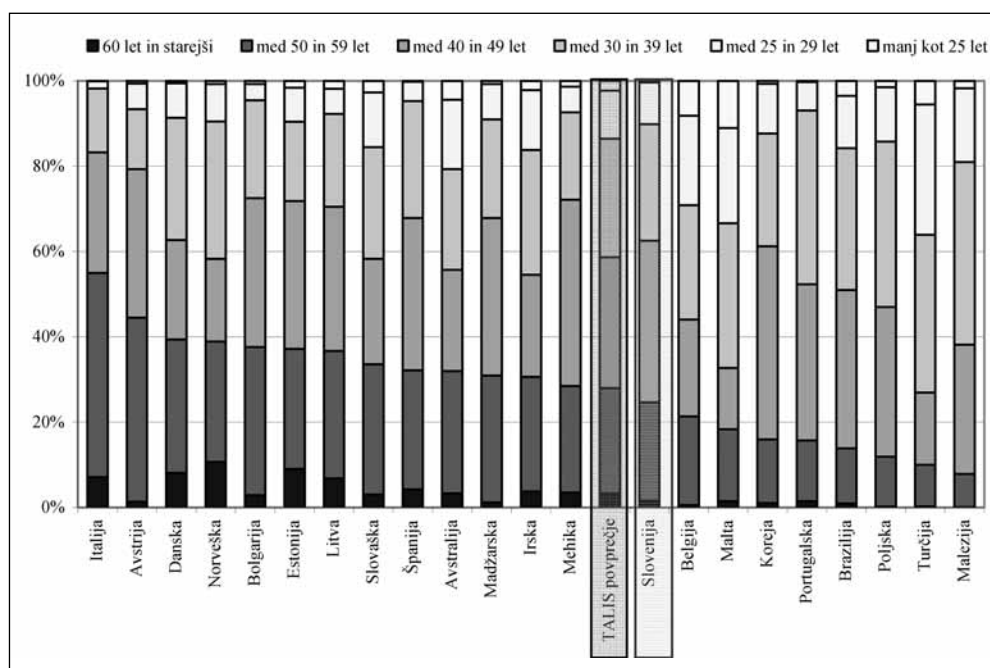

Slika 2.5: Zaposlitveni status učiteljev

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, ki so zaposleni za nedoločen čas.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.3.

Iz zgoraj prikazanih podatkov [slika 2.5] je razvidno, da je v vseh sodelujočih državah velika večina učiteljev oz. učiteljic zaposlena za nedoločen čas, saj je TALIS povprečje 85,4 %, medtem ko je v Sloveniji delež učiteljic oz. učiteljev, zaposlenih za nedoločen čas, 82,5 %, torej nekoliko nižji od TALIS povprečja. V Koreji, na Malti, na Danskem in v Maleziji delež učiteljev, ki so zaposleni za nedoločen čas, presega 95 %, v Maleziji dosega celo 97,8 %. Islandija, Brazilija, Irska in Portugalska pa za nedoločen čas na tej stopnji sistema vzgoje in izobraževanja zaposlujejo manj kot 75 % učiteljev. Najmanj učiteljev oz. učiteljic, ki so zaposleni za nedoločen čas, je na Portugalskem (67,6 %). Drugo najštevilčnejšo skupino predstavljajo učitelji, zaposleni za določen čas enega leta ali manj. TALIS povprečje za to kategorijo znaša 11,1 %. Najvišji odstotek učiteljev, zaposlenih na tak način, imajo v Italiji (19,4 %) in Islandiji (19,2 %). V Sloveniji je za določen čas (eno leto ali manj) zaposlenih 15 % učiteljev. Najmanjši odstotek učiteljev s takšnim zaposlitvenim statusom pa imajo v Maleziji (0,4 %) in Koreji (0,2 %). Najmanjšo kategorijo sestavljajo učitelji, ki so zaposleni za določen delovni čas, vendar za več kot eno leto. Izmed vseh sodelujočih držav tak način zaposlovanja učiteljev najpogosteje uporablja Portugalska (15 %), sledi ji Irska, ki ima na tak način zaposlenih 7,8 % učiteljev. TALIS povprečje učiteljev, zaposlenih za določen čas (vendar za več kot eno leto), znaša 4,6 %, v Sloveniji pa je tako zaposlenih učiteljev 2,2 %.

Slika 2.6: Starostna struktura učiteljev, zaposlenih za nedoločen čas

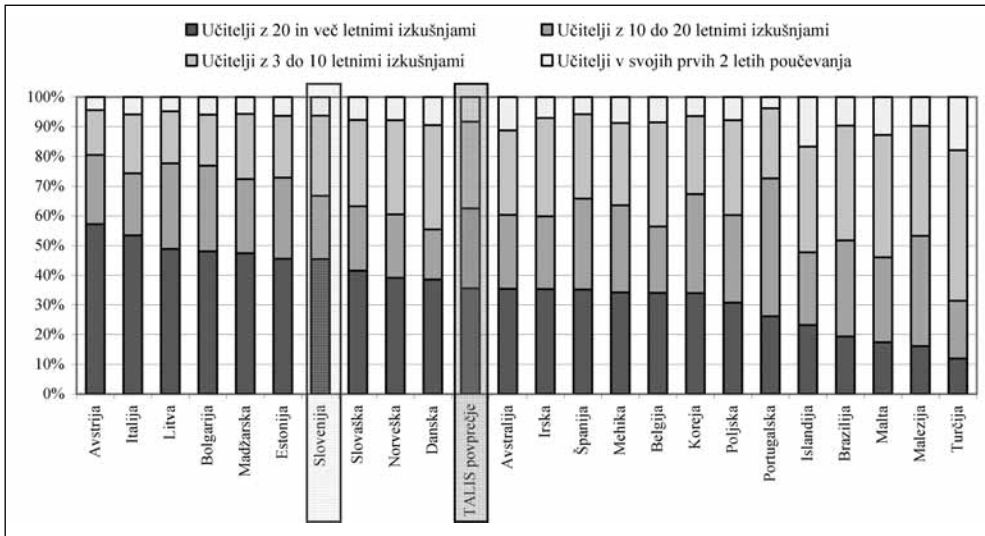
Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, starejših od 50 let.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.3.

32

Zgornja slika [slika 2.6] prikazuje starostno strukturo učiteljev v sodelujočih državah, ki so zaposleni za nedoločen čas. Če podrobneje pogledamo TALIS povprečja po starostnih skupinah učiteljev, zaposlenih za nedoločen čas, na zgornji sliki, vidimo, da je s 30,5 % najštevilčnejša starostna skupina učiteljev, starih od 40 do 49 let, ki jim s 27,3 % sledijo učitelji, stari med 30 in 39 let. Odstotek učiteljev, starih med 50 in 59 let, znaša 25,2 %, 11,4 % učiteljev je starih med 25 in 29 let, mlajših od 25 let je 2,3 %, starejših od 60 let pa 3,3 %. Med posameznimi državami je v najštevilčnejši starostni skupini učiteljev (od 40 do 49 let) na prvem mestu Koreja s 45,3 %. Slovenija se s 37,9 % učiteljev, zaposlenih na nedoločen čas, starih med 40 in 49 let, uvršča na tretje mesto. Najmanj, 14,4 %, je v tej starostni skupini na tak način zaposlenih na Malti. Malezija ima največji delež v starostni skupini med 30. in 39. letom (42,9 %). Slovenija v tej skupini dosega enak delež, kakor znaša tudi TALIS povprečje, in sicer 27,3 %. Najmanjša deleža pa dosega Italija s 15 % in Avstrija s 14 %. Hkrati dosega Italija s 47,9 % in Avstrija s 43 % najvišje deleže v starostni skupini med 50. in 59. letom. Slovenija je s 23 % rahlo pod TALIS povprečjem, najmanjši delež v tej starostni skupini pa dosega Turčija (9,7 %) in Malezija (7,7 %). Ima pa Turčija najvišji odstotek med učitelji, stari med 25 in 29 let (30,5 %). Slovenija se v tej starostni skupini z 9,8 % uvršča tik za TALIS povprečje. Najmanj učiteljev, zaposlenih za nedoločen čas, med 25. in 29. letom je v Bolgariji (3,8 %) in Italiji (1,7 %). V Sloveniji je v primerjavi s starostno strukturo vseh učiteljev starostna struktu-

ra učiteljev, zaposlenih za nedoločen čas, praktično enaka, saj so številni zaposleni za določen delovni čas tudi v starejših populacijah učiteljev.

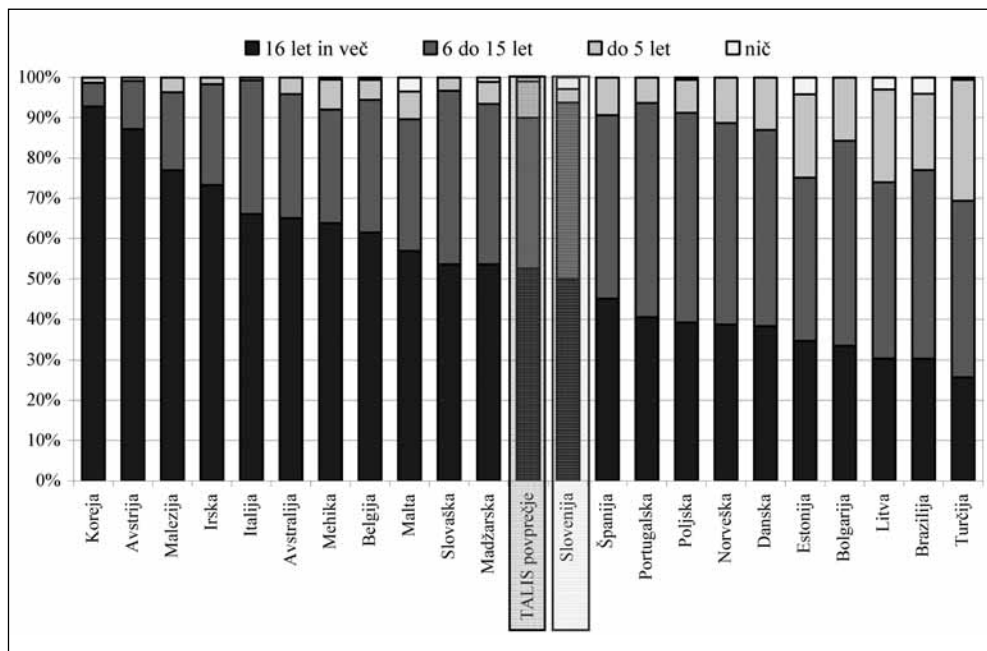

Slika 2.7: Učitelji glede na leta poučevanja

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, ki imajo več kot 20 let izkušenj.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.3.

Slika 2.7 prikazuje učitelje glede na leta poučevanja (razvrščene v 4 skupine). Najštevilčnejša skupina učiteljev ima s poučevanjem 20 let in več izkušenj. V tej skupini znese TALIS povprečje 35,5 %, najvišji delež učiteljev z več kot 20-letnimi izkušnjami pa ima Avstrija (57,2 %). V Sloveniji je takih učiteljev 45,4 %, najmanj takšnih učiteljev najdemo v Turčiji (12 %). Najdemo pa zato v Turčiji največji delež (50,7 %) učiteljev, ki imajo s poučevanjem 3 do 10 let izkušenj. TALIS povprečje za to skupino znaša 29,2 %, v Sloveniji je takih učiteljev 27 %. Najmanjši delež učiteljev s 3- do 10-letnimi izkušnjami ima Avstrija (15,1 %). Tretjo najštevilčnejšo skupino predstavljajo učitelji, ki imajo med 10 in 20 leti izkušenj s poučevanjem. V tej skupini ima največji delež učiteljev Portugalska (46,5 %), TALIS povprečje znaša 26,9 %, Slovenija se z 21,3 % uvršča med štiri države z najnižjim odstotkom učiteljev, ki imajo med 10 in 20 leti izkušenj s poučevanjem. Najmanj številno kategorijo predstavljajo učitelji, ki imajo manj kot 3 leta izkušenj s poučevanjem. V tej skupini znaša TALIS povprečje 8,3 %, najmanjši odstotek ima s 3,7 % Portugalska, v Sloveniji pa učitelji z manj kot tremi leti izkušenj s poučevanjem dosegajo 6,2 %. Slovenija se tako skupno uvršča v tisto tretjino držav, kjer imajo učitelji največ delovnih izkušenj, čeprav se po starosti učiteljev uvršča v tisto polovico držav, kjer so učitelji v povprečju mlajši. Razlago za to odstopanje gre najbrž iskati v tem, da se v Sloveniji za poklic učitelja redkeje odločajo tisti, ki so bili prej zaposleni drugje.

Ravnatelji glede na leta poučevanja*Slika 2.8: Ravnatelji glede na leta poučevanja*

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na izkušnje ravnateljev s poučevanjem.

Vir: Baza podatkov TALIS.

34

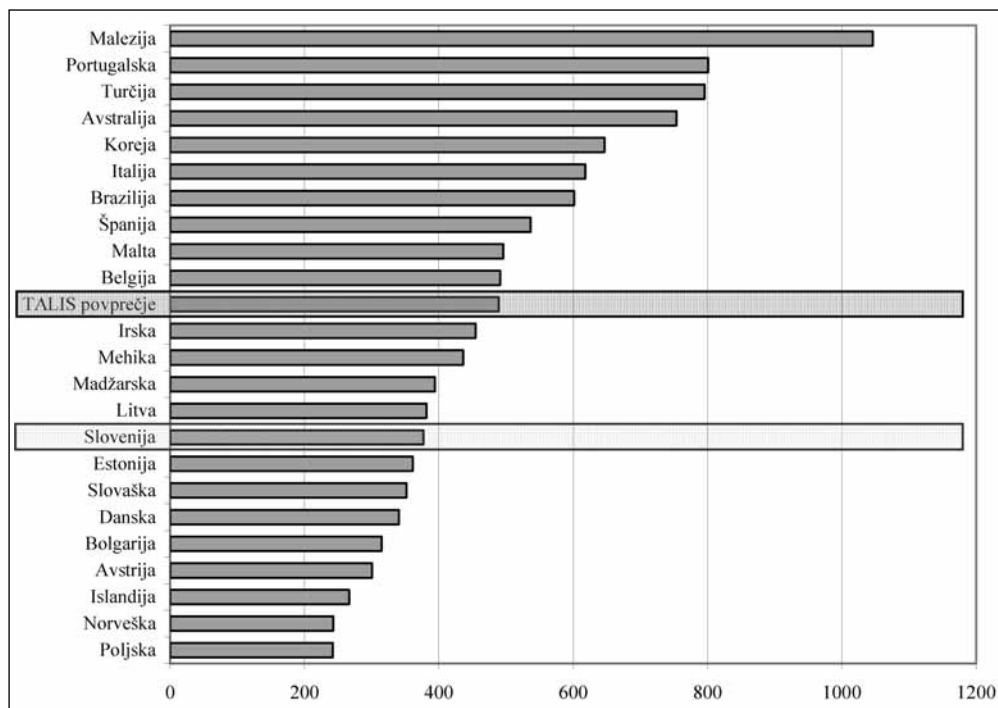
Kakor prikazuje zgornja slika [slika 2.8], ima večina ravnateljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, s poučevanjem precejšnje izkušnje, kljub temu pa je v nekaterih sodelujočih državah pomanjkanje izkušenj ravnateljev s pedagoško prakso večje, npr. v Braziliji, Estoniji, Litvi in na Malti. Hkrati je iz podatkov razvidno, da imajo ravnatelji s poučevanjem oz. pedagoško prakso največ izkušenj v Maleziji, na Slovaškem, v Sloveniji, v Italiji, na Irskem, v Avstriji in v Južni Koreji. Pri tem bi bilo potrebno upoštevati tudi vlogo ravnateljev v šolah znotraj posameznih držav, saj imajo lahko ravnatelji predvsem vlogo pedagoškega vodje na eni strani (in so zato pedagoške izkušnje pomembnejše) ali vlogo menedžerja na drugi strani.

Profil sodelujočih šol, kjer so zaposleni učitelji

Podatki v tem razdelku 2. poglavja nacionalnega poročila raziskave TALIS prikazujejo različne vidike profila sodelujočih šol, kjer so zaposleni učitelji, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, kar pomembno dopolnjuje zgoraj predstavljene podatke o osnovnih demografskih lastnostih sodelujočih učiteljev in ravnateljev. Podatki, predstavljeni v tem razdelku, tako vsebujejo informacije o delovnih pogojih učiteljev ter o učnem okolju učencev. Poleg informacij o povprečni velikosti šole v sodelujočih državah (število vpisanih učencev), o povprečni velikosti razreda ter o povprečnem številu zaposlenih na šolah vsebuje ta razdelek tudi informacije o posameznih elementih šolske avtonomije, ustreznosti oz. morebitnem pomanjkanju različnih šolskih virov

ter različnih elementih šolske klime. Podatke o osnovnih značilnostih sodelujočih šol, ki so vključeni v ta razdelek 2. poglavja, so v okviru svojega vprašalnika izpolnjevali ravnatelji, podatek o velikosti razreda pa učitelji.

Velikost šol

Slika 2.9: Povprečna velikost šol (število vpisanih učencev na šolo)

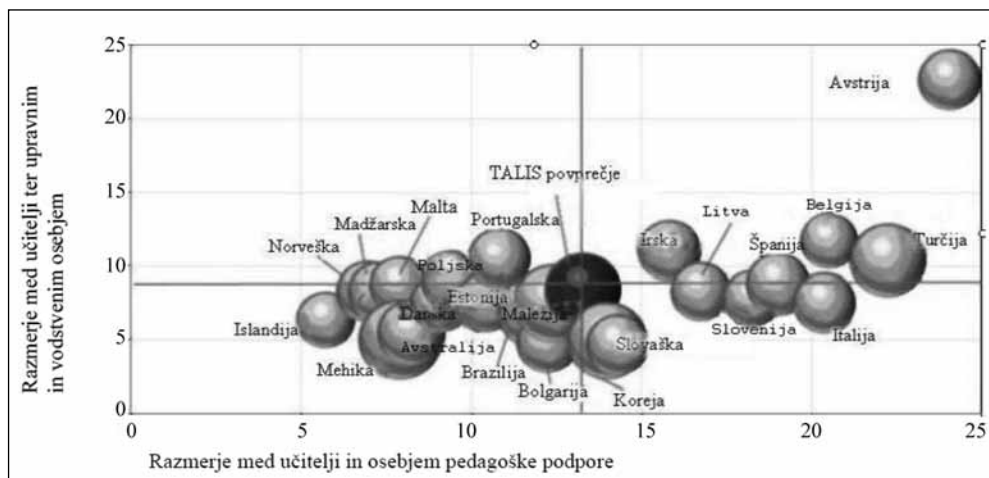
Države so razvrščene padajoče glede na povprečno število učencev, ki obiskujejo šole v sodelujočih državah.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.4.

V povprečno TALIS šolo je vpisanih 489 učencev, vendar pa velikosti šol med sodelujočimi državami močno variirajo. Tako vidimo, da imajo v Maleziji na posamezno šolo v povprečju vpisanih 1046 učencev. Maleziji sledijo Portugalska, Turčija ter Avstralija, katerih povprečno število učencev, vpisanih na posamezno šolo, znaša med 800 in 754 učenci. Naslednjo »stopnico« predstavljajo Koreja, Italija in Brazilija, ki imajo v povprečju na posamezno šolo vpisanih med 646 in 601 učencev. Najmanjše šole, oziroma šole, kamor je v povprečju vpisanih najmanj učencev, najdemo na Norveškem in Poljskem, kjer ima povprečna šola vpisanih 242 učencev, kar je več kot štirikrat manj kot v Maleziji oziroma več kot trikrat manj kot npr. na Portugalskem. Za Poljsko in Norveško se s povprečno 266 učenci na šolo uvršča Islandija, ki ji s 300 dijakov na šolo sledi Avstrija. V Sloveniji je na šolo v povprečju vpisanih 377 učencev, kar pomeni, da so slovenske šole v povprečju za približno četrtno manjše od povprečne TALIS šole, skoraj trikrat manjše od povprečne v Maleziji ter približno za polovico večje od šol na Poljskem ali na Norveškem.

Velikost razredov in delovno okolje učiteljev

Osnovni podatek o delovnem okolju učiteljev vključuje informacije o povprečni velikosti razredov, ki jih poučujejo učitelji, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, ter o številu zaposlenih učiteljev, številu zaposlenih delavcev za pedagoško podporo ter šolskem upravnem in vodstvenem osebju, ki je zaposleno na šolah.

Slika 2.10: Kategorije zaposlenih na šolah in povprečna velikost razreda

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.4.

36

Zgornja slika [slika 2.10] prikazuje razmerje med zaposlenimi učitelji ter upravnim in vodstvenim osebjem² (vertikalna smer), razmerje med učitelji in strokovnimi delavci, ki nudijo pedagoško podporo pri poučevanju³ (horizontalna smer), ter povprečno velikost razreda (velikost »balona« v zgornjem prikazu za vsako državo). Osnovnošolski učitelji iz sodelujočih držav, ki poučujejo na ravni ISCED 2, poučujejo na šolah, kjer je povprečno vpisanih 489 učencev, kljub temu pa so glede velikosti razredov med državami precejšnje razlike. Prav tako se med sodelujočimi državami pojavljajo tudi velike razlike tako glede na razmerje med zaposlenimi učitelji ter delavci, ki so na šolah zaposleni za pedagoško podporo, kakor tudi glede na delež zaposlenih učiteljev ter upravnega in vodstvenega osebja, ki je zaposleno na šolah.

Kakor je razvidno iz zgornje slike (velikost »balona«), so v povprečju razredi manjši predvsem na Islandiji, na Poljskem in na Norveškem, medtem ko so v povprečju razredi⁴ večji v Mehiki, Maleziji, Turčiji in v Koreji. V Sloveniji je povpreč-

² V skupino upravnega in vodstvenega osebja, ki je zaposleno na šoli, so ravnatelji vpisali vratarje, tajnice, pomočnike v upravi ter ravnatelja, pomočnike ravnatelja in drugo vodstveno osebje.

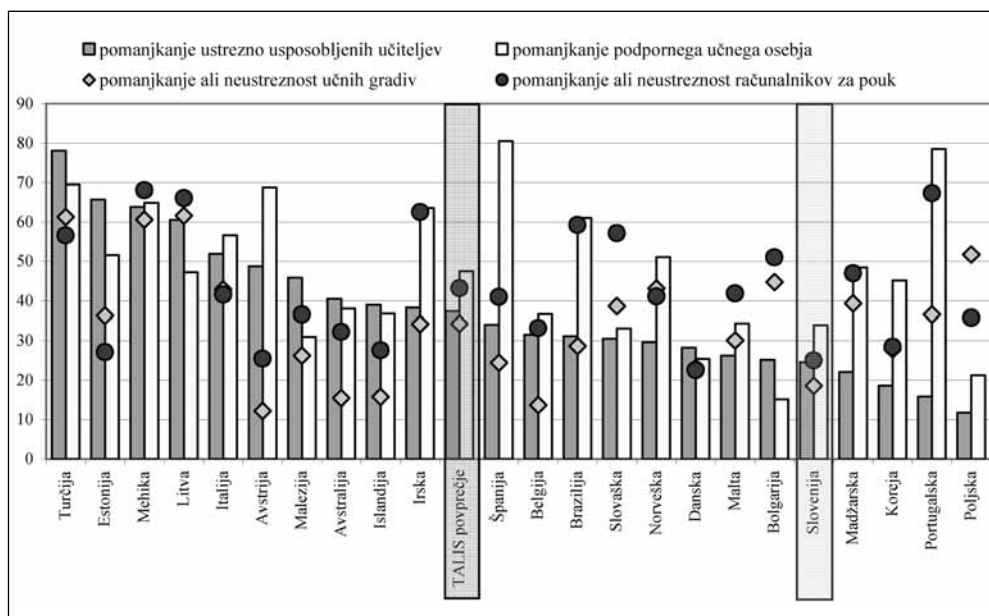
³ V skupino oseb za pedagoško podporo, ki so zaposleni na šoli, so ravnatelji vpisali vse asistente učiteljev in druge nestrokovne osebe, ki poučujejo ali učitelju nudijo pomoč pri poučevanju, specialiste za učni načrt/izobraževanje ter specialiste za izobraževalna sredstva.

⁴ Povprečna velikost razreda v sodelujočih državah je bila pridobljena s povprečjem števila učencev, katere so učitelji poučevali v svojem ciljnem razredu, po posameznih državah (za ciljni razred je bil v vprašalniku za učitelje določen razred, ki ga je sodelujoči učitelj poučeval v določenem časovnem obdobju).

na velikost razreda manjša od TALIS povprečja. Na horizontalni ravni je razvidno tudi razmerje med deležem učiteljev, ki so zaposleni na šolah, ter strokovnimi delavci, ki nudijo pedagoško podporo pri poučevanju. Na vertikalni ravni je prikazano razmerje med učitelji, ki so zaposleni na šolah, ter številom upravnega in vodstvenega osebja. Tako kot v primeru razmerja med zaposlenimi učitelji in strokovnimi delavci, ki učiteljem nudijo pedagoško podporo pri poučevanju, je tudi v primeru razmerja med zaposlenimi učitelji in upravnim ter vodstvenim osebjem najvišje uvrščena Avstrija. Razmerje med učitelji, ki so zaposleni na šolah, ter številom upravnega in vodstvenega osebja, zaposlenega na šolah, je v Sloveniji v povprečju nekoliko nižje od TALIS povprečja.

Šolski viri

Iz vprašalnikov za ravnatelje so bili pridobljeni tudi podatki o pomanjkanju posameznih šolskih virov oz. o morebitnem oviranju poučevanja zaradi pomanjkanja katerega od šolskih virov na šoli, ki je sodelovala v raziskavi TALIS. Ravnatelji so lahko označili osem različnih kategorij šolskih virov (človeški viri in materialni viri), katerih pomanjkanje oz. neustreznost naj bi ovirala izvajanje poučevanja na njihovi šoli, in sicer: (a) *človeški viri*: (i) ustrezno usposobljeni učitelji; (ii) laboratorijski tehniki; (iii) podporno učno osebje; (iv) drugo podporno osebje; ter (b) *materialni viri*: (i) učna gradiva (npr. učbeniki); (ii) računalniki za pouk; (iii) druga oprema ter (iv) knjižnično gradivo. Ravnatelji so na vprašanje o oviranju izvajanja učnega procesa zaradi pomanjkanja katerega od zgoraj navedenih šolskih virov na njihovi šoli odgovarjali na 4-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenila »sploh ne«, 2 »zelo malo«, 3 »nekoliko« in 4 »zelo«.

Slika 2.11: Odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da pomanjkanje šolskih virov pomembno (zelo ali nekoliko) ovira proces poučevanja na šolah

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da pomanjkanje ustrezno usposobljenih učiteljev pomembno ovira izvajanje učnega procesa.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.5.

Na zgornji sliki [slika 2.11] so prikazani odstotki učiteljev po štirih kategorijah šolskih virov, katerih pomanjkanje po mnenju ravnateljev zelo ali nekoliko ovira izvajanje poučevanja na šolah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS.⁵ Iz slike je razvidno, da problem ustrezno usposobljenih učiteljev največ težav povzroča ravnateljem v šolah v Turčiji, na katerih poučuje 78,1 % učiteljev. Z nižjim, a še vedno visokim deležem pomanjkanja ustrezno usposobljenih učiteljev oz. oviranja izvajanja učnega procesa zaradi pomanjkanja le-teh se srečujejo v Estoniji (65,6 %), Mehiki (63,8 %) in Litvi (60,6 %). TALIS povprečje v tej kategoriji znaša 37,5 %, Slovenija pa s 24,6 % učiteljev, ki prihajajo iz šol, katerih ravnatelji se srečujejo z pomanjkanjem ustrezno usposobljenih učiteljev, sodi v skupino držav, kjer je ta problem med najmanj izrazitimi.

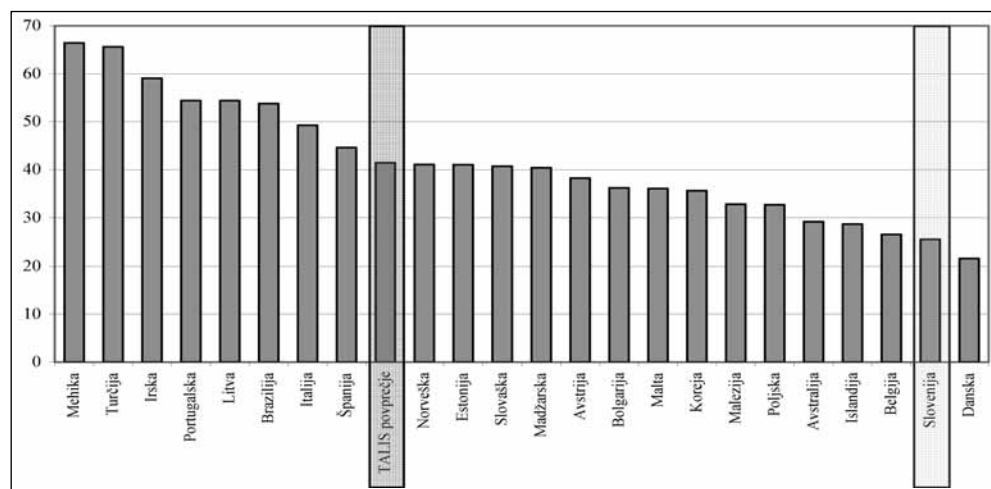
Če pogledamo potrebe po podpornem učnem osebju oz. oviranju izvajanja učnega procesa zaradi pomanjkanja podpornega učnega osebja na šolah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, vidimo, da je največje pomanjkanje tovrstnega kadra na šolah v Španiji, kjer 80,5 % učiteljev deluje na šolah, katerih ravnatelji se srečujejo s tem problemom. O podobno visokem deležu učiteljev, zaposlenih na šolah, ki jim primanjkuje podpornega osebja, poročajo ravnatelji iz Portugalske (78,5 %). Španija in Portugalska sta tudi državi, v katerih je delež učiteljev, zaposlenih na šolah, iz katerih ravnatelji poročajo o pomanjkanju podpornega učnega osebja, izrazito večji kot de-

⁵ Prikazani odstotki so dobljeni s seštevkom kategorij, ki po mnenju ravnateljev na šolah »zelo« ali »nekoliko« ovirajo proces poučevanja.

lež učiteljev, zaposlenih na šolah, iz katerih ravnateljji poročajo o pomanjkanju ustrezno izobraženih učiteljev. Španija se s 34,5 % uvršča pod TALIS povprečje, Portugalska pa je s 15,9 % država, kjer je pomanjkanje ustrezno izobraženih učiteljev – poleg Poljske – najmanjše. Povprečni odstotek učiteljev, ki prihajajo iz šol, kjer se srečujejo s pomanjkanjem podpornega osebja, v sodelujočih državah znaša 47,5 %. Slovenija se s 33,9 % uvršča v spodnjo četrtino sodelujočih držav.

Hkrati so na zgornji sliki prikazani tudi odgovori sodelujočih ravnateljjev, ki se nanašajo na oviranje izvajanja učnega procesa zaradi pomanjkanja posameznih materialnih virov, in sicer: (i) učnega gradiva (npr. učbenikov); (ii) računalnikov za pouk; (iii) druge opreme ter (iv) knjižničnega gradiva. Pomanjkanje ali neustreznost učnih gradiv je najizrazitejše v Litvi, kjer glede na odgovore ravnateljjev 61,6 % učiteljev poučuje na šolah, ki se soočajo s tem problemom, v Turčiji (61,3 %) in v Mehiki (60,6 %). TALIS povprečje za to kategorijo znaša 34,2 %, Slovenija pa se s 18,5 % ponovno uvršča med pet držav, kjer je oviranje učnega procesa zaradi pomanjkanja ali neustreznosti učnega gradiva najmanj izrazito. Pri oviranju izvajanja učnega procesa zaradi pomanjkanja oz. neustreznosti računalnikov za pouk je na vrhu držav, kjer je ta problem najbolj pereč, Mehika, v kateri je – po poročanju njihovih ravnateljjev – 68 % učiteljev zaposlenih v šolah, kjer se srečujejo s tem problemom. Sledita ji Portugalska s 67,3 % in Litva s 66 %. TALIS povprečje znaša 43,2 %, Slovenija pa se s 25 % poleg Danske (22,6 %) uvršča med države, kjer prihaja na šolah zaradi pomanjkanja ali neustreznosti računalnikov – po mnenju ravnateljjev – do najmanj težav.

Spodnja slika prikazuje povprečni seštevek odgovorov »zelo« in »nekoliko« glede posameznih šolskih virov (tako človeških kakor tudi materialnih) v sodelujočih državah, ki na sodelujočih šolah ovirajo izvajanje učnega procesa.

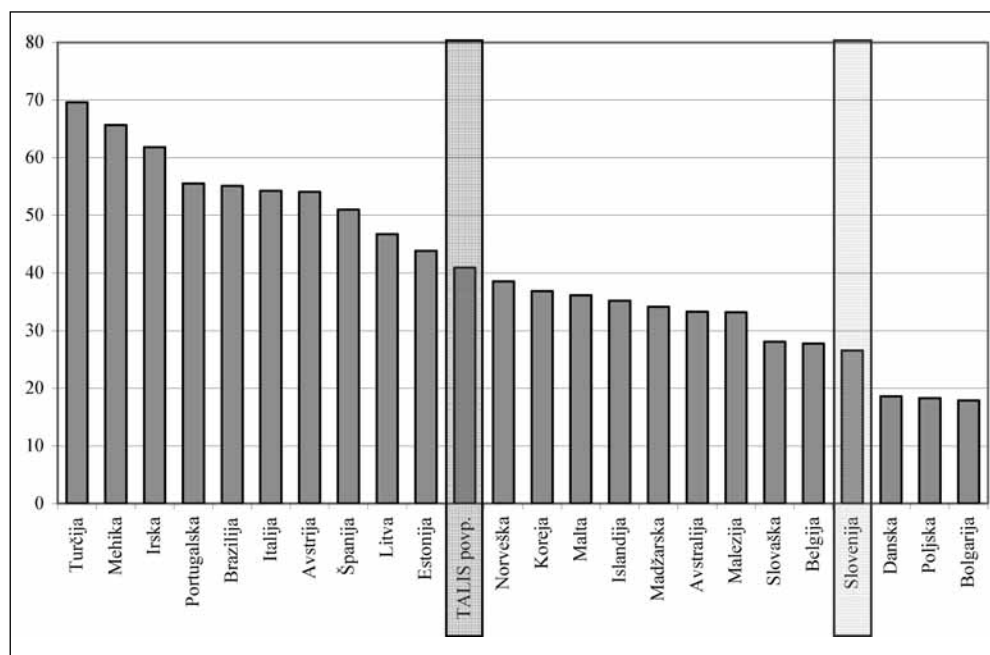

Slika 2.12: Povprečni seštevek odstotkov pomanjkanja šolskih virov, zaobseženih v raziskavi TALIS, ki ovirajo izvajanje poučevanja, po posameznih državah

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na povprečni odstotek učiteljev, katerih ravnateljji so poročali o pomanjkanju ali neustreznosti šolskih virov.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.5.

Če pogledamo po posameznih državah povprečni seštevek odstotkov v vseh kategorijah človeških in materialnih virov, ki ovirajo izvajanje učnega procesa v šolah, vidimo, da je ta najvišji v Mehiki in Turčiji, kjer dosega 66,4 % in 65,6 %. Povprečni seštevek TALIS povprečja znaša 41,5 %, Slovenija pa se s 25,5 % uvršča takoj za Dansko (21,6 %) na drugo mesto, kar kaže na to, da je v Sloveniji zagotavljanje človeških in materialnih virov – po mnenju slovenskih ravnateljev – visoko nad povprečjem držav, ki so sodelovale v raziskavi TALIS.

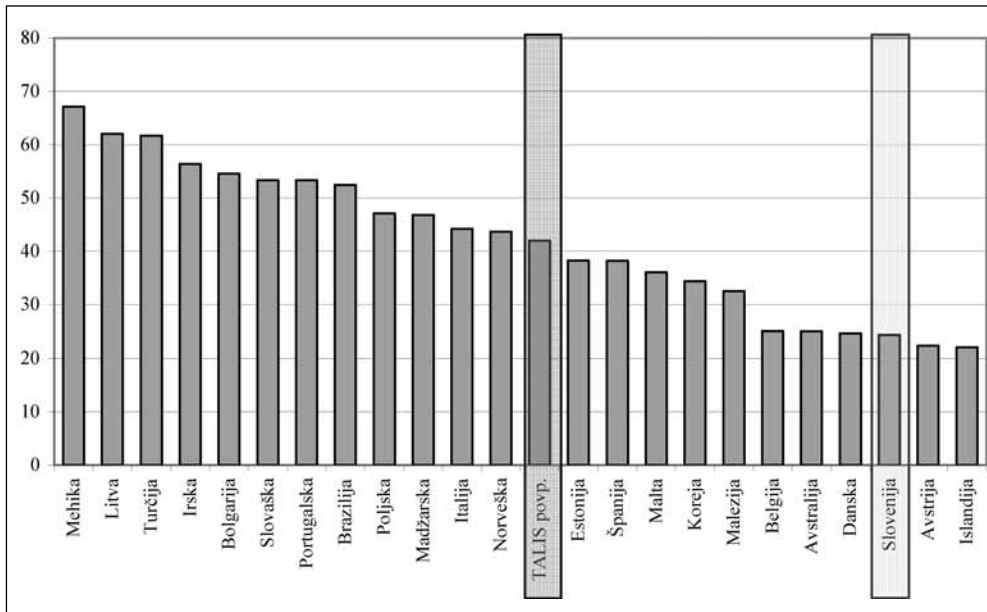

Slika 2.13: Indeks pomanjkanja človeških virov

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.5.

Na zgornji sliki [slika 2.13] je predstavljen indeks pomanjkanja človeških virov v državah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS.⁶ Kakor je razvidno, dosega indeks pomanjkanja človeških virov najvišjo vrednost v Turčiji (69,6), tej pa sledita Mehika (65,7) in Irska (61,8). TALIS povprečje za indeks pomanjkanja človeških virov znaša 41, Slovenija pa se z indeksom 26,6 uvršča samo za Dansko (18,6), Poljsko (18,3) in Bolgarijo (17,9), kar kaže na to, da je v slovenskih osnovnih šolah stopnja pomanjkanja človeških virov – po mnenju ravnateljev – nizka.

⁶ Indeks pomanjkanja človeških virov na šolah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, je bil sestavljen na podlagi odstotka učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da pomanjkanje človeških virov »do neke mere« oziroma »močno« ovira izvajanje procesa poučevanja na njihovih šolah. Indeks je sestavljen iz štirih kategorij človeških virov, katerih seštevek smo delili s faktorjem 4 in tako ohranili tudi reprezentativnost posameznih kategorij pomanjkanja človeških virov. Maksimalna vrednost indeksa je tako 100, kar bi pomenilo, da je delež učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da pomanjkanje človeških virov do neke mere oziroma močno ovira izvajanje procesa poučevanja v vsaki izmed kategorij, 100 %, oziroma, da vsi učitelji delajo na šolah, na katerih pomanjkanje usposobljene kadra vsaj do neke mere, če ne močno, ovira izvajanje učnega procesa.

Slika 2.14: Indeks pomanjkanja materialnih virov

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.5.

Na zgornji sliki [slika 2.14] je predstavljen indeks pomanjkanja materialnih virov v državah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS.⁷ Indeks dosega najvišjo vrednost v Mehiki (67,1) ki ji sledita Litva (62,1) in Turčija (61,7). TALIS povprečje znaša 42, Slovenija pa se z indeksom 24,4 poleg Avstrije (22,4) in Islandije (22,1) uvršča med države, kjer pomanjkanje materialnih virov na sodelujočih šolah – po mnenju ravnateljev – najmanj ovira izvajanje učnega procesa.

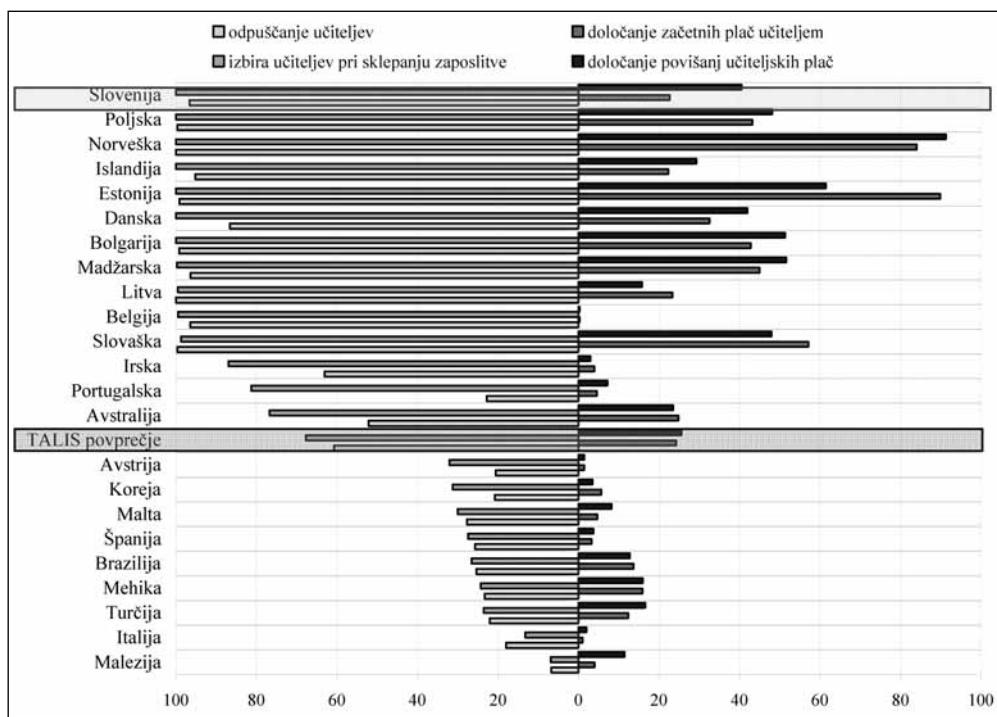
⁷ Indeks pomanjkanja materialnih virov na šolah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, je bil sestavljen na podlagi odstotka učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da pomanjkanje materialnih virov »do neke mere« oziroma »močno« ovira izvajanje procesa poučevanja na njihovih šolah. Indeks je sestavljen iz štirih kategorij materialnih virov, katerih seštevek smo delili s faktorjem 4 in tako ohranili tudi reprezentativnost posameznih kategorij pomanjkanja materialnih virov. Maksimalna vrednost indeksa je tako 100, kar bi pomenilo, da je delež učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da pomanjkanje materialnih virov do neke mere oziroma močno ovira izvajanje procesa poučevanja v vsaki izmed kategorij, 100 %, oziroma, da vsi učitelji delajo na šolah, na katerih je zaradi pomanjkanja ali neprimernosti učnih materialov in opreme vsaj do neke mere, če ne močno, ovirano izvajanje učnega procesa.

Šolska avtonomija

V sodobnih demokratičnih družbah sodi šolska avtonomija med najpomembnejša organizacijska načela javnega sistema vzgoje in izobraževanja, ki šolam kot izobraževalnim ustanovam zagotavlja pravico do samostojnega odločanja tako na številnih področjih njihovega upravljanja, načrtovanja in organizacije dela kakor tudi v okviru samega pedagoškega procesa (Chubb in Moe, 1990). Obenem jim tudi nalaga obveznost, odgovornost in omejitve pri sprejemanju odločitev in organizaciji dela. Šolsko avtonomijo se pojmuje kot pomemben dejavnik pri razvoju kakovosti, konkurenčnosti in uvajanju novih pristopov k šolski organizaciji, kar potrjuje tudi dejstvo, da je Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) v preteklem desetletju med svoje indikatorje vključila merjenje različnih dejavnikov avtonomije izobraževalnih ustanov (OECD, 1998; 2005). Poseben poudarek šolski avtonomiji je bil dan v poročilu *Education at a Glance 2008*, kjer je razvidno, da imajo države oz. njihovi sistemi vzgoje in izobraževanja posamezne vidike šolske avtonomije urejene različno.

V okviru raziskave TALIS je bil poseben poudarek namenjen identifikaciji ravni odločanja, ki se neposredno nanaša na delo učiteljev in njihovo poučevanje. V okviru tega dela vprašalnika so ravnateljji opredelili različna področja odločanja, ki vključujejo naslednje, in sicer:

- izbor učiteljev za zaposlovanje;
- odpuščanje učiteljev;
- določanje začetne plače učiteljev;
- določanje povišanja plače učiteljev;
- oblikovanje šolskega proračuna;
- odločitve o razporejanju proračuna znotraj šole;
- določanje disciplinskih postopkov za učence;
- določanje postopkov ocenjevanja učencev;
- odobritev sprejema učencev v šolo;
- izbira učbenikov, ki se bodo uporabljali;
- določanje vsebin predmetov;
- odločanje o tem, kateri šolski predmeti bodo na voljo; ter
- razporejanje sredstev za strokovno izpopolnjevanje učiteljev.

Slika 2.15: Odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali o avtonomiji pri posameznih področjih odločanja na ravni šol

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na povprečni odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da se na njihovih šolah avtonomno odločajo pri izbiri učiteljev, pri sklepanju zaposlitve.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.6 in tabela 2.6(a).

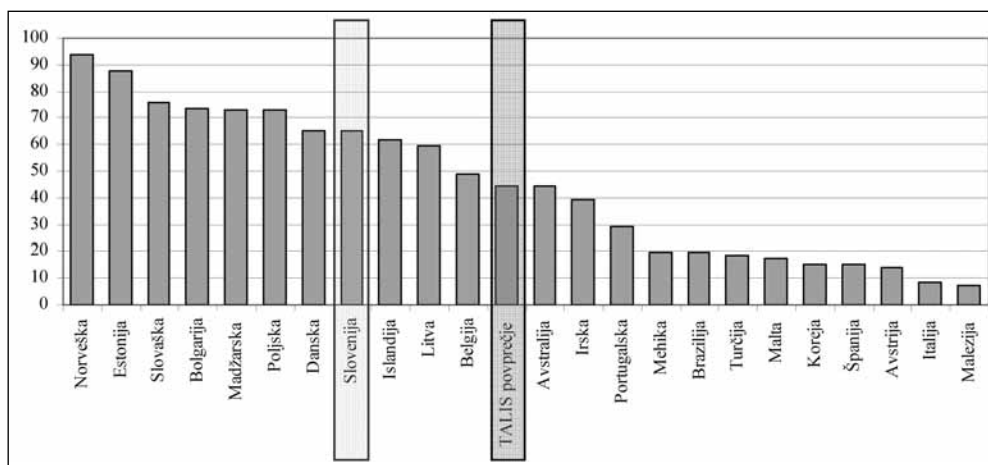
Na zgornji sliki [slika 2.15] vidimo prikaz odstotka učiteljev, ki prihajajo iz šol, katerih ravnatelji so poročali, da se lahko avtonomno odločajo pri izbiranju učiteljev, ki jih šole zaposlujejo oziroma odpuščajo, ter pri določanju začetne ter povišanju plač učiteljem. V Sloveniji, na Poljskem, na Norveškem, na Islandiji, v Estoniji, na Danskem in v Bolgariji vsi (100 %) učitelji prihajajo iz šol, kjer je odločanje o izbiri učiteljev pri sklepanju zaposlitve v domeni šol ravnateljev oz. vodstev šol. To velja tudi za skoraj vse učitelje na Madžarskem (99,8 %), v Litvi (99,5 %), Belgiji (99,5 %) in Slovaški (98,8 %). Nad TALIS povprečjem, ki znaša 67,7 %, so še Irska (87 %), Portugalska (82,3 %) ter Avstralija (76,8 %). Iz ostalih držav so poročali o precej nižjem odstotku učiteljev, ki prihajajo iz šol, kjer lahko avtonomno odločajo pri izbiri in zaposlovanju učiteljev. V Avstriji, Koreji, Malti, Španiji, Braziliji, Mehiki in Turčiji se ta delež giblje med 32,1 % in 23,5 %, v Italiji in Maleziji pa se spusti na 13,2 % ter 6,9 %.

Odstotek učiteljev, ki prihajajo iz šol, kjer lahko ravnatelji samostojno odločajo o tem, katere učitelje bodo odpustili, se po državah giblje dokaj podobno, kot delež učiteljev, ki delujejo na šolah, kjer imajo avtonomijo pri zaposlovanju, le da je po večini

rahlo nižji. Izmed izjem najbolj odstopa Portugalska. Iz Norveške in Litve vsi učitelji (100 %) prihajajo iz šol, kjer se ravnatelji avtonomno odločajo pri odpuščanju učiteljev. Na Slovaškem, Poljskem, v Bolgariji in Estoniji se delež učiteljev, ki prihajajo iz šol, ki avtonomno odločajo o odpuščanju učiteljev, giblje med 99,7 % in 99,2 %, v Sloveniji, Belgiji, Madžarski in na Islandiji med 96,6 % in 95,2 %, nad TALIS povprečjem, ki znaša 60,7 %, sta še Danska (86,6 %) in Irska (63,1 %). Delež učiteljev v šolah, ki so poročale o avtonomnem odločanju pri odpuščanju učiteljev, se na Malti, v Španiji, Braziliji, Mehiki, na Portugalskem, v Turčiji in Avstriji giblje med 27,7 % in 20,5 %. Najmanjši delež učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da se lahko na njihovih šolah avtonomno odločajo o odpuščanju učiteljev, pa najdemo v Italiji (17,9 %) in Maleziji (6,8 %). Vidimo, da so deleži učiteljev, ki poučujejo na šolah, ki – po mnenju ravnateljev – avtonomno odločajo o višini začetnih plač učiteljem kakor tudi o določanju povišanja plač, v večini držav občutno manjši kakor pri odločanju o zaposlovanju in odpuščanju učiteljev. Največji delež učiteljev, zaposlenih na šolah, kjer ravnatelji po lastnem mnenju pri določanju začetnih plač učiteljem lahko odločajo samostojno, prihaja iz Estonije (89,9 %) in Norveške (84 %). Na Slovaškem znaša delež 57,1 %, na Madžarskem, Poljskem in v Bolgariji pa se delež učiteljev, zaposlenih na šolah, kjer ravnatelji poročajo o avtonomiji pri določanju začetnih plač učiteljem, giblje med 45 % in 43,8 %, na Danskem doseže 32,6 % in v Avstraliji 24,8 %, kar je pol odstotne točke nad vrednostjo TALIS povprečja, ki znaša 24,3 %. V Litvi, Islandiji in Sloveniji se delež učiteljev, ki so zaposleni na šolah, kjer ravnatelji poročajo o avtonomiji pri določanju višine začetnih plač učiteljem, giblje med 23,4 % in 22,3 %. Sledijo Mehika, Brazilija in Turčija (med 15,9 % in 12,4 %). V Koreji, na Malti, Portugalskem, v Maleziji, na Irskem, v Španiji, Avstriji in Italiji je na šolah, kjer ravnatelji poročajo o avtonomiji pri določanju začetnih plač učiteljem, zaposlenih med 5,7 % in 1 % učiteljev. Najmanjši delež učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da o začetni plači učiteljev odločajo avtonomno, pa je z 0,3 % v Belgiji.

44

Razporeditev držav ostane podobna kot pri odstotku učiteljev, zaposlenih na šolah z avtonomijo pri določanju začetne plače, tudi pri odstotku učiteljev, zaposlenih v šolah z avtonomijo pri določanju povišice plač učiteljem. Daleč največji odstotek učiteljev, zaposlenih na šolah, ki samostojno odločajo o povišanju plač učiteljem, je na Norveškem (91,3 %). Sledi Estonija (61,5 %), na Madžarskem, v Bolgariji, na Poljskem in na Slovaškem se delež takih učiteljev giblje med 51,6 % in 47,9 %, na Danskem in v Sloveniji med 42 % in 40,5 %. Višji delež, kot znaša TALIS povprečje (25,6 %), ima z 29,3 % še Islandija. Prva pod TALIS povprečjem se zopet uvršča Avstralija s 23,5 %, v Turčiji, Mehiki, Litvi, Braziliji in Maleziji je takih učiteljev med 16,6 % in 11,4 %, na Malti in Portugalskem pa 8,2 % in 7,2 %. V Španiji, Koreji, na Irskem, v Italiji in Avstriji znaša delež takih učiteljev med 3,7 % in 1,4 %, najmanj učiteljev, zaposlenih na šolah, s katerih so poročali o avtonomiji pri določanju povišanj plač učiteljem, pa ponovno najdemo v Belgiji (0,3 %).

Slika 2.16: Odstotek učiteljev glede na avtonomijo ravnateljev pri posameznih področjih odločanja na ravni šol

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da so pri posameznih področjih odločanja na svojih šolah avtonomni.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.6.

Če pogledamo povprečje odstotkov učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da imajo avtonomijo pri odločanju na svojih šolah o zaposlovanju in odpuščanju ter določanju plač in povišanjih le-teh med posameznimi državami, vidimo, da ta doseže najvišjo vrednost na Norveškem (93,8 %) ter v Estoniji (87,6 %). Sledijo Slovaška, Bolgarija, Madžarska, Poljska ter Danska, kjer se delež giblje med 75,9 % in 72,8 %. Slovenija in Danska dosežata 65 % in 65,3 %, TALIS povprečje pa znaša 44,6 %. Najnižji odstotek dosežata Italija in Malezija s po 8,6 % in 7,3 %. Lahko bi torej povzeli, da imajo glede na navedbe ravnateljev najmanj šolske avtonomije v Italiji in Maleziji, največ na Norveškem ter Estoniji. Slovenija se uvršča v zgornjo tretjino držav.

Šolska klima

Med najpomembnejše dejavnike delovnega okolja učiteljev in ravnateljev ter vzgoje in izobraževanja nasploh sodi tudi šolska klima. Kakor je bilo izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS (str. 39), se šolska klima pomembno povezuje tako s poučevanjem in učenjem kakor tudi z dosežki učencev, saj so rezultati raziskave PISA pokazali, da pozitivna šolska klima pozitivno korelira z višjimi dosežki učencev. Hkrati je potrebno tudi izpostaviti, da šolska klima ni enodimenzionalna, ampak jo sestavljajo različni dejavniki, ki se pomembno povezujejo tako z delom učiteljev kakor tudi s dosežki učencev.

Vprašalnik za ravnatelje je vseboval tudi vprašanje o različnih vidikih vedenja učiteljev ter vedenja učencev, ki ovirajo poučevanje na sodelujočih šolah in so prikazani na spodnjih slikah. Med vidike vedenja učiteljev, ki ovirajo učni proces na šolah, so bile vključene naslednje možnosti, in sicer:

- zamujanje v šolo;
- odsotnost ter
- pomanjkljiva pedagoška priprava.

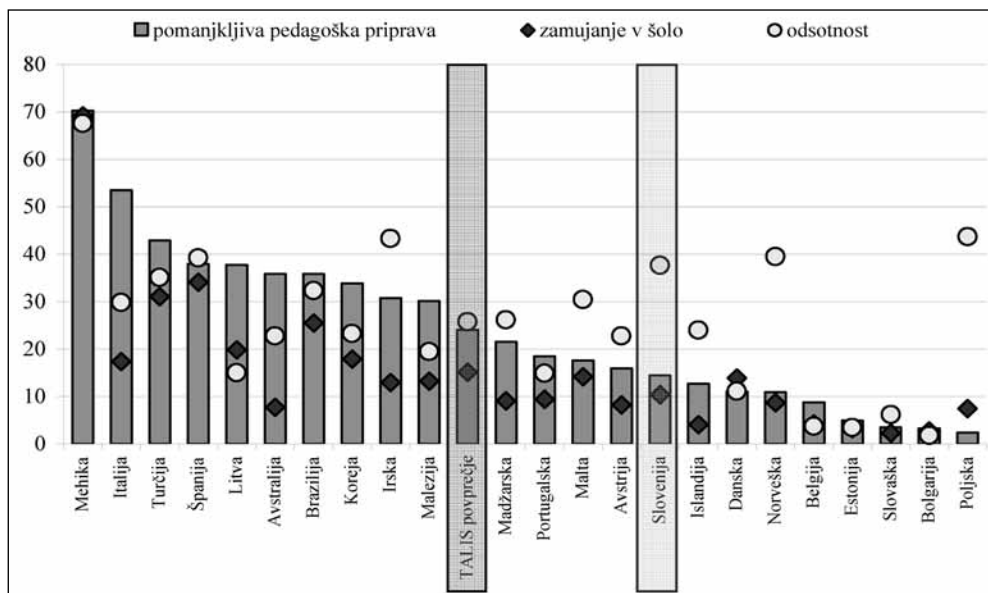
Hkrati je ta razdelek vprašalnika za ravnatelje vseboval tudi posamezne pojavne oblike vedenja učencev, ki lahko ovirajo poučevanje na šolah, in sicer:

- zamujanje v šolo;
- izostajanje od pouka (neupravičena odsotnost);
- nemir v razredu;
- goljufanje;
- preklinjanje;
- vandalizem;
- tatvine;
- zastraševanje ali zmerjanje drugih učencev (ali druge oblike vrstniškega nasilja);
- telesne poškodbe drugih učencev;
- zastraševanje ali zmerjanje učiteljev ali osebja ter
- uporaba ali posedovanje prepovedanih drog in/ali alkohola.

—
46 Ravnatelji so na vprašanje o oviranju izvajanja učnega procesa zaradi zgoraj naštetih oblik vedenja učiteljev oz. oblik vedenja učencev na njihovi šoli odgovarjali na 4-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenila »sploh ne«, 2 »zelo malo«, 3 »nekoliko« in 4 »zelo«.

Spodaj je prikazana mednarodna primerjava odstotkov učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da posamezne oblike vedenja in navad učiteljev (»zelo« ali »nekoliko«) ovirajo učni proces na njihovih šolah.

Vedenje učiteljev, ki na šolah ovira učni proces

Slika 2.17: Odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da vedenje učiteljev (zelo ali nekoliko) ovira učni proces na njihovih šolah

Države so razvrščene padajoče, glede na povprečen odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da pomanjkljiva pedagoška priprava učiteljev ovira učni proces na šoli.

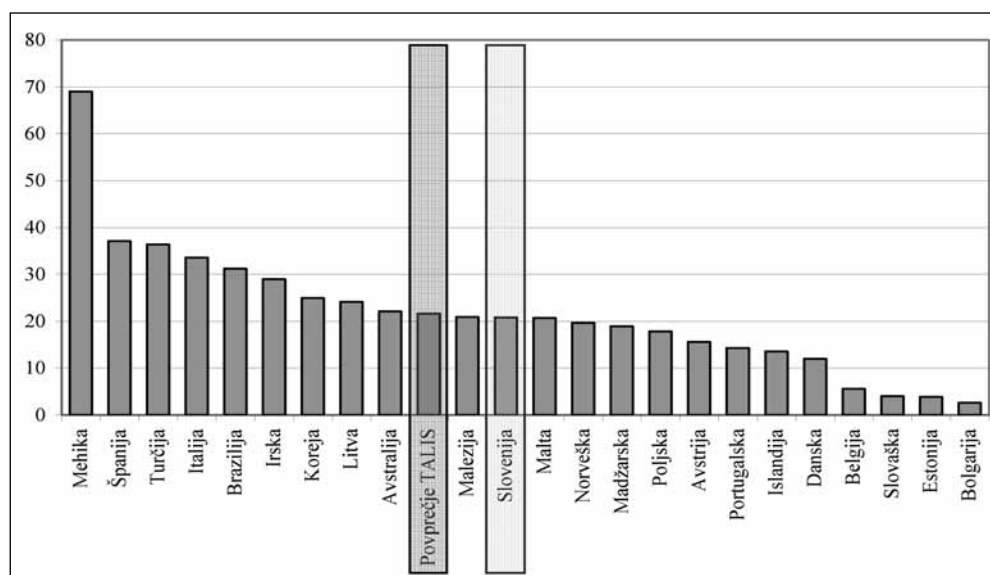
Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.7.

Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 2.17], so glede navad učiteljev, ki ovirajo učni proces na domačih šolah, v najbolj nezavidljivem položaju v Mehiki. Po poročanju ravnateljev v Mehiki je najvišji odstotek učiteljev zaposlenih na šolah, kjer učitelji zamujajo v šolo (69,2 %), so odsotni (67,5 %) in so pomanjkljivo pripravljeni na poučevanje (79,2 %). Glede slabe pedagoške priprave so jim – kakor poročajo ravnatelji – najbližje učitelji v Italiji, kjer 53,4 % učiteljev prihaja iz šol, na katerih so ravnatelji navedli, da slaba pedagoška priprava ovira učni proces na njihovih šolah, ter v Turčiji (42,9 %). Sledijo jim Španija, Litva, Avstralija, Brazilija, Koreja, Irska in Malezija, v katerih se odstotek učiteljev, zaposlenih na šolah, ki po mnenju njihovih ravnateljev s svojo nepripravljenostjo ovirajo učni proces, giblje med 38 % in 30,2 %. TALIS povprečje za to kategorijo znaša 24,1 %, Slovenija pa se s 14,5 % učiteljev, zaposlenih na takšnih šolah, uvršča v spodnjo tretjino sodelujočih držav. Najustreznejšo pedagoško pripravo naj bi imeli učitelji na Poljskem, v Bolgariji in na Slovaškem saj znaša delež učiteljev, zaposlenih na šolah, katerih ravnatelji so poročali, da so njihovi učitelji neustrezno pedagoško pripravljeni, med 2,4 %, in 3,5 %.

Pri zamujanju v šolo so, kakor smo že navedli, »rekorderji« v Mehiki, kjer kar 69,2 % učiteljev prihaja iz šol, na katerih so ravnatelji poročali o oviranju učnega procesa zaradi zamujanja učiteljev. V Španiji, ki ima drugi najvišji delež učiteljev iz šol, kjer zamujanje učiteljev ovira proces poučevanja, je ta delež skoraj za polovico manj-

ši (34,1 %). TALIS povprečje v tej kategoriji znaša 15,1 %. V Sloveniji 10,3 % učiteljev prihaja iz šol, katerih ravnatelji so poročali o oviranju učnega procesa zaradi zamujanja učiteljev. Najmanjši delež učiteljev, zaposlenih na šolah, kjer ravnatelji poročajo o težavah z zamujanjem učiteljev, najdemo v Estoniji (3,2 %), v Bolgariji (2,7 %) in na Slovaškem (2,3 %).

Odsotnost z dela, če odštejemo Mehiko, povzroča največji problem pri oviranju učnega procesa ravnateljem na Poljskem in Irskem, saj tam delež učiteljev, zaposlenih na šolah, na kateri so ravnatelji poročali o oviranju procesa poučevanja zaradi odsotnosti učiteljev, znaša 43,7 % in 43,3 %. Sledita Norveška (39,5 %) in Španija (39,2 %); za slednjo se uvršča Slovenija, kjer je na šolah, iz katerih poročajo o odsotnosti z dela, ki ovira učni proces, zaposlenih 37,7 % učiteljev. To je tudi tisti dejavnik vedenja učiteljev, ki po mnenju ravnateljev v Sloveniji najbolj ovira izvajanje učnega procesa. TALIS povprečje za to kategorijo znaša 25,8 %. Najmanj težav z odsotnostjo učiteljev pa imajo v Belgiji, Estoniji in Bolgariji, kjer iz šol, na katerih odsotnost učiteljev ovira učni proces, prihaja le med 3,7 % in 1,8 % učiteljev.

Slika 2.18: Indeks oblik vedenja učiteljev, ki ovirajo učni proces

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.7.

Na zgornji sliki [slika 2.18] je predstavljen indeks oviranja procesa poučevanja s strani učiteljev.⁸ Vidimo, da indeks dejavnosti učiteljev, ki ovirajo proces poučevanja, dosega odstopajoče najvišjo vrednost v Mehiki (69). Sledijo ji Španija (37,1), Turčija

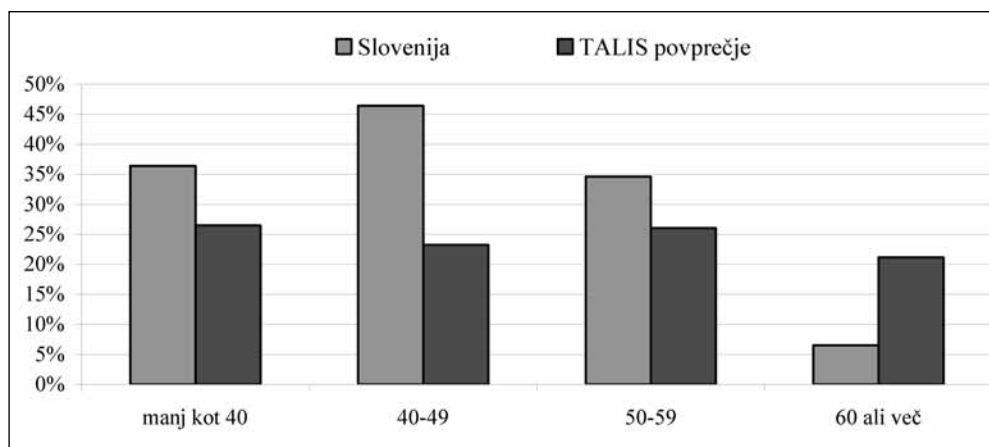
⁸ Indeks smo sestavili na podlagi odstotkov učiteljev, kateri ravnatelji so poročali, da posamezne oblike vedenja učiteljev »nekoliko« oziroma »zelo« ovirajo izvajanje procesa poučevanja na njihovih šolah. Indeks je sestavljen iz treh kategorij ki so bile videne kot moteče pri procesu poučevanja. Njihov seštevek smo delili s faktorjem 3 in tako dobili indeks, katerega maksimalna, teoretična vrednost znaša 100. Indeks z vrednostjo 100 pa bi pomenil, da je delež učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da njihove dejavnosti do neke mere oziroma močno ovirajo izvajanje procesa poučevanja

(36,4) in Italija (33,5). TALIS povprečje znaša 21,6, Slovenija pa se z indeksom 20,8 uvršča nekje na sredino TALIS držav. Najnižje indekse dosegajo na Danskem (12), v Belgiji (5,6), na Slovaškem (4), v Estoniji (3,9) in Bolgariji (2,6).

Ker je Slovenija v skupini držav, kjer je odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da odsotnost učiteljev (»zelo« ali »nekoliko«) ovira učni proces na njihovih šolah, relativno visok, smo podrobneje preučili nekatere značilnosti sodelujočih ravnateljev in šol. Zanimalo nas je, kolikšen je delež učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da odsotnost učiteljev ovira učni proces, glede na tri različne spremenljivke, in sicer:

- starost ravnatelja;
- delovne izkušnje ravnatelja na položaju ravnatelja;
- skupnost, v kateri se nahaja šola.

Dobljene rezultate Slovenije smo nato primerjali še s TALIS povprečjem.

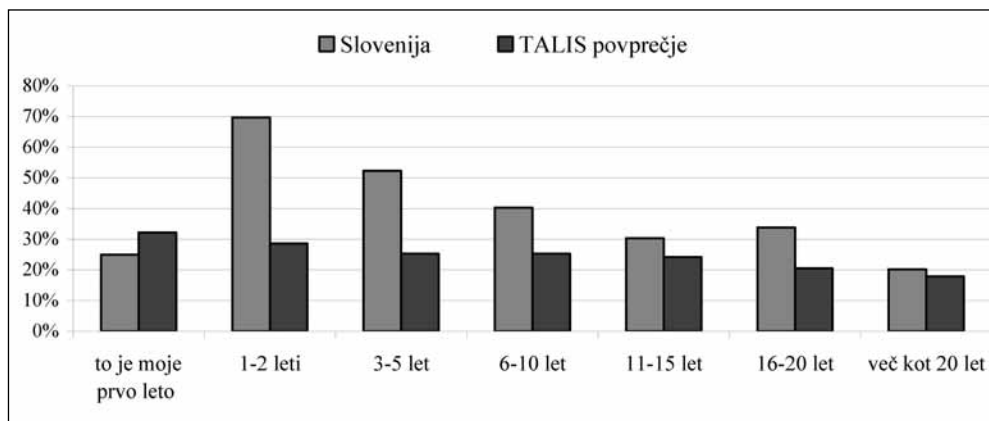

Slika 2.19: Odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da odsotnost učiteljev (zelo ali nekoliko) ovira učni proces na njihovih šolah (glede na starost ravnateljev)

Vir: Baza podatkov TALIS.

Iz zgornje slike [slika 2.19] je razvidno, da odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da odsotnost učiteljev ovira učni proces na njihovih šolah, s starostjo ravnateljev pada. Odsotnost učiteljev kot oviro za učni proces najpogosteje zaznavajo ravnatelji, stari od 40 do 49 let, manj omenjeno vedenje učiteljev ovira učni proces na šolah, kjer so ravnatelji stari manj kot 40 let ter med 50 in 59 let. Ugotovimo lahko torej, da starejši, kot so ravnatelji, manj pogosto poročajo, da odsotnost učiteljev ovira učni proces na njihovi šoli. Če primerjamo rezultate Slovenije s TALIS povprečjem, lahko ugotovimo, da se razlikujejo. V povprečju v državah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, poročanje, da odsotnost učiteljev ovira učni proces na njihovih šolah, ni povezano s starostjo ravnateljev. Delež učiteljev je namreč glede na starost ravnateljev v vseh starostnih skupinah zelo podoben.

na njihovih šolah, 100 %, oziroma da na vseh šolah učitelji s svojo dejavnostjo vsaj do neke mere, če ne (že) močno, ovirajo izvajanje učnega procesa.

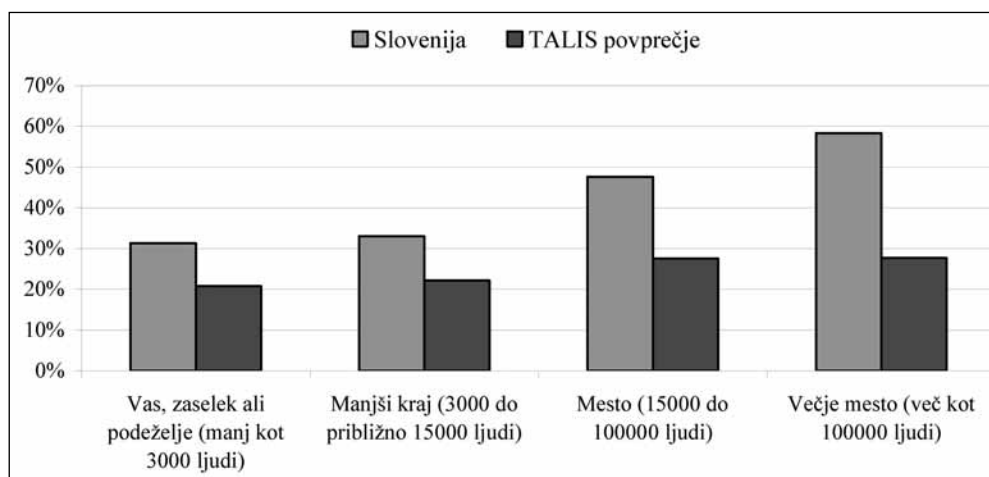

Slika 2.20: Odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da odsotnost učiteljev (zelo ali nekoliko) ovira učni proces na njihovih šolah (glede na delovne izkušnje ravnateljev)

Vir: Baza podatkov TALIS.

50

Ugotovimo lahko trend upadanja odstotkov učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da odsotnost učiteljev ovira učni proces na njihovih šolah, glede na izkušnje ravnateljev na položaju mesta ravnatelja. Izstopa le ena kategorija in sicer so to ravnatelji, ki so na položaju ravnatelja manj kot eno leto. Slednji so poročali, da odsotnost učiteljev manj ovira učni proces na njihovi šoli, kot je TALIS povprečje. Najverjetneje lahko to pojasnimo z medsebojnim nepoznavanjem učiteljev in ravnateljev s tako kratkimi izkušnjami na delovnem mestu ravnatelja. Če izvzamemo to skupino, pa lahko trdimo, da več izkušenj, ko imajo ravnatelji na svojem položaju, manj poročajo o tem, da odsotnost učiteljev ovira učni proces. Podoben trend lahko zaznamo tudi v povprečju držav, ki so sodelovale pri raziskavi TALIS, vendar le-ta ni tako izrazit kot v Sloveniji.

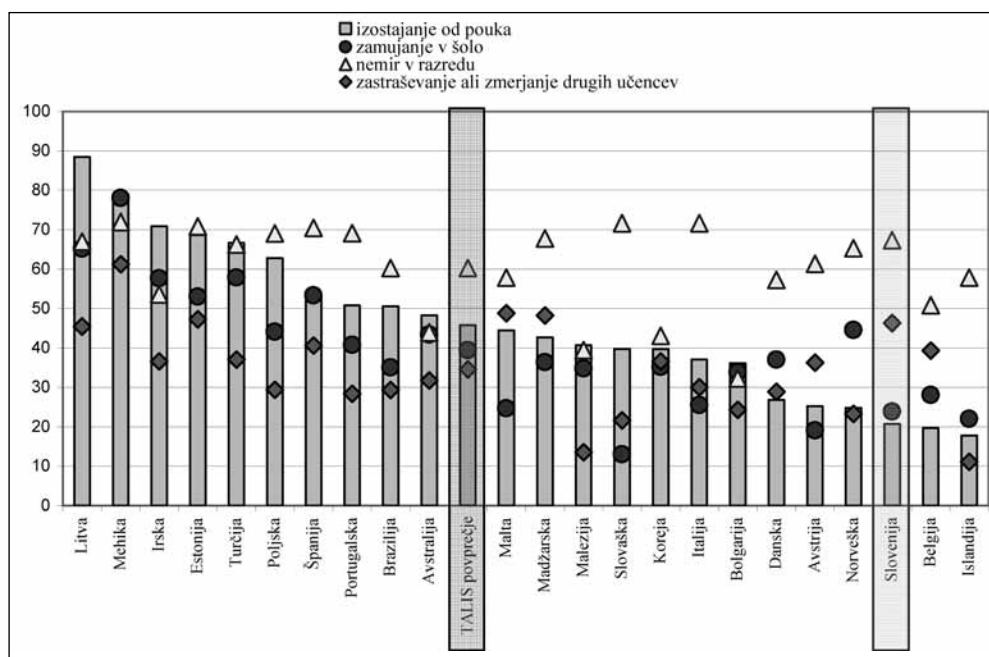
Slika 2.21: Odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da odsotnost učiteljev (zelo ali nekoliko) ovira učni proces na njihovih šolah (glede na skupnost v kateri se nahaja šola)

Vir: Baza podatkov TALIS

Na zgornji sliki [slika 2.21] lahko opazimo, da se v Sloveniji glede na skupnost, v kateri se nahaja šola, deleži učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da odsotnost učiteljev ovira učni proces na njihovih šolah, razlikujejo. Večje, kot je mesto, vas oziroma kraj, v katerem se šola nahaja, bolj ravnatelji poročajo o tem, da odsotnost učiteljev ovira učni proces na njihovi šoli. TALIS povprečje slovenskega trenda ne potrjuje. V povprečju v državah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, poročanje, da odsotnost učiteljev ovira učni proces na njihovih šolah, ni povezano z velikostjo mesta, vasi oziroma kraja šole. Odstotek odgovorov je namreč v vseh kategorijah zelo podoben.

Spodaj je prikazana mednarodna primerjava odstotkov učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da posamezne oblike vedenja in navad učencev (zelo ali nekoliko) ovirajo učni proces na njihovih šolah.

Vedenje učencev, ki na šolah ovira učni proces

Slika 2.22: Odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da posamezne oblike vedenja učencev (zelo ali nekoliko) ovirajo učni proces na njihovih šolah

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da izostajanje učencev od pouka ovira učni proces na njihovi šoli.

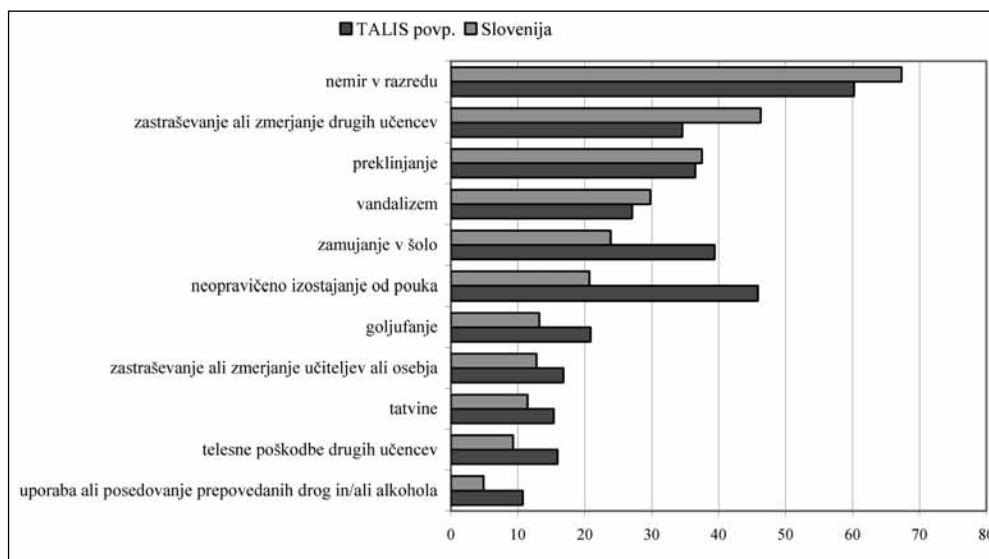
Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.7(a) in tabela 2.7(a1).

Kategorije vedenja učencev, ki ovirajo učni proces na osnovnih šolah po posameznih državah in so prikazane v sliki 2.22, so »izostajanje od pouka«, »zamujanje v šolo«, »nemir v razredu« ter »zastraševanje ali zmerjanje drugih učencev«; razvrščene so padajoče, po kategoriji »izostajanje od pouka«. Največji odstotek učiteljev (88,5 %), ki poučuje na šolah, na katerih ravnatelji menijo, da izostajanje od pouka učencev ovira izvajanje procesa poučevanja, prihaja iz Litve. Sledita Mehika z

79 % in Irska z 70,9 %. TALIS povprečje znaša 45,8 %. Najmanjši odstotek učiteljev, ki poučujejo na šolah, kjer je učni proces oviran zaradi izostajanja od pouka učencev, prihaja iz Slovenije (20,7 %), Belgije (19,7 %) ter Islandije (17,8 %). TALIS povprečje v tej kategoriji znaša 39,4 %. Najmanjši odstotek učiteljev, zaposlenih na šolah, kjer zamujanje učencev po mnenju ravnateljev ovira učni proces, prihaja iz Slovenije (23,9 %), Islandije (22 %), Avstrije (19,1 %) in Slovaške (13 %).

Odstotek učiteljev, zaposlenih na šolah, kjer ravnatelji menijo, da nemir med učenci predstavlja oviro pri procesu poučevanja, znaša v povprečju sodelujočih držav kar 60,2 %, kar kaže na to, da je nemir med učenci kot dejavnik oviranja učnega procesa v večji meri zaznan v večini držav, ki so sodelovale v raziskavi TALIS. Največji delež učiteljev (71,9 %), ki so zaposleni na šolah, kjer nemir med učenci ravnatelji zaznavajo kot oviro pri poučevanju, prihaja iz Mehike, vendar pa z zelo podobnim deležem nato sledi kar 11 držav, kjer se delež učiteljev, zaposlenih na takšnih šolah, giblje med 71,6 % na Slovaškem in 65,3 % na Norveškem. Med njimi se nahaja tudi Slovenija, kjer je takih učiteljev 67,3 %. Najmanjši delež učiteljev, zaposlenih na šolah, kjer je nemir med učenci eden izmed dejavnikov oviranja učnega procesa, zaznavajo ravnatelji iz Malezije (39,4 %) in Bolgarije (32,2 %).

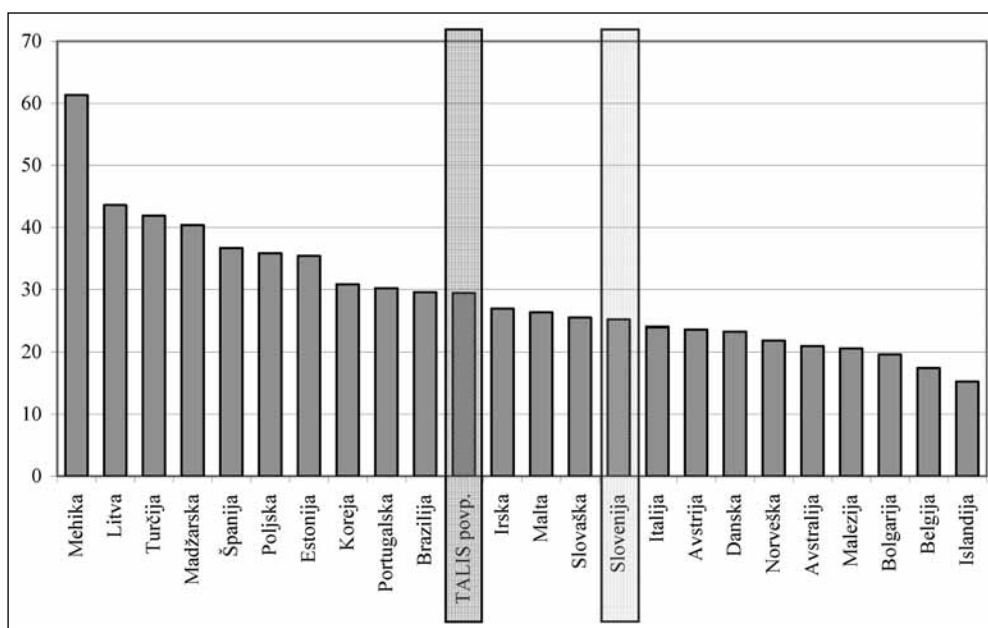
Glede odstotka učiteljev, zaposlenih na šolah, kjer ravnatelji ugotavljajo oviranje procesa poučevanja s strani učencev, ki zmerjajo ali zastrašujejo druge učence, pa vidimo, da jih v povprečju največ prihaja iz Mehike (61,2 %). Z 48,8 % in 47,2 % ji sledijo Malta, Madžarska in Estonija. TALIS povprečje dosega 34,6 %, v Sloveniji pa ta znaša 46,3 %. Najmanj učiteljev, ki poučujejo na takšnih šolah, prihaja iz Slovaške (24,6 %), Malezije (13,5 %) in Islandije (11,1 %).

Slika 2.23: Odstotek učiteljev, ki prihajajo iz šol, kjer naslednje oblike vedenja učencev, po mnenju ravnateljev, (nekoliko oziroma zelo) ovirajo učni proces na njihovih šolah

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.7(a) in tabela 2.7(a1).

Na *sliki 2.23* vidimo, da v Sloveniji – po mnenju ravnateljev – v največji meri učni proces moti nemir v razredih. Na šolah, kjer se srečujejo s tem problemom, poučuje 67,3 % učiteljev, kar je 7 % več, kot znaša TALIS povprečje (60,2 %). Druga najbolj pogosta motnja procesa poučevanja v Sloveniji s strani učencev je zastraševanje ali zmerjanje drugih učencev. S tem problemom se srečuje 46,3 % slovenskih učiteljev, kar je skoraj 12 % več, kot znaša TALIS povprečje (34,6 %). Ti dve kategoriji sta tudi edini, ki vidneje (v negativnem smislu) odstopata od TALIS povprečja, nekoliko višje, kot je TALIS povprečje, pa se Slovenija uvršča še pri preklinjanju in vandalizmu učencev. Od TALIS povprečja v pozitivnem smislu najbolj odstopamo pri neopravičenem izostajanju učencev od pouka, saj je v Sloveniji 20,7 % učiteljev zaposlenih na šolah, kjer ravnatelji neopravičeno izostajanje učencev zaznavajo kot oviro pri izvajanju učnega procesa, TALIS povprečje za to kategorijo pa znaša 45,8 %. Podobno lahko ugotovimo tudi pri zamujanju učencev v šolo. V Sloveniji je 23,9 % učiteljev zaposlenih na šolah, kjer ravnatelji poročajo, da zamujanje učencev ovira izvajanje učnega procesa, medtem ko je TALIS povprečje za to kategorijo 39,4 %. Najmanj učiteljev je v Sloveniji zaposlenih v šolah, kjer kot problem pri izvajanju učnega procesa ravnatelji zaznavajo uporabo ali posedovanje alkohola in/ali prepovedanih drog. V Sloveniji je na takšnih šolah zaposlenih 4,9 % učiteljev, v TALIS državah pa v povprečju 10,7 %.

Slika 2.24: Indeks oblik vedenja učencev, ki ovirajo učni proces

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 2.7(a) in tabela 2.7(a1).

Na *sliki 2.24* je predstavljen indeks oviranja procesa poučevanja s strani učencev.⁹ Vidimo, da indeks dejavnosti učencev, ki ovirajo proces poučevanja, dosega odstot-

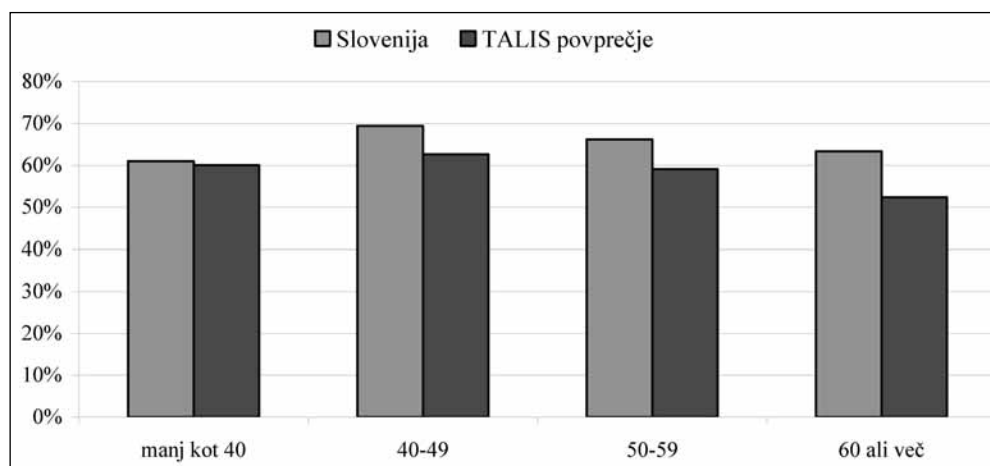
⁹ Indeks smo sestavili na podlagi odstotka učiteljev, kateri ravnatelji so poročali, da določene dejavnosti učencev »do neke mere« oziroma »močno« ovirajo izvajanje procesa poučevanja na njihovi-

pajoče najvišjo vrednost v Mehiki (61,3). Mehiki sledijo Litva (43,6), Turčija (41,9), Madžarska (40,4) in Španija (36,7). TALIS povprečje znaša 29,4, Slovenija pa se z indeksom 25,2 uvršča v srednjo tretjino držav, ki so sodelovale v raziskavi TALIS. Najnižje indekse dosegajo v Bolgariji (19,6), Belgiji (17,4) in na Islandiji (15,2).

Slovenija je v skupini držav, kjer je odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so menili, da nemir v razredu (»zelo« ali »nekoliko«) ovira učni proces na njihovih šolah, relativno visok, zato smo podrobneje preučili značilnosti teh ravnateljev in šol. Zanimalo nas je, kolikšen je odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da nemir v razredu ovira učni proces, glede na tri različne spremenljivke, in sicer:

- starost ravnatelja;
- delovne izkušnje ravnatelja na položaju ravnatelja;
- skupnost, v kateri se nahaja šola.

Dobljene rezultate Slovenije smo nato primerjali tudi s TALIS povprečjem.

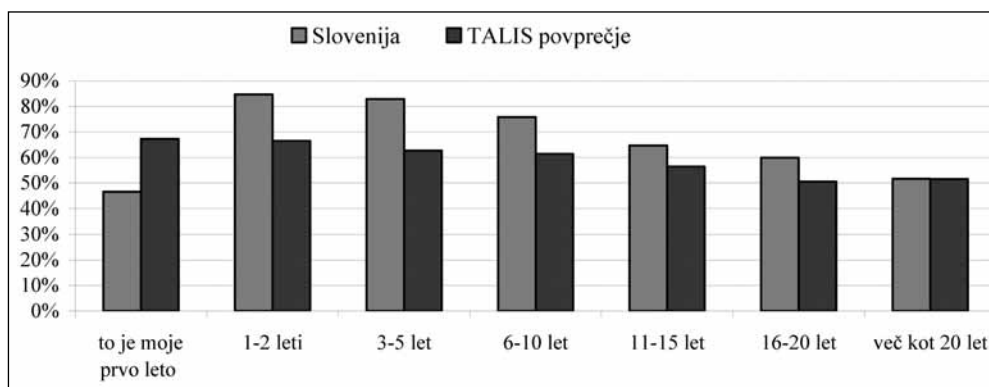

Slika 2.25: Odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da nemir v razredu (zelo ali nekoliko) ovira učni proces na njihovih šolah (glede na starost ravnateljev).

Vir: Baza podatkov TALIS.

Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 2.25], so rezultati v Sloveniji zelo podobni TALIS povprečju, saj se na sliki vidi podoben trend odstotka učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da odsotnost učiteljev ovira učni proces na njihovih šolah, glede na starost ravnateljev. Slovenski deleži so v vseh starostnih kategorijah nekoliko višji od TALIS povprečja.

vih šolah. Indeks je sestavljen iz enajstih kategorij, ki so bile s strani ravnateljev videne kot moteče pri procesu poučevanja. Njihov seštevek smo delili s faktorjem 11 in tako dobili indeks, katerega maksimalna, teoretična vrednost znaša 100. Indeks z vrednostjo 100 bi pomenil, da je delež učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da dejavnosti učencev do neke mere oziroma močno ovirajo izvajanje procesa poučevanja na njihovih šolah, 100 %, oziroma, da vsi učitelji prihajajo iz šol, na katerih učenci s svojo dejavnostjo vsaj do neke mere, če ne (že) močno, ovirajo izvajanje učnega procesa.

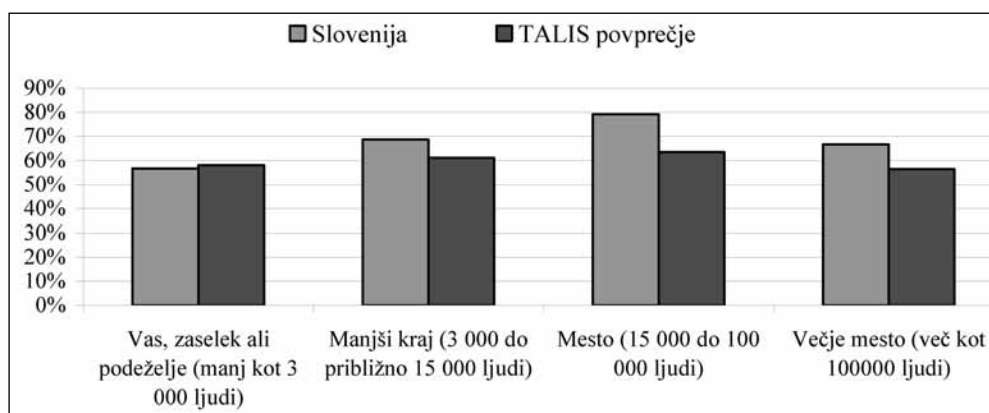

Slika 2.26: Odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da nemir v razredu (zelo ali nekoliko) ovira učni proces na njihovih šolah (glede na izkušnje ravnateljev)

Vir: Baza podatkov TALIS.

Na podlagi zgoraj predstavljenih podatkov [slika 2.26] lahko ugotovimo trend upadanja odstotka učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da nemir v razredu ovira učni proces na njihovih šolah, glede na izkušnje ravnateljev na položaju ravnatelja. Izstopa le ena kategorija, in sicer so to ravnatelji, ki so na položaju ravnatelja manj kot eno leto. Slednji so poročali, da nemir učencev manj ovira učni proces na njihovi šoli kot ravnatelji z več izkušnjami. Ponovno lahko to pojasnimo s pomanjkanjem izkušenj na mestu ravnatelja. Če izvzamemo to skupino, pa lahko trdimo, da ravnatelji z več izkušnjami manj poročajo o tem, da nemir učencev ovira učni proces na njihovi šoli. Podoben trend lahko zaznamo tudi v povprečju držav, ki so sodelovale pri raziskavi TALIS, vendar le-ta ni tako izrazit kot v Sloveniji.

55

Slika 2.27: Odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da nemir v razredu (zelo ali nekoliko) ovira učni proces na njihovih šolah (glede na kraj, kjer se nahaja šola)

Vir: Baza podatkov TALIS.

Opazimo lahko, da se v Sloveniji glede na skupnost, v kateri se nahaja šola, delež učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da nemir učencev ovira učni proces na njihovih šolah, razlikuje. Večje, kot je mesto, vas oziroma kraj, v katerem se šola naha-

ja, pogostejše ravnatelji poročajo o tem, da nemir učencev ovira učni proces na njihovi šoli. Izjema je le zadnja kategorija, ki predstavlja mesta z več kot 100.000 prebivalci. Pričakovali bi, da bo v tej kategoriji največ odgovorov, vendar je delež ravnateljev enak kot v kategoriji »manjši kraj«. TALIS povprečje potrjuje slovenski trend, vendar trend v TALIS povprečju ni tako izrazit kot v Sloveniji.

Razprava in sklepi

Kakor je prikazano v tem poglavju nacionalnega poročila Mednarodne raziskave poučevanja in učenja TALIS, ima Slovenija populacijo učiteljev, ki jo tako kot pri ostalih TALIS državah v večini sestavljajo učiteljice, ki so najpogostejše stare med 30 in 49 let. V obeh kategorijah je Slovenija nad povprečjem TALIS držav. Pri spolni razdelitvi za eno desetino, pri starostni skupini pa imamo v Sloveniji nadpovprečno visok delež učiteljev, ki so stari med 40 in 49 let, kar se odraža na celotni starostni skupini med 30 in 49 letom.

V primerjavi z ostalimi državami, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, je oviranje izvajanja učnega procesa zaradi pomanjkanja človeških in materialnih virov v slovenskih osnovnih šolah manj problematično [slika 2.11]. V Sloveniji so učitelji zaposleni na šolah, kjer človeški viri učnega procesa v primerjavi z ostalimi državami v povprečju ne ovirajo zelo, saj imamo v obeh kategorijah človeških virov, katerih pomanjkanje lahko ovira učni proces, zelo nizek delež. Kakor so poročali ravnatelji slovenskih šol, imajo slovenske šole v primerjavi s povprečjem TALIS ustrezno število učiteljev in ostalega strokovnega osebja. Prav tako ustrezni so po mnenju ravnateljev tudi materialni pogoji za izvajanje pouka, saj ima poleg Avstrije in Islandije Slovenija najmanjši delež pomanjkanja materialnih virov, ki lahko ovirajo izvajanje učnega procesa.

Po mnenju slovenskih ravnateljev so učitelji, ki poučujejo v slovenskih osnovnih šolah, ustrezno pedagoško usposobljeni [slika 2.17]. Izmed vseh dejavnikov, ki so povezani z delom učiteljev, še najbolj ovira izvajanje učnega procesa na slovenskih šolah – po mnenju ravnateljev – odsotnost učiteljev, in sicer tako v primerjavi s povprečjem TALIS kakor tudi glede na ostale dejavnike.

Po mnenju slovenskih ravnateljev najbolj ovirata izvajanje učnega procesa s strani učencev predvsem nemir v razredu ter zastraševanje ali zmerjanje drugih učencev, ki je v primerjavi s povprečji ostalih sodelujočih držav oz. povprečjem TALIS visoko [slika 2.22].

Tabele

	Delež učiteljev v starostnih skupinah											
	Učitelji			Ravnateljice			mlajši od 25 let			od 25 do 29 let		
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Država</i>												
Avstralija	59,2	(1,14)	38,2	(4,80)	4,5	(0,53)	13,7	(0,74)	22,6	(1,09)	26,5	(0,99)
Avstrija	67,9	(0,74)	29,2	(3,54)	0,7	(0,12)	6,0	(0,48)	15,4	(0,71)	36,9	(0,96)
Belgija	68,9	(1,45)	38,2	(4,29)	8,3	(0,67)	18,4	(0,78)	26,3	(0,85)	23,6	(1,18)
Brazilijska	73,6	(1,00)	76,0	(2,76)	6,1	(0,80)	15,9	(0,92)	34,1	(1,10)	31,5	(1,00)
Bolgarija	82,7	(1,02)	69,0	(5,98)	1,7	(0,57)	5,2	(0,94)	23,9	(1,17)	32,9	(1,99)
Danska	58,1	(1,22)	37,8	(5,33)	0,9	(0,25)	7,3	(0,64)	30,0	(1,29)	23,3	(1,53)
Estonija	83,7	(0,55)	56,4	(3,25)	2,5	(0,34)	8,4	(0,49)	18,2	(0,78)	32,0	(0,87)
Madžarska	76,9	(1,30)	49,0	(5,40)	1,4	(0,36)	11,0	(1,08)	24,5	(1,07)	35,0	(1,18)
Islandija	69,1	(1,46)	49,1	(5,15)	2,6	(0,44)	10,9	(0,88)	26,0	(1,17)	31,0	(1,21)
Irska	68,6	(1,24)	34,9	(4,40)	4,4	(0,48)	17,3	(0,98)	29,2	(1,17)	22,0	(1,06)
Italija	77,7	(0,68)	45,8	(4,93)	0,1	(0,08)	2,4	(0,26)	17,2	(0,83)	28,7	(0,77)
Koreja	64,4	(1,33)	15,0	(4,16)	0,6	(0,14)	11,9	(0,85)	25,4	(0,97)	45,4	(1,23)
Litva	84,9	(0,60)	52,5	(4,30)	2,3	(0,32)	6,4	(0,50)	21,3	(0,79)	32,4	(0,92)
Malezija	66,0	(0,97)	42,3	(3,68)	1,6	(0,33)	16,9	(0,74)	42,2	(0,92)	31,5	(0,80)
Malta	61,4	(1,74)	41,4	(6,45)	10,6	(1,07)	22,1	(1,33)	35,9	(1,78)	13,2	(1,13)
Mehika	53,2	(1,26)	34,7	(5,11)	3,0	(0,47)	11,7	(1,01)	25,8	(1,01)	37,3	(1,14)
Norveška	60,4	(1,07)	41,4	(4,14)	0,8	(0,21)	8,4	(0,66)	31,1	(1,12)	19,8	(0,90)
Poljska	76,3	(0,68)	68,7	(3,69)	1,7	(0,29)	13,5	(0,72)	36,0	(0,91)	34,5	(1,05)
Portugalska	70,7	(0,92)	40,0	(4,11)	0,5	(0,14)	7,4	(0,55)	40,0	(1,22)	36,3	(1,15)
Slovaška	81,7	(0,80)	60,3	(4,86)	3,4	(0,49)	12,7	(0,82)	25,6	(1,16)	22,8	(0,94)
Slovenija	80,4	(0,68)	57,4	(3,95)	0,5	(0,13)	10,6	(0,65)	28,1	(0,93)	36,5	(0,91)
Španija	56,9	(0,97)	39,6	(5,25)	0,4	(0,17)	6,2	(0,46)	29,7	(1,06)	33,8	(0,95)
Turčija	52,0	(2,27)	8,8	(6,30)	10,1	(1,47)	33,8	(2,25)	35,0	(1,33)	14,7	(1,35)
TALIS povp.	69,3	(0,24)	44,6	(0,98)	3,0	(0,11)	12,1	(0,19)	28,0	(0,23)	29,6	(0,23)
											23,5	(0,21)
											6,2	(0,72)
											0,1	(0,08)
											3,9	(0,09)
											23,5	(0,21)
											6,2	(0,72)
											0,1	(0,08)
											3,9	(0,09)

Tabela 2.1: Spolna in starostna distribucija učiteljev (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 2.1 (str. 41)

	Manj kot 5 stopnja ISCED		5B stopnja ISCED		5A stopnja ISCED		5A stopnja ISCED		6 stopnja ISCED	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Država</i>										
Avstralija	0,3	(0,10)	1,0	(0,25)	82,8	(0,96)	13,7	(0,83)	2,2	(0,33)
Avstrija	3,1	(0,30)	59,3	(0,78)	1,3	(0,25)	33,6	(0,74)	2,6	(0,29)
Belgija	3,4	(0,38)	84,2	(0,96)	4,2	(0,42)	8,1	(0,73)	0,1	(0,07)
Brazilijska	8,6	(1,00)	0,2	(0,08)	89,3	(1,02)	1,8	(0,25)	0,1	(0,05)
Bolgarija	3,7	(1,06)	15,7	(1,69)	16,4	(1,21)	64,0	(2,64)	0,2	(0,06)
Danska	1,9	(0,37)	0,2	(0,10)	90,3	(1,00)	7,5	(0,89)	0,0	(0,03)
Estonija	7,0	(0,51)	6,5	(0,46)	40,3	(1,15)	46,0	(1,21)	0,3	(0,11)
Madžarska	0,2	(0,10)	0,1	(0,08)	71,5	(2,13)	27,8	(2,09)	0,4	(0,08)
Islandija	12,1	(0,79)	20,8	(1,15)	60,6	(1,22)	6,3	(0,70)	0,2	(0,12)
Irska	0,6	(0,20)	3,4	(0,33)	79,4	(0,70)	15,9	(0,78)	0,8	(0,19)
Italija	5,3	(0,30)	9,4	(0,42)	6,9	(0,37)	77,4	(0,58)	0,9	(0,19)
Koreja	0,3	(0,11)	0,3	(0,14)	64,7	(1,39)	33,9	(1,35)	0,7	(0,16)
Litva	4,1	(0,38)	13,0	(0,77)	47,0	(1,46)	35,7	(1,39)	0,1	(0,07)
Malezija	1,0	(0,12)	12,1	(0,60)	79,4	(0,79)	7,5	(0,55)	0,0	(0,00)
Malta	3,7	(0,50)	13,3	(1,11)	71,9	(1,50)	10,7	(1,11)	0,4	(0,22)
Mehika	10,4	(0,94)	3,0	(0,43)	75,6	(1,05)	10,7	(0,72)	0,3	(0,11)
Norveška	0,9	(0,19)	0,0	(0,00)	76,5	(0,92)	22,5	(0,92)	0,0	(0,04)
Poljska	0,3	(0,11)	1,2	(0,27)	4,1	(0,42)	94,0	(0,46)	0,5	(0,18)
Portugalska	0,4	(0,11)	4,3	(0,43)	84,4	(0,76)	10,7	(0,71)	0,2	(0,09)
Slovaška	2,5	(0,36)	0,0	(0,00)	0,5	(0,15)	96,2	(0,43)	0,8	(0,20)
Slovenija	3,7	(0,34)	41,9	(1,04)	52,9	(1,05)	1,4	(0,20)	0,1	(0,04)
Španija	3,5	(0,35)	1,6	(0,22)	11,4	(0,85)	78,8	(0,89)	4,7	(0,41)
Turčija	0,0	(0,00)	6,0	(0,57)	88,2	(0,96)	5,6	(0,90)	0,2	(0,11)
TALIS povp.	3,4	(0,10)	12,9	(0,14)	52,1	(0,22)	30,9	(0,22)	0,7	(0,04)

Tabela 2.2: Izobrazba učiteljev (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 2.2 (str. 41)

	zaposlitveni status						delovne izkušnje					
	za nedoločen čas			za določen čas: več kot 1 šolsko leto			manj kot 2 leti			od 3 do 10 let		
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Država</i>												
Avstralija	86,8	(1,00)	4,3	(0,73)	8,9	(0,71)	11,3	(0,85)	28,4	(1,22)	24,9	(0,98)
Avstrija	89,3	(0,64)	2,0	(0,28)	8,7	(0,55)	4,4	(0,40)	15,1	(0,78)	23,3	(0,81)
Belgija	80,7	(0,90)	4,8	(0,41)	14,6	(0,83)	8,5	(0,76)	35,1	(1,38)	22,4	(0,94)
Brazilijska	74,2	(1,46)	7,1	(0,79)	18,7	(1,41)	9,6	(0,77)	38,6	(1,24)	32,4	(1,09)
Bolgarija	84,6	(1,25)	4,4	(0,67)	11,0	(1,10)	5,9	(0,69)	17,2	(0,69)	28,9	(1,27)
Danska	96,6	(0,63)	0,3	(0,15)	3,1	(0,62)	9,5	(0,84)	35,1	(1,46)	16,9	(1,16)
Estonija	84,2	(1,12)	5,0	(0,46)	10,8	(0,91)	6,4	(0,51)	20,7	(0,83)	27,3	(1,06)
Madžarska	86,1	(1,75)	2,9	(0,49)	11,0	(1,52)	5,7	(1,76)	21,9	(1,12)	25,0	(0,82)
Islandija	74,6	(1,12)	6,2	(0,67)	19,2	(0,98)	16,7	(0,99)	35,5	(1,19)	24,6	(1,21)
Irska	73,4	(1,10)	7,8	(0,67)	18,8	(1,00)	7,1	(0,60)	33,1	(1,10)	24,6	(1,04)
Italija	80,6	(0,85)	a	a	19,4	(0,85)	5,9	(0,51)	19,8	(0,87)	20,9	(0,76)
Koreja	95,6	(0,41)	4,2	(0,42)	0,2	(0,08)	6,5	(0,70)	26,2	(1,09)	33,4	(1,01)
Litva	92,4	(0,56)	4,2	(0,40)	3,4	(0,38)	4,8	(0,48)	17,6	(0,76)	28,8	(0,94)
Malezija	97,8	(0,29)	1,9	(0,33)	0,4	(0,20)	9,7	(0,63)	37,0	(0,97)	37,2	(0,95)
Malta	96,3	(0,55)	1,2	(0,34)	2,5	(0,46)	12,8	(1,00)	41,2	(1,42)	28,6	(1,41)
Mehika	86,8	(1,88)	5,0	(0,56)	8,2	(1,74)	8,7	(1,05)	27,7	(1,15)	29,4	(1,27)
Norveška	89,9	(0,88)	1,8	(0,35)	8,3	(0,80)	7,8	(0,80)	31,7	(1,10)	21,4	(0,98)
Poljska	77,1	(1,11)	5,1	(0,67)	17,8	(0,93)	7,8	(0,64)	31,9	(0,95)	29,6	(0,78)
Portugalska	67,6	(1,39)	15,0	(0,88)	17,4	(0,99)	3,7	(0,34)	23,6	(1,13)	46,5	(1,21)
Slovaška	82,1	(1,09)	3,8	(0,48)	14,1	(1,02)	7,7	(0,82)	29,1	(1,25)	21,7	(0,92)
Slovenija	82,8	(0,79)	2,2	(0,34)	15,0	(0,78)	6,2	(0,45)	27,0	(1,04)	21,3	(0,94)
Španija	75,6	(1,06)	6,5	(0,41)	17,9	(1,01)	5,8	(0,49)	28,4	(1,02)	30,6	(0,91)
Turčija	88,3	(1,32)	4,6	(0,79)	7,0	(0,95)	18,0	(1,85)	50,7	(2,11)	19,4	(1,37)
TALIS	84,5	(0,23)	4,6	(0,11)	11,1	(0,20)	8,3	(0,18)	29,2	(0,24)	26,9	(0,22)
											35,5	(0,26)

Tabela 2.3: Zaposlitveni status in delovne izkušnje učiteljev (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 2.3 (str. 42)

	število učencev na šolo		razmerje med učitelji in osebjem pedagoške podpore		razmerje med učitelji in administrativnim osebjem		povprečna velikost razreda		javne šole	
	povp.	(SE)	povp.	(SE)	povp.	(SE)	povp.	(SE)	%	(SE)
Država	754,0	(49,85)	8,3	(0,61)	5,5	(0,30)	24,6	0,20	56,1	(1,80)
Avstralija	300,6	(9,84)	24,1	(1,08)	22,6	(0,82)	21,1	0,14	89,1	(1,91)
Avstrija	491,2	(20,15)	20,5	(1,63)	11,7	(0,73)	17,5	0,27	27,6	(1,39)
Belgija	314,7	(16,22)	12,3	(1,31)	4,8	(0,42)	20,7	0,35	99,1	(0,54)
Bolgarija	601,2	(16,90)	11,9	(0,72)	6,9	(0,30)	32,2	0,35	84,9	(0,81)
Brazilijska	340,4	(20,69)	9,1	(0,97)	7,5	(0,38)	20,0	0,22	71,5	(1,65)
Danska	361,3	(8,35)	10,4	(0,69)	7,6	(0,21)	20,5	0,32	97,2	(1,49)
Estonija	454,5	(11,51)	15,8	(1,06)	11,1	(0,41)	21,9	0,18	45,2	(2,54)
Irsko	266,5	(12,57)	5,7	(0,60)	6,3	(0,22)	18,6	0,02	98,3	(0,06)
Islandija	617,9	(30,35)	20,4	(3,22)	7,5	(0,32)	21,3	0,16	96,1	(1,14)
Italija	646,6	(41,75)	14,0	(1,12)	4,9	(0,32)	34,6	0,43	82,1	(2,91)
Koreja	381,9	(10,11)	16,7	(1,10)	8,3	(0,23)	19,3	0,24	98,5	(0,93)
Litva	394,3	(23,16)	7,3	(0,69)	8,3	(0,48)	20,2	0,57	81,3	(4,03)
Madžarska	1046,0	(25,94)	12,4	(1,01)	7,5	(0,45)	34,9	0,28	98,8	(0,57)
Malezija	495,8	(20,83)	7,9	(0,74)	8,7	(0,57)	19,6	0,01	67,5	(0,16)
Malta	436,0	(19,09)	7,9	(0,68)	5,0	(0,34)	37,8	0,55	83,0	(1,20)
Mehika	243,0	(10,11)	7,0	(0,41)	8,3	(0,31)	21,4	0,29	96,3	(1,90)
Norveška	242,2	(13,35)	9,4	(0,56)	9,0	(0,48)	20,8	0,27	94,4	(1,48)
Poljska	800,8	(33,65)	10,8	(1,64)	10,5	(0,59)	21,3	0,21	89,3	(0,73)
Portugalska	351,8	(14,52)	14,3	(1,15)	4,7	(0,17)	21,1	0,26	87,8	(3,03)
Slovaška	377,1	(6,56)	18,3	(1,16)	7,8	(0,34)	18,8	0,18	100,0	(0,00)
Slovenija	536,7	(25,78)	19,0	(0,91)	8,8	(0,68)	21,7	0,26	75,6	(2,34)
Španija	795,5	(53,98)	22,2	(2,53)	10,4	(0,49)	31,3	0,75	92,5	(1,16)
Turčija	489,1	(5,21)	13,3	(0,27)	8,4	(0,09)	23,5	(0,07)	83,1	(0,37)
TALIS povprečje										

Tabela 2.4: Karakteristike šolskega osebja in delež učiteljev v javnih šolah (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 2.4 (str. 42)

	pomanjkanje ustrezno usposobljenih učiteljev		pomanjkanje laboratorijskih tehnikov		pomanjkanje podpornega učnega osebja		pomanjkanje drugega podpornega osebja		pomanjkanje ali neustreznost učnih gradiv		pomanjkanje ali neustreznost računalnikov za pouk		pomanjkanje ali neustreznost knjižničnega gradiva		pomanjkanje ali neustreznost druge opreme	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Država</i>																
Avstralija	40,5	(4,73)	14,0	(3,25)	38,1	(4,17)	40,4	(4,24)	15,5	(3,13)	32,2	(4,56)	20,9	(3,67)	31,7	(4,36)
Avstrija	48,8	(3,12)	21,3	(2,66)	68,7	(3,08)	77,5	(2,82)	12,2	(2,30)	25,5	(2,90)	16,8	(2,55)	35,0	(3,44)
Belgija	31,5	(3,76)	7,3	(2,14)	36,7	(3,89)	35,5	(4,11)	13,7	(2,74)	33,2	(3,78)	23,9	(3,43)	29,7	(3,78)
Brazilijska	31,1	(3,08)	65,1	(3,03)	61,1	(2,98)	63,1	(3,19)	28,6	(2,73)	59,2	(3,18)	57,9	(2,61)	64,1	(2,75)
Bolgarija	25,2	(4,18)	17,8	(2,99)	15,2	(2,92)	13,3	(2,46)	44,7	(3,99)	51,0	(5,60)	55,6	(5,62)	67,0	(5,18)
Danska	28,2	(4,44)	3,3	(1,84)	25,4	(4,13)	17,5	(3,77)	23,1	(4,10)	22,6	(4,13)	25,5	(4,55)	27,5	(5,01)
Estonija	65,6	(3,58)	17,1	(2,96)	51,6	(3,85)	41,0	(4,12)	36,4	(4,03)	27,1	(3,66)	44,2	(4,36)	45,3	(4,50)
Madžarska	22,1	(5,03)	29,6	(6,57)	48,5	(6,36)	36,2	(3,77)	39,4	(4,09)	47,0	(6,26)	37,8	(6,64)	62,9	(5,83)
Islandija	39,0	(0,18)	30,8	(0,18)	36,8	(0,19)	34,1	(0,17)	15,8	(0,13)	27,6	(0,15)	24,6	(0,15)	20,4	(0,15)
Irska	38,4	(4,63)	82,6	(3,64)	63,6	(5,00)	62,7	(4,69)	34,2	(4,44)	62,5	(4,42)	66,3	(4,78)	62,6	(4,63)
Italija	51,9	(3,45)	53,6	(3,09)	56,6	(3,34)	54,8	(3,41)	42,9	(3,39)	41,6	(3,03)	45,9	(3,13)	46,4	(3,37)
Koreja	18,6	(3,36)	39,6	(4,28)	45,2	(4,59)	43,9	(4,28)	27,8	(3,90)	28,4	(3,97)	39,5	(4,30)	41,9	(4,11)
Litva	60,6	(3,77)	40,2	(3,91)	47,3	(3,91)	38,9	(4,34)	61,6	(3,72)	66,0	(3,46)	49,3	(3,86)	71,3	(3,79)
Malezija	45,9	(4,05)	23,8	(2,80)	31,0	(3,46)	32,0	(3,63)	26,2	(3,53)	36,6	(3,83)	36,9	(2,98)	30,3	(3,19)
Malta	26,2	(0,22)	32,8	(0,23)	34,4	(0,18)	51,0	(0,20)	30,1	(0,23)	41,9	(0,20)	28,4	(0,21)	43,8	(0,19)
Mehika	63,8	(4,00)	64,9	(3,39)	64,9	(3,32)	69,2	(3,37)	60,6	(3,37)	68,0	(3,33)	69,3	(3,58)	70,5	(3,35)
Norveška	29,7	(3,71)	29,6	(4,14)	51,1	(4,97)	43,7	(5,08)	43,1	(4,50)	41,1	(4,59)	37,3	(4,03)	53,1	(4,85)
Poljska	11,8	(2,85)	21,0	(3,50)	21,3	(3,16)	19,0	(2,71)	51,7	(4,38)	35,8	(4,18)	46,5	(4,57)	54,4	(4,56)
Portugalska	15,9	(3,23)	47,6	(3,73)	78,5	(3,08)	80,0	(3,18)	36,6	(4,30)	67,3	(3,57)	39,1	(4,33)	70,3	(3,60)
Slovaška	30,5	(3,87)	24,9	(4,10)	33,1	(4,57)	23,8	(3,54)	38,7	(4,69)	57,1	(4,27)	53,5	(4,51)	64,1	(4,06)
Slovenija	24,6	(3,34)	17,9	(3,09)	33,9	(3,85)	29,8	(3,41)	18,5	(2,95)	25,0	(3,15)	20,4	(3,07)	33,7	(3,35)
Španija	34,0	(3,40)	13,6	(2,76)	80,5	(3,00)	75,7	(2,61)	24,4	(3,62)	41,0	(3,41)	37,3	(3,62)	50,1	(3,55)
Turčija	78,1	(4,98)	58,7	(4,80)	69,5	(4,55)	72,0	(4,32)	61,3	(4,98)	56,6	(5,88)	61,9	(5,30)	67,0	(5,67)
TALIS	37,5	(0,77)	32,9	(0,72)	47,5	(0,80)	45,9	(0,74)	34,2	(0,76)	43,2	(0,83)	40,8	(0,83)	49,7	(0,84)

Tabela 2.5: Šolski viri (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 2.5 (str. 43)

	izbira učiteljev pri zaposlovanju		odpuščanje učiteljev		določanje začetne plače učiteljev		določanje povziranja plače učiteljev		dodeljevanje sredstev za strokovni razvoj učiteljev		oblikovanje šolskega proračuna		odločanje glede dodeljevanja sredstev znotraj šole	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Država</i>														
Avstralija	76,8	(3,10)	52,2	(3,57)	24,8	(3,50)	23,5	(3,35)	98,2	(1,11)	93,1	(2,56)	100,0	(0,00)
Avstrija	32,1	(2,95)	20,5	(2,52)	1,4	(0,50)	1,4	(0,51)	17,7	(2,59)	34,9	(2,85)	94,2	(1,65)
Belgija	99,5	(0,39)	96,5	(1,15)	0,3	(0,27)	0,3	(0,27)	73,9	(3,78)	79,6	(3,41)	94,3	(1,80)
Brazilijska	26,6	(2,32)	25,4	(2,08)	13,7	(0,99)	12,8	(1,04)	28,8	(2,38)	57,2	(3,40)	60,4	(3,09)
Bolgarija	100,0	(0,00)	99,2	(0,59)	42,8	(4,35)	51,3	(4,82)	43,2	(4,88)	86,8	(3,04)	93,4	(2,40)
Danska	100,0	(0,00)	86,6	(2,67)	32,6	(3,86)	42,0	(4,04)	90,4	(2,74)	76,1	(4,07)	98,0	(1,99)
Estonija	100,0	(0,00)	99,2	(0,51)	89,9	(2,08)	61,5	(3,71)	87,0	(3,00)	88,6	(2,48)	96,5	(1,78)
Madžarska	99,8	(0,24)	96,4	(1,77)	45,0	(4,29)	51,6	(4,31)	68,9	(3,79)	89,6	(3,02)	93,4	(2,92)
Islandija	100,0	(0,00)	95,2	(0,17)	22,3	(0,16)	29,3	(0,27)	93,9	(0,18)	71,9	(0,14)	87,3	(0,12)
Irska	87,0	(2,77)	63,1	(3,63)	3,9	(2,20)	3,0	(2,11)	85,6	(3,19)	69,2	(3,74)	93,3	(1,94)
Italija	13,2	(2,02)	17,9	(2,75)	1,0	(0,59)	2,0	(1,06)	53,5	(2,79)	97,0	(1,06)	99,1	(0,64)
Koreja	31,2	(3,67)	20,8	(3,15)	5,7	(2,00)	3,5	(1,55)	63,2	(4,09)	77,3	(3,44)	94,9	(1,86)
Litva	99,5	(0,34)	100,0	(0,00)	23,4	(3,39)	15,8	(2,99)	38,5	(3,96)	50,6	(4,28)	90,0	(2,44)
Malezija	6,9	(1,56)	6,8	(1,66)	4,0	(1,29)	11,4	(2,38)	33,8	(3,28)	68,8	(3,16)	62,5	(3,56)
Malta	30,0	(0,15)	27,7	(0,15)	4,7	(0,09)	8,2	(0,13)	43,0	(0,21)	53,7	(0,21)	86,3	(0,11)
Mehika	24,3	(2,43)	23,3	(2,30)	15,9	(1,65)	16,0	(1,62)	21,1	(2,29)	51,4	(4,01)	45,0	(3,70)
Norveška	100,0	(0,00)	100,0	(0,00)	84,0	(3,12)	91,3	(2,23)	98,0	(1,51)	100,0	(0,00)	100,0	(0,00)
Poljska	100,0	(0,00)	99,6	(0,36)	43,2	(4,71)	48,2	(4,16)	97,3	(1,40)	99,4	(0,63)	100,0	(0,00)
Portugalska	81,3	(3,48)	22,8	(3,03)	4,6	(1,03)	7,2	(1,59)	22,7	(3,01)	92,7	(2,14)	93,1	(2,10)
Slovaška	98,8	(0,76)	99,7	(0,33)	57,1	(4,54)	47,9	(4,20)	85,6	(3,15)	80,6	(3,11)	97,3	(1,09)
Slovenija	100,0	(0,00)	96,6	(1,41)	22,7	(3,27)	40,5	(3,86)	95,9	(1,31)	58,2	(3,48)	98,0	(0,99)
Španija	27,4	(2,49)	25,7	(2,30)	3,3	(1,37)	3,7	(1,43)	17,4	(2,66)	76,5	(3,53)	63,8	(3,81)
Turčija	23,5	(4,28)	22,0	(5,36)	12,4	(2,78)	16,6	(3,19)	28,0	(5,33)	79,7	(5,28)	87,9	(4,30)
TALIS povp.	67,7	(0,42)	60,7	(0,48)	24,3	(0,57)	25,6	(0,58)	60,3	(0,63)	75,3	(0,64)	88,2	(0,47)

Tabela 2.6: Šolska avtonomija (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 2.7 (str. 44)

	določanje disciplinskih postopkov za učence		določanje postopkov ocenjevanja učencev		odobritev sprejema učencev v šolo		odločanje o tem, kateri šolski predmeti bodo na voljo		določanje vsebin predmetov		izbira učbenikov, ki se bodo uporabljali	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Države</i>												
Avstralija	99,5	(0,37)	95,6	(1,99)	96,6	(1,53)	100,0	(0,00)	81,0	(3,25)	99,1	(0,87)
Avstrija	99,1	(0,62)	91,6	(1,89)	88,0	(1,90)	94,2	(1,46)	80,3	(2,67)	100,0	(0,00)
Belgija	100,0	(0,00)	100,0	(0,00)	89,3	(2,53)	75,9	(4,38)	59,9	(4,12)	100,0	(0,00)
Brazilijska	93,1	(1,56)	84,0	(2,08)	71,6	(3,11)	48,9	(3,02)	74,7	(2,88)	97,3	(0,91)
Bolgarija	98,4	(0,95)	73,2	(5,97)	91,3	(1,86)	56,3	(4,60)	28,1	(4,72)	98,9	(0,83)
Danska	96,1	(2,02)	97,1	(1,68)	87,9	(3,18)	91,2	(2,99)	98,2	(1,31)	100,0	(0,00)
Estonija	100,0	(0,00)	100,0	(0,00)	100,0	(0,00)	100,0	(0,00)	89,6	(2,54)	97,2	(1,54)
Madžarska	100,0	(0,00)	99,7	(0,27)	98,0	(1,20)	91,3	(2,22)	95,9	(1,91)	100,0	(0,00)
Islandija	100,0	(0,00)	98,7	(0,06)	96,1	(0,09)	98,1	(0,17)	87,9	(0,11)	98,8	(0,00)
Irska	100,0	(0,00)	100,0	(0,00)	99,4	(0,58)	98,8	(1,15)	68,7	(4,44)	100,0	(0,00)
Italija	100,0	(0,00)	99,5	(0,41)	96,9	(1,00)	100,0	(0,00)	99,0	(0,59)	100,0	(0,00)
Koreja	99,6	(0,37)	91,1	(2,40)	85,8	(2,86)	88,7	(2,73)	85,4	(2,87)	96,7	(1,61)
Litva	99,4	(0,64)	97,8	(1,18)	85,3	(2,68)	74,0	(3,88)	69,1	(3,88)	98,2	(1,11)
Malezija	56,7	(3,61)	57,1	(3,43)	21,6	(2,80)	35,4	(3,46)	33,3	(3,12)	19,0	(2,90)
Malta	97,3	(0,01)	85,3	(0,19)	39,7	(0,19)	43,1	(0,22)	48,0	(0,21)	61,2	(0,23)
Mehika	95,8	(1,79)	74,7	(3,42)	74,4	(2,93)	35,3	(3,79)	33,0	(3,92)	68,5	(3,73)
Norveška	97,0	(1,48)	79,6	(3,26)	97,2	(1,67)	60,9	(4,39)	78,5	(3,94)	100,0	(0,00)
Poljska	100,0	(0,00)	97,3	(1,91)	98,0	(1,26)	59,7	(4,52)	63,9	(4,68)	99,5	(0,53)
Portugalska	86,5	(2,85)	98,1	(0,82)	98,0	(1,15)	94,0	(1,77)	43,2	(4,19)	99,6	(0,44)
Slovaška	100,0	(0,00)	95,2	(1,97)	99,0	(0,78)	81,7	(2,86)	67,2	(3,67)	91,9	(2,28)
Slovenija	98,9	(0,77)	96,3	(1,51)	92,2	(2,20)	54,0	(3,87)	54,1	(3,70)	100,0	(0,00)
Španija	95,7	(1,62)	65,6	(3,87)	58,5	(3,77)	37,3	(3,47)	44,9	(3,86)	100,0	(0,00)
Turčija	71,5	(5,79)	65,9	(5,37)	91,0	(3,97)	41,2	(6,76)	27,2	(4,14)	43,9	(5,85)
TALIS	95,0	(0,37)	88,9	(0,53)	85,0	(0,46)	72,2	(0,67)	65,7	(0,70)	90,0	(0,37)

Tabela 2.6(a): Šolska avtonomija (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 2.7 (str. 44)

Država	zamujeanje v šolo		odotnost		pomanjkljiva pedagoška priprava	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
Avstralija	7,8	(2,08)	22,8	(3,63)	35,8	(4,48)
Avstrija	8,2	(1,49)	22,7	(2,54)	15,9	(2,39)
Belgija	4,2	(1,53)	3,7	(1,33)	8,8	(2,10)
Brazilija	25,5	(2,90)	32,3	(2,99)	35,8	(3,02)
Bolgarija	2,7	(1,19)	1,8	(1,05)	3,3	(1,07)
Danska	13,8	(3,76)	11,1	(3,52)	11,0	(3,30)
Estonija	3,2	(1,50)	3,4	(1,64)	5,0	(1,76)
Madžarska	9,1	(6,00)	26,1	(4,74)	21,5	(4,90)
Islandija	4,1	(0,09)	24,0	(0,12)	12,7	(0,14)
Irska	12,9	(3,41)	43,3	(4,87)	30,8	(4,86)
Italija	17,4	(2,31)	29,8	(2,69)	53,4	(3,14)
Koreja	17,8	(3,02)	23,2	(3,12)	33,8	(3,95)
Litva	19,8	(3,19)	15,0	(2,66)	37,7	(3,95)
Malezija	13,2	(2,69)	19,5	(2,91)	30,2	(3,38)
Malta	14,1	(0,16)	30,4	(0,21)	17,6	(0,19)
Mehika	69,2	(3,93)	67,5	(4,08)	70,2	(3,97)
Norveška	8,7	(2,63)	39,5	(4,59)	10,9	(3,09)
Poljska	7,4	(2,75)	43,7	(4,14)	2,4	(1,10)
Portugalska	9,4	(2,71)	14,9	(3,10)	18,5	(3,34)
Slovaška	2,3	(1,44)	6,2	(1,64)	3,5	(1,56)
Slovenija	10,3	(2,35)	37,7	(3,55)	14,5	(2,92)
Španija	34,1	(3,83)	39,2	(3,76)	38,0	(3,84)
Turčija	31,0	(4,45)	35,1	(4,96)	42,9	(5,83)
TALIS povprečje	15,1	(0,61)	25,8	(0,68)	24,1	(0,69)

Tabela 2.7: Šolska klima – nanašajoč se na učitelje (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 2.8 (str. 45)

	zamujevanje v šolo		izostajanje od pouka (t. j. neupravičena odsotnost)		nemir v razredu		goljufanje		preklinjanje		vandalizem	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Država</i>												
Avstralija	43,4	(4,15)	48,2	(4,54)	43,9	(4,48)	6,5	(2,40)	17,0	(3,51)	10,5	(2,67)
Avstrija	19,1	(2,55)	25,2	(2,95)	61,4	(3,24)	11,1	(2,11)	44,6	(3,03)	30,8	(2,96)
Belgija	28,1	(3,80)	19,7	(2,57)	50,8	(5,01)	5,6	(1,75)	4,8	(1,68)	13,0	(2,81)
Brazilijska	35,1	(3,36)	50,6	(3,05)	60,2	(3,01)	31,2	(3,22)	40,8	(3,08)	29,3	(2,77)
Bolgarija	33,9	(3,42)	36,1	(4,33)	32,2	(3,89)	16,5	(2,93)	25,2	(3,37)	28,5	(3,74)
Danska	37,0	(5,23)	26,8	(4,45)	57,3	(3,93)	6,8	(2,06)	42,1	(4,44)	13,8	(3,83)
Estonija	53,0	(3,71)	68,7	(3,71)	70,8	(3,52)	38,8	(3,95)	52,6	(3,59)	15,2	(2,81)
Madžarska	36,4	(5,05)	42,7	(4,92)	67,8	(4,28)	26,8	(5,64)	77,2	(3,21)	54,0	(4,03)
Islandija	22,0	(0,17)	17,8	(0,15)	57,8	(0,18)	3,0	(0,04)	17,1	(0,11)	12,3	(0,12)
Irska	57,7	(4,81)	70,9	(4,35)	53,6	(4,47)	2,9	(1,29)	21,6	(3,83)	10,6	(3,08)
Italija	25,5	(2,67)	37,1	(3,12)	71,6	(2,96)	24,3	(2,57)	22,8	(2,63)	16,2	(2,16)
Koreja	35,2	(4,13)	39,7	(4,06)	43,1	(4,19)	25,3	(3,59)	34,3	(3,84)	32,5	(4,00)
Litva	65,2	(3,99)	88,5	(2,13)	66,9	(3,84)	38,8	(3,85)	48,5	(4,34)	28,9	(3,61)
Malezija	34,8	(3,35)	40,7	(3,38)	39,4	(3,29)	14,4	(2,61)	13,5	(2,22)	28,0	(3,13)
Malta	24,7	(0,21)	44,5	(0,20)	57,8	(0,21)	22,9	(0,15)	21,0	(0,15)	24,7	(0,13)
Mehika	78,0	(3,59)	79,0	(3,49)	71,9	(3,60)	54,1	(4,10)	55,5	(4,27)	63,3	(3,93)
Norveška	44,5	(4,33)	24,7	(3,91)	65,3	(4,41)	2,2	(1,31)	33,9	(4,47)	22,3	(3,79)
Poljska	44,1	(4,12)	62,8	(3,93)	69,0	(3,72)	42,3	(4,48)	60,3	(4,11)	37,4	(4,18)
Portugalska	40,8	(4,22)	50,8	(4,14)	69,1	(3,56)	11,2	(2,89)	42,8	(4,37)	20,5	(3,53)
Slovaška	13,0	(3,01)	39,8	(4,25)	71,6	(3,62)	38,5	(4,63)	40,1	(4,66)	32,3	(4,52)
Slovenija	23,9	(2,91)	20,7	(2,95)	67,3	(3,44)	13,2	(2,68)	37,5	(4,02)	29,8	(3,84)
Španija	53,3	(3,95)	52,9	(3,52)	70,5	(3,59)	21,6	(3,11)	43,5	(3,55)	28,0	(3,43)
Turčija	57,9	(6,12)	66,7	(5,66)	66,3	(5,99)	21,9	(4,34)	43,2	(3,96)	41,1	(5,62)
TALIS povprečje	39,4	(0,80)	45,8	(0,77)	60,2	(0,79)	20,9	(0,66)	36,5	(0,74)	27,1	(0,72)

Tabela 2.7(a): Šolska klima – nanašajoč se na učence (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 2.8a (str. 45)

Država	tativine		zastraševanje ali zmerjanje drugih učencev		zastraševanje ali zmerjanje učiteljev ali osebja ostalega osebja		telesne poškodbe drugih učencev		uporaba ali posedovanje prepovedanih drog in/ali alkohola	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
Avstralija	6,9	(2,02)	31,7	(4,19)	13,7	(3,04)	6,2	(1,87)	2,7	(1,45)
Avstrija	11,5	(2,11)	36,3	(3,22)	8,8	(1,67)	9,0	(1,87)	2,3	(0,99)
Belgija	7,7	(1,98)	39,3	(4,72)	12,2	(2,03)	3,1	(1,17)	7,5	(1,93)
Brazilijska	13,2	(1,91)	29,3	(2,91)	14,1	(2,17)	10,2	(1,71)	10,7	(2,06)
Bolgarija	4,4	(1,83)	24,2	(4,01)	5,6	(1,43)	7,7	(1,80)	1,6	(0,83)
Danska	9,4	(3,27)	28,8	(4,66)	13,7	(3,31)	11,7	(3,57)	8,8	(3,06)
Estonija	4,3	(1,66)	47,2	(3,87)	25,6	(3,20)	2,3	(1,08)	10,7	(2,69)
Madžarska	23,9	(4,45)	48,2	(4,70)	22,0	(3,99)	37,4	(4,51)	7,9	(6,00)
Islandija	6,9	(0,07)	11,1	(0,09)	8,0	(0,07)	6,9	(0,05)	4,8	(0,04)
Irsko	4,7	(1,85)	36,6	(4,71)	17,9	(3,62)	4,3	(2,08)	15,0	(3,95)
Italija	9,1	(1,74)	30,0	(2,74)	10,4	(1,89)	12,7	(2,19)	4,5	(1,20)
Koreja	25,0	(3,54)	36,6	(3,86)	25,3	(3,21)	25,7	(3,20)	16,3	(2,87)
Litva	23,4	(3,68)	45,5	(4,24)	28,8	(3,57)	25,9	(3,42)	19,3	(3,02)
Malezija	13,9	(2,14)	13,5	(2,32)	8,1	(2,09)	10,8	(2,30)	9,2	(2,17)
Malta	11,7	(0,05)	48,8	(0,20)	20,3	(0,14)	7,6	(0,08)	5,4	(0,02)
Mehika	56,0	(4,06)	61,2	(3,36)	47,2	(3,92)	57,1	(3,57)	51,0	(4,08)
Norveška	9,5	(2,58)	23,3	(4,03)	10,2	(2,68)	2,7	(1,56)	1,8	(1,30)
Poljska	12,1	(2,70)	29,4	(4,26)	5,9	(1,98)	25,3	(3,53)	5,1	(1,91)
Portugalska	23,3	(3,30)	28,4	(4,00)	16,9	(2,98)	19,2	(3,18)	8,8	(2,48)
Slovaška	9,5	(3,28)	21,6	(3,85)	6,4	(2,81)	5,4	(2,70)	2,2	(2,01)
Slovenija	11,4	(2,47)	46,3	(4,06)	12,8	(2,57)	9,3	(2,37)	4,9	(1,73)
Španija	22,2	(2,91)	40,6	(3,83)	27,4	(3,53)	23,1	(3,11)	20,3	(3,00)
Turčija	32,8	(5,28)	37,0	(4,37)	25,5	(5,74)	42,6	(5,83)	25,9	(3,49)
TALIS povp.	15,3	(0,59)	34,6	(0,79)	16,8	(0,61)	15,9	(0,58)	10,7	(0,55)

Tabela 2.7(a1): Šolska klima – nanašajoč se na učence (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 2.8a (str. 46)

III

Strokovno izpopolnjevanje učiteljev

Uvod

67

Vloga in delovanje šol se zaradi različnih izzivov, s katerimi se soočajo sodobne družbe, spreminjata, s tem pa tudi pričakovanja do učiteljev. Kljub nekaterim skupnim izzivom, s katerimi se soočajo sistemi vzgoje in izobraževanja v sodobnih družbah, npr. vse večja različnost; vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne oblike vzgoje in izobraževanja itn., pa so problemi, s katerimi se soočajo šole, toliko bolj kompleksni, saj prinaša uvedba posameznih novosti s seboj tudi številne sistemske, kurikularne in pedagoške spremembe. Prav zaradi tega je profesionalni razvoj učiteljev ter s tem povezano vprašanje njihovega strokovnega izpopolnjevanja temelj zagotavljanja kakovosti učiteljev in pedagoškega procesa nasploh. Strokovno izpopolnjevanje učiteljev – kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS – ima različne cilje, med katerimi lahko izpostavimo predvsem naslednje:

- posodabljanje znanja na posameznem predmetnem področju;
- posodabljanje spretnosti in pristopov k poučevanju;
- seznanitev z novostmi na področju kurikularnih sprememb predmetnega področja;
- zagotavljanje razvoja novih kurikularnih in pedagoških strategij;
- izmenjava informacij in izkušenj med učitelji ter ostalimi strokovnimi in pedagoškimi delavci ter

– ponuditi prostor za medsebojno pomoč pri zagotavljanju učinkovitosti (str. 49).

Strokovno izpopolnjevanje učiteljev ima torej namen posodabljanja, razvijati in razširiti znanje učiteljev, ki so ga pridobili v okviru svojega formalnega izobraževanja, ter hkrati zagotoviti nove spretnosti in izkušnje na področju poučevanja oz. pedagoške prakse. Strokovno izpopolnjevanje učiteljev je tesno povezano tudi z izvajanjem izobraževalnih reform in ostalih sprememb v sistemu vzgoje in izobraževanja oz. z uvajanjem novosti v kurikule posameznih predmetnih področij ter je kot tako tudi temeljni element zagotavljanja kakovosti procesa vzgoje in izobraževanja.

Vprašalnik za učitelje, ki je bil uporabljen v raziskavi TALIS, je zbiral informacije o različnih vidikih strokovnega izpopolnjevanja¹ učiteljev v 18-ih mesecih pred izvedbo glavnega dela raziskave TALIS, ki je potekala v prvi polovici leta 2008. Določitev tega časovnega okvira je bil izbrana z namenom, da se pridobijo podatki o obsegu in vrsti strokovnega izpopolnjevanja sodelujočih učiteljev v časovnem razponu dveh šolskih let, in sicer v šolskem letu 2006/2007 ter v šolskem letu 2007/2008. V okviru tega razdelka vprašalnika so učitelji odgovarjali na vprašanja o posameznih oblikah strokovnega izpopolnjevanja [tako formalnih kakor neformalnih], ki so se jih udeležili, ter o njihovem vplivu; o številu dni strokovnega izpopolnjevanja, ki so se ga udeležili; o oblikah podpore za udeležbo na strokovnem izpopolnjevanju, ki so jo prejeli; o potrebah po strokovnem izpopolnjevanju na posameznih področjih ter o ovirah, ki so jim onemogočile uresničevanje njihovih potreb na področju strokovnega izpopolnjevanja. To poglavje nacionalnega poročila raziskave TALIS prinaša odgovore na naslednja raziskovalna vprašanja, ki so povezana s strokovnim izpopolnjevanjem učiteljev v Sloveniji ter s primerjavo posameznih dejavnikov na tem področju z ostalimi sodelujočimi državami, in sicer:

- Katere so najpogostejše oblike strokovnega izpopolnjevanja, v katerega so bili vključeni učitelji v sodelujočih državah in v Sloveniji, in kakšen je vpliv le-teh?
- Kolikšen je delež učiteljev, ki so se udeležili katere od oblik strokovnega izpopolnjevanja, in v kakšnem obsegu so se strokovnega izpopolnjevanja udeleževali?
- Kako dobro so bile zadovoljene potrebe učiteljev po strokovnem izpopolnjevanju?
- Kakšno podporo imajo učitelji za udeležbo na posameznih oblikah strokovnega izpopolnjevanja?
- Katere so najpogostejše ovire, ki onemogočajo uresničevanje potreb učiteljev na področju strokovnega izpopolnjevanja?
- Katere so neizpolnjene potrebe učiteljev na področju strokovnega izpopolnjevanja?

¹ V raziskavi TALIS je *strokovno izpopolnjevanje* pomenilo dejavnosti, s katerimi posameznik izpolnjuje večšine, znanje, strokovnost in druge značilnosti učitelja.

Raven in intenzivnost udeležbe učiteljev v strokovnem izpopolnjevanju

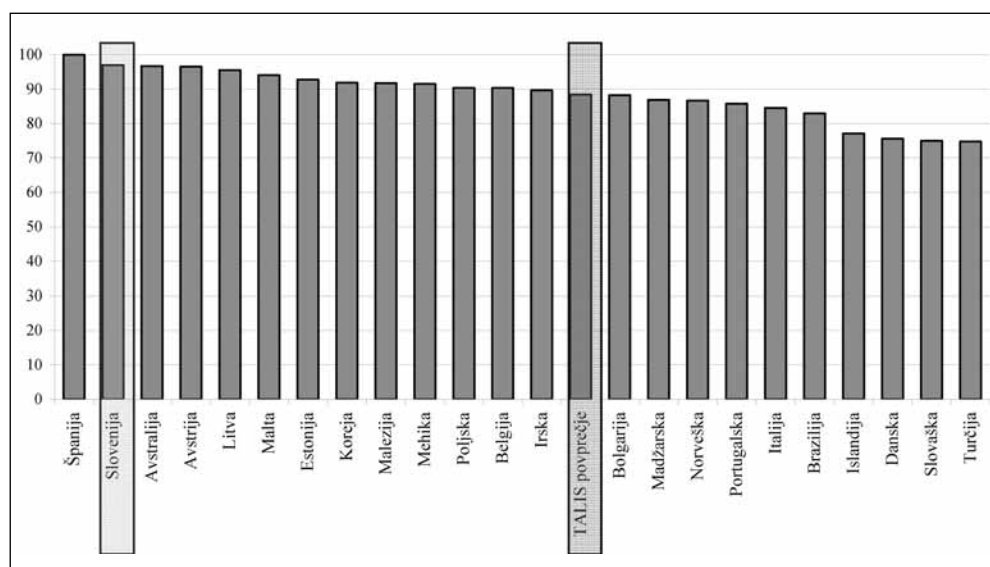
Ta razdelek 3. poglavja nacionalnega poročila raziskave TALIS prinaša predstavitev obsega in intenzivnosti udeležbe učiteljev iz sodelujočih držav ter Slovenije na področju strokovnega izpopolnjevanja. Raven oz. obseg udeležbe učiteljev je predstavljen v obliki deleža učiteljev, ki so se udeležili katere od oblik strokovnega izpopolnjevanja, intenzivnost udeležbe pa je predstavljena s povprečnim številom dni usposabljanja, ki so se ga učitelji udeležili v 18-ih mesecih pred izvedbo glavnega dela raziskave TALIS. Vprašalnik za učitelje, ki je bil uporabljen v raziskavi TALIS, je v uvodnem delu razdelka o strokovnem izpopolnjevanju vseboval vprašanje o udeležbi učiteljev v različnih oblikah strokovnega izpopolnjevanja, med katerimi so bile navedene naslednje:

- tečaji/delavnice (npr. o predmetu ali metodah in/ali drugih temah, povezanih z izobraževanjem);
- izobraževalne konference ali seminarji (kjer učitelji in/ali raziskovalci predstavijo rezultate svojih raziskav in razpravljajo o vzgojno-izobraževalnih problemih);
- izobraževalni program za pridobitev dodatne stopnje izobrazbe;
- hospitacije na drugih šolah;
- sodelovanje v mreži učiteljev, ki je bila oblikovana v namen poklicnega razvoja učiteljev;
- samostojna ali skupinska raziskava teme, ki učitelje poklicno zanima;
- mentorstvo in/ali opazovanje ter inštruiranje sodelavcev, kot del formalne šolske ureditve.

Poleg formalnih oblik strokovnega izpopolnjevanja so učitelji odgovarjali tudi o udeležbi in vplivu neformalnih oblik strokovnega izpopolnjevanja, in sicer je šlo za (i) branje znanstvenih publikacij; ter (ii) neuradne pogovore s sodelavci o tem, kako izboljšati svoje poučevanje.

Udeležba učiteljev v programih strokovnega izpopolnjevanja

Podatki, ki so predstavljeni na spodnji sliki, prinašajo informacije o odstotkih učiteljev, ki so se v 18-ih mesecih pred izvedbo glavnega dela raziskave TALIS udeležili katere od zgoraj navedenih oblik oz. vsebinskih področij strokovnega izpopolnjevanja.

Slika 3.1: Odstotek učiteljev, ki so se udeležili katere od oblik strokovnega izpopolnjevanja

Države so razvrščene po padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, ki so se udeležili katere od oblik strokovnega izpopolnjevanja.

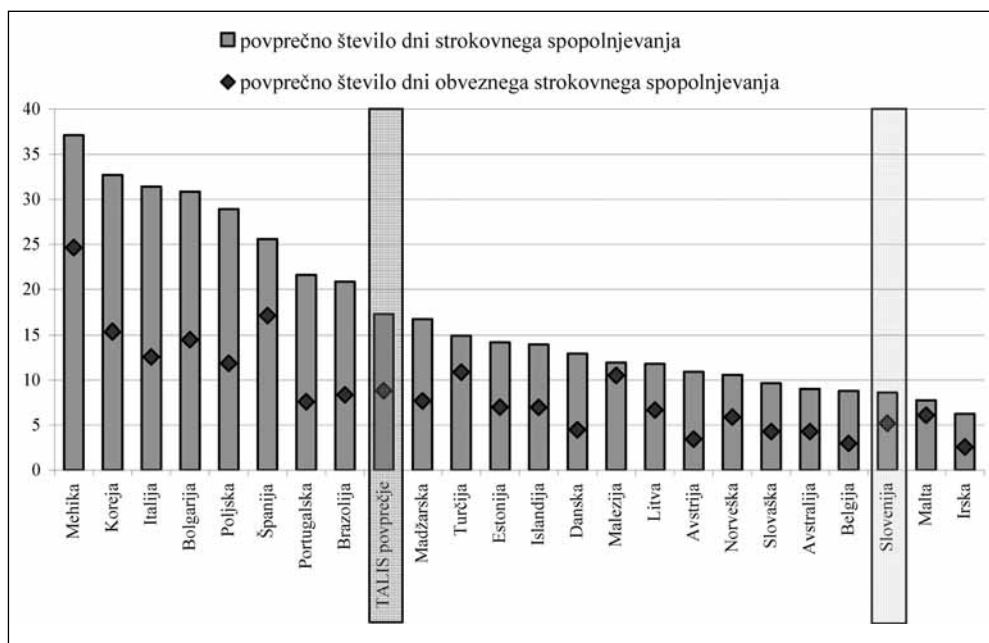
Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 3.7.

70

Kakor prikazuje zgornja slika [slika 3.1], se je Slovenija v kategoriji deleža učiteljev, ki so se v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS udeležili strokovnega izpopolnjevanja, z 96,9 % uvrstila na drugo mesto, takoj za Španijo, kjer so se v enakem časovnem obdobju v okviru različnih oblik strokovno izpopolnjevali prav vsi učitelji (100 %) sodelujočih šol. Najmanjši delež učiteljev, ki so sodelovali v kateri od oblik strokovnega izpopolnjevanja v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS, je imela Turčija (74,8 %). TALIS povprečje deleža učiteljev, ki so se obdobju dveh šolskih let oz. v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS udeležili katere od oblik strokovnega izpopolnjevanja, je znašalo 88,5 %. Glede na ta kazalnik bi lahko rekli, da je v Sloveniji prisotno veliko interesa za zagotavljanje kakovosti učiteljev in pedagoškega procesa nasploh.

Obseg udeležbe učiteljev v strokovnem izpopolnjevanju

Poleg vrste oz. oblik strokovnega izpopolnjevanja so učitelji v okviru tega dela vprašalnika označili tudi skupno število dni strokovnega izpopolnjevanja, ki so se jih udeležili v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS, kar je prikazano na spodnji sliki.

Slika 3.2: Povprečno število dni strokovnega izpopolnjevanja, ki so ga bili v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS deležni učitelji

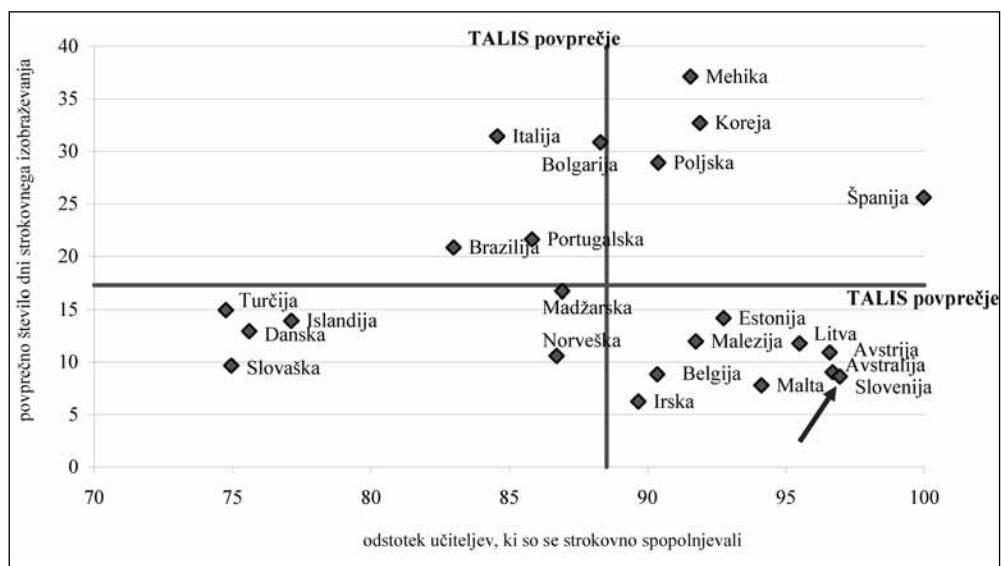
Države so razvrščene po padajočem vrstnem redu glede na povprečno število dni strokovnega izpopolnjevanja učiteljev.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 3.7.

Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 3.2], so med sodelujočimi državami precejšnje razlike tako glede na povprečno število dni strokovnega izpopolnjevanja, ki so se ga udeležili učitelji v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS, kakor tudi glede na povprečno število dni obveznega strokovnega izpopolnjevanja. TALIS povprečje za število dni strokovnega izpopolnjevanja, ki so se ga udeležili učitelji v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS, znaša 16,4 dni. V povprečju so za strokovno izpopolnjevanje največ časa namenili učitelji v Mehiki (37,1 dneva), najmanj časa pa v Sloveniji (8,6 dneva), na Malti (7,8 dneva) in na Irskem (6,2 dneva). Hkrati so učitelji v okviru tega razdelka vprašalnika poročali tudi o obveznem številu dni strokovnega izpopolnjevanja, ki so se ga udeležili učitelji v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS. TALIS povprečje za obvezno strokovno izpopolnjevanje znaša 8,9 dneva. V povprečju so imeli največ dni obveznega strokovnega izpopolnjevanja učitelji v Mehiki (24,6 dneva), v Španiji (17,1 dneva), najmanj pa na Irskem (2,6 dneva). V Sloveniji so se učitelji v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS v povprečju udeležili 5,2 dni obveznega strokovnega izpopolnjevanja.

Podatek o povprečnem številu dni strokovnega izpopolnjevanja učiteljev je potrebno pogledati skupaj s podatkom o deležu učiteljev v sodelujočih državah, ki so se v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS udeležili katere od oblik strokovnega izpopolnjevanja, ki so bile predstavljene zgoraj [slika 3.2]. To primerjavo pri-
naša spodnja slika, ki združuje podatek o deležu učiteljev iz sodelujočih držav, ki so

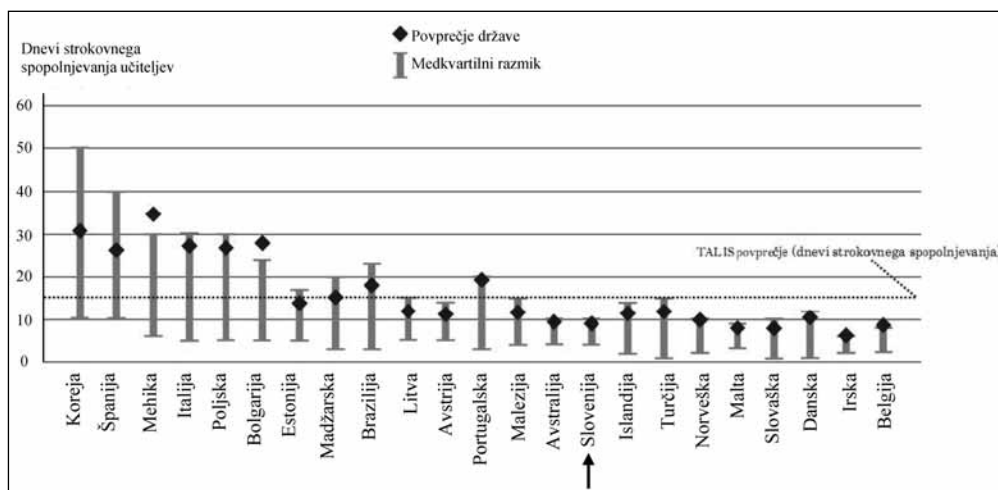
se udeležili katere od oblik strokovnega izpopolnjevanja, ter povprečno število dni strokovnega izpopolnjevanja učiteljev.

Slika 3.3: Primerjava odstotka učiteljev, ki so se v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS udeležili katere od oblik strokovnega izpopolnjevanja ter povprečnim številom dni strokovnega izpopolnjevanja

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 3.7.

Kakor prikazuje zgornja slika [slika 3.3], je največje število držav (9 od 23) v spodnjem desnem okencu, ki prikazuje kombinacijo visokega deleža udeležbe učiteljev v okviru posameznih oblik strokovnega izpopolnjevanja z nizko intenzivnostjo oz. povprečnim številom dni udeležbe – poleg Slovenije še Avstralija in Avstrija, kjer so se skoraj vsi sodelujoči učitelji v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS udeležili oz. sodelovali v kateri od oblik strokovnega izpopolnjevanja. Diametralno nasproten primer pa je Italija, kjer je bil odstotek udeležbe učiteljev v okviru strokovnega izpopolnjevanja učiteljev v primerjavi s povprečjem TALIS relativno nizek (84,6 %), število dni tistih učiteljev, ki so se udeležili strokovnega izpopolnjevanja, pa je bilo – v primerjavi s TALIS povprečjem – visoko (31 dni). Slovenski učitelji so se v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS v povprečju strokovno izpopolnjevali 8,6 dni, stopnja udeležbe pri strokovnem izpopolnjevanju pa je bila z 96,9 % le za Španijo (100 %).

Slika 3.4: Dnevi strokovnega izpopolnjevanja – medkvartilni razmik (2007-08)

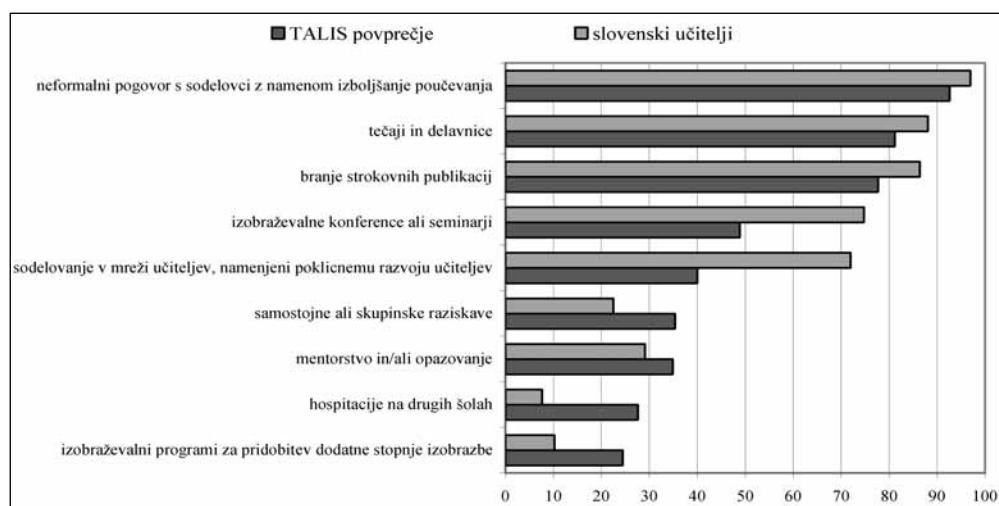
Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na povprečno število dni strokovnega izpopolnjevanja učiteljev (mediana). Medkvartilni razmik je razpon dni, v katerega pade 50 % sredine učiteljev.

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], slika 3.3 (str. 54).

Zgornja slika [slika 3.4] prikazuje medkvartilni razmik, s katerim se izogibamo vplivom skrajnih vrednosti, in tako predstavlja zanesljivejšo mero variabilnosti. To pomeni, da obsega srednjih 50 % vrednosti populacije ali vzorca (razliko med tretjim in prvim kvartilom). V našem primeru to pomeni srednjih 50 % dni strokovnega izpopolnjevanja učiteljev v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS (pri tem so upoštevani tudi učitelji, ki se v zadnjih 18-ih mesecih niso strokovno izpopolnjevali). Večja, kot je varianca v številu dni strokovnega izpopolnjevanja učiteljev, daljša je »palica« na sliki in obratno. Države so razvrščene padajoče glede na povprečno število dni strokovnega izpopolnjevanja (mediano), na sliki pa je za primerjavo prikazano tudi povprečno število dni (aritmetična sredina) strokovnega izpopolnjevanja učiteljev po državah (označeno z ♦). Vidimo, da je Koreja država z daleč najširšim razponom, sledijo ji Španija, Italija, Mehika in Poljska. Na nasprotnem koncu najdemo Avstralijo, Belgijo, Irsko, Malto in Slovenijo, kjer je razpon bistveno manjši in ne presega 6 dni, kar najverjetneje nakazuje na to, da so razlogi za zelo številčno, vendar tudi zelo kratkotrajno udeleževanje strokovnega izpopolnjevanja bolj sistemske kot individualne narave.

Vrsta strokovnega izpopolnjevanja, ki so se ga učitelji udeležili

Učitelji so odgovarjali tudi na vprašanje o posameznih oblikah strokovnega izpopolnjevanja, ki so se jih udeležili v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS.

Slika 3.5: Udeležba učiteljev po posameznih oblikah strokovnega izpopolnjevanja

Posamezne oblike strokovnega izpopolnjevanja so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek slovenskih učiteljev, kakor so se jih udeležili.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 3.9.

Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 3.5], je med slovenskimi učitelji, ki so sodelovali v raziskavi TALIS najpogostejša oblika strokovnega izpopolnjevanja neformalne narave, in sicer so to »neformalni pogovori s sodelavci o tem, kako izboljšati svoje poučevanje«. V povprečju je 92,6 % učiteljev v sodelujočih državah poročalo, da je to njihova najpogostejša oblika strokovnega izpopolnjevanja. Prav tako visoka deleža pripadata tudi udeležbi na tečajih oz. delavnicah (81,2 %) ter branju znanstvenih publikacij (77,7 %). Ostale oblike strokovnega izpopolnjevanja so med učitelji, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, manj pogoste, saj so se jih udeleževali v manj kot 50 % primerov. Zgornja slika prikazuje povprečni odstotek učiteljev v sodelujočih državah, ki so se udeležili naštetih kategorij, hkrati pa tudi delež udeležbe slovenskih učiteljev v teh kategorijah. Vidimo, da so se v povprečju učitelji v sodelujočih državah najpogosteje strokovno izpopolnjevali preko neformalnih pogovorov s sodelavci, z namenom izboljšanja svojega poučevanja (92,6 %). Sledi udeležba na tečajih in delavnicah, povezanih z izobraževanjem (81,2 %), branje strokovnih publikacij (77,7 %), sodelovanje na izobraževalnih konferencah ali seminarjih (48,9 %) ter sodelovanje v mreži učiteljev, namenjeni poklicnemu razvoju učiteljev (40 %). Delež udeležbe slovenskih učiteljev je bil v teh kategorijah višji, kot znaša TALIS povprečje. Tako se je kar 97 % slovenskih učiteljev posluževalo neformalnih pogovorov s sodelavci glede izboljšanja svojega izobraževanja, 88,1 % se jih je udeležilo tečajev in delavnic, ki so bile povezane z izobraževanjem, strokovne publikacije pa je prebiral 86,4 %. Največja razlika glede na TALIS povprečje se kaže pri udeležbi na izobraževalnih konferencah in seminarjih, saj se jih je udeležilo 74,7 % slovenskih učiteljev (razlika je 25,9 %), in v sodelovanju v mreži učiteljev, namenjeni njihovem poklicnemu razvoju, česar se je udeležilo 71,9 % slovenskih učiteljev (razlika je 32 %). Ostale zajete kategorije so imele v povprečju manjšo udeležbo učiteljev tako na mednarodni ravni (TALIS povprečje) kakor med slovenskimi učitelji. Samostojnih ali skupinskih raziskav se je tako udele-

žilo 22,5 % slovenskih učiteljev, TALIS povprečje pa v tej kategoriji znaša 35,4 %. Mentorstvo in/ali opazovanje dosega v TALIS povprečju 34,9 %, v Sloveniji pa 29,1 %. Hospitacije na drugih šolah so bile med slovenskimi učitelji najmanj obiskane, saj se jih je udeležilo le 7,7 %, TALIS povprečje pa znaša 27,6 %. Povprečje TALIS držav je najnižje v kategoriji udeležbe v izobraževalnih programih, namenjenih pridobitvi dodatne stopnje izobrazbe, in znaša 24,5 %, med slovenskimi učitelji pa je bila udeležba v tej kategoriji 10,2 %. Videti je, da se razlike med državami pojavljajo predvsem zaradi tega, ker je določena oblika strokovnega izpopolnjevanja v določenem okolju bolj priznana in zato pogostejše uporabljena.

V okviru svojega vprašalnika so učitelji odgovarjali tudi na vprašanje, kateri predmet poučujejo v določenem oddelku zadnje triade programa 9-letne OŠ. Porazdelitev odgovorov za učitelje v Sloveniji je naslednja:

- branje, pisanje, književnost 18,9 %;
- matematika 14,8 %;
- naravoslovje 14,7 %;
- družboslovje 11,9 %;
- sodobni tuji jeziki 12,1 %;
- tehnologija 3,8 %;
- umetnost 8,3 %;
- športna vzgoja 12,1 %;
- verstva 0,3 %;
- praktične in oklicne veščine 2,2 %;
- drugo 0,9 %.

	branje, pisanje, književnost	matematika	naravoslovje	družboslovje	sodobni tuji jeziki	tehnologija	umetnost	športna vzgoja	verstva	praktične in oklicne veščine
Tečaji / delavnice	87,3 %	88,4 %	87,4 %	93,2 %	91,8 %	88,8 %	85,6 %	83,2 %	77,2 %	91,3 %
Izobraževalne konference / seminarji	77,1 %	76,9 %	73,6 %	77,5 %	76,2 %	68,7 %	74,4 %	68,3 %	73,4 %	77,6 %
Izobraževalni program za pridobitev dodatne stopnje izobrazbe	8,4 %	4,6 %	13,0 %	9,9 %	10,3 %	18,3 %	13,0 %	8,8 %	18,0 %	18,4 %
Hospitacije na drugih šolah	5,5 %	3,5 %	5,1 %	7,2 %	11,3 %	10,0 %	12,7 %	9,1 %	13,5 %	8,4 %
Sodelovanje v mreži učiteljev	72,6 %	73,2 %	72,5 %	74,0 %	71,7 %	62,8 %	70,9 %	73,0 %	59,0 %	66,2 %
Samost. ali skup. razisk. Teme	21,1 %	21,1 %	23,1 %	27,6 %	16,5 %	31,1 %	28,3 %	17,8 %	16,8 %	23,1 %
Mentorstvo / opazovanje / inštruiranje sodelavcev	26,3 %	29,5 %	32,6 %	33,2 %	26,9 %	33,1 %	24,0 %	29,3 %	25,4 %	14,8 %

Tabela 3.1: Odstotek udeležbe slovenskih učiteljev na posameznih dejavnostih strokovnega izpopolnjevanja glede na predmetno področje poučevanja

Vir: Baza podatkov TALIS.

V zgornji tabeli [tabela 3.1] so predstavljeni podatki o tem, v kolikšni meri se slovenski učitelji strokovno izpopolnjujejo na navedenih področjih, glede na predmetno področje. Ne glede na predmetno področje lahko rečemo, da je obiskovanje tečajev in delavnic ter izobraževalnih konferenc oziroma seminarjev najpogostejša oblika strokovnega izpopolnjevanja učiteljev. Prav tako je ne glede na predmetno področje pogosto sodelovanje v mreži učiteljev (70 %–73 %). V mrežah učiteljev redkeje sodelujejo učitelji, ki poučujejo verstva (59 %), tehnologijo (62,8 %) ter praktične in poklicne veščine (66,2 %). Te tri skupine (učitelji predmetnih področij: verstva, tehnologija, praktične in poklicne veščine) pa se v največji meri odločajo za sodelovanje v izobraževalnih programih za pridobitev dodatne stopnje izobrazbe (v vseh treh skupinah je 18 % takih učiteljev), hkrati pa je pomembno tudi dejstvo, da so te skupine učiteljev zelo maloštevilčno zastopane. Za samostojne ali skupinske raziskave se v večji meri odločajo učitelji predmetnega področja tehnologija (31,1 %) kot učitelji ostalih predmetnih področij. Za mentorstvo/opazovanje/inštruiranje sodelavcev se v največji meri odločajo učitelji družboslovja (33,2 %), tehnologije (33,1 %) ter naravoslovja (32,6 %).

Učitelji so odgovarjali, koliko časa že delajo kot učitelji. Porazdelitev odgovorov je naslednja:

- to je moje prvo leto 1,9 %;
- 1–2 leti 4,4 %;
- 3–5 let 11,4 %;
- 6–10 let 15,5 %;
- 11–15 let 11,2 %;
- 16–20 let 10,1 %;
- več kot 20 let 45,4 %

	prvo leto	1-2 leti	3-5 let	6-10 let	11-15 let	16-20 let	več kot 20 let
Tečaji/delavnice	61,2 %	80,7 %	88,3 %	88,8 %	89,3 %	89,9 %	89,1 %
Izobraževalne konference / seminarji	53,5 %	69,7 %	73,1 %	70,7 %	73,8 %	73,9 %	78,5 %
Izobraževalni program za pridobitev dodatne stopnje izobrazbe	16,2 %	11,0 %	20,1 %	17,2 %	10,4 %	8,8 %	5,2 %
Hospitacije na drugih šolah	14,9 %	5,9 %	5,0 %	6,3 %	7,3 %	7,0 %	8,9 %
Sodelovanje v mreži učiteljev	37,8 %	59,3 %	68,1 %	71,5 %	76,9 %	75,9 %	73,6 %
Samost. ali skup. raziskava teme	9,6 %	14,1 %	17,9 %	22,9 %	28,1 %	24,1 %	23,0 %
Mentorstvo / opazovanje / inštruiranje sodelavcev	3,8 %	10,4 %	13,1 %	22,9 %	26,2 %	35,3 %	37,4 %

Tabela 3.2: Odstotek udeležbe slovenskih učiteljev na posameznih dejavnostih strokovnega izpopolnjevanja glede na leta poučevanja

Vir: Baza podatkov TALIS.

V zgornji tabeli [tabela 3.2] so predstavljeni podatki o tem, v kolikšni meri se učitelji izpopolnjujejo na navedenih področjih, glede na delovno dobo. Vseh izpopolnjevanj se v nekoliko manjši meri udeležujejo učitelji, ki so zaposleni prvo leto, kar je ra-

zumljivo, saj zaradi nepoznavanja dela še ne prepoznavajo potreb po strokovnem izpopolnjevanju. Če izvzamemo prvo skupino (61,2 %), ugotovimo, da obiskovanje tečajev oziroma delavnic ni povezano z delovno dobo učitelja, saj med skupinami učiteljev, ki so zaposleni več kot tri leta, skorajda ni razlik (88 %–89 %). Nekoliko nižji je delež učiteljev, ki so zaposleni 1 do 2 leti – med temi je 80,7 % takih, ki so se udeležili tečajev oziroma delavnic. Podobno opazamo tudi pri obisku izobraževalnih konferenc oziroma seminarjev – v manjši meri se jih udeležujejo učitelji s krajšo delovno dobo. Med učitelji, ki so zaposleni prvo leto, je 53,5 % takih, ki so se udeležili konferenc oz. seminarjev, največji delež učiteljev, ki se poslužujejo te vrste izpopolnjevanja, pa je v zadnji skupini – med učitelji, zaposlenimi več kot 20 let (78,5 %). V primerjavi z ostalimi skupinami je med učitelji prve skupine največji delež teh, ki opravljajo hospitacije na drugih šolah (14,9 %) – med ostalimi skupinami je delež učiteljev, ki hospitirajo na drugih šolah, nižji od 10 %. Glede na to, da imajo učitelji z daljšo delovno dobo več izkušenj, ne preseneti, da več mentorstva opravijo učitelji, ki so v skupini od 16–20 let zaposlitve (35,3 %), ter učitelji, ki so zaposleni več kot 20 let (37,4 %).

	pogodba za nedoločen čas	pogodba za določen čas
Tečaji/delavnice	89,6 %	80,6 %
Izobraževalne konference ali seminarji	75,6 %	70,0 %
Izobraževalni program za pridobitev dodatne stopnje izobrazbe	9,0 %	14,2 %
Hospitacije na drugih šolah	7,5 %	7,8 %
Sodelovanje v mreži učiteljev	74,5 %	59,5 %
Samostojna ali skupinska raziskava teme, ki vas poklicno zanima	23,3 %	17,9 %
Mentorstvo/opazovanje/inštruiranje sodelavcev	32,6 %	11,6 %

Tabela 3.3: Strokovno izpopolnjevanje slovenskih učiteljev glede na zaposlitveni status

Vir: Baza podatkov TALIS.

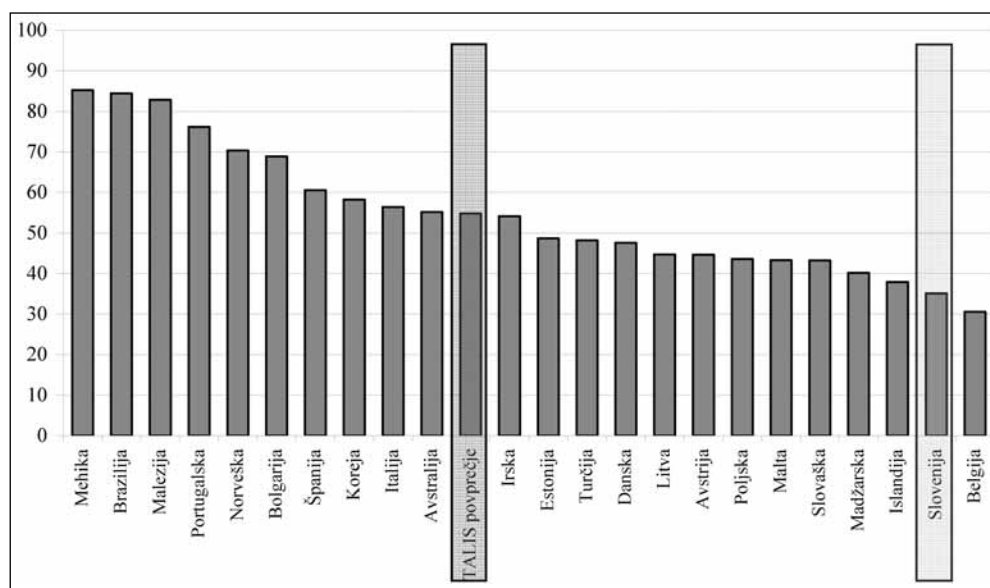
Glede na zaposlitveni status učiteljev [glej *tabelo 2.3* na koncu 2. poglavja] ugotavljamo, da so učitelji, ki so zaposleni za nedoločen čas, nekoliko bolj dejavni na področju strokovnega izpopolnjevanja oz. se v primerjavi z učitelji, ki so na šolah zaposleni za določen čas, stalnega strokovnega izpopolnjevanja v povprečju udeležujejo v večjem obsegu. Tako se v večji meri udeležujejo tečajev (89,6 %/80,6 %), izobraževalnih konferenc – razlika med skupinama je dobrih 5 % v prid zaposlenim za nedoločen čas. V veliko večji meri učitelji za nedoločen čas sodelujejo v mreži učiteljev – razlika je 15 % – in so mentorji sodelavcem – med zaposlenimi za nedoločen čas je takih učiteljev 32,6 %, medtem ko je med učitelji za določen čas ta delež 11,6 %. Le hospitacij na drugih šolah se učitelji udeležujejo enako, ne glede na to, ali so zaposleni za določen ali nedoločen čas. Učitelji, ki so zaposleni za določen čas, pa se v večji meri kot učitelji, zaposleni za nedoločen čas, izobražujejo za pridobitev dodatne stopnje izobrazbe. Razlika med skupinama je 5 %.

Neizpolnjene zahteve učiteljev na področju strokovnega izpopolnjevanja

Razdelek o strokovnem izpopolnjevanju učiteljev v okviru vprašalnika za učitelje je vseboval tudi različna vprašanja o zagotavljanju potreb po strokovnem izpopolnjevanju. Ta je bil spremljan skozi dva indikatorja, in sicer:

- i) delež učiteljev, ki so odgovorili, da bi se želeli strokovno izpopolnjevati v večjem obsegu, kakor so se v zadnjih 18-ih mesecih; ter
- ii) delež odgovorov, kjer so učitelji odgovarjali, da imajo določene potrebe na katerem od vsebinskih področij strokovnega izpopolnjevanja.

Spodnja slika prinaša povprečja odgovorov učiteljev na vprašanje o tem, ali bi se želeli strokovno izpopolnjevati v večjem obsegu, kakor so se v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS.

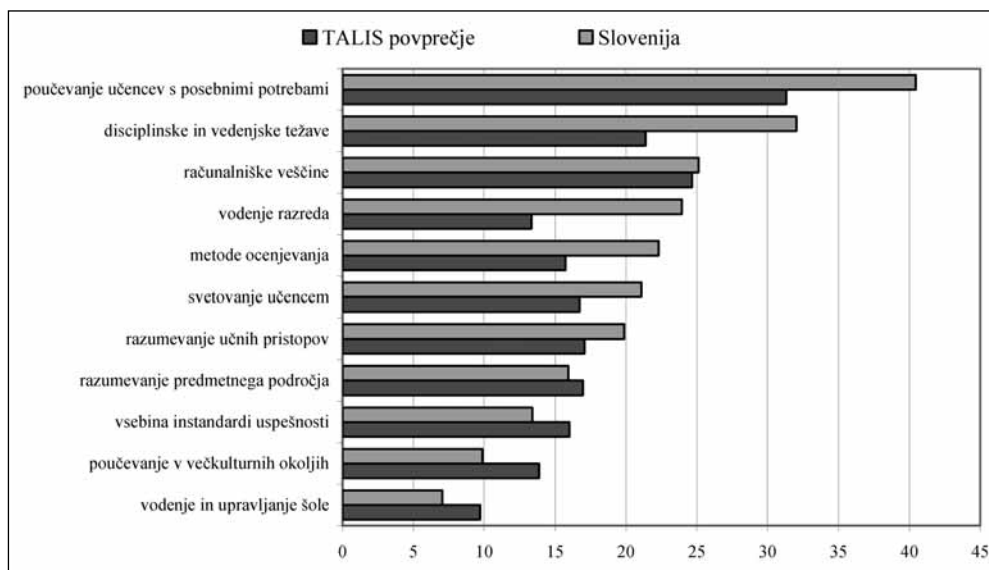
Slika 3.6: Odstotek učiteljev, ki so se želeli strokovno izpopolnjevati v večjem obsegu, kakor so se v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, ki so se strokovnega izpopolnjevanja želeli udeležiti v večjem obsegu, kakor so se ga v preteklih 18-ih mesecih.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 3.10.

Zgornja slika [slika 3.6] prinaša odgovore učiteljev na možnost, da bi se v okviru programov strokovnega izpopolnjevanja izobraževali v večjem obsegu, kakor so se v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS. TALIS povprečje je 54,8 %. Željo po izpopolnjevanju v večjem obsegu od realiziranega je izrazilo 35,1 % slovenskih učiteljev, manj interesa za večji obseg strokovnega izpopolnjevanja pa so pokazali le še učitelji iz flamskega dela Belgije (30,5 %). Zgornje podatke je tako mogoče interpretirati na dva načina. V okviru ene interpretacije rezultati kažejo izključno na interes učiteljev, da bi se strokovnega izpopolnjevanja udeležili v večjem obsegu od realizirane-

ga. Razloge za pomanjkanje interesa po obsežnejšem strokovnem izpopolnjevanju pa lahko poleg finančnih iščemo tudi v vsebinskih, časovnih in organizacijskih dejavnikih (npr. pomanjkanje zelenih vsebin, izvajanje strokovnega izpopolnjevanja v delovnem času ...). Po drugi strani pa primerjava teh podatkov s podatki držav z visokim odstotkom učiteljev, ki so se dodatno strokovno spopolnjevali (npr. 96,9 % v Sloveniji), lahko kaže na dobro oblikovano izobraževalno kulturo v teh državah, saj je bil interes po dodatnem strokovnem spopolnjevanju v večini teh držav podpovprečen.

Slika 3.7: Potrebe učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju glede na področje strokovnega izpopolnjevanja

Kategorije strokovnega izpopolnjevanja so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek slovenskih učiteljev z visokimi potrebami po posameznih področjih strokovnega izpopolnjevanja.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 3.11.

Kakor prikazuje zgornja slika [slika 3.7], imajo tako na ravni TALIS povprečja kakor tudi v Sloveniji učitelji največje potrebe za dodatno usposabljanje v okviru programov strokovnega izpopolnjevanja na področju poučevanja učencev s posebnimi potrebami. V Sloveniji je izrazilo potrebo po dodatnem izpopolnjevanju na tem vsebinskem področju kar 40,4 % učiteljev, kar je celo za četrtno več, kot znaša TALIS povprečje v tej kategoriji (31,3 %). V Sloveniji se z 32,0 % (TALIS povprečje: 21,4 %) močno izkazuje tudi potreba učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju na področju disciplinskih in vedenjskih težav ter po izpopolnjevanju na področju računalniških veščin (25,1 %, TALIS povprečje: 24,7 %). Največja razlika pri navajanju potreb po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju se med slovenskimi učitelji in povprečjem TALIS kaže v kategoriji vodenja razreda. V tej kategoriji slovenski učitelji s 24,0 % skoraj za enkrat presegajo TALIS povprečje, ki znaša 13,3 %.

		Ali ste se v zadnjih 18 mesecih želeli strokovno spopolnjevati v večjem obsegu	
		da %	ne %
Vsebine in standardi uspešnosti pri mojem predmetnem področju	ni nobene potrebe	2,9 %	5,6 %
	nizka stopnja potrebe	21,9 %	26,1 %
	srednja stopnja potrebe	57,7 %	57,0 %
	visoka stopnja potrebe	17,5 %	11,2 %
Metode ocenjevanja znanja učencev	ni nobene potrebe	2,3 %	3,9 %
	nizka stopnja potrebe	19,3 %	23,6 %
	srednja stopnja potrebe	51,3 %	52,7 %
	visoka stopnja potrebe	27,1 %	19,8 %
Vodenje razreda	ni nobene potrebe	5,9 %	8,1 %
	nizka stopnja potrebe	20,6 %	23,9 %
	srednja stopnja potrebe	44,4 %	46,7 %
	visoka stopnja potrebe	29,0 %	21,3 %
Znanje in razumevanje mojega glavnega predmetnega področja	ni nobene potrebe	11,9 %	15,2 %
	nizka stopnja potrebe	32,4 %	37,2 %
	srednja stopnja potrebe	36,9 %	33,2 %
	visoka stopnja potrebe	18,8 %	14,3 %
Znanje in razumevanje učnih pristopov (posredovanje znanja) na mojem glavnem predmetnem področju	ni nobene potrebe	4,4 %	5,7 %
	nizka stopnja potrebe	23,4 %	30,1 %
	srednja stopnja potrebe	47,4 %	46,9 %
	visoka stopnja potrebe	24,8 %	17,2 %
Računalniške veščine za poučevanje (informacijsko-komunikacijska tehnologija)	ni nobene potrebe	5,6 %	6,8 %
	nizka stopnja potrebe	20,3 %	25,3 %
	srednja stopnja potrebe	43,4 %	45,7 %
	visoka stopnja potrebe	30,7 %	22,2 %
Poučevanje učencev s posebnimi potrebami	ni nobene potrebe	3,7 %	3,3 %
	nizka stopnja potrebe	14,0 %	15,0 %
	srednja stopnja potrebe	37,6 %	43,6 %
	visoka stopnja potrebe	44,6 %	38,1 %
Disciplinske in vedenjske težave	ni nobene potrebe	2,8 %	4,4 %
	nizka stopnja potrebe	16,3 %	19,5 %
	srednja stopnja potrebe	42,8 %	47,4 %
	visoka stopnja potrebe	38,1 %	28,7 %
Vodenje in upravljanje šole	ni nobene potrebe	44,8 %	53,0 %
	nizka stopnja potrebe	33,5 %	27,5 %
	srednja stopnja potrebe	14,5 %	12,7 %
	visoka stopnja potrebe	7,2 %	6,8 %
Poučevanje v večkulturnih okoljih	ni nobene potrebe	25,5 %	32,2 %
	nizka stopnja potrebe	37,0 %	33,6 %
	srednja stopnja potrebe	25,6 %	25,5 %
	visoka stopnja potrebe	12,0 %	8,7 %
Svetovanje učencem	ni nobene potrebe	3,9 %	5,1 %
	nizka stopnja potrebe	18,7 %	23,0 %
	srednja stopnja potrebe	50,7 %	53,8 %
	visoka stopnja potrebe	26,7 %	18,1 %

Tabela 3.4: Potrebe slovenskih učiteljev po strokovnem izpopolnjevanju na posameznih področjih glede na potrebe po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju

Vir: Baza podatkov TALIS.

Zgornja tabela [tabela 3.4] prinaša predstavitev odgovorov slovenskih učiteljev za posamezna področja strokovnega izpopolnjevanja, kjer imajo potrebe po dodatnem usposabljanju. Na podlagi teh odgovorov ugotavljamo naslednje:

- Med učitelji, ki bi želeli več strokovnega izpopolnjevanja, je 17,5 % takih, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju s *področja vsebine in standardov uspešnosti pri predmetnem področju*, medtem ko je pri respondentih, ki v zadnjih 18-ih mesecih niso želeli več izpopolnjevanja, takih učiteljev 11 %;
- Med učitelji, ki so v zadnjih 18-ih mesecih želeli več strokovnega izpopolnjevanja, je 27 % takih, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju s področja *metod ocenjevanja znanja učencev*, med tem ko je v skupini učiteljev, ki niso želeli več izpopolnjevanja, 19,8 % učiteljev, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju na tem področju;
- Med učitelji, ki so v zadnjih 18-ih mesecih želeli več strokovnega izpopolnjevanja, je 29 % takih, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju s področja *vodenja razreda*, med tem ko je v skupini učiteljev, ki niso želeli več izpopolnjevanja, 21,3 % učiteljev, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju na tem področju;
- Med učitelji, ki so v zadnjih 18-ih mesecih želeli več strokovnega izpopolnjevanja, je 18,8 % takih, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju s področja *znanja in razumevanja glavnega predmetnega področja*, med tem ko je v skupini učiteljev, ki niso želeli več izpopolnjevanja, 14,3 % učiteljev, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju na tem področju;
- Med učitelji, ki so v zadnjih 18-ih mesecih želeli več strokovnega izpopolnjevanja, je 24,8 % takih, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju s področja *znanja in razumevanja učnih pristopov*, med tem ko je v skupini učiteljev, ki niso želeli več izpopolnjevanja, 17,2 % učiteljev, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju na tem področju;
- Med učitelji, ki so v zadnjih 18-ih mesecih želeli več strokovnega izpopolnjevanja, je 30,7 % takih, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju s področja *računalniških veščin za poučevanje*, med tem ko je v skupini učiteljev, ki niso želeli več izpopolnjevanja, 22,2 % učiteljev, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju na tem področju;
- Med učitelji, ki so v zadnjih 18-ih mesecih želeli več strokovnega izpopolnjevanja, je 44,6 % takih, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju s področja *poučevanja učencev s posebnimi potrebami*, medtem ko je v skupini učiteljev, ki niso želeli več izpopolnjevanja, 38,1 % učiteljev, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju na tem področju;
- Med učitelji, ki so v zadnjih 18-ih mesecih želeli več strokovnega izpopolnjevanja, je 38,1 % takih, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju s področja *disciplinskih in vedenjskih težav*, med tem ko je v skupini učiteljev, ki niso želeli več izpopolnjevanja, 28,7 % učiteljev, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju na tem področju;

- Najmanjšo razliko med skupnima zaznamo pri področju *vodenja in upravljanja šole*. Tu je v prvi skupini 7,2 % učiteljev z visokimi potrebami po izpopolnjevanju, v drugi pa 6,8 %;
- Prav tako je relativno nizka razlika pri področju *poučevanja v večkulturnih okoljih* – v prvi skupini je 12 % učiteljev, ki zaznavajo visoko potrebo po izpopolnjevanju na tem področju, v drugi pa 8,7 %;
- Med učitelji, ki bi želeli več strokovnega izpopolnjevanja, je 26,7 % takih, ki imajo visoke potrebe po izpopolnjevanju s področja *svetovanja učencem*, medtem ko je pri respondentih, ki v zadnjih 18-ih mesecih niso želeli več izpopolnjevanja, takih učiteljev 18,1 %.

Učitelji, ki so navedli, da bi si želeli v zadnjih 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS več strokovnega izpopolnjevanja, torej na vseh vsebinskih postavkah pogosteje izražajo visoke potrebe po izpopolnjevanju kakor učitelji, ki v zadnjih 18-ih mesecih niso želeli več strokovnega izpopolnjevanja. Vendarle je presenetljivo velik delež učiteljev, ki niso želeli več izpopolnjevanja, izrazil visoko potrebo po izpopolnjevanju na posameznih področjih (npr. 38,1 % učiteljev na področju poučevanja učencev s posebnimi potrebami, 28,7 % učiteljev na področju disciplinskih in vedenjskih težav ...).

Spodnja tabela prikazuje potrebe slovenskih učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju glede na predmetno področje, ki ga poučujejo.

82

	»da« (potreba po večjem obsegu strokovnega spopolnjevanja)	povprečno število dni spopolnjevanja
matematika	28,40 %	7,88
naravoslovje	29,70 %	9,22
praktične in poklicne veščine	32,70 %	9,41
družboslovje	35,10 %	9,11
tehnologija	36,00 %	8,33
branje, pisanje, književnost	36,20 %	8,46
sodobni tuji jeziki	37,50 %	8,03
verstva	38,30 %	15,05
umetnost	39,10 %	7,93
športna vzgoja	42,80 %	7,14

Tabela 3.5: Potrebe učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju glede na predmetno področje

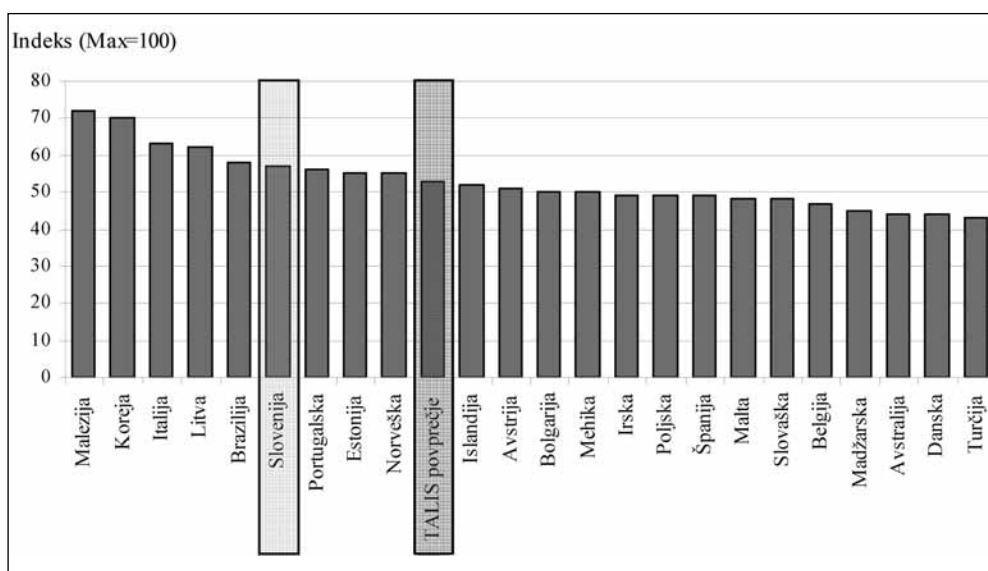
Vir: Baza podatkov TALIS.

Na podlagi podatkov, ki so prikazani v zgornji tabeli [tabela 3.5], ugotavljamo, da se med slovenskimi učitelji, ki poučujejo različna predmetna področja, pojavljajo razlike tako glede povprečnega števila dni strokovnega izpopolnjevanja, ki so ga opravili v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS, kakor tudi glede potrebe po večjem obsegu strokovnega izpopolnjevanja. Iz tabele razberemo, da imajo najmanj potreb po večjem obsegu strokovnega poučevanja učitelji, ki poučujejo matemati-

ko (28,4 %) in naravoslovje (29,7 %), največ pa učitelji, ki poučujejo športno vzgojo (42,8 %) in umetnost (39,1 %). Hkrati so imeli učitelji, ki poučujejo športno vzgojo, v povprečju tudi najmanj dni strokovnega izpopolnjevanja (7,14), vendar imajo zelo podobno povprečje tudi učitelji matematike (7,88 dni), ki so izrazili tudi najmanj potreb po večjem obsegu izobraževanja.

Indeks potreb učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju

Da bi dobili celovito sliko potreb učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju, si je potrebno podrobneje pogledati indeks potreb na področju strokovnega izpopolnjevanja, ki združuje odgovore učiteljev iz različnih kategorij v okviru strokovnega izpopolnjevanja.

Slika 3.8: Indeks potreb učiteljev po strokovnem izpopolnjevanju, merjen po 11 področjih dela

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na delež v indeksu potreb po strokovnem izpopolnjevanju.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 3.11.

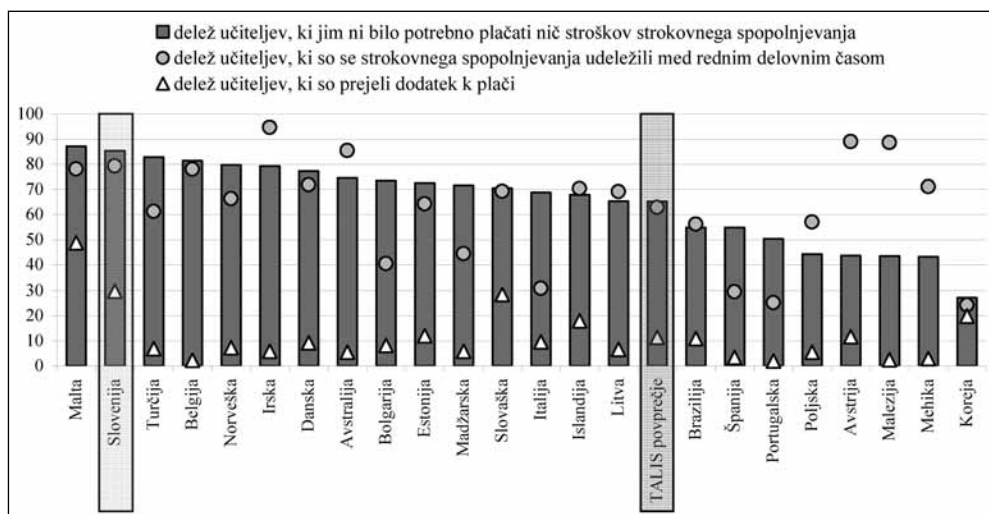
Slika 3.8 prikazuje povprečni indeks² potreb po strokovnem izpopolnjevanju učiteljev v posameznih državah, ki je sestavljen iz povprečnih vrednosti 11 področij oz. kategorij, za katere so učitelji navajali potrebo po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju. Področja, pri katerih so učitelji izražali potrebe po dodatnem izpopolnjevanju, so bila naslednja: vsebine in standardi uspešnosti pri predmetu poučevanja; me-

² Indeks potreb po strokovnem izpopolnjevanju je bil sestavljen po formuli, ki je vsako oceno učiteljev, s katerimi so označevali svoje potrebe po posameznih področjih dodatnega izpopolnjevanja, glede na nivo ocene, ovrednotil s tremi točkami za oceno visoke potrebe, z dvema točkama za oceno srednje stopnje potrebe in z eno točko nizke stopnje potrebe. Te so bile nato seštete ter deljene z najvišjo možno vrednostjo 33 (3 krat 11) ter nato pomnožene z 100; tako smo dobili odstotek skupnih potreb po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju za vsakega učitelja.

tode ocenjevanja znanja učencev; vodenje razreda; znanje in razumevanje glavnega predmetnega področja; znanje in razumevanje učnih pristopov (posredovanje znanja) na glavnem predmetnem področju; računalniške veščine za poučevanje (informacijsko-komunikacijska tehnologija); poučevanje učencev s posebnimi potrebami; disciplinske in vedenjske težave; vodenje in upravljanje šole; poučevanje v večkulturnih okoljih ter svetovanje učencem. Z zgornje slike je razvidno, da izražajo največ potreb po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju učitelji v Maleziji (indeks 72) in Koreji (indeks 70), sledita jima Italija (indeks 63) in Litva (indeks 62). Indeks TALIS povprečja znaša 53, slovenski učitelji pa se z indeksom 57 uvrščajo v zgornjo četrtno sodelujočih držav, kar je zanimivo posebej, če ponovno spomnimo, da se je v Sloveniji zelo visok delež učiteljev v zadnjih 18-ih mesecih udeležil strokovnega izpopolnjevanja, hkrati pa je bilo povprečno število dni izobraževanja nizko. Najnižji indeks potreb po strokovnem izpopolnjevanju imajo Turčija (43), Danska (44), Avstralija (44) ter Madžarska (45).

Finančna podpora učiteljem za udeležbo na strokovnem izpopolnjevanju

Podatek o udeleževanju učiteljev v okviru strokovnega izpopolnjevanja lahko dopolnimo tudi s podatki o finančni podpori, ki so jo prejeli učitelji ob udeležbi na strokovnem izpopolnjevanju. Iz odgovorov učiteljev je razvidno, da je v sodelujočih državah približno ena četrtna učiteljev nosila del stroškov za strokovno izpopolnjevanje, ki so se ga udeležili, 8 % učiteljev pa je moralo nositi celotne stroške udeležbe v izpopolnjevanju. Odgovori učiteljev torej kažejo na to, da v nobeni od sodelujočih držav strokovno izpopolnjevanje ni v celoti brezplačno za vse učitelje. Državi z najvišjimi deleži učiteljev, ki jim za strokovno izpopolnjevanje ni bilo treba plačati ničesar, sta Malta in Slovenija, saj je v obeh več kot 85 % učiteljev poročalo, da jim za udeležbo na strokovnem izpopolnjevanju ni bilo potrebno plačati ničesar. Poleg brezplačne udeležbe v okviru strokovnega izpopolnjevanja so nekateri učitelji, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, poročali o tem, da so med udeležbo na strokovnem izpopolnjevanju prejeli tudi nadomestilo za plačo, če je strokovno izpopolnjevanje potekalo med delovnim časom. Takšno obliko podpore so kot relativno pogosto obliko podpore označili učitelji iz Malte, Slovenije in Slovaške. Hkrati je potrebno postaviti, kakor smo videli zgoraj, da veliki večini učiteljev na Malti in v Sloveniji v povprečju ni potrebno plačati ničesar za udeležbo v okviru strokovnega izpopolnjevanja. Spodnja slika prikazuje deleže za posamezne oblike podpore učiteljem v sodelujočih državah za udeležbo v strokovnem izpopolnjevanju.

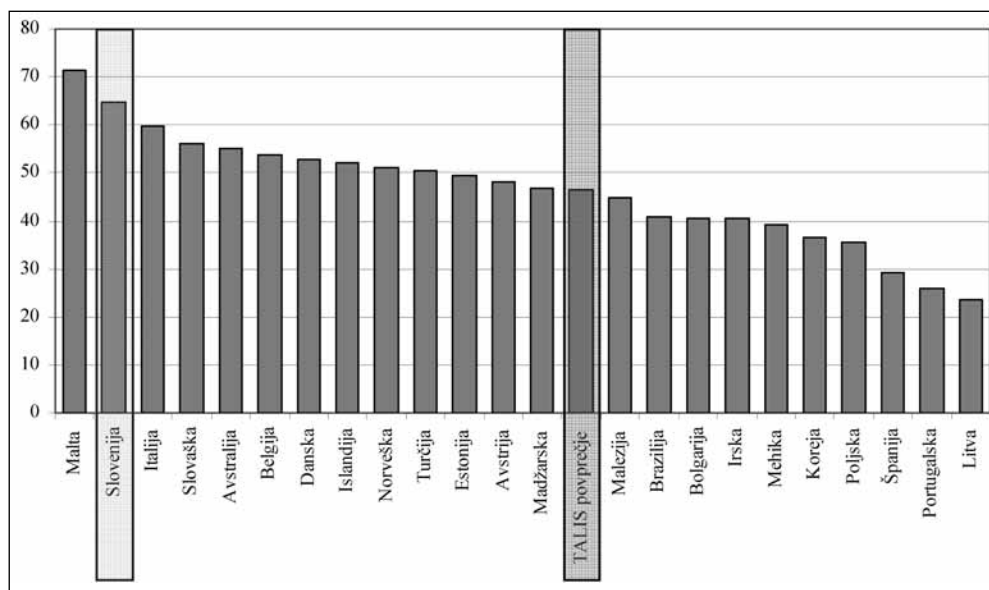

Slika 3.9: Vrsta podpore učiteljem za udeležbo v strokovnem izpopolnjevanju

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, ki jim strokovnega izpopolnjevanja ni bilo treba plačati.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 3.12.

Slika 3.9 prikazuje povprečja in tip podpore, ki so je bili deležni učitelji pri strokovnem izpopolnjevanju v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS. Največji odstotek učiteljev, ki so se strokovno izpopolnjevali in jim zato ni bilo treba plačati nič, prihaja iz Malte (87,1 %), ki ji sledi Slovenija, kjer je bilo takih učiteljev 85,3 %. TALIS povprečje za to kategorijo znaša 65,2 %. Država, kjer je bil odstotek učiteljev, ki jim za strokovno izpopolnjevanje ni bilo potrebno plačati ničesar, najmanjši, je Koreja (27,1 %), sledijo pa ji Mehika (43,2 %), Malezija (43,5 %) in Avstrija (43,7 %). Odstotek učiteljev, ki jim je bilo omogočeno strokovno izpopolnjevanje v okviru rednega delovnega časa, je najvišji na Irskem (94,7 %). Sledijo Avstrija (89 %), Malezija (88,6 %), Avstralija (85,5 %) ter Slovenija (79,3 %). TALIS povprečje za to obliko podpore učiteljem znaša 64,6 %. Med države, v katerih je bilo najmanj učiteljem strokovno izpopolnjevanje omogočeno v okviru rednega delovnega časa, sodijo Koreja (24,3 %), Portugalska (25,1 %), Španija (29,5 %) in Italija (30,9 %). Za dodatno strokovno izpopolnjevanje je slaba polovica učiteljev (48,7 %) na Malti prejela dodatek pri plači. Drugi najvišji odstotek učiteljev, ki so prejeli dodatek k plači, prihaja iz Slovenije (29,7 %), ki ji sledi Slovaška (28,3 %). TALIS povprečje za to obliko podpore znaša 15,5 %. Iz zgornje slike je razvidno, da je v primerjavi z ostalimi sodelujočimi državami podpora slovenskim učiteljem za udeležbo na strokovnem izpopolnjevanju visoka.

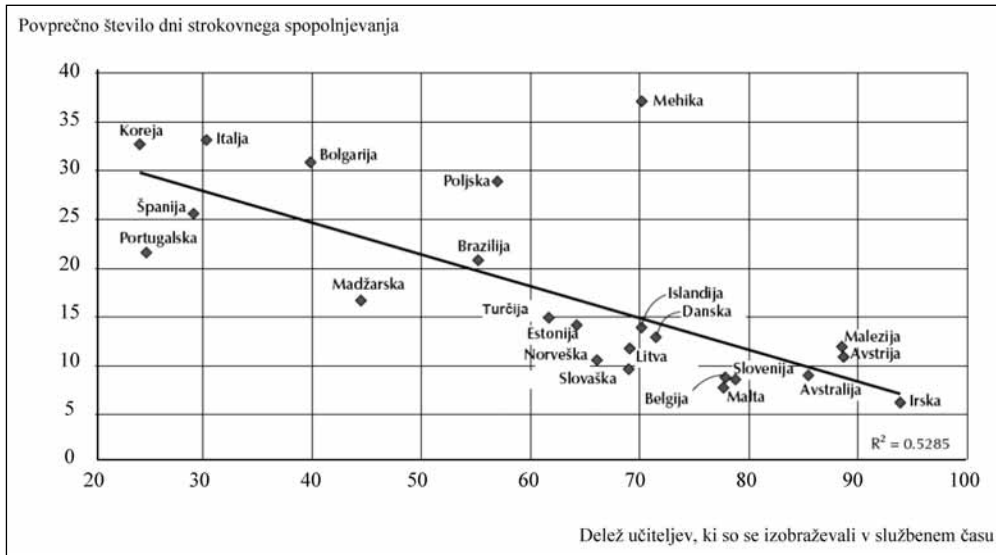
Slika 3.10: Indeks podpore učiteljem pri strokovnem izpopolnjevanju

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na vrednost indeksa podpore učiteljem pri strokovnem izpopolnjevanju.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 3.12.

Slika 3.10 prikazuje indeks podpore, ki so je bili učitelji pri svojem strokovnem izpopolnjevanju deležni v obdobju dveh šolskih let oz. v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS.³ Najvišjo vrednost indeksa podpore učiteljem pri strokovnem izpopolnjevanju dosegajo na Malti (71,3), ki ji z vrednostjo 64,8 sledi Slovenija. Med prvih pet držav, v katerih so bili učitelji pri svojem strokovnem izpopolnjevanju deležni največ podpore, se uvrščajo še Italija (59,9), Slovaška (56) in Avstralija (55,1). Povprečna vrednost indeksa v TALIS državah znaša 46,5, najnižje indekse pa so dosegle Španija (29,2), Portugalska (25,8) in Litva (23,7). Tudi na podlagi indeksa podpore učiteljem pri strokovnem izpopolnjevanju, ki je prikazan na zgornji sliki, lahko ugotovimo, da imajo slovenski učitelji visoko podporo pri udeleževanju na strokovnem izpopolnjevanju.

³ Indeks podpore učiteljem pri strokovnem izpopolnjevanju je bil oblikovan na podlagi odstotkov učiteljev, ki so poročali, da so bili pri svojem strokovnem izpopolnjevanju deležni posameznih tipov podpore (»učiteljem ni bilo potrebno plačati strokovnega izobraževanja«, »izobraževanje je potekalo med rednim delovnim časom«, »učitelji so prejeli denarno nadomestilo za izobraževanje izven rednega delovnega časa«). S tem smo ohranili reprezentativnost posameznih tipov pomoči v indeksu, ki so razvidni tudi na sliki. Teoretična maksimalna možna vrednost indeksa je 100, to pa bi pomenilo, da so bili vsi učitelji, ki so se strokovno izpopolnjevali deležni vseh treh tipov pomoči, ki jih indeks vključuje.

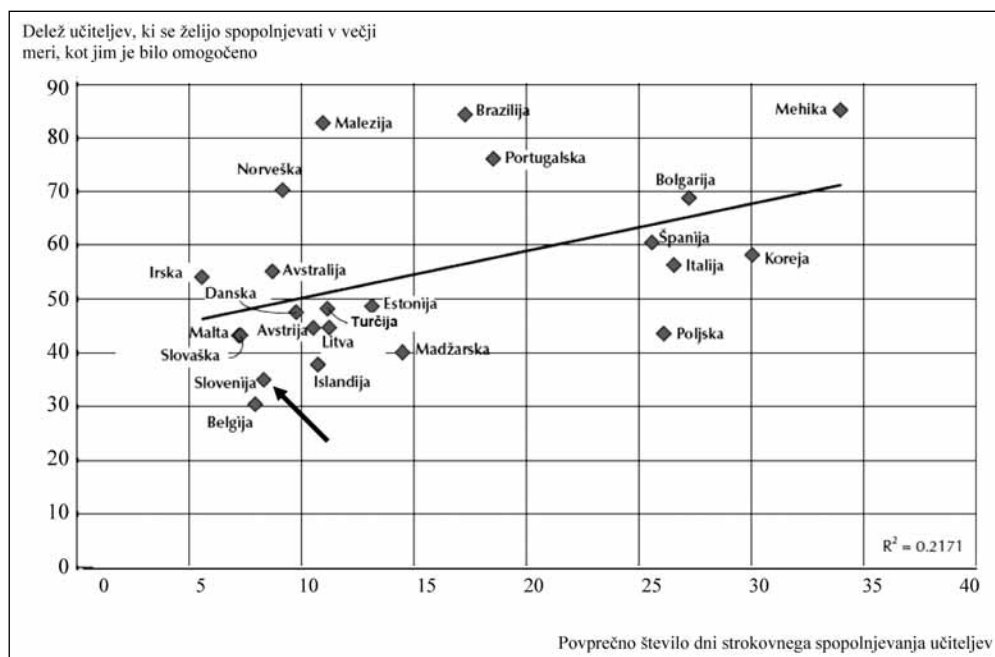
Slika 3.11: Odstotek učiteljev, ki so se strokovno izpopolnjevali v službenem času v primerjavi s povprečnim številom dni strokovnega izpopolnjevanja (2007–08)

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 3.7 in tabela 3.12.

Na *sliki 3.11* je vidna negativna korelacija med obsegom strokovnega izpopolnjevanja učiteljev v sklopu službenega časa ter obsegom strokovnega izpopolnjevanja, ki so se ga učitelji udeležili v 18-ih mesecih pred potekom raziskave TALIS. To lahko razlagamo s tem, da se je velik delež učiteljev, ki so imeli možnost udeleževanja strokovnega izpopolnjevanja v sklopu službenega časa, tega lahko udeležil (oz. uskladi z ostalimi obveznostmi) le, če je šlo le za manjše število izobraževalnih dni. Mehika je pri tem izjema, saj ima nadpovprečen odstotek učiteljev, ki jim je bila dana možnost strokovnega izpopolnjevanja v okviru službenega časa, kakor tudi visok odstotek povprečnega števila dni strokovnega izpopolnjevanja učiteljev. Razlago za to gre najverjetneje iskati v dejstvu, da je bil visok odstotek strokovnega izpopolnjevanja (66 % vseh dni strokovnega izpopolnjevanja, ki so se jih učitelji udeležili) za mehiške učitelje obvezen.

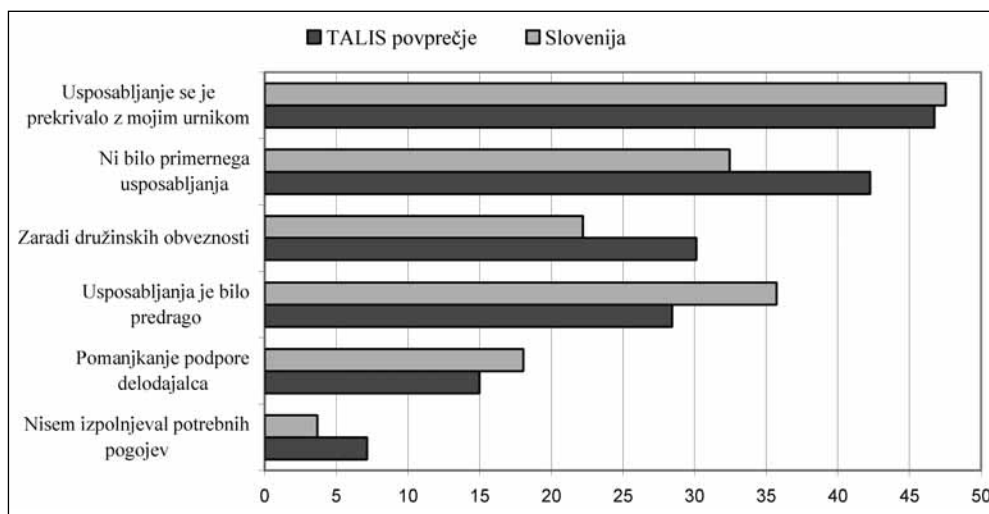
Ovire, ki onemogočajo uresničevanje potreb učiteljev na področju strokovnega izpopolnjevanja

Da bi lahko bolje razumeli kontekst udeleževanja učiteljev v različnih programih in oblikah strokovnega izpopolnjevanja, je potrebno pogledati tudi razloge, ki so jih navedli učitelji, da se strokovnega izpopolnjevanja niso mogli udeležiti v večjem obsegu od realiziranega.

Slika 3.12: Primerjava neizpolnjenih želja po strokovnem izpopolnjevanju s številom dni izpopolnjevanja

Slika 3.12 prikazuje zanimivo povezavo med dnevi strokovnega izpopolnjevanja učiteljev, ki so ga le-ti imeli v 18-ih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS, ter željami učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju, med katerima obstaja šibka pozitivna povezava. Pozitivna povezava kaže na to, da večje, kot je število dni strokovnega izpopolnjevanja, večjo potrebo izražajo učitelji po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju. Temu modelu najbolj sledi Mehika, saj so učitelji v Mehiki poročali v povprečju o največ dneh strokovnega izpopolnjevanja (34), pri tem pa je tudi največji odstotek učiteljev poročal o potrebi po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju (85 %). Na drugi strani pa vidimo Belgijo in Slovenijo, državi, v katerih so učitelji v povprečju v najmanjši meri poročali o potrebah po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju (30 % in 35 %), hkrati pa so se v povprečju v zadnjih 18-ih mesecih dodatno strokovno izpopolnjevali manj kot 8 dni, s čimer se uvrščajo med države, v katerih so se učitelji v povprečju najmanj dodatno strokovno izpopolnjevali. Iz tega bi lahko sklepali, da je strokovno izpopolnjevanje, ki so ga bili deležni učitelji, zadovoljivo zadostilo potrebam učiteljev ali pa, da so učitelji v teh državah zaradi kakšnih razlogov manj motivirani za dodatno strokovno izpopolnjevanje. Kljub temu ne moremo mimo dejstva, da posamezne države s tem modelom ne kažejo nobenega ujemanja. Npr. Avstralija, Irska ter Norveška sodijo med države, kjer so o največjih potrebah po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju poročali učitelji, ki so bili v zadnjih 18-ih mesecih deležni najmanj dni strokovnega izpopolnjevanja.

Slika 3.13: Razlogi, zaradi katerih se učitelji strokovnega izpopolnjevanja niso udeležili v večjem obsegu

Razlogi za neudeležbo na strokovnem izpopolnjevanju v večjem obsegu od realiziranega so razvrščeni v padajočem vrstnem redu glede na odstotek slovenskih učiteljev, ki so izbrali posamezen razlog.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 3.13.

Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 3.13], so v Sloveniji učitelji kot razloge, zaradi katerih se niso v večjem obsegu poklicno izpopolnjevali, najpogostejše navajali prekrivanje strokovnega izpopolnjevanja z urnikom dela (47,5 %), ceno usposabljanja (35,7 %) ter pomanjkanje primernih usposabljanj (32,4 %). Enako kot v Sloveniji tudi TALIS povprečje kot najpogostejši razlog prikazuje prekrivanje strokovnega izpopolnjevanja z urnikom dela, ki mu sledita pomanjkanje primernih usposabljanj (42,3 %) ter družinske obveznosti (30,1 %).

Spodnja tabela [slika 3.14] prikazuje razlike med slovenskimi učitelji – glede na predmetno področje poučevanja ter razlog za neudeležbo na strokovnem izpopolnjevanju. Na podlagi spodaj prikazanih podatkov ugotavljamo, da so nekatere razlike v razlogih za manjši obseg izpopolnjevanja glede na predmetno področje poučevanja kar precejšnje. Najmanj učiteljev je navajalo razlog »Nisem izpolnjeval potrebnih pogojev« – še največjo oviro to predstavlja učiteljem tehnologije (11 %), umetnosti (6,5 %) in družboslovja (6,2 %), medtem ko učiteljem, ki poučujejo verstva in praktične in poklicne veščine, to ne predstavlja ovire. Drago izobraževanje predstavlja največji problem učiteljem verstev (59,8 %) ter učiteljem praktičnih in poklicnih veščin (50,6 %). Najmanjšo težavo to predstavlja učiteljem sodobnih tujih jezikov (27 %) in matematike (29,8 %). Pomanjkanje podpore delodajalca je v primerjavi z ostalimi predmetnimi področji največja ovira za učitelje športne vzgoje (35,1 %) in najmanjša za učitelje, ki poučujejo verstva (0 %). Pomanjkanje primernih usposabljanj predstavljajo največjo oviro za učitelje matematike (48,8 %) ter slovenskega jezika (39,7 %), najmanjša pa za učitelje športne vzgoje (13,5 %) in verstev (22,7 %).

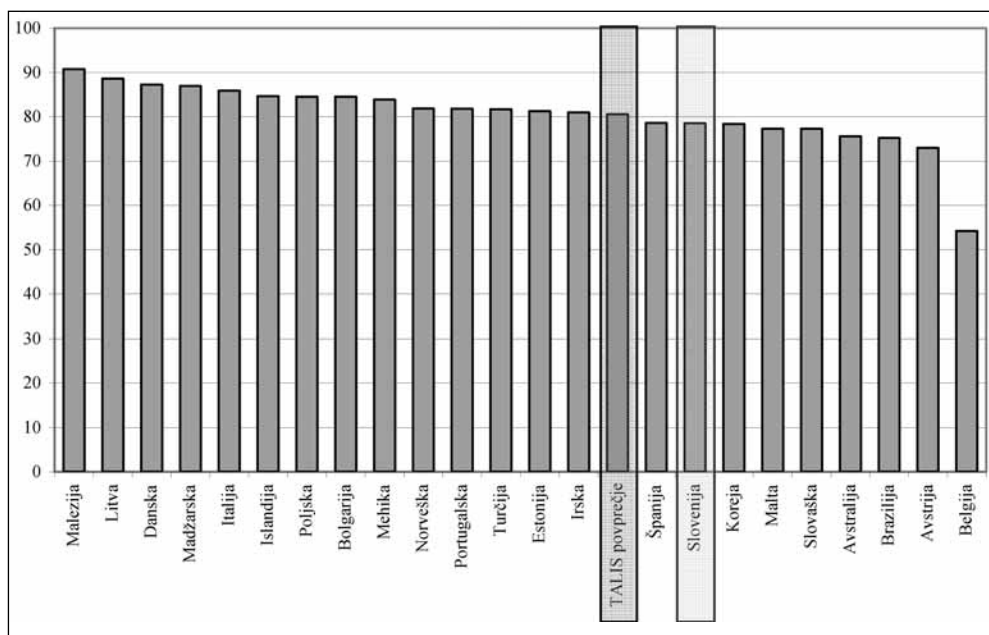
	branje, pisanje, književnost	matematika	naravoslovje	družboslovje	sodobni tuji jeziki	Tehnologija	umetnost	športna vzgoja	verstva	praktične in poklicne veščine
Nisem izpolnjeval potrebnih pogojev (npr. kvalifikacij, izkušenj, let delovne dobe).	4,5 %	2,9 %	0,5 %	6,2 %	1,7 %	11,8 %	6,5 %	1,3 %	0,0 %	0,0 %
Uspostavljanje je bilo predrago/nisem si ga mogel privoščiti.	34,6 %	29,8 %	35,4 %	37,1 %	27,0 %	39,3 %	37,1 %	43,5 %	59,8 %	50,6 %
Pomanjkanje podpore delodajalca.	12,4 %	20,6 %	14,6 %	14,8 %	11,0 %	16,2 %	17,0 %	35,1 %	0,0 %	27,0 %
Uspostavljanje se je prekrivalo z mojim urnikom.	50,2 %	37,8 %	40,1 %	58,3 %	52,9 %	55,6 %	50,9 %	48,6 %	17,5 %	33,5 %
Nisem imel časa zaradi družinskih obveznosti.	23,1 %	17,7 %	21,7 %	26,3 %	22,5 %	25,0 %	25,4 %	20,4 %	26,2 %	23,8 %
Na voljo ni bilo nobenega primerne usposabljanja.	39,7 %	48,8 %	26,2 %	30,4 %	32,3 %	31,8 %	34,0 %	13,5 %	22,7 %	26,6 %

Tabela 3.6: Razlogi za manjši obseg strokovnega izpopolnjevanja glede na predmetno področje

Vir: Baza podatkov TALIS.

Vpliv strokovnega izpopolnjevanja učiteljev

Vpliv različnih oblik strokovnega izpopolnjevanja ter učinkovitost le-tega sta temeljni vprašanji profesionalnega razvoja učiteljev, ki sta povezani s posodabljanjem znanja učiteljev na posameznem predmetnem področju ter s posodabljanjem spretnosti in pristopov k poučevanju; s seznanjanjem z novostmi na področju kurikularnih sprememb predmetnega področja; z zagotavljanjem razvoja novih kurikularnih in pedagoških strategij ter z izmenjavo informacij in izkušenj med učitelji ter ostalimi strokovnimi in pedagoškimi delavci. Na podlagi preučitve obsega strokovnega usposabljanja učiteljev, oblik strokovnega usposabljanja ter potreb po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju učiteljev ostaja kot neodgovorjeno še vprašanje o vplivu posameznih oblik strokovnega izpopolnjevanja učiteljev ter učinkovitost teh oblik pri zadovoljevanju poklicnih potreb učiteljev. Učitelji so v okviru svojega vprašalnika odgovarjali tudi na vprašanje o vplivu posameznih oblik strokovnega izpopolnjevanja na poučevanje oz. njihovo delo nasploh.

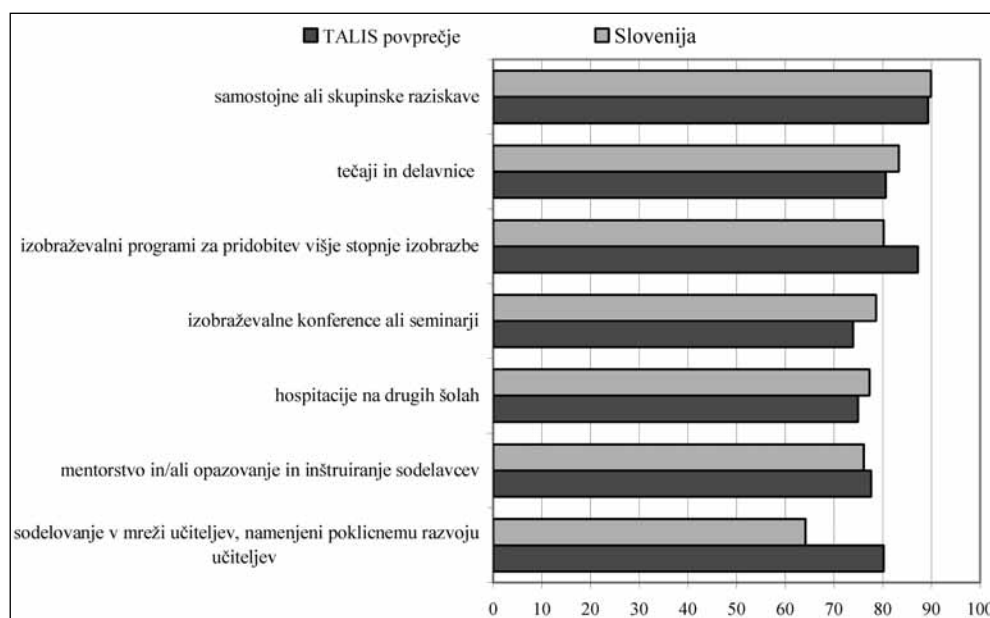

Slika 3.14: Vpliv strokovnega izpopolnjevanja na delo učiteljev

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, ki so poročali o (visokem in zmernem) vplivu strokovnega izpopolnjevanja na njihovo delo.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 3.14.

Na *sliki 3.14* vidimo prikaz (zmernega in visokega) vpliva strokovnega izpopolnjevanja, o katerem so poročali učitelji, ki so se ga udeležili. Vrednosti vpliva v vseh sodelujočih državah so visoke, kar kaže na to, da so učitelji prepričani, da ima strokovno izpopolnjevanje visok vpliv na njihovo delo nasploh. Največ učiteljev je o visokem vplivu strokovnega izpopolnjevanja poročalo v Maleziji, kjer jih je 90,7 % poročalo, da je imelo strokovno izpopolnjevanje visok ali zmeren vpliv na kvaliteto njihovega poučevanja. V Litvi, na Danskem, Madžarskem in v Italiji pa je bilo takega mnenja med 88,6 % in 85,6 % učiteljev. TALIS povprečje pri vplivu dodatnega izpopolnjevanja na delo učiteljev dosega 80,5 %. V Sloveniji je bil odstotek učiteljev, ki so bili takšnega mnenja, rahlo pod TALIS povprečjem in je znašal 78,5 %. Najnižji odstotek učiteljev, ki so bili mnenja, da so imela strokovna izpopolnjevanja na njihovo delo velik ali zmeren vpliv, prihaja iz Belgije, kjer s 54,2 % negativno odstopajo ne samo od TALIS povprečja (za 26,4 odstotne točke), ampak tudi od Avstrije, ki je s 73 % naslednja država z najnižjim odstotkom učiteljev, ki so takšnega mnenja (razlika v tem primeru znaša 18,8 %).

Slika 3.15: Vpliv posameznih kategorij strokovnega izpopolnjevanja na delo učiteljev

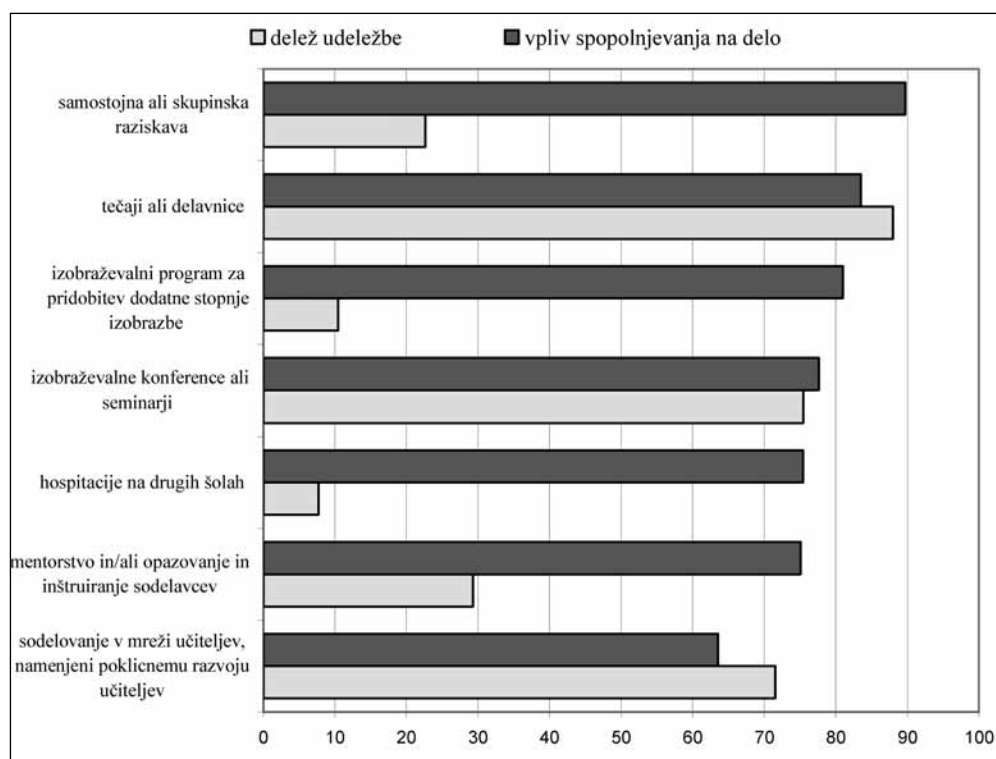
Vpliv posameznih kategorij strokovnega izpopolnjevanja je urejen v padajočem vrstnem redu glede na odstotek slovenskih učiteljev, ki so poročali o visokem ali zmernem vplivu posameznih oblik strokovnega izpopolnjevanja na njihovo delo.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 3.14.

Če pogledamo, kakšen odstotek učiteljev poroča o vplivu dodatnega strokovnega izpopolnjevanja po posameznih kategorijah, vidimo, da ima v povprečju sodelujočih držav po mnenju učiteljev največji vpliv na strokovnost in kvaliteto njihovega dela sodelovanje v samostojnih ali skupinskih raziskavah (89,3 %). V Sloveniji je takšnega mnenja 89,9 % učiteljev. Glede na TALIS povprečje sledi nato udeležba na izobraževalnih programih za pridobitev višje stopnje izobrazbe (87,2 %), v Sloveniji pa je takšnega mnenja 80,2 % učiteljev. Udeležba na tečajih in delavnicah je po mnenju učiteljev o vplivu, ki ga ima na učitelje, v TALIS državah na tretjem mestu, in sicer z 80,2 %, v Sloveniji pa to kategorijo učitelji s 83,3 % uvrščajo na drugo mesto po vplivu, ki ga ima na njihovo strokovnost in kvaliteto dela. Sodelovanju v mreži učiteljev, namenjeni poklicnemu razvoju učiteljev, visok ali zmern vpliv na njihovo delo pripisuje 80,2 % učiteljev v TALIS državah, samo v Sloveniji pa je bil ravno pri tej kategoriji odstotek učiteljev, ki so bili takšnega mnenja, najmanjši (64,1 %). Mentorstvu in/ali opazovanju ter inštruiranju je pomemben vpliv na njihovo delo v TALIS državah pripisalo 77,6 % učiteljev, v Sloveniji pa je bilo takih 76,1 %. Hospitacijam na drugih šolah ter izobraževalnim konferencam ali seminarjem je v TALIS državah pripisalo velik ali zmern vpliv na njihovo delo 74,9 % in 73,9 %, učiteljev v Sloveniji pa 77,3 % in 78,6 %.

Vidimo, da posamezne kategorije v TALIS povprečju dosegajo visoke vrednosti ter da razlika med največjo in najnižjo vrednostjo znaša le 15,4 %. V Sloveniji je raz-

lika med najvišjo in najnižjo vrednostjo nekoliko višja in znaša 25,8 %, saj je odstotek učiteljev, ki so menili, da je bil vpliv sodelovanja v mreži učiteljev, namenjeni poklicnemu razvoju učiteljev, visok ali zmeren, s 64,1 % precej nižji, kot pa je bil v ostalih kategorijah. Če te kategorije ne bi upoštevali, bi bila razlika med najvišjo in najnižjo vrednostjo le 13,8 %, kar kaže na to, da ima strokovno izpopolnjevanje ne glede na kategorijo po mnenju učiteljev podoben vpliv.

Slika 3.16: Vpliv strokovnega izpopolnjevanja in odstotek slovenskih učiteljev, ki so se ga udeležili

Kategorije strokovnega izpopolnjevanja so prikazane v padajočem vrstnem redu glede na vpliv, ki so jim ga pripisali učitelji, ki so se jih udeležili.

Vir: Baza podatkov TALIS.

Na *sliki 3.16* je prikazan odstotek slovenskih učiteljev, ki so bili mnenja, da je imelo strokovno izpopolnjevanje na njih zmeren ali velik vpliv, in pa odstotek učiteljev, ki se je udeležil posameznega strokovnega izpopolnjevanja. Kategorije izpopolnjevanj so razporejene padajoče glede na odstotek vpliva, ki so jim ga učitelji pripisali. Kakor smo že videli, so učitelji v visokem odstotku poročali, da je imelo dodatno strokovno izpopolnjevanje visok ali zmeren vpliv na njihovo delo v vseh kategorijah (še najmanj pri sodelovanju v mreži učiteljev, namenjeni poklicnemu razvoju učiteljev – 63,6 %, v ostalih kategorijah med 89,7 in 75,1 %). Hkrati vidimo, da je bil odstotek participacije visok zgolj v treh kategorijah. Na tečajjih ali delavnicah je sodelovalo 88 % učiteljev, na izobraževalnih konferencah 75,5 % ter v mreži učiteljev, namenjeni poklicnemu razvoju učiteljev, 71,6 %. Z mentorstvom in/ali opazovanjem

ter inštruiranjem sodelavcev se je ukvarjalo 29,3 % učiteljev, v samostojnih ali skupinskih raziskavah pa 22,6 %. Najmanjši odstotek učiteljev se je izobraževal po programih za pridobitev dodatne stopnje izobrazbe (10,5 %) ter sodeloval pri hospitacijah na drugih šolah (7,7 %). Vidimo tudi, da je po mnenju učiteljev vpliv strokovnega izpopolnjevanja visok, ne glede na odstotek učiteljev, ki so se ga udeležili. Razlog, da je odstotek dodatnega strokovnega izpopolnjevanja v treh kategorijah izrazito višji kot v drugih, gre najverjetneje iskati v večji dostopnosti (časovni kakor tudi finančni) in krajšem časovnem obdobju trajanja slednjih ter stopnji osebne zavzetosti, ki jo je potrebno vložiti v posamezen program izpopolnjevanja.

Razprava in sklepi

To poglavje nacionalnega poročila raziskave TALIS prinaša informacije o obliki, vsebinah in pogojih za strokovno izpopolnjevanje, ki jih imajo učitelji na šolah, kjer so zaposleni, ter o ovirah, s katerimi se soočajo učitelji pri strokovnem izpopolnjevanju. Osredotoča se na različne vidike strokovnega izpopolnjevanja učiteljev v sodelujočih državah, in sicer na vrsto in obseg strokovnega izpopolnjevanja učiteljev; najpogostejše oblike strokovnega izpopolnjevanja; kakšna je podpora oz. kakšni so pogoji, ki jo imajo učitelji za udeležbo na strokovnem izpopolnjevanju; katere so potrebe učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju ter s katerimi ovirami se soočajo učitelji pri strokovnem izpopolnjevanju.

—
94

Analiza oblik udeležbe strokovnega izpopolnjevanja kaže, da so – podobno kot v večini ostalih sodelujočih držav – najpogostejše oblike strokovnega izpopolnjevanja učiteljev neformalne narave (»pogovori s sodelavci« ter »branje strokovne literature«), med formalnimi oblikami strokovnega izpopolnjevanja pa izstopajo »tečaji in delavnice« ter »izobraževalne konference in seminarji« [slika 3.5]. Kot oblike strokovnega izpopolnjevanja slovenski učitelji – podobno kot učitelji v ostalih sodelujočih državah – največji vpliv pripisujejo »samostojnim in skupinskim raziskavam« ter »tečajem in delavnicam«, medtem ko najnižji vpliv – ki hkrati tudi najbolj odstopa od povprečja TALIS – pripisujejo »sodelovanju v mrežah učiteljev, ki so namenjene njihovemu poklicnemu razvoju«. Kljub visokemu odstotku udeležbe slovenskih učiteljev v okviru različnih oblik strokovnega izpopolnjevanja je povprečno število dni strokovnega izpopolnjevanja slovenskih učiteljev v obdobju 18-ih mesecev pred izvedbo raziskave TALIS v primerjavi z učitelji iz ostalih držav oz. povprečjem TALIS nizko [slika 3.2]. Kljub temu velja izpostaviti, da visoka stopnja udeležbe učiteljev v okviru različnih oblik strokovnega izpopolnjevanja ter nizka stopnja potrebe po dodatnem obsegu strokovnega izpopolnjevanja [slika 3.6] kažeta na to, da je raven strokovnega usposabljanja učiteljev v Sloveniji ustrezna oz. da so potrebe slovenskih učiteljev na področju strokovnega izpopolnjevanja zadovoljene. Prav tako spodbuden je tudi podatek, da je podpora, ki jo za udeležbo na strokovnem izpopolnjevanju prejmejo slovenski učitelji, v primerjavi s povprečjem TALIS zelo ustrezna. To je razvidno tudi iz indeksa podpore učiteljem pri strokovnem izpopolnjeva-

nju [slika 3.10], kjer imajo poleg Malte učitelji iz Slovenije zelo dobre pogoje za strokovno izpopolnjevanje.

Področja, kjer bi se slovenski učitelji želeli dodatno strokovno izpopolnjevati v večjem obsegu, so enaka področjem ostalih sodelujočih učiteljev oz. TALIS povprečju [slika 3.7]. So pa potrebe slovenskih učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju na področju »poučevanja otrok s posebnimi potrebami«, »disciplinskih in vedenjskih težav« ter »računalniških veščin« višje od TALIS povprečja.

Med največjimi ovirami, s katerimi so se spoprijemali slovenski učitelji pri strokovnem izpopolnjevanju, je bilo omenjeno oz. najpogostejši vzrok za neudeležbo na strokovnem izpopolnjevanju je bilo prekrivanje usposabljanja z urnikom dela [slika 3.13]. V primerjavi s povprečjem TALIS sodi med manj pomembne ovire, s katerimi so se soočali slovenski učitelji, pomanjkanje ustreznega usposabljanja, kar kaže na to, da so vsebina, raven in obseg strokovnega izpopolnjevanja učiteljev v Sloveniji ustrezni.

Tabele

Država	odstotek učiteljev, ki so se v zadnjih 18 mesecih udeležili kakšnega strokovnega izobraževanja		povprečno število dni izobraževanja, ki so se ga bili deležni vsi učitelji v zadnjih 18 mesecih		povprečno število dni izobraževanja učiteljev, ki so se izobraževana udeležili, v zadnjih 18 mesecih		odstotek dni strokovnega izobraževanja, ki je bilo obvezno	
	povp	(SE)	povp	(SE)	povp	(SE)	povp	(SE)
Avstralija	96,7	(0,43)	8,7	(0,19)	9,0	(0,20)	47,3	(1,17)
Avstrija	96,6	(0,37)	10,5	(0,17)	10,9	(0,16)	31,4	(0,66)
Belgija	90,3	(0,73)	8,0	(0,38)	8,8	(0,42)	33,6	(0,95)
Brazilijska	83,0	(1,21)	17,3	(0,70)	20,8	(0,79)	40,2	(1,17)
Bolgarija	88,3	(1,17)	27,2	(1,65)	30,8	(2,04)	46,9	(2,11)
Danska	75,6	(1,26)	9,8	(0,34)	12,9	(0,40)	34,6	(1,43)
Estonija	92,7	(0,50)	13,1	(0,29)	14,2	(0,31)	49,2	(1,20)
Madžarska	86,9	(1,77)	14,5	(0,50)	16,7	(0,41)	46,1	(1,58)
Islandija	77,1	(1,10)	10,7	(0,44)	13,9	(0,56)	49,9	(1,30)
Irska	89,7	(0,78)	5,6	(0,21)	6,2	(0,21)	41,4	(0,99)
Italija	84,6	(0,76)	26,6	(0,98)	31,4	(1,17)	40,0	(1,08)
Koreja	91,9	(0,59)	30,0	(0,57)	32,7	(0,55)	46,9	(0,85)
Litva	95,5	(0,40)	11,2	(0,21)	11,8	(0,21)	56,6	(0,98)
Malezija	91,7	(0,67)	11,0	(0,32)	11,9	(0,33)	88,1	(0,64)
Malta	94,1	(0,75)	7,3	(0,25)	7,8	(0,26)	78,4	(1,07)
Mehika	91,5	(0,60)	34,0	(1,60)	37,1	(1,78)	66,4	(1,22)
Norveška	86,7	(0,87)	9,2	(0,30)	10,6	(0,34)	55,5	(1,25)
Poljska	90,4	(0,67)	26,1	(1,10)	28,9	(1,20)	41,0	(1,14)
Portugalska	85,8	(0,87)	18,5	(0,89)	21,6	(1,01)	35,1	(0,99)
Slovaška	75,0	(1,13)	7,2	(0,30)	9,6	(0,38)	44,1	(1,19)
Slovenija	96,9	(0,35)	8,3	(0,20)	8,6	(0,20)	60,5	(0,93)
Španija	100,0	(0,03)	25,6	(0,51)	25,6	(0,51)	66,8	(0,99)
Turčija	74,8	(2,09)	11,2	(0,52)	14,9	(0,65)	72,8	(1,65)
TALIS povprečje	88,5	(0,20)	15,3	(0,14)	17,3	(0,16)	51,0	(0,25)

Tabela 3.7: Udeležba učiteljev pri strokovnem izpopolnjevanju v zadnjih 18-ih mesecih

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 3.1 (str. 80).

<i>država</i>	5. percentil	25. percentil	mediana	75. percentil	95. percentil
Avstralija	1	4	7	10	20
Avstrija	2	5	8	14	30
Belgija	0	2	4	8	25
Braziliya	0	3	10	23	63
Bolgarija	0	5	10	24	100
Danska	0	1	5	12	35
Estonija	0	5	10	17	40
Madžarska	0	3	10	20	50
Islandija	0	2	6	14	35
Irska	0	2	4	6	16
Italija	0	5	12	30	90
Koreja	0	10	23	50	90
Litva	1	5	9	15	30
Malezija	0	4	8	15	30
Malta	0	3	5	9	20
Mehika	0	6	15	30	150
Norveška	0	2	5	10	30
Poljska	0	5	10	30	100
Portugalska	0	3	8	20	70
Slovaška	0	0	5	10	26
Slovenija	1	4	6	10	20
Španija	3	10	20	40	60
Turčija	0	0	6	15	40
TALIS povprečje	0	4	9	19	51

Tabela 3.8: Percentilna distribucija dni strokovnega izpopolnjevanja učiteljev v zadnjih 18-ih mesecih

Vir: Baza podatkov TALIS.

Tabela 3.9: Vrste izobraževanj, ki so se jih učitelji udeležili v zadnjih 18-ih mesecih
Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 3.2 (str. 82).

	vsi učitelji		učiteljice (ž)		učitelji (m)		učitelji mlajši od 40 let		učitelji starejši od 40 let		učitelji z manj kot 5A stopnjo ISCED izobrazbe		učitelji s 5A stopnjo ISCED izobrazbe (uni)		učitelji z 5A stopnjo ISCED izobrazbe (mag ali dr)		učitelji v javnih šolah		učitelji v zasebnih šolah	
	%	(SE)	Mean	(SE)	Mean	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>država</i>																				
Australija	55,2	(1,37)	57,9	(1,67)	51,3	(1,89)	59,0	(1,70)	52,5	(1,70)	24,6	(11,05)	55,0	(1,37)	58,9	(2,83)	55,5	(1,49)	54,8	(2,49)
Avstrija	44,7	(0,93)	46,0	(1,17)	41,9	(1,36)	48,8	(1,83)	43,5	(1,00)	40,3	(1,18)	41,8	(8,01)	51,9	(1,43)	43,9	(1,01)	53,4	(2,05)
Belgija	30,5	(0,98)	32,3	(1,40)	26,5	(2,50)	34,9	(1,22)	25,6	(1,34)	30,4	(1,02)	23,0	(3,04)	36,0	(3,42)	32,7	(1,17)	29,7	(1,36)
Brazilija	84,4	(0,77)	85,9	(0,88)	80,5	(1,30)	85,8	(1,05)	82,6	(1,21)	86,4	(2,41)	83,9	(0,85)	83,3	(3,56)	84,8	(0,89)	83,6	(1,52)
Bolgarija	68,9	(1,77)	69,5	(1,62)	65,8	(4,77)	70,9	(2,83)	68,0	(1,87)	67,6	(4,25)	71,6	(3,98)	68,5	(2,33)	68,9	(1,78)	64,5	(12,29)
Danska	47,6	(1,39)	49,6	(1,93)	44,8	(2,50)	47,3	(2,41)	47,8	(1,90)	18,0	(6,30)	47,8	(1,37)	52,9	(5,58)	48,0	(1,80)	45,8	(3,01)
Estonija	48,7	(1,07)	48,6	(1,16)	49,2	(2,38)	48,3	(1,90)	48,8	(1,26)	48,7	(2,89)	49,8	(1,74)	47,8	(1,49)	48,6	(1,10)	50,4	(9,40)
Madžarska	40,2	(2,00)	39,9	(2,45)	41,0	(2,10)	41,1	(3,19)	39,6	(1,81)	39,3	(18,39)	38,6	(2,07)	44,6	(2,22)	40,1	(1,63)	40,3	(5,22)
Islandija	37,9	(1,47)	40,6	(1,93)	32,0	(2,36)	36,3	(2,23)	39,0	(1,84)	36,5	(2,33)	39,4	(1,80)	32,9	(5,74)	37,5	(1,61)	35,0	(12,03)
Irska	54,1	(1,37)	55,7	(1,54)	50,7	(2,56)	54,8	(1,87)	53,5	(1,61)	46,5	(5,83)	54,6	(1,45)	53,6	(2,85)	53,6	(2,28)	53,8	(1,81)
Italija	56,4	(0,98)	58,4	(1,08)	49,2	(1,78)	57,0	(1,85)	56,2	(1,07)	54,0	(2,38)	62,9	(3,09)	56,1	(1,07)	56,5	(1,03)	48,5	(5,20)
Koreja	58,2	(1,16)	60,5	(1,28)	54,1	(1,92)	67,6	(1,57)	52,5	(1,53)	68,1	(13,27)	58,5	(1,42)	57,6	(1,72)	59,6	(1,41)	50,8	(3,98)
Litva	44,7	(1,10)	45,4	(1,12)	40,9	(2,80)	47,9	(1,79)	43,3	(1,28)	44,0	(2,18)	45,2	(1,40)	44,2	(1,84)	45,0	(1,10)	31,6	(6,43)
Malezija	82,9	(0,95)	83,8	(1,10)	81,1	(1,30)	86,5	(1,12)	77,3	(1,28)	75,0	(2,21)	83,9	(1,05)	85,8	(2,12)	83,0	(0,97)	66,9	(11,42)
Malta	43,3	(1,79)	44,4	(2,33)	41,4	(3,10)	42,5	(2,22)	44,6	(3,04)	40,5	(4,26)	43,3	(1,99)	48,0	(5,52)	41,1	(2,44)	47,7	(2,04)
Mehika	85,3	(0,85)	86,3	(1,04)	84,1	(1,15)	88,0	(1,04)	83,3	(1,15)	80,8	(3,10)	86,1	(0,88)	86,6	(2,15)	85,7	(0,80)	84,8	(3,28)
Norveška	70,3	(1,13)	72,5	(1,43)	67,1	(1,76)	70,3	(1,72)	70,4	(1,45)	52,6	(12,23)	71,1	(1,36)	68,6	(2,11)	70,6	(1,16)	72,9	(8,17)
Poljska	43,6	(1,04)	45,1	(1,28)	38,9	(2,07)	49,5	(1,54)	37,3	(1,26)	40,7	(8,80)	47,5	(4,38)	43,3	(1,07)	43,5	(1,01)	45,2	(7,26)
Portugalska	76,2	(0,91)	77,5	(1,04)	73,1	(1,56)	77,3	(1,22)	75,1	(1,43)	70,7	(4,35)	76,0	(0,99)	79,8	(2,52)	77,0	(0,98)	66,0	(3,51)
Slovaška	43,2	(1,34)	44,3	(1,37)	38,6	(2,98)	48,4	(1,90)	39,6	(1,78)	38,4	(7,68)	47,3	(15,00)	43,6	(1,40)	42,6	(1,35)	46,3	(3,89)
Slovenija	35,1	(1,18)	34,9	(1,23)	36,0	(2,38)	39,5	(1,82)	32,2	(1,48)	28,8	(1,48)	40,7	(1,50)	36,0	(7,85)	34,9	(1,14)	n	n
Španija	60,6	(1,02)	63,8	(1,28)	56,4	(1,43)	68,6	(1,59)	56,0	(1,29)	47,6	(3,83)	56,5	(2,53)	62,0	(1,16)	60,6	(1,23)	59,5	(2,31)
Turčija	48,2	(2,21)	51,3	(2,13)	44,8	(3,22)	51,2	(2,40)	37,2	(3,56)	26,2	(5,62)	48,8	(2,23)	58,8	(6,69)	48,4	(2,51)	41,6	(3,71)
TALIS povp.	54,8	(0,27)	56,3	(0,32)	51,7	(0,49)	57,5	(0,40)	52,4	(0,36)	48,1	(1,47)	55,4	(0,85)	56,6	(0,74)	54,9	(0,31)	53,3	(1,26)

Tabela 3.10: Učitelji, ki so se želeli strokovno izpopolnjevati v večjem obsegu, kakor so se v preteklih 18-ih mesecih

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 3.3 (str. 83).

država	skupen indeks potreb po spolnjenanju (=100)		vsebine in standardi uspešnosti		metode ocenjevanja znanja učencev		vodenje razreda		znanje in razumevanje mojega predmetnega področja		znanje in razumevanje učnih pristopov	
	indeks	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
Avstralija	44	(0,35)	8,3	(0,64)	7,5	(0,60)	5,2	(0,52)	5,0	(0,53)	3,6	(0,40)
Avstrija	51	(0,31)	13,9	(0,69)	12,2	(0,53)	13,6	(0,64)	14,8	(0,59)	18,6	(0,75)
Belgija	47	(0,39)	12,0	(0,65)	15,6	(0,74)	12,1	(0,59)	17,5	(0,74)	14,1	(0,77)
Brazilijska	58	(0,55)	23,1	(1,31)	21,1	(1,15)	13,7	(0,98)	14,9	(1,06)	14,8	(1,06)
Bolgarija	50	(0,59)	25,7	(2,33)	16,1	(1,45)	12,7	(1,46)	21,2	(1,53)	18,3	(1,67)
Danska	44	(0,59)	17,1	(1,25)	13,6	(0,97)	2,3	(0,55)	4,6	(0,54)	4,7	(0,57)
Estonija	55	(0,49)	17,7	(0,95)	10,4	(0,65)	13,4	(0,76)	22,6	(1,01)	18,2	(0,78)
Madžarska	45	(0,51)	9,2	(0,55)	5,9	(0,51)	3,3	(0,36)	7,4	(0,64)	14,7	(0,81)
Islandija	52	(0,48)	7,3	(0,74)	14,3	(1,00)	11,6	(0,90)	10,3	(0,91)	8,2	(0,76)
Irska	49	(0,48)	6,7	(0,52)	8,2	(0,77)	6,4	(0,59)	4,1	(0,49)	5,4	(0,60)
Italija	63	(0,30)	17,6	(0,69)	24,0	(0,83)	18,9	(0,84)	34,0	(0,75)	34,9	(0,89)
Koreja	70	(0,30)	26,8	(0,92)	21,5	(0,79)	30,3	(0,91)	38,3	(0,96)	39,9	(0,91)
Litva	62	(0,41)	39,2	(1,01)	37,3	(1,03)	27,9	(0,96)	43,4	(0,89)	44,5	(0,90)
Malezija	72	(0,64)	49,8	(1,59)	43,8	(1,43)	41,6	(1,41)	56,8	(1,53)	55,2	(1,47)
Malta	48	(0,57)	8,1	(1,00)	7,2	(0,82)	5,3	(0,78)	6,7	(0,86)	3,9	(0,60)
Mehika	50	(0,59)	13,7	(0,77)	15,0	(0,83)	8,8	(0,66)	11,0	(0,88)	12,3	(0,92)
Norveška	55	(0,51)	12,9	(0,85)	21,9	(1,29)	7,7	(0,66)	8,6	(0,70)	8,2	(0,61)
Poljska	49	(0,50)	11,9	(0,74)	12,8	(0,77)	17,6	(0,95)	17,0	(0,87)	17,5	(0,75)
Portugalska	56	(0,31)	9,8	(0,62)	6,9	(0,51)	5,8	(0,47)	4,8	(0,43)	7,7	(0,54)
Slovaška	48	(0,56)	8,2	(0,66)	9,0	(0,57)	9,8	(0,81)	17,2	(0,96)	13,4	(0,89)
Slovenija	57	(0,35)	13,4	(0,67)	22,3	(0,89)	24,0	(0,79)	15,9	(0,78)	19,9	(0,80)
Španija	49	(0,44)	6,0	(0,38)	5,8	(0,42)	8,1	(0,57)	5,0	(0,47)	5,5	(0,39)
Turčija	43	(0,72)	9,8	(0,81)	9,2	(0,90)	6,7	(1,29)	8,9	(0,93)	9,0	(0,92)
TALIS povprečje	53	(0,10)	16,0	(0,20)	15,7	(0,19)	13,3	(0,18)	17,0	(0,18)	17,1	(0,18)

Tabela 3.11: Visoke potrebe učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju

	računalniške veščine za poučevanje		poučevanje učencev s posebnimi potrebami		disciplinske in vedenjske težave		vodenje in upravljanje šole		poučevanje v večkulturnih okoljih		svetovanje učencem	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>država</i>												
Avstralija	17,8	(0,94)	15,1	(0,98)	6,6	(0,71)	5,9	(0,53)	4,0	(0,43)	7,3	(0,61)
Avstrija	23,8	(0,64)	30,3	(0,94)	32,6	(1,03)	3,9	(0,37)	10,0	(0,68)	13,1	(0,65)
Belgija	14,8	(0,72)	12,8	(0,76)	11,8	(0,71)	2,4	(0,31)	3,7	(0,46)	11,0	(0,68)
Brazilijska	35,6	(1,33)	63,2	(1,21)	26,5	(1,12)	20,0	(0,78)	33,2	(1,22)	20,7	(1,14)
Bolgarija	26,9	(1,58)	24,4	(1,47)	14,9	(1,82)	8,5	(0,95)	15,5	(2,35)	10,4	(1,30)
Danska	20,1	(1,67)	24,6	(1,44)	9,8	(1,21)	3,9	(0,49)	7,1	(0,98)	5,5	(0,66)
Estonija	27,9	(0,91)	28,1	(0,95)	23,6	(1,02)	4,6	(0,37)	9,7	(0,77)	21,5	(0,95)
Madžarska	23,0	(1,15)	42,0	(1,57)	31,2	(1,50)	3,4	(0,96)	10,7	(0,68)	8,4	(0,83)
Islandija	17,3	(1,08)	23,2	(1,16)	20,0	(0,97)	7,9	(0,84)	14,0	(0,92)	12,9	(0,86)
Irska	34,2	(1,30)	38,3	(1,32)	13,9	(0,98)	11,8	(0,94)	24,3	(1,31)	24,9	(1,33)
Italija	25,8	(0,81)	35,3	(1,05)	28,3	(1,04)	8,6	(0,49)	25,3	(0,85)	19,7	(0,87)
Koreja	17,7	(0,67)	25,6	(0,88)	34,6	(0,92)	10,8	(0,62)	10,4	(0,61)	41,5	(1,04)
Litva	36,1	(0,93)	25,4	(0,95)	24,3	(0,89)	9,8	(0,68)	9,8	(0,79)	18,6	(1,09)
Malezija	43,8	(1,18)	25,9	(1,08)	41,6	(1,41)	29,9	(1,14)	30,3	(1,35)	35,1	(1,21)
Malta	22,8	(1,51)	34,4	(1,56)	10,5	(1,18)	12,9	(1,31)	14,0	(1,36)	15,8	(1,29)
Mehika	24,9	(1,09)	38,8	(1,27)	21,4	(1,04)	11,9	(0,71)	18,2	(0,93)	25,9	(1,12)
Norveška	28,1	(1,19)	29,2	(1,04)	16,5	(0,93)	5,8	(0,57)	8,3	(0,75)	7,8	(0,63)
Poljska	22,2	(0,90)	29,4	(1,28)	23,5	(0,94)	7,8	(0,57)	6,6	(0,58)	25,4	(1,01)
Portugalska	24,2	(0,89)	50,0	(1,06)	17,4	(0,88)	18,2	(0,90)	17,0	(0,73)	8,5	(0,61)
Slovaška	14,8	(0,97)	20,1	(0,97)	19,2	(1,26)	4,8	(0,46)	4,6	(0,52)	7,9	(0,58)
Slovenija	25,1	(0,81)	40,4	(1,09)	32,0	(1,04)	7,0	(0,59)	9,9	(0,68)	21,1	(0,83)
Španija	26,2	(1,08)	35,8	(1,04)	18,3	(0,76)	14,2	(0,64)	17,5	(0,73)	12,0	(0,62)
Turčija	14,2	(0,85)	27,8	(1,70)	13,4	(1,44)	9,3	(0,78)	14,5	(1,10)	9,5	(1,16)
TALIS povprečje	24,7	(0,23)	31,3	(0,25)	21,4	(0,23)	9,7	(0,15)	13,9	(0,21)	16,7	(0,20)

Tabela 3.11: Visoke potrebe učiteljev po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju (nadaljevanje)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 3.4 (str. 84).

država	prispevek učiteljev pri strokovnem izpopolnjevanju						izobraževanje je potekalo med rednim delovnim časom		denarno nadomestilo za izobraževanje izven rednega delovnega časa	
	učiteljem ni bilo potrebno plačati strokovnega izobraževanja		učitelji so delno pokrili stroške strokovnega izobraževanja		učiteljem so morali plačati vse stroške strokovnega izobraževanja		izobraževanje je potekalo med rednim delovnim časom		denarno nadomestilo za izobraževanje izven rednega delovnega časa	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
Avstralija	74,5	(1,24)	24,3	(1,24)	1,2	(0,26)	85,5	(0,86)	5,5	(0,57)
Avstrija	43,7	(1,00)	49,7	(1,01)	6,6	(0,45)	89,0	(0,72)	11,7	(0,68)
Belgija	81,4	(1,32)	15,3	(1,10)	3,2	(0,46)	78,1	(1,63)	2,2	(0,49)
Brazilijska	54,8	(1,59)	26,9	(1,36)	18,3	(1,22)	56,2	(1,67)	10,9	(0,88)
Bolgarija	73,4	(2,06)	20,5	(2,16)	6,1	(0,68)	40,4	(1,88)	8,1	(0,91)
Danska	77,3	(1,45)	16,3	(1,13)	6,4	(0,93)	71,8	(2,34)	9,2	(1,64)
Estonija	72,5	(0,98)	25,6	(0,93)	2,0	(0,28)	64,2	(1,37)	12,0	(0,88)
Madžarska	71,5	(1,99)	20,5	(1,76)	8,0	(0,76)	44,4	(2,95)	5,9	(0,85)
Islandija	67,8	(1,34)	27,8	(1,42)	4,5	(0,61)	70,3	(1,39)	17,9	(1,24)
Irska	79,3	(1,03)	17,5	(0,99)	3,2	(0,46)	94,7	(0,53)	5,8	(0,67)
Italija	68,7	(1,04)	13,7	(0,65)	17,6	(0,78)	30,9	(1,38)	9,6	(0,74)
Koreja	27,1	(1,07)	58,5	(1,06)	14,4	(0,79)	24,3	(0,94)	19,8	(1,02)
Litva	65,2	(1,75)	30,0	(1,48)	4,8	(0,57)	69,1	(1,26)	6,5	(0,58)
Malezija	43,5	(1,52)	52,7	(1,54)	3,9	(0,38)	88,6	(0,80)	2,5	(0,31)
Malta	87,1	(1,29)	10,6	(1,18)	2,2	(0,51)	78,2	(1,62)	48,7	(1,94)
Mehika	43,2	(1,31)	38,0	(1,12)	18,8	(1,14)	71,1	(1,52)	2,9	(0,45)
Norveška	79,8	(1,14)	17,0	(1,05)	3,3	(0,44)	66,3	(1,56)	7,2	(0,74)
Poljska	44,2	(1,30)	45,1	(1,12)	10,7	(0,85)	57,0	(1,68)	5,4	(0,61)
Portugalska	50,3	(1,43)	25,2	(1,14)	24,5	(1,24)	25,1	(1,68)	2,0	(0,33)
Slovaška	70,4	(1,37)	24,1	(1,21)	5,5	(0,57)	69,2	(1,47)	28,3	(1,72)
Slovenija	85,3	(0,91)	13,7	(0,87)	1,0	(0,22)	79,3	(1,28)	29,7	(1,18)
Španija	54,8	(1,33)	29,6	(1,00)	15,6	(0,87)	29,5	(1,48)	3,3	(0,41)
Turčija	82,9	(1,87)	12,1	(1,90)	5,0	(0,95)	61,2	(2,96)	6,9	(1,19)
TALIS povprečje	65,2	(0,29)	26,7	(0,27)	8,1	(0,15)	62,8	(0,34)	11,4	(0,20)

Tabela 3.12: Podpora učiteljem pri strokovnem izpopolnjevanju

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 35 (str. 85).

Država	Nisem izpolnjeval potrebnih pogojev		Pomanjkanje podpore delodajalca		Usposabljanje je bilo predrago		Zaradi družinskih obveznosti		Ni bilo primernega usposabljanja		Usposabljanje se je prekrivalo z mojim urnikom	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
Avstralija	3,2	(0,59)	32,6	(1,61)	26,5	(1,52)	61,7	(1,93)	27,6	(1,73)	40,5	(1,80)
Avstrija	2,6	(0,46)	18,0	(0,93)	9,3	(0,79)	41,5	(1,34)	29,0	(1,21)	64,2	(1,15)
Belgija	3,6	(0,86)	11,8	(1,33)	10,9	(1,40)	43,2	(1,69)	40,6	(1,70)	38,8	(1,73)
Brazilijska	5,1	(0,46)	51,0	(1,46)	24,6	(1,35)	57,8	(1,46)	18,4	(0,92)	27,0	(1,22)
Bolgarija	7,0	(1,61)	34,6	(2,41)	2,9	(0,47)	24,4	(1,46)	16,6	(1,22)	48,3	(2,35)
Danska	1,8	(0,44)	29,6	(1,94)	38,3	(1,76)	23,7	(1,90)	15,4	(1,21)	42,1	(1,99)
Estonija	4,2	(0,62)	35,1	(1,59)	15,3	(1,30)	60,5	(1,65)	25,2	(1,35)	52,3	(1,61)
Madžarska	5,6	(0,85)	46,9	(2,40)	23,0	(1,90)	40,3	(1,88)	24,5	(1,77)	25,9	(1,89)
Islandija	1,8	(0,70)	18,6	(1,61)	6,7	(1,18)	43,0	(2,41)	35,4	(1,99)	47,0	(2,36)
Irska	5,5	(0,75)	12,2	(0,96)	13,9	(1,47)	42,6	(1,53)	29,4	(1,57)	45,2	(1,83)
Italija	5,1	(0,44)	23,5	(1,23)	5,8	(0,50)	43,1	(1,47)	40,8	(1,38)	47,2	(1,37)
Koreja	11,9	(0,95)	19,9	(0,98)	8,7	(0,93)	73,3	(1,26)	32,7	(1,30)	42,2	(1,28)
Litva	7,7	(0,90)	25,7	(1,45)	15,9	(1,19)	46,7	(1,63)	26,4	(1,20)	53,2	(1,60)
Malezija	28,4	(1,38)	22,2	(1,41)	13,7	(1,14)	58,9	(1,30)	31,3	(1,32)	45,9	(1,25)
Malta	4,7	(1,06)	18,4	(2,06)	10,2	(1,73)	38,8	(2,37)	45,4	(2,85)	40,5	(2,84)
Mehika	17,2	(1,07)	49,0	(1,44)	21,1	(1,01)	48,7	(1,31)	37,4	(1,29)	20,3	(0,97)
Norveška	2,5	(0,38)	31,6	(1,36)	26,4	(1,79)	50,4	(1,44)	26,5	(1,37)	30,0	(1,36)
Poljska	3,4	(0,51)	51,2	(1,72)	12,3	(1,20)	40,7	(1,90)	32,6	(1,63)	38,7	(1,84)
Portugalska	6,5	(0,63)	36,3	(1,14)	10,4	(0,66)	65,5	(1,26)	35,6	(1,28)	48,2	(1,23)
Slovaška	9,5	(0,96)	18,8	(1,48)	12,8	(1,32)	38,2	(1,95)	20,6	(1,35)	58,0	(1,81)
Slovenija	3,7	(0,74)	35,9	(1,57)	18,2	(1,48)	47,8	(1,75)	22,3	(1,25)	32,6	(1,52)
Španija	6,7	(0,67)	19,2	(0,99)	6,3	(0,66)	50,3	(1,23)	48,4	(1,43)	38,4	(1,25)
Turčija	16,9	(2,03)	12,4	(1,48)	11,9	(1,51)	34,7	(3,47)	31,2	(2,68)	46,6	(2,22)
TALIS povprečje	7,2	(0,19)	28,5	(0,32)	15,0	(0,27)	46,8	(0,37)	30,1	(0,33)	42,3	(0,36)

Tabela 3.13: Razlogi, zaradi katerih se učitelji strokovnega izpopolnjevanja niso udeležili v večjem obsegu

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 3.7 (str. 86).

	tečaji in delavnice		izobraževalne konference ali seminarji		programi za pridobitev dodatne stopnje izobrazbe		hospitacije na drugih šolah		sodelovanje v mreži učiteljev z namenom poklicnega razvoja učiteljev		samostojna ali skupinska raziskava		neformalni pogovori s sodelavci o tem, kako izboljšati svoje poučevanje		neformalni pogovori s sodelavci o tem, kako izboljšati svoje poučevanje	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Država</i>																
Avstralija	78,5	(1,04)	67,6	(1,32)	78,6	(2,67)	72,2	(2,26)	73,5	(1,27)	85,8	(1,53)	72,5	(1,40)	66,4	(1,28)
Avstrija	75,7	(0,89)	55,5	(1,24)	89,0	(1,21)	61,0	(2,99)	68,6	(1,33)	88,4	(0,96)	72,7	(1,63)	82,4	(0,69)
Belgija	52,9	(1,26)	42,6	(1,82)	67,0	(2,01)	47,0	(2,84)	53,9	(1,92)	67,6	(1,52)	48,1	(2,64)	57,8	(1,20)
Brazilijska	76,1	(1,07)	72,9	(1,32)	89,9	(0,93)	67,5	(1,49)	73,4	(1,91)	80,9	(1,26)	65,8	(1,66)	82,6	(1,09)
Bolgarija	84,2	(1,58)	80,6	(1,67)	88,0	(2,06)	79,3	(3,00)	86,2	(1,83)	87,1	(1,70)	86,0	(1,68)	92,3	(1,21)
Danska	86,0	(0,96)	82,9	(1,70)	96,8	(1,18)	83,6	(3,34)	88,1	(1,32)	94,6	(0,86)	78,7	(3,45)	84,9	(1,14)
Estonija	86,4	(0,74)	70,4	(1,52)	90,4	(0,99)	69,9	(1,27)	84,3	(1,06)	90,5	(1,04)	76,8	(1,58)	87,3	(0,70)
Madžarska	86,0	(1,04)	78,2	(1,46)	93,1	(0,93)	81,4	(1,74)	84,8	(1,11)	93,8	(1,30)	91,1	(1,00)	92,6	(0,78)
Islandija	83,0	(1,13)	73,7	(1,75)	92,4	(1,76)	80,5	(1,37)	90,6	(0,85)	94,2	(1,70)	77,8	(2,09)	88,7	(0,97)
Irska	81,9	(0,96)	74,5	(1,55)	92,5	(1,53)	81,0	(4,35)	78,7	(1,36)	86,8	(1,41)	71,3	(2,81)	71,0	(1,55)
Italija	81,9	(1,17)	78,5	(1,16)	86,8	(1,58)	82,6	(2,06)	86,6	(1,06)	95,1	(0,45)	89,6	(1,03)	90,9	(0,60)
Koreja	79,2	(0,87)	75,1	(1,36)	84,2	(1,37)	65,2	(1,15)	85,4	(1,01)	89,9	(0,82)	69,5	(1,17)	77,4	(1,22)
Litva	91,4	(0,62)	83,2	(1,03)	88,2	(1,26)	90,7	(0,81)	90,0	(0,94)	91,4	(0,78)	85,2	(1,24)	96,2	(0,41)
Malezija	94,4	(0,48)	89,1	(1,05)	95,0	(0,88)	87,6	(1,30)	90,3	(0,97)	88,8	(1,17)	89,9	(0,89)	86,4	(0,78)
Malta	73,9	(1,65)	70,0	(2,47)	94,4	(1,56)	69,8	(3,87)	75,2	(2,45)	89,8	(1,57)	67,8	(3,78)	78,1	(1,83)
Mehika	85,4	(0,77)	82,2	(1,54)	91,3	(1,03)	77,7	(1,65)	81,3	(1,69)	91,0	(0,69)	78,3	(1,59)	84,0	(0,98)
Norveška	79,3	(0,96)	73,7	(1,46)	93,7	(1,24)	71,9	(2,39)	81,1	(1,83)	95,3	(1,39)	77,9	(2,62)	78,1	(0,93)
Poljska	86,3	(0,73)	75,8	(1,31)	92,1	(0,97)	78,2	(2,29)	88,3	(0,91)	92,8	(0,90)	77,9	(1,11)	93,4	(0,49)
Portugalska	82,8	(0,88)	73,0	(1,38)	87,0	(1,12)	67,4	(1,82)	80,7	(2,04)	94,0	(0,76)	87,6	(1,84)	78,9	(1,04)
Slovaška	75,5	(1,57)	75,9	(1,44)	83,0	(1,43)	66,0	(2,02)	78,0	(1,93)	83,8	(3,72)	78,6	(1,10)	88,8	(1,03)
Slovenija	83,3	(0,73)	78,6	(0,91)	80,2	(2,43)	77,3	(2,74)	64,1	(1,30)	89,9	(1,44)	76,1	(1,53)	81,5	(0,85)
Španija	76,5	(0,94)	71,8	(1,75)	73,1	(1,97)	76,2	(2,31)	81,5	(1,49)	89,9	(0,89)	81,1	(1,49)	74,4	(1,01)
Turčija	72,9	(1,78)	74,1	(1,65)	79,3	(3,77)	87,8	(1,99)	80,5	(1,43)	92,3	(2,11)	84,8	(1,77)	91,3	(1,17)
TALIS povprečje	80,6	(0,23)	73,9	(0,31)	87,2	(0,35)	74,9	(0,50)	80,2	(0,31)	89,3	(0,30)	77,6	(0,41)	82,8	(0,22)

Tabela 3.14: Vpliv različnih oblik strokovnega izpopolnjevanja na delo učiteljev

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 3.8 (str. 86).

IV

Prakse poučevanja ter prepričanja in stališča učiteljev

Uvod

105

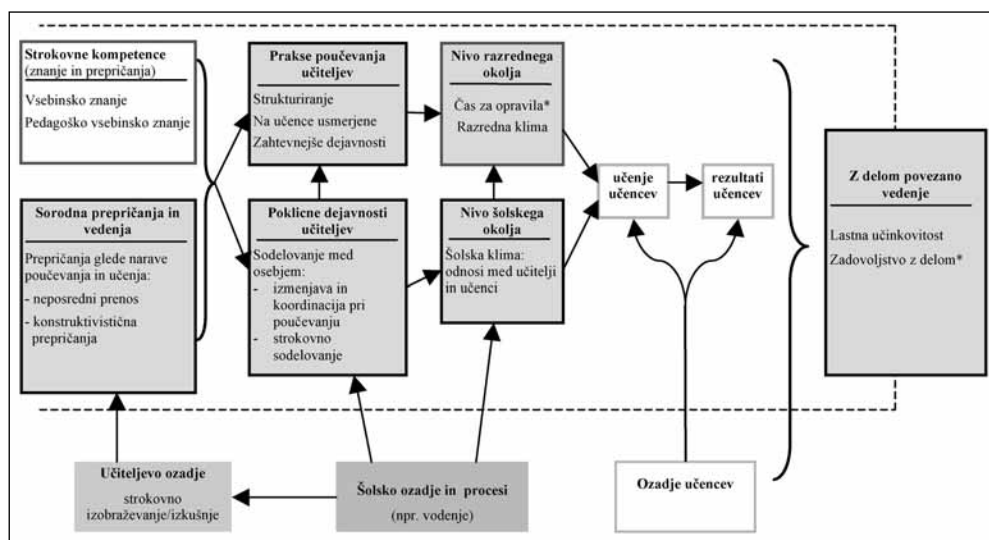
Kakor je poudarjeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, so za razumevanje in izboljšanje procesa poučevanja pomembna tudi prepričanja in stališča ter vrednote in prakse učiteljev, saj učitelji pomembno vplivajo na oblikovanje učnega okolja učencev v šolah, kar vpliva tako na njihovo motivacijo kakor tudi na njihove dosežke. To poglavje nacionalnega poročila raziskave TALIS prinaša pregled najpomembnejših rezultatov raziskave TALIS, ki se nanašajo na posamezne vidike poučevanja in učenja, in sicer:

- prepričanja in stališča učiteljev [ter ravnateljcev] o poučevanju;
- prakse poučevanja učiteljev;
- medsebojno sodelovanje učiteljev;
- zadovoljstvo učiteljev z delom, ki ga opravljajo, ter občutek lastne učinkovitosti;
- čas, ki ga učitelji porabijo v razredu za posamezne delovne naloge;
- analiza medsebojnih odnosov v šolah (tako na ravni šole kakor tudi na ravni razreda ter medsebojnega odnosa učiteljev in učencev).

Prav zaradi medsebojne povezanosti zgornjih dejavnikov s procesom vzgoje in izobraževanja v celoti ter njihovega vpliva tako na dosežke učencev kakor tudi na splošno učinkovitost šol prinaša to poglavje nacionalnega poročila primerjavo posameznih dejavnikov, ki so povezani tako s kontekstom, kakor tudi s procesom šolanja v

ostalih državah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS. Hkrati omogoča predstavitev teh rezultatov in mednarodna primerjava z ostalimi državami, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, preverjanje različnih splošno sprejetih predpostavk tako o kontekstu kakor tudi o procesu šolanja ter o povezanosti posameznih dejavnikov z zagotavljanjem kakovosti procesa vzgoje in izobraževanja.

Podobno kot mednarodno poročilo raziskave TALIS tudi v nacionalnem poročilu sledimo modelu, prikazanemu na spodnji sliki [slika 4.1], ki s pomočjo podatkov, pridobljenih v okviru raziskave TALIS, identificira različne dejavnike za uspešno poučevanje učiteljev ter učenje učencev. Z leve strani spodnjega prikaza [splošna pedagoška prepričanja] proti desni [z delom povezane oblike vedenja] je prikazan potek preverjanja povezav med prepričanji in stališči ter praksami in dejavnostmi učiteljev z ostalimi dejavniki procesa šolanja (npr. sodelovanje učiteljev; medsebojni odnosi v šolah).

Slika 4.1: Okvir za analizo praks poučevanja in prepričanj učiteljev

Opomba: Konstrukti, zajeti v raziskavi TALIS, so poudarjeni s sivo in okvirjem; posamezni merjen element pa je označen z zvezdico (*).

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], slika 4.1 (str. 91).

Zgornji *Okvir za analizo praks poučevanja in prepričanj učiteljev* vključuje različne vidike konteksta in procesa šolanja, ki so povezani z delom učiteljev, in sicer:¹

- strokovne kompetence učiteljev;
- prepričanja in vedenja učiteljev;
- navade učiteljev v razredu;
- poklicne dejavnosti učiteljev;

¹ Podrobnejša predstavitev teoretično-raziskovalne podlage posameznih elementov *Okvira za analizo praks poučevanja in prepričanj učiteljev* je predstavljena v uvodnem delu 4. poglavja mednarodnega poročila raziskave TALIS (str. 89–92).

- vidik razrednega okolja;
- vidik šolskega okolja;
- učenje učencev;
- dosežki učencev;
- z delom povezano vedenje učiteljev.

V prvem delu tega poglavja je predstavljen pregled stališč učiteljev o poučevanju ter njihove prakse poučevanja, v drugem delu pa se osredotočamo na razmerje med pogledi učiteljev na poučevanje in šolo kot prostor njihovega dela.

Prakse poučevanja, stališča in prepričanja učiteljev

Prepričanja učiteljev [ter ravnateljev] o poučevanju in učenju

Tako vprašalnik za učitelje kakor tudi vprašalnik za ravnatelje, ki je bil uporabljen v okviru raziskave TALIS, sta vsebovala tudi vprašanje o njihovih osebnih prepričanjih o poučevanju in učenju. To vprašanje je vključevalo dve skupini izjav o poučevanju in učenju, in sicer:

- *poučevanje in učenje kot neposredni prenos*; ter
- *konstruktivistični pogled na poučevanje in učenje*.

Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, je skupini izjav, ki sodijo v indikator *poučevanje in učenje kot neposredni prenos*, skupno razumevanje vloge učitelja kot posredovalca znanja v jasni in strukturirani obliki; kot tistega, ki učencem razlaga pravilne odgovore in jim posreduje jasne in rešljive probleme, ter v razredu zagotavlja red. Na drugi strani pa je skupini izjav, ki sodijo v indikator *konstruktivistični pogled na poučevanje in učenje*, skupno razumevanje vloge učenca kot aktivnega udeleženca učnega procesa (str. 92).

Za opredeljevanje stališč sodelujočih učiteljev [ter ravnateljev] do obeh skupin izjav o poučevanju in učenju sta bili navedeni 4-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenila »sploh se ne strinjam« in 4 »popolnoma se strinjam«. Indikatorja sta sestavljena iz naslednjih stališč/spremenljivk oz. posameznih izjav iz vprašalnika za učitelje [ter vprašalnika za ravnatelje], in sicer:

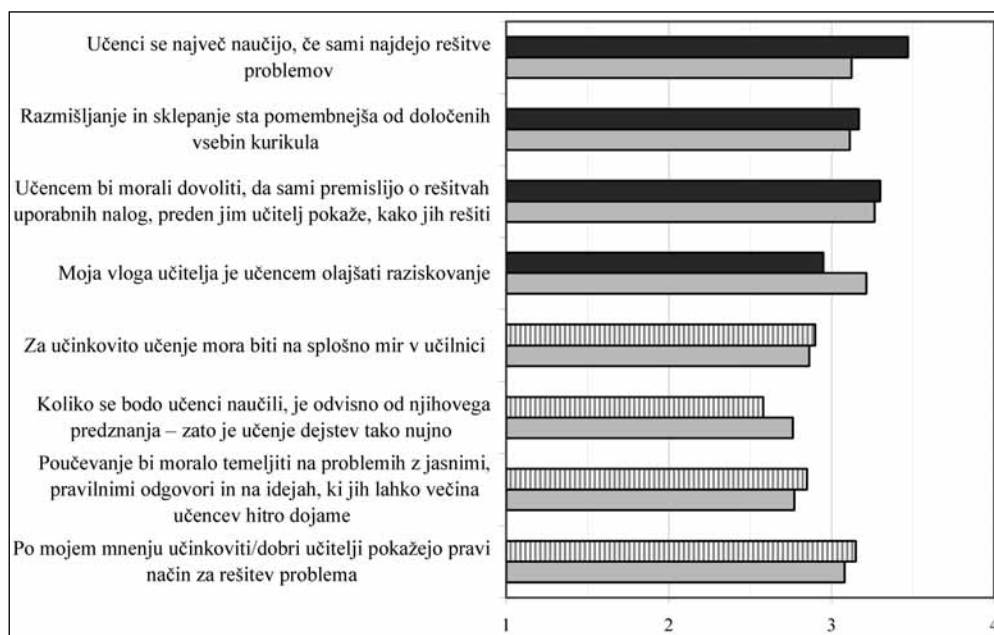
Poučevanje in učenje kot neposredni prenos:

- Po mojem mnenju učinkoviti/dobri učitelji pokažejo pravi način za rešitev problema;
- Poučevanje bi moralo temeljiti na problemih z jasnimi, pravilnimi odgovori in na idejah, ki jih lahko večina učencev hitro dojame;
- Koliko se bodo učenci naučili, je odvisno od njihovega predznanja – zato je učenje dejstev tako nujno;
- Za učinkovito učenje mora biti na splošno mir v učilnici.

Konstruktivistični pogled na poučevanje in učenje:

- Moja vloga učitelja je učencem olajšati raziskovanje;
- Učenci se največ naučijo, če sami najdejo rešitve problemov;
- Učencem bi morali dovoliti, da sami premislijo o rešitvah uporabnih nalog, preden jim učitelj pokaže, kako jih rešiti;
- Razmišljanje in sklepanje sta pomembnejša od določenih vsebin kurikula.

Spodnja slika prinaša povprečja odgovorov slovenskih učiteljev in povprečja TALIS na posamezne izjave o poučevanju in učenju. Izjave, ki sodijo v indikator *poučevanje in učenje kot neposredni prenos*, so označene s sivo-črktastim vzorcem, izjave, ki sodijo v indikator *konstruktivistični pogled na poučevanje in učenje*, pa z močno sivo barvo. TALIS povprečje za obe skupini izjav je prikazano s svetlo sivo barvo.

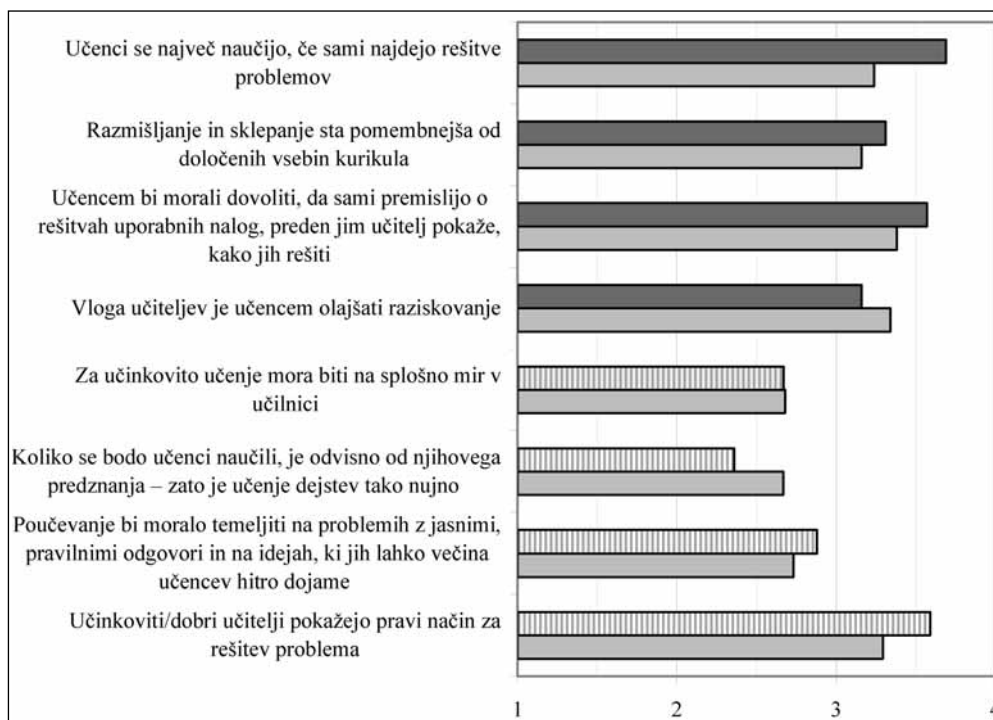

Slika 4.2: Stališča slovenskih učiteljev o poučevanju in učenju

Vir: Baza podatkov TALIS.

Iz zgornje slike [slika 4.2] je razvidno, da slovenski učitelji v splošnem bolj soglašajo s trditvami, ki predstavljajo konstruktivistični pogled na poučevanje in učenje. Med t.i. »konstruktivističnimi« izjavami o poučevanju in učenju je kot najvišje ocenjena izjava »učenci se največ naučijo, če sami najdejo rešitve problemov«, medtem ko je med t.i. »neposrednimi« izjavami o poučevanju in učenju kot najvišje ocenjena izjava »učinkoviti učitelji pokažejo pravi način za rešitev problema«. Najnižjo vrednost med t.i. »konstruktivističnimi« izjavami o poučevanju in učenju ima izjava »moja vloga učitelja je učencem olajšati raziskovanje«, med t.i. »neposrednimi« izjavami o poučevanju in učenju pa so slovenski učitelji najmanj soglašali z izjavo »koliko se bodo učenci naučili, je odvisno od njihovega predznanja«.

Spodnja slika prinaša povprečja odgovorov slovenskih ravnateljev in povprečja TALIS na posamezne izjave o poučevanju in učenju. Izjave, ki sodijo v indikator *poučevanje in učenje kot neposredni prenos*, so označene s sivo-črtkastim vzorcem, izjave, ki sodijo v indikator *konstruktivistični pogled na poučevanje in učenje*, pa z močno sivo barvo. TALIS povprečje za obe skupini izjav je prikazano s svetlo sivo barvo.

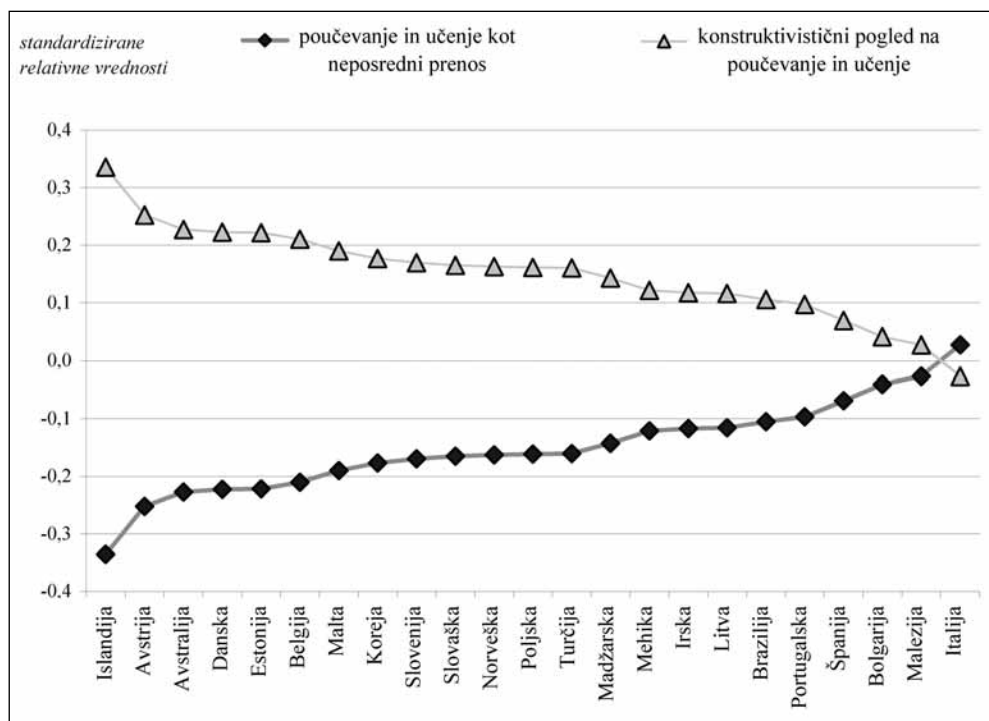
Slika 4.3: Stališča slovenskih ravnateljev o poučevanju in učenju

Vir: Baza podatkov TALIS.

Iz zgornje slike [slika 4.3] je razvidno, da slovenski ravnatelji – podobno kakor tudi slovenski učitelji – v splošnem bolj soglašajo s trditvami, ki predstavljajo konstruktivistični pogled na poučevanje in učenje. Med t.i. »konstruktivističnimi« izjavami o poučevanju in učenju je kot najvišje ocenjena izjava »učenci se največ naučijo, če sami najdejo rešitve problemov«, medtem ko je med t.i. »neposrednimi« izjavami o poučevanju in učenju kot najvišje ocenjena izjava »učinkoviti učitelji pokažejo pravi način za rešitev problema«. Najnižjo vrednost med t.i. »konstruktivističnimi« izjavami o poučevanju in učenju ima izjava »vloga učiteljev je učencem olajšati raziskovanje«, med t.i. »neposrednimi« izjavami o poučevanju in učenju pa so slovenski ravnatelji najmanj soglašali z izjavo »koliko se bodo učenci naučili, je odvisno od njihovega predznanja«. Konstruktivistični pogled na poučevanje in učenje je pri slovenskih ravnateljih malenkost bolj izražen v primerjavi s TALIS povprečjem.

Spodnja slika prinaša mednarodno primerjavo odgovorov sodelujočih učiteljev na zgoraj predstavljeni skupini izjav o poučevanju in učenju (*poučevanje in učenje kot neposredni prenos* ter *konstruktivistični pogled na poučevanje in učenje*). Za medna-

rodno primerjavo odgovorov učiteljev na obe skupini izjav so bili izvedeni testi s konfirmatorno faktorsko analizo, vendar pa se je izkazalo, da so med državami velike razlike in da indikatorji niso neposredno primerljivi. Analiza teh indikatorjev se tako osredotoča bolj na vzorec razlik med državami kot na specifične primerjave med državami. Za primerjave in statistične analize so bile uporabljene t.i. relativne vrednosti, gre za standardizirane vrednosti spremenljivk – povprečna vrednost vsakega od indikatorjev je 0. Z relativnimi vrednostmi so odgovori posameznikov standardizirani na način, da izražajo preferenco do enega ali drugega indikatorja, kar omogoča zmanjšanje napake odgovora.

Slika 4.4: Pristopi k poučevanju in učenju – mednarodna primerjava²

(povprečje ipsativne vrednosti³ med državami)

Države so razvrščene glede na moč preferenc med učitelji (v vsaki sodelujoči državi), ki jih imajo do načina poučevanja z neposrednim prenosom in konstruktivističnim načinom poučevanja.

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], slika 4.2 (str. 95).

Zgornja slika [slika 4.4] prikazuje stališča sodelujočih učiteljev za obe skupini izjav o poučevanju in učenju. Države so razporejene od tiste z najvišjimi povprečnimi vrednostmi konstruktivističnih načel do tistih z najnižjimi vrednostmi. Z izje-

² Za predstavitev spremenljivk iz vprašalnika za učitelje, ki so bile vključene v sliko 4.4, glej Aneks 1 mednarodnega poročila raziskave TALIS (str. 268-269).

³ Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, je izračun ipsativne vrednosti pristop k standardiziranju posameznih odgovorov z namenom, da jih izrazimo kot preference med dvema ali več možnostmi; s tem se pripomore k zmanjšanju učinkov pristranskosti odziva.

mo Italije se pogledi učiteljev na poučevanje in učenje iz vseh ostalih sodelujočih držav v povprečju bolj nagibajo v smer konstruktivističnega pogleda na poučevanje in učenje kakor pa v smer poučevanja in učenja kot neposrednega prenosa. Iz zgornje slike lahko razberemo, da so h konstruktivističnemu pogledu na poučevanje in učenje najbolj usmerjeni islandski učitelji, najmanj pa učitelji iz Italije. Slovenija je glede na »konstruktivistična« stališča učiteljev o poučevanju med sodelujočimi državami na devetem mestu, torej nekako v povprečju.

Prakse poučevanja učiteljev

Ta razdelek 4. poglavja nacionalnega poročila raziskave TALIS prinaša pregled praks poučevanja učiteljev v sodelujočih državah. Kakor je bilo izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, so predhodne raziskave na tem vsebinskem področju pokazale, da kvaliteta poučevanja značilno vpliva tako na učenje kakor tudi na dosežke učencev. Kljub temu raziskovalci soglašajo, da ni univerzalnega oz. »najboljšega« načina poučevanja, saj je učinkovitost posameznih praks poučevanja odvisna tudi od predmetnega področja oz. predmeta poučevanja in ciljev, hkrati pa je odvisna tudi od številnih drugih dejavnikov, ki so povezani s kontekstom in procesom šolanja. Zato je temeljni namen raziskave TALIS na tem področju raziskati različne prakse poučevanja učiteljev in ne odkrivati, katera je optimalna »praksa« poučevanja.

Prakse poučevanja učiteljev so bile preverjene s spremenljivkami, ki so ugotovljale pogostost izvajanja posameznih praks poučevanja učiteljev pri pouku. Preverjene so bile na 5-stopenjski lestvici, pri čemer je 1 pomenila »nikoli ali skoraj nikoli«, 5 pa »skoraj pri vsaki učni uri«. Predpostavljeni so bili trije indikatorji, ki pa so nekoliko ohlapni, saj se prakse poučevanja učiteljev med državami, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, razlikujejo.

Strukturirane prakse poučevanja so bile preverjene z naslednjimi spremenljivkami, in sicer:

- Razredu predstavim novo temo (frontalno predavanje);
- Jasno predstavim učne cilje;
- Z učenci pregledam domačo nalogo, ki so jo naredili;
- Preverim delovne zvezke učencev;
- Z vprašanji preverim, ali so učenci snov razumeli;
- Od učencev zahtevam, da si zapomnijo vsak korak postopka;
- S pisnim testom ali spraševanjem ocenim znanje učencev ter
- V začetku učne ure predstavim kratek povzetek prejšnje učne ure.

Na učence usmerjene prakse poučevanja so bile preverjene s spremenljivkami, ki vključujejo naslednje dejavnosti:

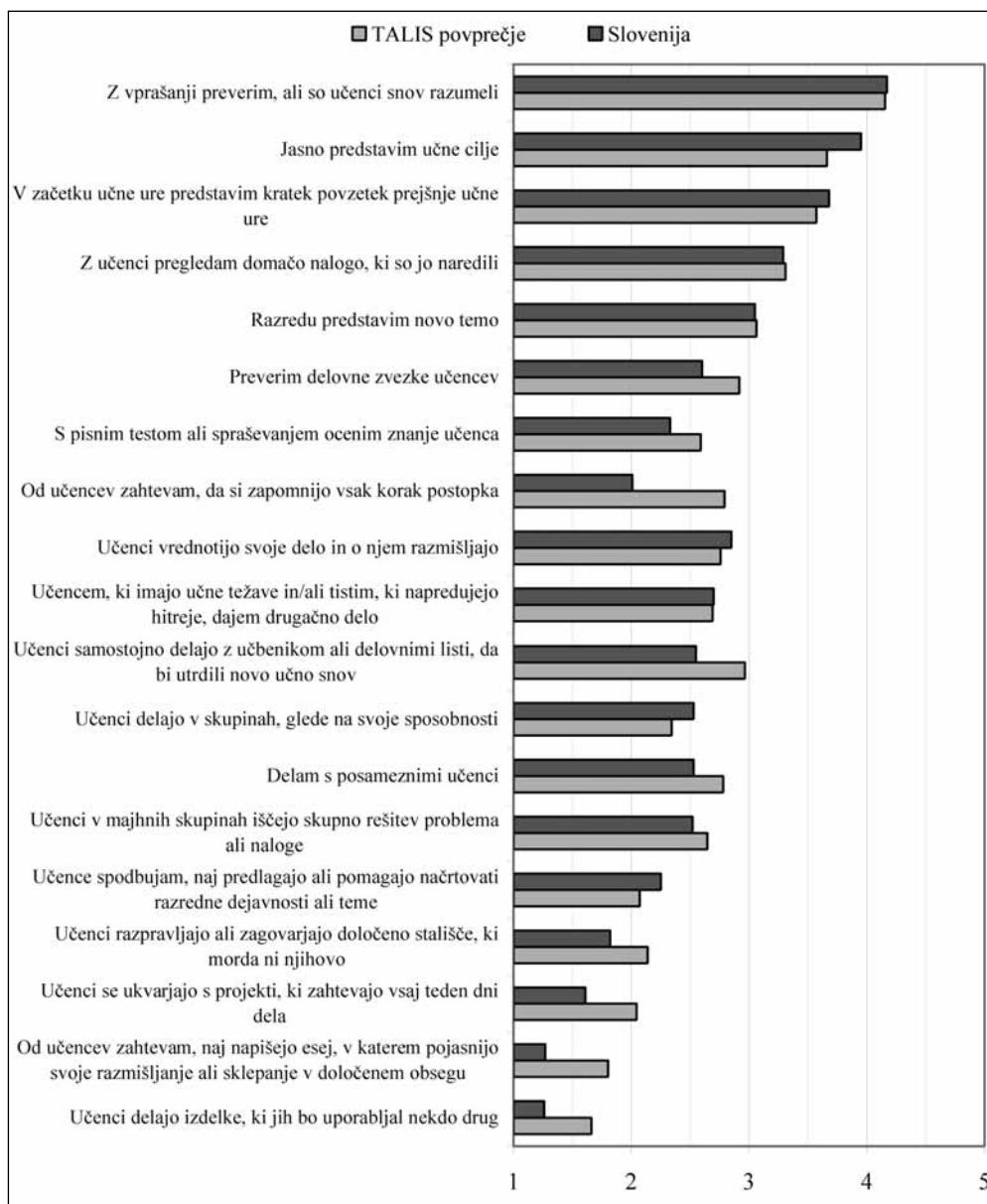
- Učenci v majhnih skupinah iščejo skupno rešitev problema ali naloge;

- Učencem, ki imajo učne težave in/ali tistim, ki napredujejo hitreje, dajem drugačno delo;
- Delam s posameznimi učenci;
- Učenci vrednotijo svoje delo in o njem razmišljajo;
- Učenci delajo v skupinah, glede na svoje sposobnosti;
- Učenci samostojno delajo z učbenikom ali delovnimi listi, da bi utrdili novo učno snov, ter
- Učence spodbujam, naj predlagajo ali pomagajo načrtovati razredne dejavnosti ali teme.

Zahtevnejše dejavnosti poučevanja so bile preverjene s spremenljivkami, ki se osredotočajo na naslednje vidike dela učencev:

- Učenci se ukvarjajo s projekti, ki zahtevajo vsaj teden dni dela;
- Učenci delajo izdelke, ki jih bo uporabljal nekdo drug;
- Od učencev zahtevam, da napišejo esej, v katerem pojasnijo svoje razmišljanje ali sklepanje v določenem obsegu, ter
- Učenci razpravljajo ali zagovarjajo določeno stališče, ki morda ni njihovo.

Učitelji so na vprašanja o pogostosti posameznih dejavnosti skozi šolsko leto odgovarjali na 5-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenila »nikoli ali skoraj nikoli«, 2 »približno pri četrtni učnih ur«, 3 »približno pri polovici učnih ur«, 4 »približno pri treh četrtnah učnih ur« in 5 »skoraj pri vsaki učni uri«. Na spodnji sliki so prikazani povprečni odgovori učiteljev, ki so razvrščeni v padajočem vrstnem redu glede na povprečni odgovor slovenskih učiteljev (s temno sivo barvo) po posameznih praksah poučevanja. TALIS povprečje za vsako posamezno izjavo je prikazano s svetlo sivo barvo.

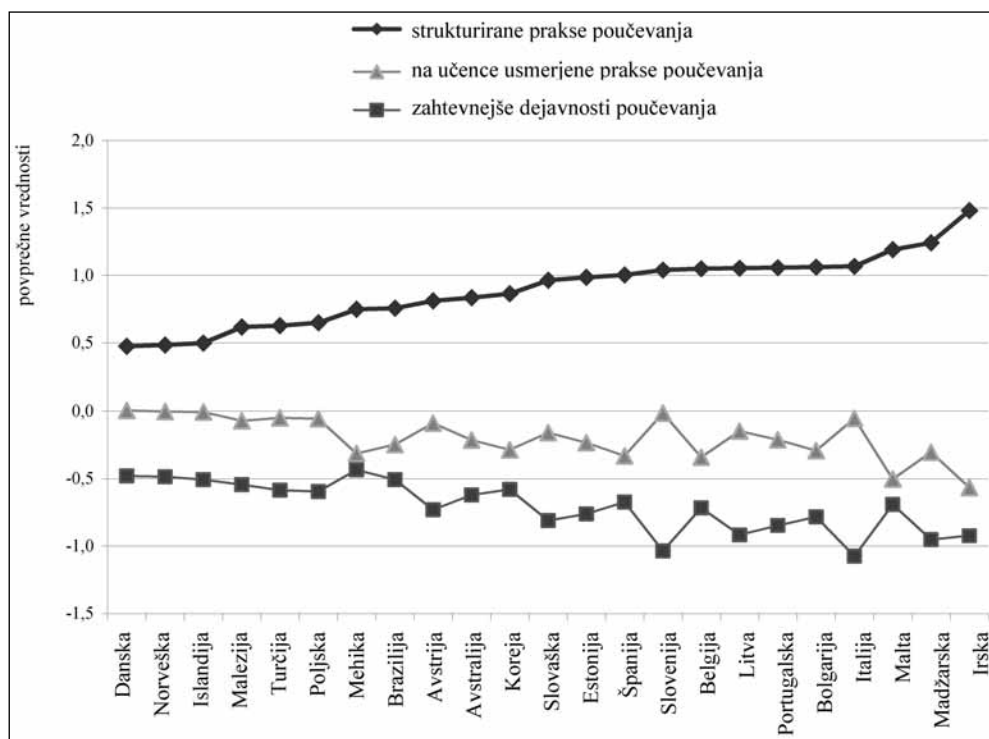
Slika 4.5: Pogostost dejavnosti v določenem oddelku skozi šolsko leto

Vir: Baza podatkov TALIS.

Iz zgornje slike [slika 4.5] je razvidno, da slovenski učitelji kot najpogostejšo dejavnost pri pouku v določenem razredu navajajo, da z vprašanji preverijo, ali so učenci snov razumeli. V povprečju to počnejo pri približno treh četrtinah učnih ur (4,17), podobno kaže tudi TALIS povprečje (4,15). Pri približno treh četrtinah učnih ur še jasno predstavijo učne cilje (3,95; TALIS povprečje 3,66) ter na začetku učne ure predstavijo kratek povzetek učne ure (3,68; TALIS povprečje 3,57). Učitelji najredkeje poročajo, da učenci delajo izdelke, ki jih uporablja nekdo drug (1,26; TALIS

povprečje 1,66), ter da od učencev zahtevajo pisanje eseja, v katerem pojasnijo svoje razmišljanje (1,27; TALIS povprečje 1,80). Največjo razliko med odgovori slovenskih učiteljev in TALIS povprečjem lahko opazimo pri dejavnosti »od učencev zahtevam, da si zapomnijo vsak korak postopka«, ki se po poročanju slovenskih učiteljev pojavlja približno pri četrtini učnih ur (2,01), v TALIS državah pa se pojavlja nekoliko pogostejše, približno pri polovici učnih ur (2,79). S slike je tudi razvidno, da so zadnje štiri dejavnosti, ki so po poročanju slovenskih učiteljev najredkeje izvajane pri učnih urah, v TALIS državah nekoliko pogostejše kot v Sloveniji.

Spodaj predstavljamo mednarodne rezultate praks poučevanja učiteljev z zgoraj predstavljenimi latentnimi spremenljivkami (*strukturirane prakse; na učence usmerjene prakse; zahtevnejše dejavnosti*), ki so ponovno prikazane s standardiziranimi relativnimi rezultati.

Slika 4.6: *Prakse poučevanja učiteljev – mednarodna primerjava*⁴

(povprečje ipsativne vrednosti med državami)

Države so razvrščene glede na relativne frekvence uporabljanja strukturiranih in na učence usmerjenih praks poučevanja ter zahtevnejših dejavnosti poučevanja.

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], slika 4.3 (str. 98).

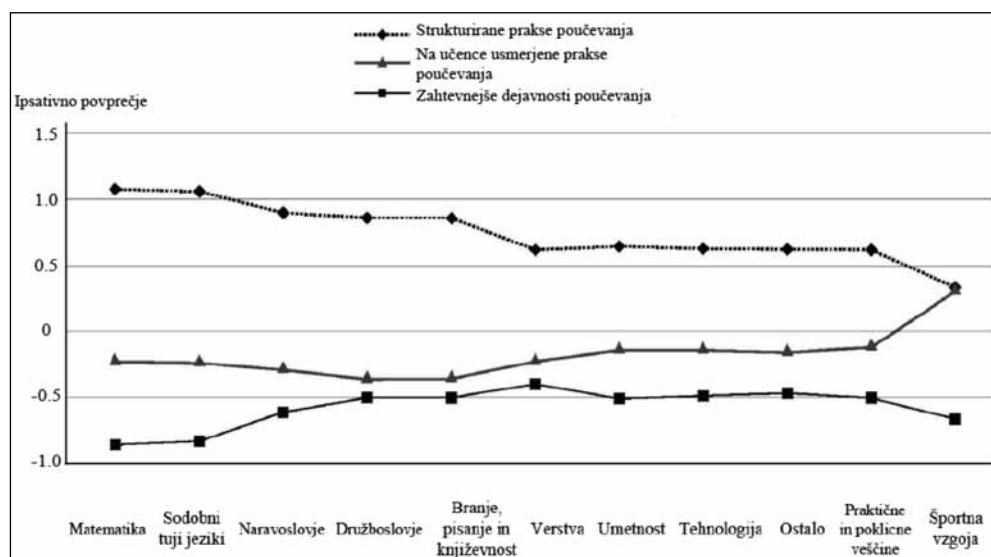
V splošnem ugotavljamo, da so med učitelji, ki so sodelovali raziskavi TALIS, najbolj prisotne *strukturirane prakse poučevanja*. Te prakse so najbolj izrazite na Irskem,

⁴ Za predstavitev spremenljivk iz vprašalnika za učitelje, ki so bile vključene v *sliko 4.5*, glej Aneks 1 mednarodnega poročila raziskave TALIS (str. 269–270).

na Malti in na Madžarskem, medtem ko so v skandinavskih državah – na Danskem, Norveškem in na Islandiji – le nekoliko nad preostalima dvema oblikama prakse. Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 4.6], so *na učence usmerjene prakse poučevanja* manj pogoste od strukturiranih praks poučevanja. Poleg učiteljev na Danskem, Norveškem in na Islandiji uporabljajo na učence usmerjene prakse zelo pogosto tudi slovenski učitelji. Od vseh treh oblik prakse so *zahtevnejše dejavnosti poučevanja* najmanj pogoste. V primerjavi z ostalimi sodelujočimi državami ugotavljamo, da so zahtevnejše prakse poučevanja v Sloveniji izrazito nizko prisotne. V tem pogledu je Slovenija, poleg Bolgarije, prav na repu držav, ki so sodelovale v raziskavi TALIS.

Uporaba praks poučevanja učiteljev glede na predmetna področja

Spodaj so prikazane prakse poučevanja učiteljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, glede na predmetno področje poučevanja učiteljev, saj različni predmeti oz. predmetna področja zahtevajo različne pristope poučevanja.

Slika 4.7: Prakse poučevanja učiteljev glede na predmetno področje

(povprečje ipsativne vrednosti med državami)

Predmetna področja so razvrščena v padajočem vrstnem redu, glede na stopnjo razlike, odvisne od načina poučevanja.

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], slika 4.5 (str. 99).

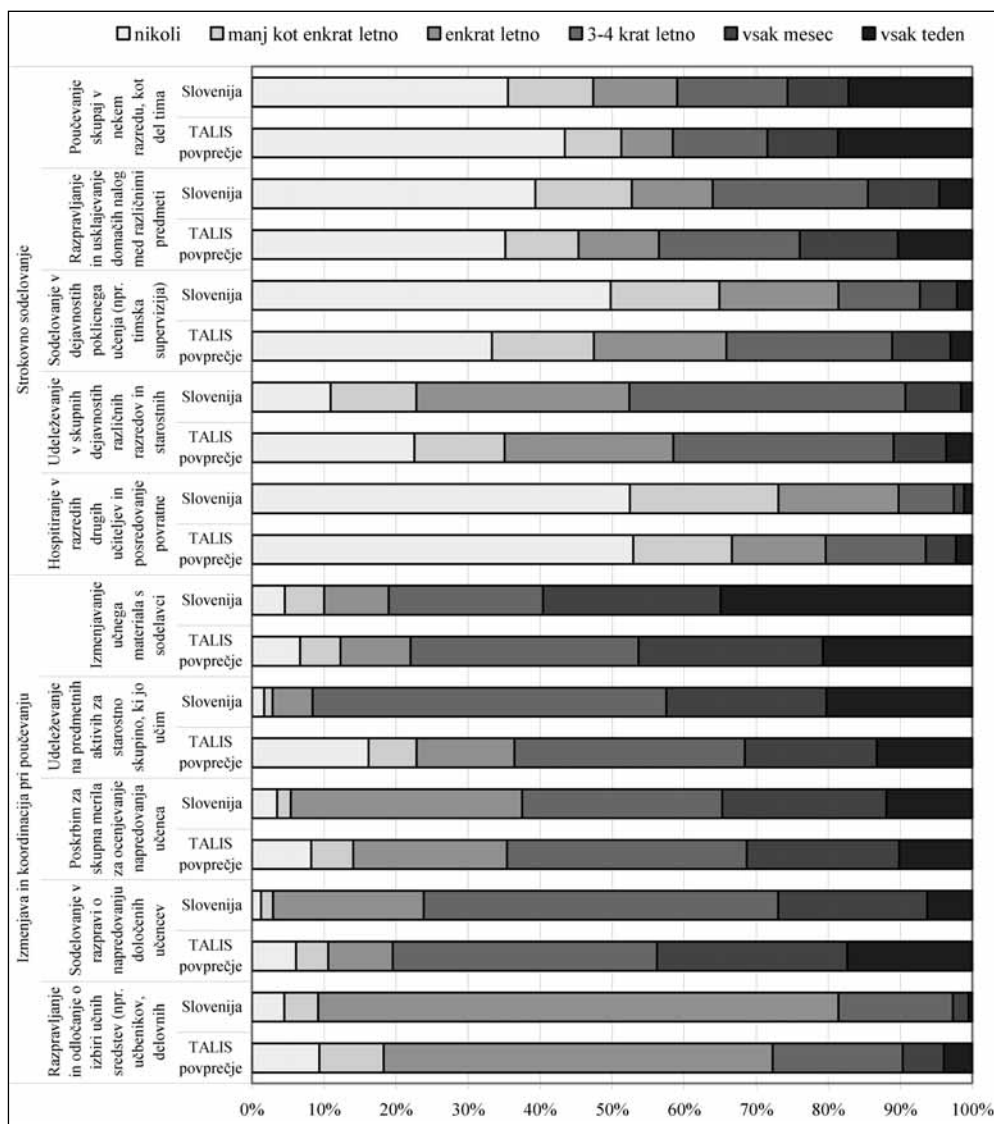
Analiza zgoraj prikazanih rezultatov [slika 4.7] kaže, da se za vsa predmetna področja uporabljajo vse tri prakse poučevanja, saj se strukturirane prakse poučevanja, na učence usmerjene prakse poučevanja, kakor tudi zahtevnejše dejavnosti poučevanja zdijo primerne za opis pouka na različnih področjih. Kot je bilo pričakovano, so se posamezne prakse poučevanja izkazale dominantne na določenih predmetnih področjih. Pri vseh predmetih, razen pri športni vzgoji, se je izkazalo, da se pri

poučevanju strukturirane prakse poučevanja uporabljajo pogosteje kot pa na učenca usmerjene prakse poučevanja, ki pa se vendarle uporabljajo pogosteje kot zahtevnejše dejavnosti poučevanja. Predvsem pri matematiki, tujih jezikih in naravoslovju prevladujejo strukturirane prakse poučevanja. Pri humanističnih predmetih so na drugi strani bolj pogoste tako zahtevnejše dejavnosti poučevanja kakor tudi na učence usmerjene prakse poučevanja. Učitelji, ki poučujejo predmetna področja, kot so tehnologija, praktične in poklicne veščine, ter športno vzgojo, pa so poročali o bolj pogosti uporabi k učencem usmerjenih praks. Pri teh predmetnih področjih so tudi razlike med posameznimi praksami poučevanja učiteljev najmanjše. To še posebej velja za športno vzgojo, kjer učitelji poročajo o uporabi na učence usmerjene prakse poučevanja enako pogosto kot o uporabi strukturiranih praks poučevanja.

Sodelovanje med učitelji

Vprašalnik za učitelje je pokrival tudi različne vidike medsebojnega sodelovanja učiteljev, ki se nanaša na sodelovanje učiteljev za izboljšanje pedagoškega procesa in dosežkov učencev. Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, vključuje medsebojno sodelovanje učiteljev različne oblike skupnega dela oz. poučevanja, npr. administrativne naloge, skupno poučevanje učencev, izmenjavo učnega materiala, udeležbo na sestankih itn. Bolj kompleksne metode medsebojnega sodelovanja učiteljev pa vključujejo opazovanje kolegov pri poučevanju, povratne informacije o opazovani učni uri ter skupne aktivnosti med razredi. Medsebojno sodelovanje učiteljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, je bilo preverjeno s spremenljivkami, ki so merile pogostost posameznih praks medsebojnega sodelovanja učiteljev. Preverjene so bile na 5-stopenjski lestvici, pri čemer je 1 pomenila »nikoli«, 5 pa »vsak teden«. V raziskavi TALIS sta bila uporabljena dva indikatorja za preverjanje medsebojnega sodelovanja med učitelji, in sicer:

- *izmenjava in koordinacija pri poučevanju*, kar sestavljajo spremenljivke, kot so: izmenjava učnega materiala, diskusije o posameznih učencih, prisotnost na konferencah, zagotavljanje skupnih standardov, ter
- *strokovno sodelovanje*, ki ga sestavljajo naslednje spremenljivke: skupinsko poučevanje, opazovanje učitelja s povratno informacijo, skupne aktivnosti med razredi, sodelovanje v dejavnostih poklicnega učenja.

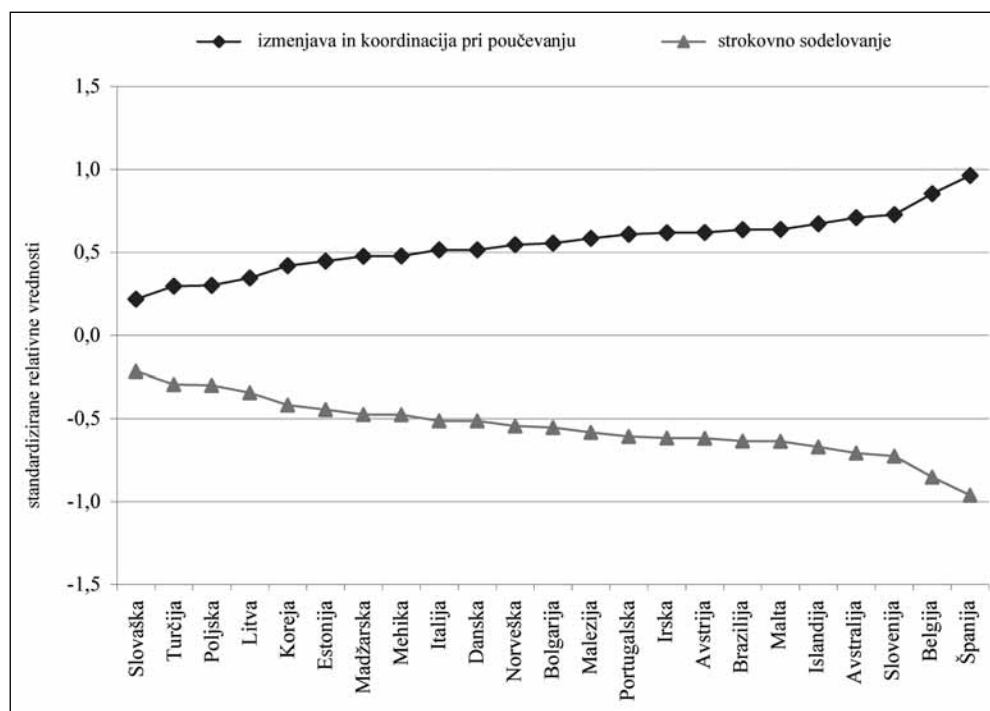
Slika 4.8: Sodelovanje med učitelji – pogostost dejavnosti sodelovanja

Vir: Baza podatkov TALIS.

Ko pogledamo podatke za Slovenijo, lahko ugotovimo, da je relativno nizek odstotek učiteljev, ki so dejali, da na kakršen koli način sodelujejo tedensko. Najvišji odstotek tedenskega sodelovanja se pojavlja pri spremenljivkah »Izmenjevanje učnega materiala s sodelavci« (35 %) ter »Udeleževanje na predmetnih aktivih za starostno skupino, ki jo učim« (20 %). Najmanj pogosto pa je naslednje sodelovanje: »Sodelovanje v dejavnostih poklicnega učenja (npr. timska supervizija)«, »Hospitiranje v razredih drugih učiteljev in posredovanje povratne informacije«. V nadaljevanju smo za lažjo predstavbo o pogostosti sodelovanja združili kategoriji mesečno in tedensko. Dejavnosti, kot so »Poskrbam za skupna merila za ocenjevanje napredovanja učenca«, »Udeležba na sestankih osebja, da bi razpravljali o viziji in poslan-

stvu šole«, »Udeleževanje na predmetnih aktivih za starostno skupino, ki jo učim« in »Izmenjavanje učnega materiala s sodelavci«, so relativno pogoste – saj na primer kar 60 % učiteljev vsaj mesečno izmenjuje materiale s sodelavci, vendar pa na drugi strani opazimo, da le 3 % učiteljev poroča o mesečnem hospitiranju ali razpravljanju in odločanju o izbiri učnih sredstev.

Spodaj [slika 4.9] so predstavljeni mednarodni rezultati medsebojnega sodelovanja učiteljev z zgoraj predstavljenimi latentnimi spremenljivkami (*izmenjava in koordinacija pri poučevanju* ter *strokovno sodelovanje*), ki so ponovno prikazane s standardiziranimi relativnimi rezultati.

Slika 4.9: Sodelovanje med učitelji – mednarodna primerjava⁵

Države so razvrščene v naraščajočem vrstnem redu, glede na stopnjo vključevanja učiteljev v izmenjavo in koordinacijo pri poučevanju ter strokovnega sodelovanja.

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], slika 4.7 (str. 102).

Zgoraj so predstavljene standardizirane (relativne) povprečne vrednosti za države, ki so sodelovale v raziskavi TALIS. Povprečna vrednost indikatorjev je 0. Iz slike razberemo, da ima v vseh državah višjo povprečno vrednost izmenjava in koordinacija poučevanja, nižjo pa medsebojno strokovno sodelovanje učiteljev. Učitelji torej pogosteje sodelujejo z izmenjavo materialov, diskusijami, sodelovanjem na konferencah in sestankih, redkeje pa je to sodelovanje strokovno-pedagoške narave – npr. hospitiranje v razredu, dogovarjanje za skupne projekte med razredi. Kljub temu pa

⁵ Za predstavitev spremenljivk iz vprašalnika za učitelje, ki so bile vključene v sliko 4.8, glej Aneks 1 mednarodnega poročila raziskave TALIS (str. 270–271).

so med sodelujočimi državami tudi razlike. Med učitelji v državah, kot so Slovaška, Turčija, Poljska in Litva, so razlike med obema oblikama medsebojnega sodelovanja učiteljev relativno majhne, medtem ko učitelji v državah, kot so Španija, Belgija, Slovenija, Avstralija in Islandija, poročajo o velikih razlikah v medsebojnem sodelovanju. Izmenjava in koordinacija poučevanja je v teh državah, torej tudi v Sloveniji, veliko bolj pogosta kakor pa strokovno sodelovanje učiteljev.

Razredno okolje

Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, se raziskava osredotoča tudi na razredno okolje, saj se le-to pomembno povezuje tako s poučevanjem kakor tudi z učenjem učencev. V okviru vprašalnika za učitelje sta bili oblikovani dve vprašanji, ki sta preverjali razredno okolje, in sicer:

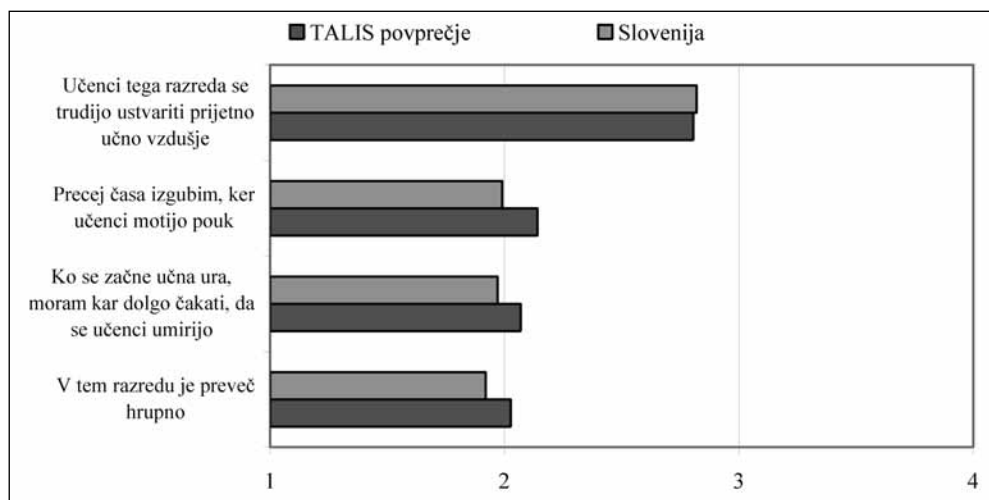
- klima v razredu ter
- čas, ki ga v okviru pouka učitelj nameni za posamezne dejavnosti.

Klima v razredu

Vprašalnik za učitelje je vključeval tudi vprašanje o disciplini v razredu pri njihovem poučevanju. Uporabljena je bila 4-stopenjska lestvica, pri čemer je 1 pomenilo »sploh se ne strinjam«, 4 pa »zelo se strinjam«. Disciplina je bila preverjana s spremenljivkami, ki so ugotavljale mnenje učiteljev o različnih oblikah vedenja učencev med poukom, in sicer:

- Ko se začne učna ura, moram kar dolgo čakati, da se učenci umirijo;
- Učenci tega razreda se trudijo ustvariti prijetno učno vzdušje;
- Precej časa izgubim, ker učenci motijo pouk;
- V tem razredu je preveč hrupno.

Na spodnji sliki so prikazani povprečni odgovori učiteljev, ki so razvrščeni v padajočem vrstnem redu glede na povprečno soglašanje s posamezno trditvijo slovenskih učiteljev.

Slika 4.10: Soglašanje učiteljev s trditvami o razredni klimi

Vir: Baza podatkov TALIS.

Iz zgornje slike [slika 4.10] razberemo, da slovenski učitelji večinoma ne soglašajo s trditvami, ki nakazujejo nemir v razredu, in ugotavljamo, da v povprečju bolj spglašajo s trditvijo, da se učenci trudijo ustvariti prijetno učno vzdušje (2,8). S to trditvijo soglaša oziroma popolnoma soglaša 75 % učiteljev, rezultati slovenskih učiteljev pa so skladni tudi s TALIS povprečjem. Ti podatki so še posebej zanimivi v povezavi z mnenjem učiteljev, katera vedenja učencev najbolj ovirajo izvajanje učnega procesa [slika 2.23], kjer so učitelji ravno nemir označili kot najbolj moteč dejavnik.

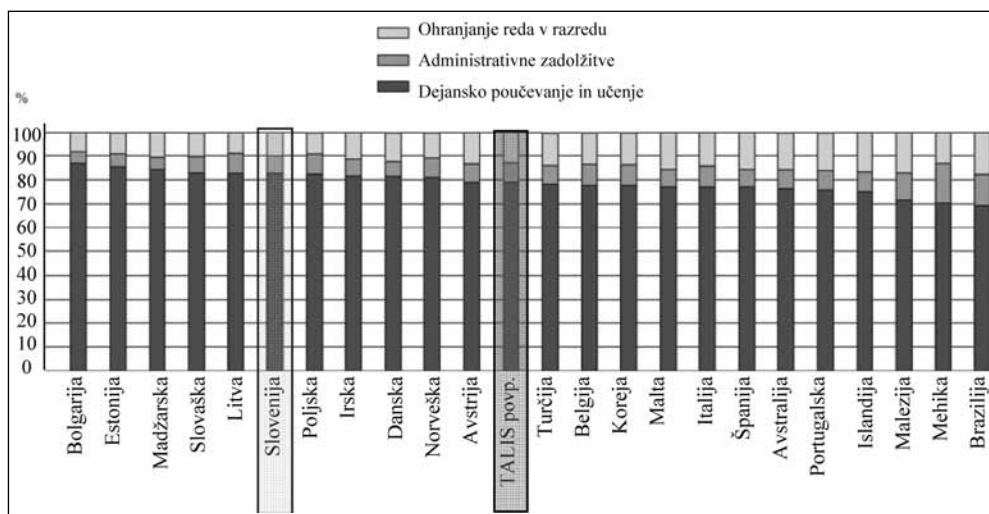
Čas v okviru pouka, ki ga učitelji porabijo za posamezne dejavnosti

Učitelji so bili vprašani tudi po deležu časa, ki ga ponavadi porabijo za dejansko poučevanje v razredih, kjer poučujejo, oz. za delež časa med poukom, ki ga namenijo naslednjim dejavnostim, in sicer:

- administrativne naloge (npr. ugotavljanje prisotnosti, razdelitev šolskih informacij/okrožnic);
- ohranjanje reda v razredu (vzdrževanje discipline);
- dejansko poučevanje in učenje.⁶

Spodnja slika prinaša mednarodno primerjavo po odstotku časa, ki ga učitelji ponavadi porabijo za dejansko poučevanje v ciljnih razredih, oz. za odstotek časa med poukom, ki ga namenijo poučevanju in učenju, ohranjanju reda/discipline ter za administrativne naloge.

⁶ Skupni seštevek odgovorov vsakega učitelja za zgoraj našteje dejavnosti je znašal 100 %.

Slika 4.11: Porazdelitev porabljenega časa v razredu med poukom (2007–08)

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu, glede na odstotek časa, dejansko porabljenega za poučevanje in učenje.

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], slika 4.9 (str. 104).

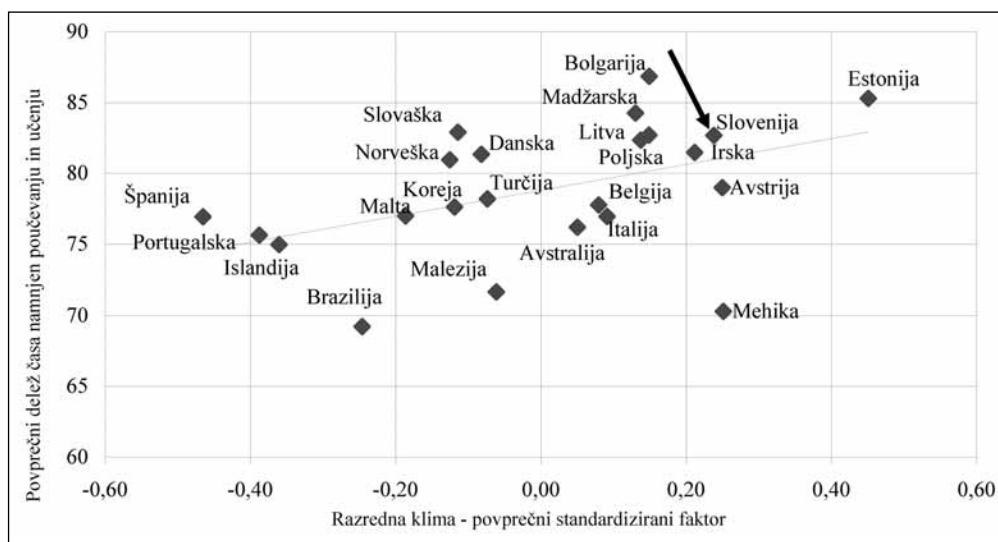
Zgornja slika [slika 4.11] prikazuje povprečno porabo časa učiteljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, v razredu, kjer poučujejo, glede na tri kategorije, in sicer: (i) dejansko poučevanje in učenje; (ii) administrativne zadolžitve ter (iii) ohranjanje reda v razredu. Na sliki vidimo, kolikšen odstotek časa učne ure je porabljen za dejansko poučevanje in učenje, kolikšen odstotek časa učitelji porabijo za administrativna opravila ter kolikšen odstotek časa porabijo za vzdrževanje primerne delovne klime v razredu, po posameznih sodelujočih državah. Za dejansko poučevanje učitelji v povprečju porabijo med 69 % in 87 % učne ure, administrativnim obveznostim namenijo v povprečju med 5 % in 16,5 % učnega časa, za vzpostavljjanje delovne discipline v razredu pa potrošijo med 8 % in 18 % učnega časa.

Za dejansko poučevanje in učenje znaša TALIS povprečje 79 % časa posamezne šolske ure, za administracijske zadolžitve 8 % časa ter 13 % časa za ohranjanje miru v razredu. Največ časa dejanskemu poučevanju v povprečju namenijo učitelji iz Bolgarije (86,9 %), Estonije in Madžarske (85,3 % in 84,3 %). Slovenija se z 82,7 % deležem med sodelujočimi državami uvršča na peto mesto, torej med države, kjer učitelji največ časa porabijo za dejansko poučevanje. Najmanj časa dejanskemu poučevanju pa utegnejo posvetiti učitelji iz Malezije (71,7 %), Mehike (70,3 %) ter Brazilije, kjer za dejansko poučevanje učitelji v povprečju porabijo le 69,2 % učne ure. Razlog za relativno nižji povprečni odstotek dejanskega poučevanja v Maleziji, Mehiki in Braziliji lahko iščemo v tem, da učitelji v teh državah v povprečju porabijo več časa za vzpostavljjanje delovne discipline v razredih kakor tudi za administrativne zadolžitve. V Mehiki, Braziliji in Maleziji učitelji v povprečju za administrativne zadolžitve porabijo 16,5 %, 13 % in 11,3 % učnega časa, TALIS povprečje pri administrativnih zadolžitvah pa znaša 8,2 %. V Estoniji, na Madžarskem in v Bolgariji, kjer učitelji za

administrativne zadolžitve porabijo v povprečju najmanj učnega časa, pa deleži znašajo 5,5 %, 5,1 % ter 5 %. Slovenija se v tej kategoriji s 7,3 % deležem uvršča v tisto tretjino sodelujočih držav, kjer učitelji za administrativne zadolžitve porabijo najmanjši delež časa. Podobno so države razvrščene tudi, ko pridemo do časa, ki ga učitelji v povprečju potrebujejo za ohranjanje reda v razredu. Največ časa za ohranjanje miru v razredu porabijo v povprečju učitelji v Braziliji in Maleziji (17,8 % in 17,1 %), tema pa sledita Islandija ter Portugalska (16,7 % in 16,1 %). TALIS povprečje znaša 12,9 %, Slovenija pa se z 10,1 % uvršča v tisto četrtino sodelujočih držav, kjer učitelji za ohranjanje miru porabijo najmanj časa. Najmanj težav z zagotavljanjem discipline v razredih imajo učitelji v Bolgariji, ki zato v povprečju porabijo 8,2 %. Sledijo jim učitelji iz Litve, Estonije ter Poljske (9 %, 9,1 % ter 9,2 %).

Spodnja slika prikazuje dva indikatorja kvalitete razrednega okolja ter združuje dve spremenljivki, in sicer (i) povprečni odstotek časa, porabljenega za poučevanje in učenje [vertikalna raven], ter (ii) klimo v razredu [horizontalna raven]. Vrednosti faktorjev so standardizirane, tako da je mednarodno povprečje enako 0 in standardni odklon 1. Negativna vrednost faktorja razredne klime pomeni, da je država pod mednarodnim povprečjem, vendar to ne pomeni nujno tudi negativne klime.

I 22

Slika 4.12: Mednarodna primerjava dveh indikatorjev razredne klime

Faktorske točke so standardizirane, tako da je mednarodno povprečje enako nič ter standardni odklon ena. Posledično negativna ocena pri razredni klimi pomeni podpovprečno oceno glede na mednarodno povprečje, kljub temu pa to ne pomeni nujno slabe disciplinske klime.

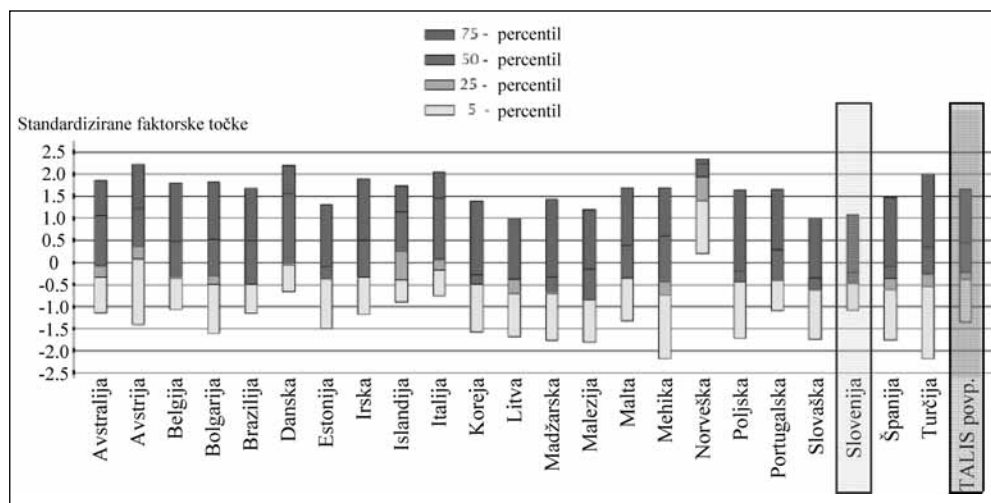
Vir: TALIS [mednarodno poročilo], slika 4.11 (str. 106).

Na zgornji sliki [slika 4.12] pričakovano vidimo, da sta razredna klima ter odstotek časa, ki ga učitelji v povprečju porabijo za poučevanje, povezana. Iz slike lahko razberemo, da se pojavlja v skupini držav s povprečno vrednostjo razredne klime, ki je nižja od mednarodnega povprečja, tudi relativno nizko povprečje časa, ki ga učitelji namenijo poučevanju in učenju v razredu. To se najbolj izrazito vidi pri Brazi-

liji, Islandiji, Maleziji in Portugalski. Podobno pa se izkaže, da v državah, v katerih so poročali o visoki povprečni oceni pri razredni klimi, poročajo o primerljivo višjih povprečnih odstotkih časa, dejansko porabljenega za poučevanje. V največji meri se to izkazuje v Estoniji, malo manj očitno pa v Sloveniji, na Irskem, v Litvi, Bolgariji, na Madžarskem in na Poljskem. Slovenski učitelji v povprečju namenijo 83 % časa poučevanju in učenju, razredna klima pa je pozitivna in višja od TALIS povprečja, kar kaže na ugodno okolje za poučevanje in učenje.

Odnosi med učitelji in učenci

Kakor je bilo izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, so eden izmed temeljnih vidikov šolske klime tudi odnosi med učitelji in učenci (str. 108–109). To potrjujejo tudi številne raziskave, ki kažejo, da šolska klima vpliva na učne dosežke učencev, kakor tudi na njihovo dobro počutje ter osebni in socialni razvoj ter na učinkovitost šolanja nasploh.

Slika 4.13: Odnos učitelji – učenci: percentili standardiziranih faktorskih ocen

Faktorske ocene so standardizirane, tako da je mednarodno povprečje enako 0 ter standardni odklon 1. Posledično negativna ocena pri odnosu med učitelji in učenci predstavlja oceno, ki je pod mednarodnim povprečjem, kljub temu pa ni nujno kazalec negativnih odnosov med učitelji in učenci.

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], slika 4.13 (str. 109).

Na zgornji sliki [slika 4.13] je s percentilnimi trakovi prikazana porazdelitev zaznavanja odnosov med učitelji in učenci, o katerem so poročali učitelji, ki so sodelovali v raziskavi TALIS. Iz vzorca sodelujočih držav izstopa Norveška, in sicer tako po razpršenosti odgovorov kakor tudi po vrednosti mediane. Nizka razpršenost odgovorov nakazuje na to, da so norveški učitelji podobnega mnenja, visoka mediana pa, da norveški učitelji odnose med učenci in učitelji zaznavajo kot zelo pozitivne oziroma dobre v primerjavi z drugimi državami. Kakor je razvidno iz zgornje slike, poročajo o relativno dobrih odnosih med učitelji in učenci tudi učitelji iz Danske, Avstri-

je, Islandije in Irske. Po drugi strani so vrednosti mediane razmeroma nizke v Bolgariji, Italiji, Koreji, Litvi, Maleziji in na Slovaškem. Če pogledamo razlike med odgovori učiteljev znotraj posameznih držav, vidimo, da so glede na razpršenost večine odgovorov največje razlike med mnenji učiteljev glede kakovosti odnosov (zelo dobri ali zelo slabi) med učitelji in učenci v Avstriji, Mehiki in Turčiji, tem pa z malo manjšimi razlikami sledijo Brazilija, Litva, Poljska in Španija. Najbolj enotnega mnenja o odnosih med učitelji in učenci so, kot smo že omenili, učitelji na Norveškem in tudi v Sloveniji. Kljub zelo majhnim razlikam v odgovorih učiteljev iz obeh držav pa se norveški in slovenski učitelji razlikujejo glede mnenja o kakovosti odnosov med učitelji in učenci. Medtem ko so norveški učitelji v povprečju enotno odgovarjali o pozitivnih odnosih med njimi in učenci, ki jih poučujejo, pa so slovenski učitelji v povprečju zelo enotno poročali o odnosih z učenci, ki so nižji od TALIS povprečja.

Lastna učinkovitost učiteljev ter zadovoljstvo z zaposlitvijo

Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, je zadovoljstvo z zaposlitvijo (delom) osrednji koncept v organizaciji dela, saj se predpostavlja, da na zadovoljstvo z delom vplivajo tako delovne razmere kakor tudi vplivi z delom povezanih vedenj, vštevši uspešnost, odsotnost z dela itn. Ugotovljeno je bilo, da imajo učitelji bolj pozitiven odnos do dela in da se zadovoljstvo z delom z leti zaposlitve povečuje, čeprav k temu delno prispeva tudi to, da nezadovoljni učitelji stremito k zamenjavi službe. Raziskave samoučinkovitosti so v zadnjih letih zavzele osrednje mesto pri raziskovalnem preučevanju učencev in tudi učiteljev. Učitelji, ki so samoučinkoviti, pričakujejo, da bodo uspešni pri poučevanju in ravnanju z učenci, to pa vpliva na njihovo interpretacijo uspeha in razočaranj, standardov, ki si jih zastavijo, ter njihovega soočanja s težkimi učnimi situacijami. Pozitivno prepričanje v lastno učinkovitost pa lahko preprečuje stres in izgorelost učiteljev. Lastna učinkovitost učiteljev in zadovoljstvo z delom pa sta povezana z učnimi praksami in dosežki učencev (str. 111).

I 24

Vprašalnik za učitelje je vključeval tudi vprašanje o lastni učinkovitosti učiteljev. Uporabljena je bila 4-stopenjska lestvica, pri čemer je 1 pomenilo »sploh se ne strinjam«, 4 pa »zelo se strinjam«. Samoučinkovitost učiteljev je bila preverjana s spremenljivkami, ki so preverjale mnenje učiteljev o različnih vidikih lastne učinkovitosti, in sicer:

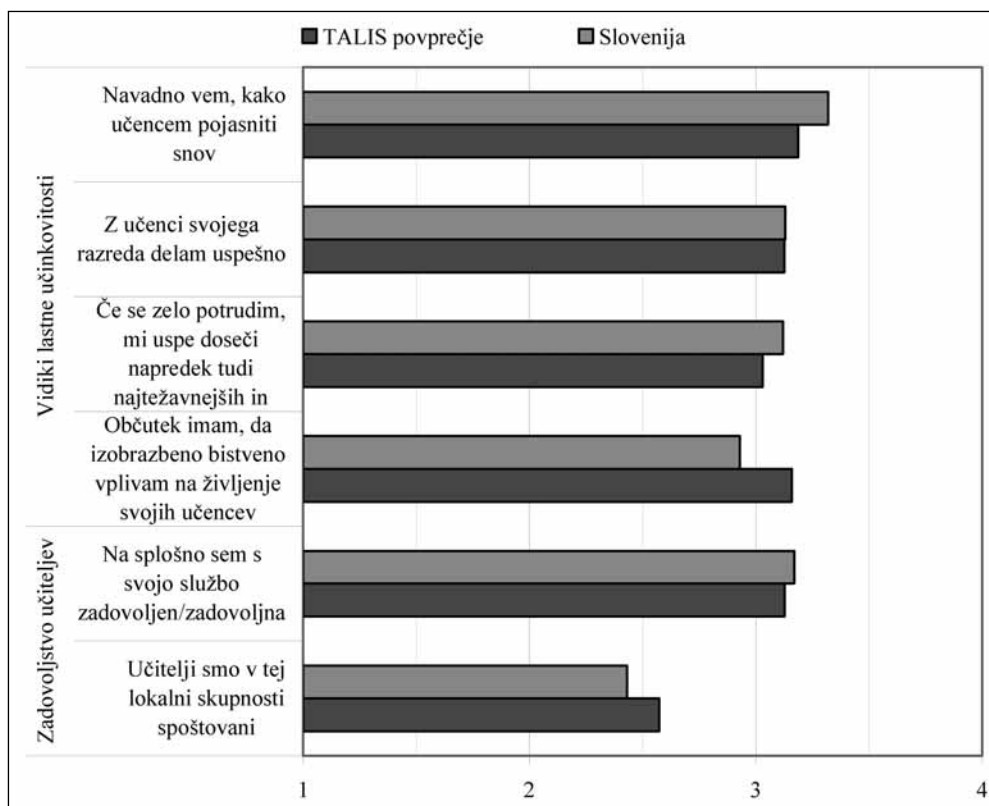
- Občutek imam, da izobrazbeno bistveno vplivam na življenje svojih učencev;
- Če se zelo potrudim, mi uspe doseči napredek tudi najtežavnejših in najmanj motiviranih učencev;
- Z učenci svojega razreda delam uspešno;
- Navadno vem, kako učencem pojasniti snov.

Zadovoljstvo učiteljev z zaposlitvijo pa je bilo preverjeno z naslednjima spremenljivkama, in sicer:

- Na splošno sem s svojo službo zadovoljen/zadovoljna;

– Učitelji smo v tej lokalni skupnosti spoštovani.

Spodnja slika [slika 4.14] prinaša povprečja odgovorov slovenskih učiteljev in TALIS povprečja na posamezne izjave o lastni učinkovitosti ter zadovoljstvu učiteljev z zaposlitvijo.

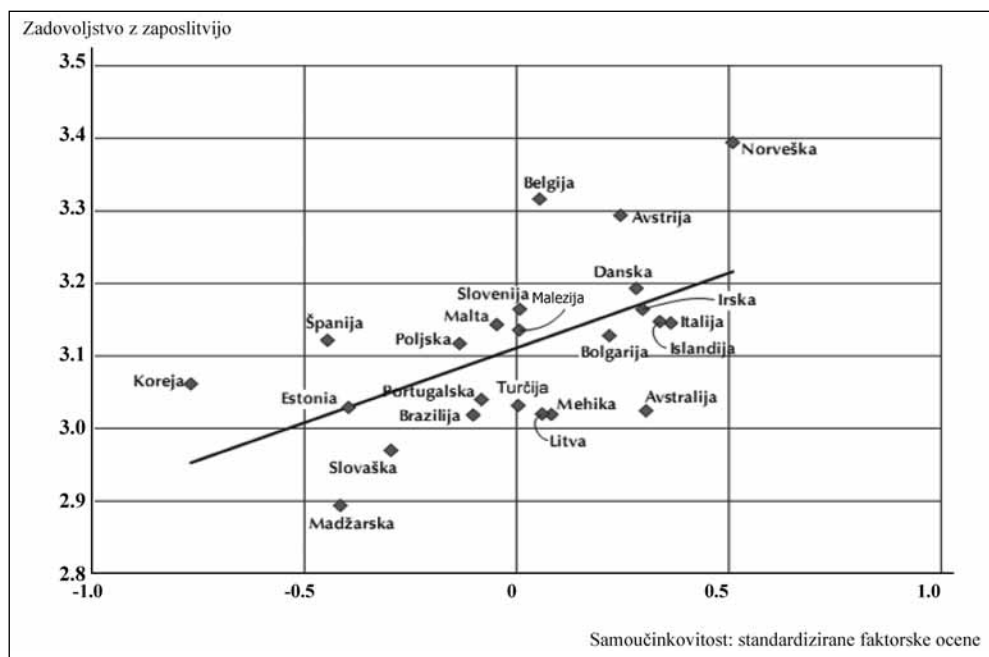

Slika 4.14: Stališča učiteljev o lastni učinkovitosti ter zadovoljstvo z zaposlitvijo

Vir: Baza podatkov TALIS.

Ugotovimo lahko, da se odgovori slovenskih učiteljev ne razlikujejo pomembno od TALIS povprečja. V povprečju učitelji soglašajo z vsemi izjavami o vidikih lastne učinkovitosti. Na splošno so učitelji s svojo službo zadovoljni, nekoliko manj pa soglašajo s trditvijo, da so učitelji v svoji lokalni skupnosti spoštovani. Povprečen odgovor se namreč giblje med 2 in 3, kar pomeni, da učitelji s to izjavo niti ne soglašajo niti soglašajo. Ravno pri tej trditvi je povprečje učiteljev iz Slovenije precej nižje kot povprečje TALIS.

Spodnja slika prikazuje mednarodno primerjavo dveh podatkov iz vprašalnika za učitelje, in sicer: (i) standardizirano faktorsko oceno lastne učinkovitosti učiteljev [horizontalna raven] ter (ii) zadovoljstvo učiteljev z zaposlitvijo/ poklicem [vertikalna raven].

Slika 4.15: Povprečja lastne učinkovitosti učiteljev ter zadovoljstva učiteljev s svojo zaposlitvijo v sodelujočih državah

126

Faktorske ocene so standardizirane, tako da je mednarodno povprečje enako 0 ter standardni odklon 1. Posledično negativna ocena pri oceni lastne učinkovitosti pomeni oceno, ki je pod mednarodnim povprečjem, vendar ne nujno tudi nizko oceno lastne učinkovitosti. Ocena zadovoljstva z zaposlitvijo predstavlja povprečno mero soglašanja s trditvijo: »Jaz sem zadovoljen z mojo zaposlitvijo«, kjer 4 predstavlja močno soglašanje, 3 soglašanje, 2 nesoglašanje in 1 močno nesoglašanje.

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], slika 4.15 (str. 112).

Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 4.15], so med posameznimi državami, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, razlike med indeksom lastne učinkovitosti učiteljev ter njihovim zadovoljstvom z delom. Med sodelujočimi državami najbolj izstopa Norveška, ki dosega zelo visoko povprečno vrednost v obeh kategorijah. S svojo službo so relativno zadovoljni tudi učitelji v Avstriji in Belgiji, po drugi strani pa so na Madžarskem in na Slovaškem učitelji povprečno manj zadovoljni kot pa učitelji v ostalih sodelujočih državah. Učitelji v Estoniji, Koreji, na Madžarskem in v Španiji pa so poročali o nižji stopnji lastne učinkovitosti, v primerjavi z učitelji v ostalih državah. Slovenski učitelji so poročali o samoučinkovitosti na nivoju povprečja TALIS držav in o zadovoljstvu z lastno zaposlitvijo, ki je nekoliko višja od TALIS povprečja.

Razprava in sklepi

To poglavje nacionalnega poročila *Mednarodne raziskave poučevanja in učenja* TALIS prinaša pregled najpomembnejših rezultatov, ki se nanašajo na posamezne vidike poučevanja in učenja, ki smo jih na nekaterih mestih primerjali z mednaro-

dnimi izsledki raziskave TALIS, in sicer: prepričanja in stališča učiteljev ter ravnateljev o poučevanju; različne prakse poučevanja učiteljev; medsebojno sodelovanje učiteljev pri delu; zadovoljstvo učiteljev s svojo zaposlitvijo ter z občutkom lastne učinkovitosti; čas za različne delovne naloge, ki ga učitelji porabijo med poukom, ter analiza medsebojnih odnosov v šolah (tako na ravni šole kakor tudi na ravni razreda ter medsebojnega odnosa učiteljev in učencev).

Primerjava odgovorov učiteljev in ravnateljev na posamezne izjave o poučevanju kaže, da slovenski učitelji v splošnem bolj soglašajo s trditvami, ki predstavljajo konstruktivistični pogled na poučevanje in učenje [slika 4.2], prav tako je tudi s slovenskimi ravnatelji, katerih odgovori se od povprečja TALIS ne razlikujejo [slika 4.3].

Slovenski učitelji so nekoliko bolj naklonjeni konstruktivističnim načelom poučevanja kot neposrednemu prenosu znanja, prav tako tudi slovenski ravnatelji. Na mednarodnem nivoju smo ločili tri koncepte praks poučevanja, in sicer: strukturirane prakse poučevanja, na učence usmerjene prakse poučevanja ter zahtevnejše dejavnosti poučevanja. V splošnem lahko rečemo, da so vsem sodelujočim učiteljem v raziskavi TALIS najbližje strukturirane prakse poučevanja, ki bi jim lahko rekli tudi tradicionalni oz. frontalni pristop k poučevanju. V Sloveniji je – v primerjavi z ostalimi državami, ki so sodelovale v raziskavi TALIS – visok indeks t.i. na učence usmerjenih praks poučevanja oz. diferenciranih in individualiziranih praks poučevanja, kamor sodijo delo v skupinah, sodelovanje učencev itn., ter izrazito nizek indeks t.i. zahtevnejših učnih praks (kamor sodijo na primer projektno delo, izdelava izdelkov, argumentacija itn.) [slika 4.6]. Analiza rezultatov praks poučevanja glede na predmetno področje poučevanja učiteljev kaže, da se za vsa predmetna področja uporabljajo vse tri prakse poučevanja [slika 4.7]. Pri vseh predmetih, razen pri športni vzgoji, se je izkazalo, da se pri poučevanju strukturirane prakse poučevanja uporabljajo pogostejše kot pa na učence usmerjene prakse poučevanja, ki pa se uporabljajo pogostejše kakor zahtevnejše dejavnosti poučevanja. Predvsem pri matematiki, tujih jezikih in naravoslovju prevladujejo strukturirane prakse poučevanja. Pri humanističnih predmetih pa so na drugi strani bolj pogoste tako zahtevnejše dejavnosti poučevanja kakor tudi na učence usmerjene prakse poučevanja. Učitelji, ki poučujejo predmetna področja, kot so tehnologija, praktične in poklicne veščine, ter športno vzgojo, pa so poročali o bolj pogosti uporabi k učencem usmerjenih praks. Pri teh predmetnih področjih so tudi razlike med posameznimi praksami poučevanja učiteljev najmanjše.

Kakor kaže primerjava odgovorov učiteljev o posameznih oblikah medsebojnega sodelovanja, učitelji pogostejše sodelujejo z izmenjavo materialov, diskusijami, sodelovanjem na konferencah in sestankih, redkeje pa vključuje sodelovanje strokovno-pedagoške narave, npr. hospitiranje v razredu, dogovarjanje za skupne projekte med razredi [slika 4.9].

Tako mednarodne primerjave kakor tudi nacionalne analize kažejo, da so učitelji v splošnem zadovoljni z razredno klimo [slika 4.11]. Slovenski učitelji ocenjujejo razredno klimo v povprečju bolj pozitivno kot učitelji v ostalih sodelujočih državah. V

povprečju porabijo slovenski učitelji približno 35 minut za dejansko poučevanje in učenje, po 5 minut pa za ohranjanje reda v razredu in za administracijo, kar predstavlja več časa za poučevanje, kot je TALIS povprečje.

V Sloveniji je odstotek učiteljev, ki so s svojo službo oz. zaposlitvijo zadovoljni, visok, saj je takih kar 95 % (5 % nad TALIS povprečjem). Učiteljem največje zadovoljstvo prinaša občutek, da izobrazbeno vplivajo na življenje svojih učencev, so spoštovani v lokalni skupnosti ter da imajo v razredu, kjer poučujejo, pozitivno klimo [*slika 4.15*].

V

Evalvacija šol ter povratne informacij in ocena učiteljev

Uvod

129

V okviru *Mednarodne raziskave poučevanja in učenja* TALIS je bil poseben podatek namenjen tudi evalvaciji šol ter povratnim informacijam in oceni učiteljev, saj velja evalvacija – kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS – za »ključni element izboljšanja šol in razvoja učiteljev« (str. 139). Podatki, ki so predstavljeni v tem poglavju, so pridobljeni iz tistega dela ravnateljskega in učiteljskega vprašalnika, kjer so ravnatelji in učitelji odgovarjali na vprašanja o različnih vidikih evalvacije šol¹ ter o povratnih informacijah in oceni učiteljev.²

Prvi del tega poglavja nacionalnega poročila raziskave TALIS [*Okvir evalvacije vzgoje in izobraževanja v šolah: podatki pridobljeni v raziskavi TALIS*] prinaša – podobno kot mednarodno poročilo – predstavitev posameznih področij evalvacije šol ter povratnih informacij in ocen učiteljev, ki so bile pridobljene v raziskavi TALIS [*slika 5.1*]. Drugi del tega poglavja [*Evalvacija šol*] prinaša podatke o oblikah

¹ V raziskavi TALIS se *evalvacija šole* nanaša na evalvacijo celotne šole in ne na posameznike ali oddelke.

² V raziskavi TALIS sta kot *povratna informacija učitelju in ocena* opredeljena ocenjevanje učiteljev s strani ravnatelja, zunanjega inšpektorja ali njegovih sodelavcev. To ocenjevanje je lahko izvedeno na različne načine, od bolj formalnega, objektivnega pristopa (npr. kot del sist. upravljanja, ki vključuje določene postopke in kriterije) do bolj neformalnega oz. subjektivnega pristopa (npr. s pomočjo neformalnih pogovorov z učiteljem).

in vplivu šolskih evalvacij v državah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, ter primerjavo Slovenije z ostalimi državami na posameznih področjih, npr. pogostost evalvacij šol ter njene temeljne cilje. Tretji in četrti del tega poglavja [*Cilji ocenjevanja učiteljev ter Povratne informacije in ocene učiteljev*] prinašata predstavitev podatkov o povratnih informacijah in oceni učiteljev; o njihovi pogostosti in področjih, na katera se nanašajo; o pomenu oz. upoštevanju različnih kriterijev ocenjevanja učiteljev ter o spremembah, ki so posledica ocenjevanja učiteljev. V petem delu tega poglavja [*Vpliv ocen in povratnih informacij na poučevanje in delo učiteljev*] so predstavljeni narava in vpliv povratnih informacij ter ocene učiteljev, dožemanje pravičnosti povratne informacije in ocene s strani učiteljev ter vpliv povratnih informacij in ocene učiteljev na spremembo zadovoljstva učiteljev z opravljanjem svojega poklica in varnostjo zaposlitve. Zaključni del tega poglavja nacionalnega poročila raziskave TALIS [*Ocene in povratne informacije učiteljem ter razvoj šol*] prinaša razpravo o povezanosti evalvacij šol ter povratnih informacij in ocen učiteljev ter njihov vpliv na učitelje in njihovo poučevanje.

Okvir evalvacije vzgoje in izobraževanja v šolah: podatki pridobljeni v raziskavi TALIS

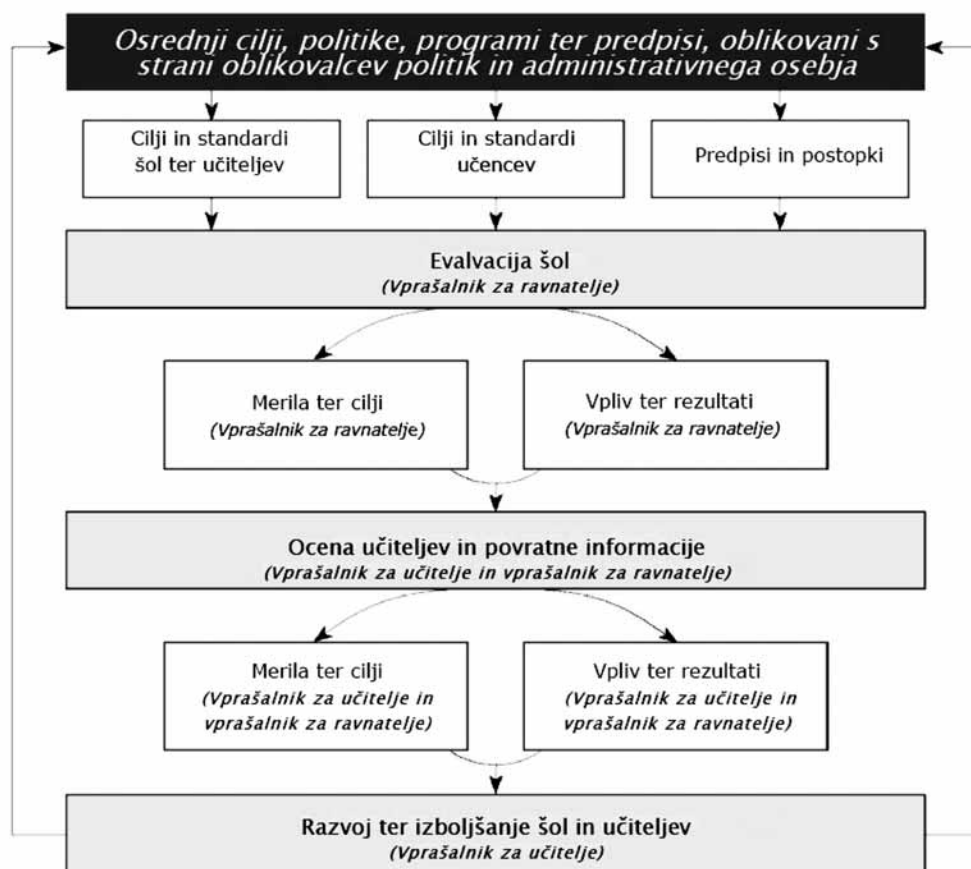
130

Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, se je vloga evalvacije šol v zadnjih letih v številnih državah spremenila, saj se je v preteklosti šolska evalvacija osredotočala na spremljanje šol oz. zagotavljanje, da se le-te držijo posameznih postopkov in navodil ter administrativnih vprašanj, medtem ko se danes evalvacija šol osredotoča primarno na izboljšanje delovanja šol. Dodaten dejavnik, ki spodbuja razvoj evalvacije procesa vzgoje in izobraževanja v šolah, kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, je šolska avtonomija, saj prav decentralizacija posameznih elementov delovanja šol na eni strani ter povečanje stopnje avtonomije na drugi prinaša okrepitev spremljanja oz. evalvacije, ki zagotavlja skladnost s skupnimi standardi (str. 139–140). Tudi zagotavljanje povratnih informacij in ocena učiteljev se lahko osredotočata na izboljšanje poučevanja in učenja na šolah.

Podatki o evalvaciji šol ter povratnih informacijah in oceni učiteljev, zbranih v raziskavi TALIS

Spodnji model evalvacije šol [*slika 5.1*] – kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS – je bil oblikovan z namenom strukturiranja najpomembnejših področij evalvacije šol ter povratnih informacij in ocen učiteljev, ki so bili pridobljeni v raziskavi TALIS. Ta model poudarja najpomembnejša področja, ki so bila pridobljena iz vprašalnika za ravnatelje in iz vprašalnika za učitelje, ter hkrati odraža ugotovitve že opravljenih raziskav o vlogi evalvacij v razvoju šol in učiteljev.³

³ Podrobnejša predstavitev teoretično-raziskovalne podlage posameznih elementov evalvacije šol ter povratnih informacij in ocen učiteljev, kar je predstavljeno na *sliki 5.1 [Struktura evalvacije vzgoje in izobraževanja v šolah: podatki pridobljeni v raziskavi TALIS]*, je dostopna v uvodnem delu 5. poglavja mednarodnega poročila raziskave TALIS (str. 140–141).

Slika 5.1: Struktura evalvacije procesa vzgoje in izobraževanja v šolah

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], slika 5.1 (str. 142).

Evalvacija šol

V raziskavi TALIS so bili podatki o različnih vidikih evalvacije šol pridobljeni z vprašalnikom za ravnatelje sodelujočih šol in so vključevali naslednje spremenljivke:

- vrsta in pogostost evalvacije šol ter
- pomen oz. upoštevanje različnih kriterijev evalvacije šol.

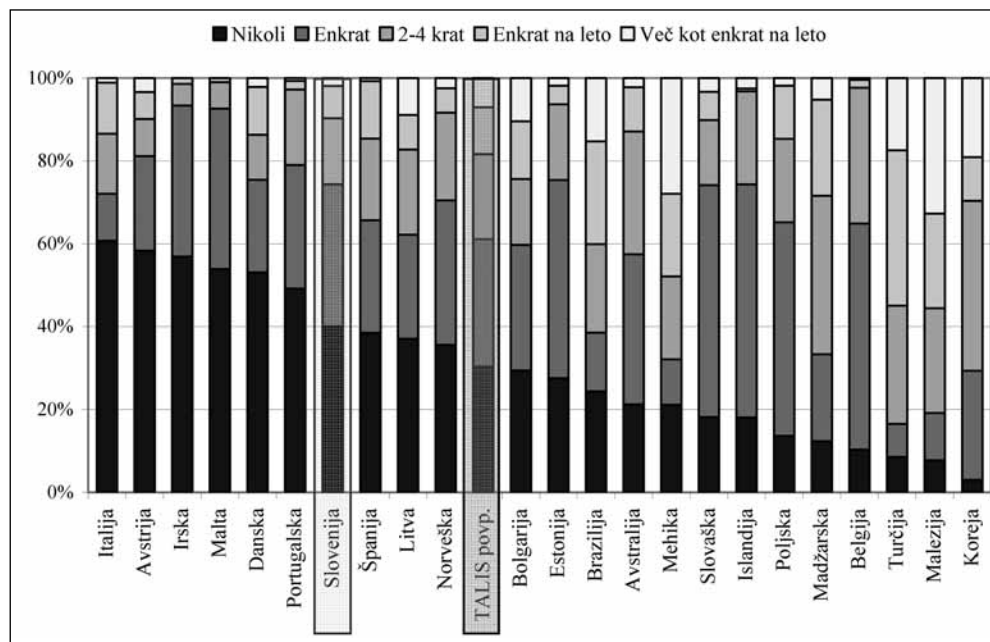
Ravnatelji šol so pri vrsti in pogostosti evalvacije šol označili tip evalvacije, ki je bila izvedena na njihovi šoli v petih letih pred izvedbo raziskave TALIS, in sicer (i) zunanjo evalvacijo šole (npr. s strani šolske inšpekcije) ter (ii) samoevalvacijo šole. Pogostost obeh oblik evalvacije šol je bila preverjana na 5-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenilo »nikoli«; 2 »enkrat [v zadnjih petih letih]«; 3 »2–4 krat [v zadnjih petih letih]«; 4 »enkrat letno« ter 5 »več kot enkrat letno«. Hkrati so v okviru tega razdelka vprašalnika ravnatelji ocenjevali tudi vpliv obeh oblik evalvacije šol na različne vidike organizacije dela šol ter dela učiteljev.

Vrsta in pogostost evalvacije šol

Ta del 5. poglavja nacionalnega poročila raziskave TALIS prinaša podatke o pogostosti obeh oblik evalvacij šol, in sicer o (i) zunanjih evalvacijah šol (npr. inšpektor) in (ii) samoevalvacijah šol ter področjih teh evalvacij. V delu vprašalnika, ki je bil namenjen temu vsebinskemu področju, so ravnatelji šol poleg obsega in vrste evalvacije ocenjevali tudi 17 različnih vidikov, ki se nanašajo na evalvacijo šol, kjer opravljajo delo ravnatelja. Poleg tega so ocenjevali tudi vpliv evalvacij na različne vidike, povezane s šolo in učitelji.

Pogostost evalvacij šole

Pogostost evalvacij šole ponuja informacijo o obsegu in intenzivnosti evalvacije procesa vzgoje in izobraževanja v šolah, medtem ko razlikovanje med zunanjimi in notranjimi evalvacijami ponuja informacijo o interakcijah med šolami in centralizirano inštitucijo odločanja. Za šole, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, so ravnatelji šol odgovarjali na vprašanje o tem, kolikokrat je bila v obdobju petih let pred izvedbo raziskave TALIS na njihovih šolah opravljena zunanja evalvacija oz. samoevalvacija. Spodnji sliki prinašata pregled pogostosti obeh oblik evalvacije v sodelujočih državah v obdobju petih let pred izvedbo raziskave TALIS.

Slika 5.2: Zunanja evalvacija šol v zadnjih petih letih

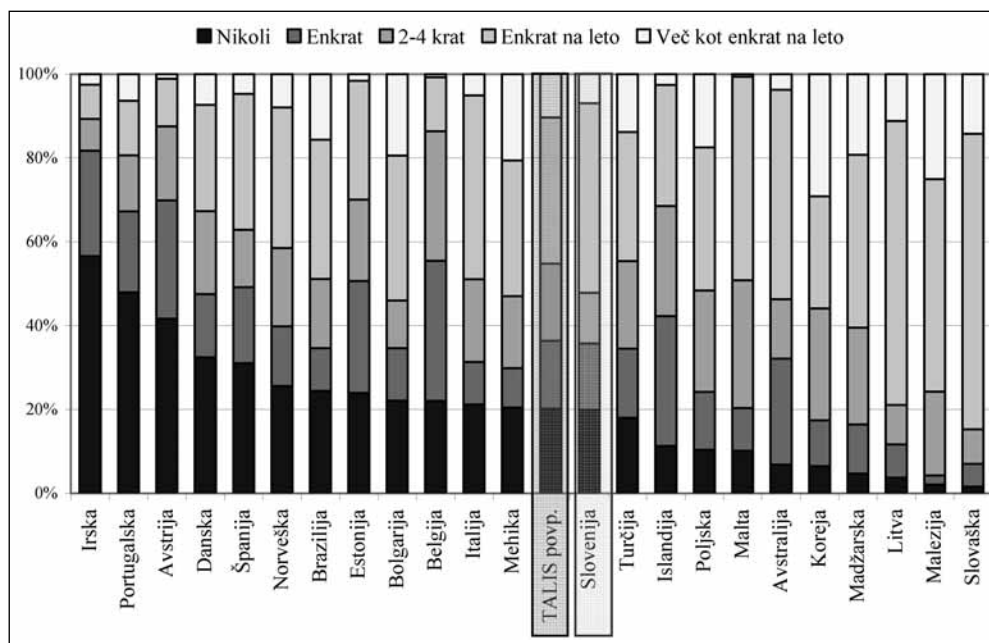
Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu, glede na odstotek učiteljev, ki so zaposleni na šolah, kjer v zadnjih petih letih zunanja evalvacija ni bila opravljena »nikoli«.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.1.

Slika 5.2 prikazuje odstotke učiteljev, zaposlene na šolah, na katerih so v zadnjih petih letih v različnih intervalih opravljali zunanje evalvacije. Največji odstotek učiteljev prihaja oz šol, kjer so v zadnjih petih letih zunanjo evalvacijo opravili enkrat. Države, iz katerih prihaja največ učiteljev, zaposlenih na takšnih šolah, so Islandija (56,3 %), Slovaška (56 %), Belgija (54,6 %) in Poljska (51,5 %). V Sloveniji je na takšnih šolah zaposlenih 34,2 % učiteljev, TALIS povprečje pa znaša 30,8 %. Najmanjše deleže v tej kategoriji beležijo Malezija, Italija in Mehika (med 11,4 % in 11 %) ter Turčija, kjer le 8 % učiteljev prihaja iz šol, ki so imele v zadnjih petih letih opravljeno eno zunanjo evalvacijo.

Drugo največjo skupino predstavljajo učitelji, ki prihajajo iz šol, ki v zadnjih petih letih niso bile deležne zunanje evalvacije. V Italiji je na takšnih šolah zaposlenih kar 60,7 % učiteljev, sledijo pa ji Avstrija, Irska, Malta in Danska (med 58,3 % in 53 %). Slovenija se v tej kategoriji prav tako uvršča dokaj visoko, saj iz takšnih šol prihaja 40,1 % učiteljev. TALIS povprečje znaša 30,4 %. Najmanjši odstotek učiteljev, zaposlenih na šolah, ki v zadnjih petih letih niso bile ocenjene s strani zunanjega ocenjevalca, pa beležijo v Turčiji (8,5 %), Maleziji (7,8 %) in Koreji (3 %). Iz Koreje poročajo o najvišjem odstotku učiteljev (41 %), zaposlenih na šolah, kjer je bila zunanja evalvacija opravljena da- do štirikrat v zadnjih petih letih. Koreji sledita Madžarska (38,2 %) in Belgija (32,7 %). TALIS povprečje v tej kategoriji znaša 20,5 %, v Sloveniji pa je na takšnih šolah zaposlenih 16 % učiteljev. O najmanjših deležih v tej kategoriji poročajo iz Avstrije (9 %), Malte (6,3 %) in Irske (5,2 %).

Največji odstotek učiteljev, ki poučujejo na šolah, ki so bile v zadnjih petih letih enkrat na leto ocenjene s strani zunanjega ocenjevalca ali institucije, prihaja iz Turčije 37,6 %. Turčiji sledijo Brazilija, Madžarska, Malezija in Mehika (med 24,9 % in 20 %). TALIS povprečje znaša 11,4 %, v Sloveniji pa je na takšnih šolah zaposlenih 7,8 % učiteljev. Najmanjše deleže v tej kategoriji imajo Portugalska, Belgija, Irska, Malta ter Islandija, katerih deleži se gibljejo med 2,1 % in 0,7 %. Najmanjšo skupino predstavljajo učitelji, ki so zaposleni na šolah, ki so v zadnjih petih letih opravile več kot eno zunanjo evalvacijo na leto. V Maleziji je na takšnih šolah zaposlenih 32,7 % učiteljev, v Mehiki 27,9 %, v Koreji 19,1 % in v Turčiji 17,4 %. TALIS povprečje znaša 7 %. Šestnajst od triindvajset držav poroča o deležu učiteljev, zaposlenih na takšnih šolah, manjšem od 3,5 %; med njimi je tudi Slovenija z 1,9 %. Iz Španije, Portugalske in Belgije poročajo o deležih med 0,8 % in 0,4 %, na Irskem in na Malti pa TALIS raziskava ni zajela niti enega učitelja, ki bi bil zaposlen na takšni šoli.

Slika 5.3: Samoevalvacija šol v zadnjih petih letih

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu, glede na odstotek učiteljev, ki so zaposleni na šolah, kjer niso v zadnjih petih letih samoevalvacije opravili »nikoli«.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.1.

134

S slike 5.3 je razvidno, da se samoevalvacija šol v sodelujočih državah najpogostejše izvaja enkrat na leto. V povprečju je v sodelujočih državah na šolah, kjer opravijo samoevalvacijo enkrat na leto, zaposlenih 34,9 % učiteljev. Najvišji delež učiteljev, ki poučujejo na šolah, ki opravljajo samoevalvacijo enkrat na leto, prihaja iz Slovaške (70,5 %); sledijo jim učitelji iz Litve (67,8 %) in Malezije (50,7 %). V Sloveniji na takšnih šolah poučuje 45,2 % učiteljev. Države, iz katerih prihaja najmanjši delež učiteljev, ki delujejo na šolah, ki opravljajo samoevalvacijo enkrat na leto, so Portugalska, Belgija, Avstrija in Irska (med 13 % in 8,2 %).

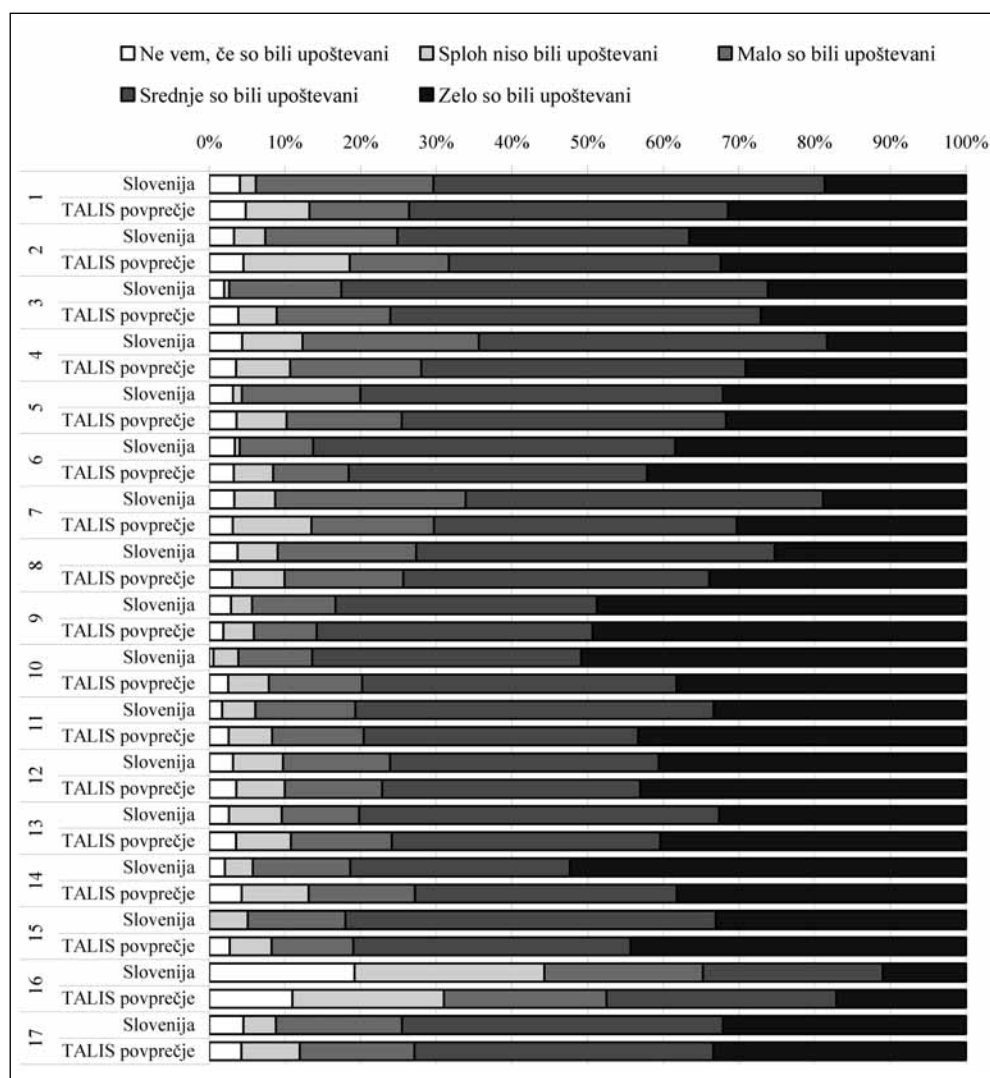
Drugo največjo skupino predstavljajo učitelji, ki poučujejo na šolah, na katerih v zadnjih petih letih niso opravili samoevalvacije niti enkrat. TALIS povprečje za to skupino znaša 20,2 % učiteljev. V Sloveniji iz takšnih šol prihaja 19,9 % učiteljev. Države, v katerih je delež učiteljev na takšnih šolah največji, so Irska (56,5 %), Portugalska (47,9 %) in Avstrija (41,7 %). Najmanjši delež učiteljev, zaposlenih na takšnih šolah, pa prihaja iz Madžarske (4,7 %), Litve (3,7 %), Malezije (2,1 %) ter Slovaške, kjer delež učiteljev, ki poučujejo na šolah, ki v zadnjih petih letih niso opravile samoevalvacije, znaša le 1,6 %. Na šolah, ki so samoevalvacijo v zadnjih petih letih opravile 2- do 4-krat, je v TALIS državah v povprečju zaposlenih 18,3 %, v Sloveniji 12,1 %, na Irskem 7,6 % (najmanj) in v Belgiji 30,9 % (največ). Iz Belgije poročajo tudi o največjem deležu učiteljev (33,4 %), ki prihajajo iz šol, ki so samoevalvacijo v zadnjih petih letih opravile enkrat. TALIS povprečje za to kategorijo znaša 16,2 %, v Sloveniji pa je delež učiteljev iz takšnih šol malenkost nižji in znaša 15,9 %. O najmanj-

šem deležu učiteljev, zaposlenih na takšnih šolah, poročajo iz Malezije (2,2 %). Najmanjšo skupino pa predstavljajo učitelji, ki so zaposleni na šolah, ki so samoevalvacijo v zadnjih petih letih opravljale več kot enkrat letno. Delež učiteljev iz takšnih šol v povprečju sodelujočih držav znaša 10,3 %. Najmanjši delež učiteljev iz takšnih šol prihaja iz Estonije, Avstrije, Belgije in Malte (med 1,6 % in 0,6 %), največji pa iz Koreje (29,2 %) in Malezije (25,1 %). V Sloveniji na šolah, ki so v zadnjih petih letih izvajale samoevalvacijo več kot enkrat na leto, poučuje 6,9 % učiteljev.

Področje evalvacij na šolah

V okviru TALIS-ovega vprašalnika za ravnatelje šol so le-ti ocenjevali pomembnost sedemnajstih kriterijev, ki so lahko bili vključeni v evalvacijo šol v preteklih petih letih, in sicer:

- 1) Rezultati preverjanj znanja učencev;
- 2) Delež učencev, ki so napredovali v naslednji razred, in tistih, ki niso napredovali;
- 3) Drugi učni rezultati učencev;
- 4) Povratna informacija učencev o poučevanju, ki so ga deležni;
- 5) Povratna informacija s strani staršev;
- 6) Kako dobro učitelji sodelujejo z vami, ravnateljem, in s sodelavci;
- 7) Neposredna ocena poučevanja v razredu;
- 8) Inovativne metode poučevanja;
- 9) Odnosi med učitelji in učenci;
- 10) Strokovno izpopolnjevanje učiteljev;
- 11) Učiteljevo vodenje razreda;
- 12) Učiteljevo znanje in razumevanje njegovega glavnega predmetnega področja;
- 13) Učiteljevo znanje in razumevanje učnih pristopov (posredovanje znanja) na njegovem predmetnem področju;
- 14) Poučevanje učencev s posebnimi potrebami;
- 15) Disciplina in vedenje učencev;
- 16) Poučevanje v večkulturnem oddelku;
- 17) Ekstrakurikularne dejavnosti, interesne dejavnosti (na primer šolske igre in predstave, športne aktivnosti).

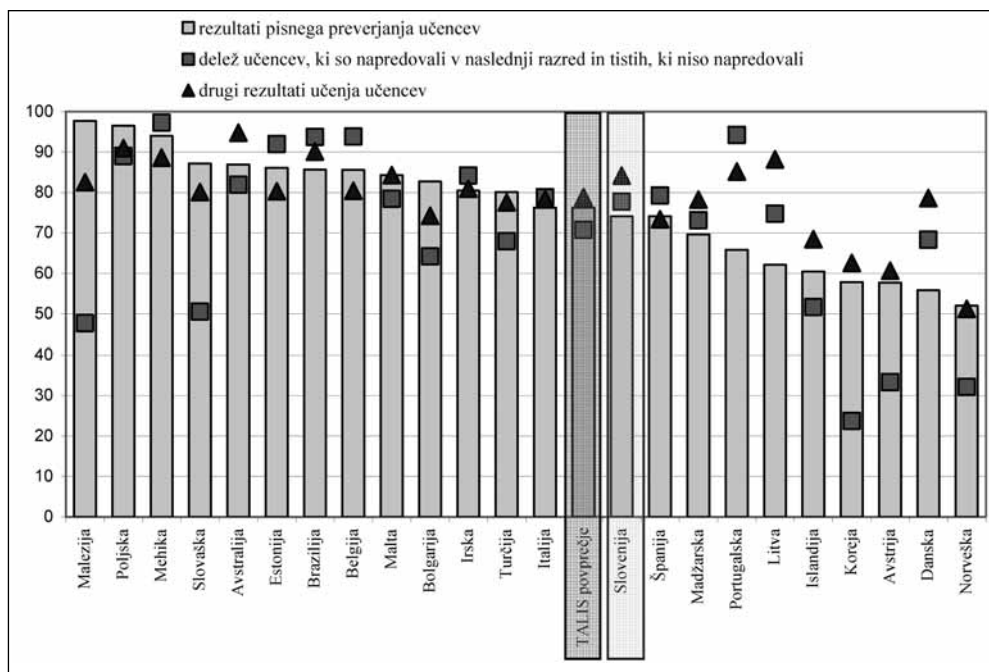
Slika 5.4: Mnenje ravnateljev o pomenu posameznih vidikov pri evalvacijah

Stališča sodelujočih ravnateljev o pomenu posameznih vidikov v okviru evalvacije za obe skupini izjav o poučevanju in učenju so bila preverjana na 5-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenila »ne vem, ali so bili upoštevani«; 2 »sploh niso bili upoštevani«; 3 »malo so bili upoštevani«; 4 »srednje so bili upoštevani« in 5 »zelo so bili upoštevani«.

Vir: Baza podatkov TALIS.

Ravnatelji so poročali, da je bil pri evalvacijah največji poudarek na poučevanju učencev s posebnimi potrebami, na strokovnem izpopolnjevanju učiteljev ter na odnosih med učitelji in učenci. Za navedene vidike je okoli 50 % slovenskih ravnateljev odgovorilo, da so bili zelo upoštevani pri evalvaciji šole. Kot najmanj pomemben vidik ravnatelji zaznavajo poučevanje v večkulturnem oddelku, saj ta vidik po mnenju 25 % ravnateljev ni bil upoštevan pri evalvaciji šole. Porazdelitve odgovorov slovenskih ravnateljev so podobne TALIS povprečju.

Spodnja slika vsebuje podatke o treh različnih vidikih rezultatov učencev, ki so bili upoštevani kot kriterij evalvacije oz. samoevalvacije šol, in sicer (i) rezultati pisnega preverjanja učencev; (ii) delež učencev, ki so napredovali v naslednji razred, in tistih, ki niso napredovali, ter (iii) ostali učni rezultati učencev.

Slika 5.5: Kriteriji evalvacije na šolah

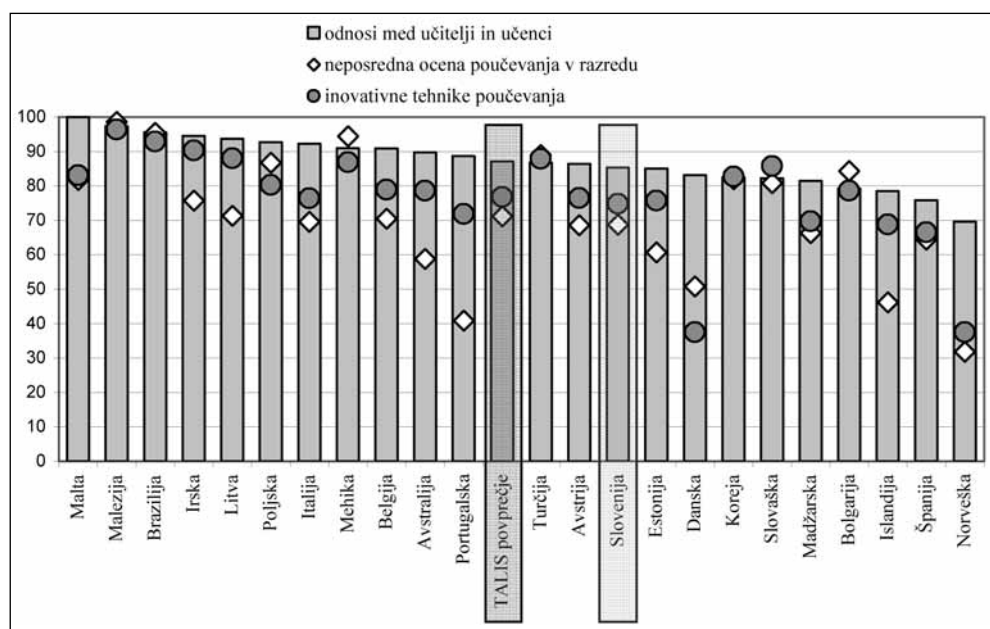
Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so navedli, da so bili rezultati preverjanja znanja učencev pomemben kriterij oz. merilo pri samoevalvaciji ali zunanji evalvaciji njihove šole.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.2.

Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 5.5], prihaja največji odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so mnenja, da so rezultati preverjanja znanja učencev pomemben vidik pri evalvaciji njihovih šol (srednje ali zelo upoštevan), iz Malezije (97,7 %), Poljske (96,5 %) in Mehike (94 %). Sledijo jim Slovaška, Avstralija, Estonija, Brazilija, Belgija, Malta, Bolgarija, Irska in Turčija, kjer je odstotek učiteljev, katerih ravnatelji menijo, da so rezultati preverjanja znanja učencev pomemben vidik evalvacije njihovih šol, med 87,2 % in 80,1 %. TALIS povprečje znaša 76,2 %, in je rahlo nad vrednostjo, ki jo dosega Slovenija (74,2 %). Najmanj učiteljev, katerih ravnatelji so menili, da so rezultati preverjanja znanja pomemben vidik evalvacije njihovih šol, prihaja iz Norveške (52 %), Danske (55,8 %), Avstrije (57,8 %) ter iz Koreje (57,8 %). Največji odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da je bilo razmerje med tistimi učenci, ki so napredovali v višji razred, in tistimi, ki niso napredovali v višji razred, pomemben kriterij pri samoevalvaciji šole, prihaja iz Mehike (97,3 %). Sledijo učitelji iz Portugalske, Belgije, Brazilije, Estonije ter Poljske, kjer

se delež učiteljev giblje med 94,2 % in 89 %. TALIS povprečje znaša 70,8 %, Slovenija pa se s 77,8 % deležem uvršča na sredino držav, ki so sodelovale v raziskavi TALIS. Odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da so ostali učni rezultati njihovih učencev predstavljali pomemben kriterij v šolski (samo)evalvaciji, je bil največji v Avstraliji (94,8 %), sledili so deleži učiteljev iz Poljske (91 %) in Brazilije (90,7 %). Slovenija se z 84,2 % deležem uvršča na rob prve tretjine držav, TALIS povprečje pa znaša 78,9 %. Najmanjši odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so menili, da so ostali učni dosežki njihovih učencev pomembno vplivali na evalvacijo njihove šole, prihaja iz Norveške (51,2 %), Avstrije (60,7 %) in Koreje (62,6 %).

Spodnja slika vsebuje podatke o odstotku učiteljev v posameznih sodelujočih državah, kjer so ravnatelji ocenjevali tri različne vidike, ki se upoštevajo pri samoevalvaciji oz. evalvaciji njihovih šol, in sicer (i): odnose med učitelji in učenci; (ii) neposredno oceno poučevanja v razredu ter (iii) inovativne tehnike poučevanja.

Slika 5.6: Kriteriji evalvacije na šolah

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so navedli, da so bili odnosi med učitelji in učenci pomemben kriterij oz. merilo pri samoevalvaciji oz. zunanji evalvaciji njihove šole.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.2.

Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 5.6], prihajajo na Malti prav vsi učitelji (100 %) iz šol, kjer so ravnatelji poročali, da so odnosi med učitelji in učenci predstavljali pomemben vidik pri evalvaciji šole. Sledijo Malezija in Brazilija s po 97,3 % in 95,6 % učiteljev, ki poučujejo na šolah, ki jih vodijo tako misleči ravnatelji. TALIS povprečje znaša v tej kategoriji kar 87,1 % kar kaže na (zelo) visoko težo ter pomembnost, ki jo ravnatelji pri evalvaciji svojih šol pripisujejo odnosom

med učenci in učitelji v vseh sodelujočih državah. V Sloveniji iz takšnih šol prihaja 85,3 % učiteljev. Najmanjši odstotek učiteljev, katerih ravnatelji so poročali, da je odnos med učitelji in učenci pomemben vidik pri šolski (samo)evalvaciji, je na Norveškem (69,6 %), v Španiji (75,8 %) in na Islandiji (78,5 %). Inovativne tehnike poučevanja se zdijo v največji meri pomembne pri evalvaciji njihovih šol ravnateljem iz Malezije, kjer je odstotek učiteljev, ki poučujejo na šolah, ki jih vodijo ravnatelji s takim prepričanjem, 96,4 %; sledita Brazilija (92,8 %) in Irska (90,3 %). TALIS povprečje znaša 76,7 %, pod katerega se s 74,8 % uvršča Slovenija. Daleč najmanjši odstotek učiteljev, katerih ravnateljem se zdijo inovativne tehnike poučevanja pomembne pri evalvaciji njihovih šol, prihaja iz Norveške (37,4 %) in Danske (37,5 %). Največji odstotek učiteljev, kjer so ravnatelji poročali, da je neposredna ocena poučevanja v razredu predstavljala pomemben vidik pri (samo)evalvaciji šole, prihaja iz Malezije (98,6 %), Brazilije (95,4 %) in Mehike (94,4 %). Povprečni odstotek učiteljev v TALIS državah, kjer je ta vidik imel pomembno vlogo pri (samo)evalvaciji šol, znaša 71,1 %. V Sloveniji znaša delež učiteljev, ki prihajajo iz takšnih šol, 68,7 %. Najnižje vrednosti pa pripadajo Norveški (31,7 %), ki ji sledita Portugalska (40,8 %) in Islandija (46,1 %).

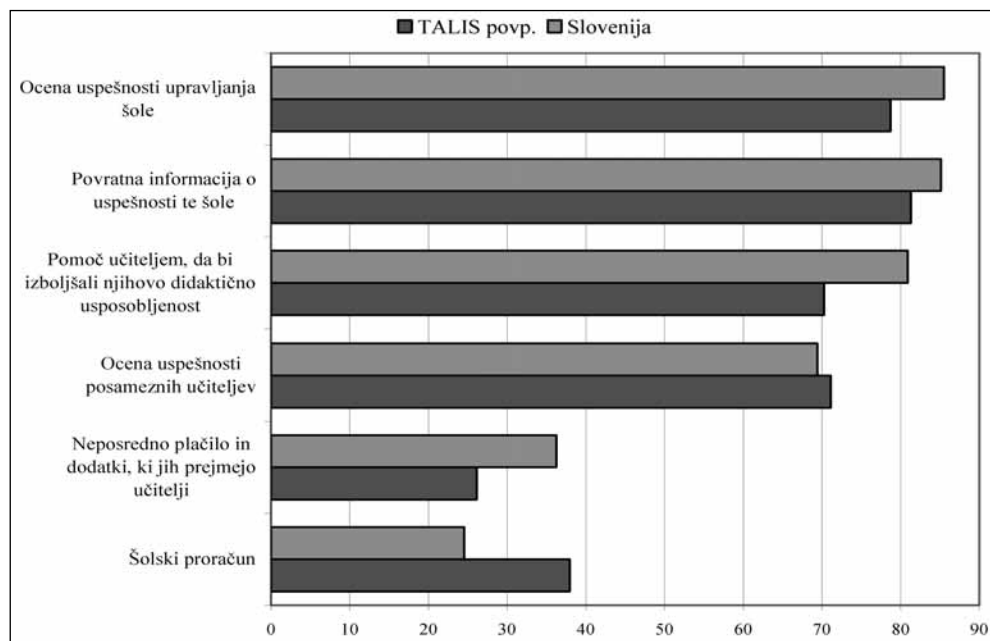
Če pogledamo povprečne odstotke učiteljev, katerih ravnatelji so vsem navedenim vidikom pripisali visok pomen pri (samo)evalvaciji šol po državah, vidimo, da se na prva tri mesta uvrščajo Brazilija, Mehika in Poljska z deležem učiteljev med 92,2 % in 89,3 %. Slovenija (77,5 %) v tem primeru zaseda 14. mesto med 23-imi sodelujočimi državami. Daleč najnižji delež učiteljev pripada Norveški (45 %), sledijo pa ji Islandija, Danska, Avstrija in Koreja z deleži med 62,3 % in 65,2 %.

Če pogledamo, ali prihaja do kakšnih razlik pri povprečnih vrednostih deležev učiteljev, katerih ravnatelji so pripisali visok pomen vidikom evalvacije, prikazanim na prvi sliki [slika 5.4], z vidiki, prikazanimi na drugi sliki [slika 5.5], vidimo največjo razliko pri Koreji. Delež korejskih učiteljev, v povprečju vidikov, prikazanih na prvi sliki (48 %), je kar za 34,4 odstotne točke nižji kot na drugi sliki (82,3 %). Koreji sledita Avstrija in Malezija z razliko 26,6 % in 21,4 % med prvo in drugo sliko (v obeh primerih v korist vidikom, prikazanim na drugi sliki). Zaključimo lahko, da sta v omenjenih državah bolj cenjena način, kako učitelji prenašajo znanje učencem, ter odnos, ki ga pri tem vzpostavljajo, in ne toliko kvantitativni dosežki učencev. Pri Norveški se npr. noben od teh vidikov po mnenju ravnateljev ni izkazal za pomembnega pri (samo)evalvaciji šol, Slovenija pa se po pomembnosti teh vidikov pri (samo)evalvaciji po mnenju ravnateljev uvršča v drugo polovico držav, ki so sodelovale v raziskavi TALIS.

Vpliv [zunanjih in notranjih] evalvacij na posamezne vidike organizacije in dela šol

Ravnatelji šol so odgovarjali tudi na vprašanje o vplivu evalvacije šol (zunanje evalvacije oz. samoevalvacije) na posamezna področja organizacije in dela šol [tabe-

la 5.2⁴). Stališča sodelujočih ravnateljev o vplivu [zunanjih in notranjih] evalvacij na posamezne vidike organizacije in dela šol so bila preverjana na 4-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenilo »brez vpliva«; 2 »nizka stopnja vpliva«; 3 »srednja stopnja vpliva« ter 4 »visoka stopnja vpliva«.

I40

Slika 5.7: Vpliv [zunanjih in notranjih] evalvacij na posamezne vidike organizacije in dela šol

Podatki so razvrščeni glede na obseg vpliva evalvacij šol oz. samoevalvacij na posamezna področja organizacije in dela šol.

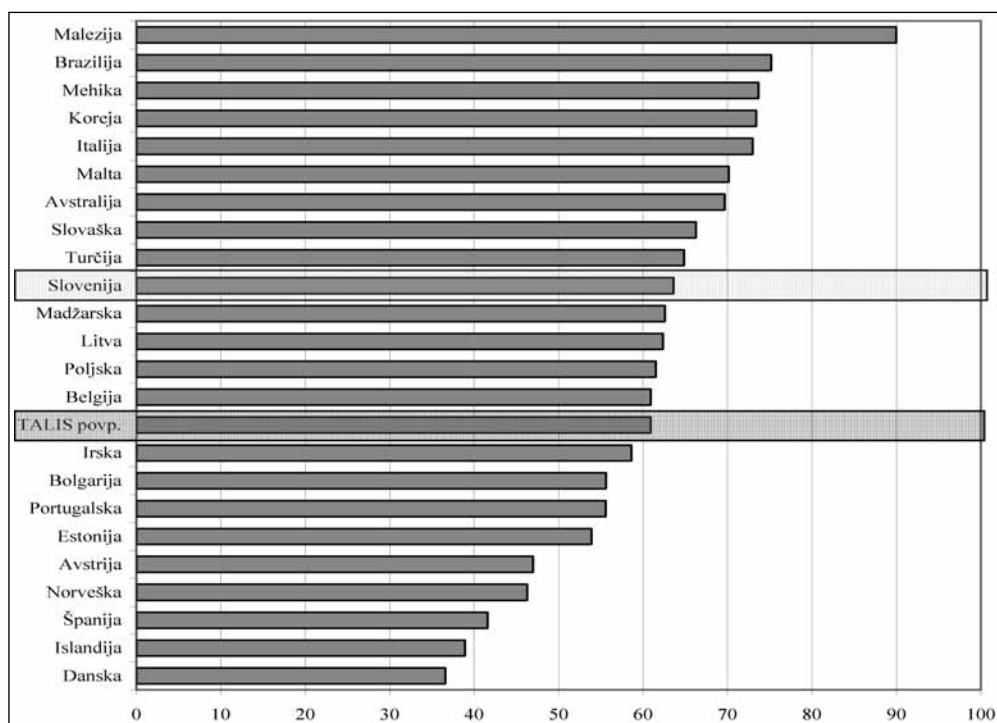
Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.3.

Kakor je razvidno z zgornje slike [slika 5.7], imajo tako zunanje kakor tudi notranje evalvacije šol po poročanju ravnateljev različno učinkovite vplive na dejavnosti, ki se odvijajo v šolah. Na zgornji sliki so prikazani deleži učiteljev, na katere so, po mnenju njihovih ravnateljev, evalvacije imele zmeren ali močan vpliv. Vidimo, da so imele evalvacije šol v Sloveniji večinoma podobno močan vpliv na posamezne vidike organizacije in dela šol kot v povprečju TALIS držav. V Sloveniji 85 % vseh učiteljev prihaja iz šol, kjer so imele po mnenju ravnateljev evalvacije močan ali zmeren vpliv na uspešnost upravljanja šol ter na povratne informacije glede uspešnosti šole. V ostalih sodelujočih državah na takšnih šolah povprečno poučuje med 79 % in 81 % učiteljev. V Sloveniji se je evalvacija močno odrazila tudi na pomoči, ki je nudena učiteljem za izboljšanje njihovega poučevanja. Tako 81 % slovenskih učiteljev prihaja iz šol, kjer so ravnatelji opazili tak učinek. V povprečju sodelujočih držav je delež učiteljev v tej kategoriji s 70 % za 11 % nižji kot v Sloveniji. Pri vplivu na oceno učiteljev so imele glede na delež učiteljev evalvacije v slovenskih šolah zelo podoben učinek, kot je znaša-

⁴ Ta tabela vsebuje samo tiste podatke ravnateljev šol, ki so navedli, da so v preteklih petih letih na šoli izvedli samoevalvacijo oz. evalvacijo.

lo povprečje v sodelujočih državah. V Sloveniji je na takšnih šolah poučevalo 69 % učiteljev, TALIS povprečje pa je znašalo 71 %. Evalvacije so imele po mnenju ravnateljev manjši vpliv na plačila in dodatke, ki so jih prejeli učitelji, ter na nivo šolskega proračuna oziroma na njegovo razporeditev znotraj šol. V Sloveniji so imele evalvacije močan ali zmeren vpliv v šolah, kjer je bilo zaposlenih 36 % učiteljev, kar pa je občutno več, kot je s 26 % znašal povprečni delež učiteljev, zaposlenih v takšnih šolah, po vseh sodelujočih državah. O podobnem vplivu evalvacij – celo z rahlo večjo razliko – lahko govorimo tudi pri nivoju šolskega proračuna oziroma pri njegovi razporeditvi znotraj šol, le da je v tem primeru delež slovenskih učiteljev (25 %) manjši, kot znaša TALIS povprečje (38 %).

Spodnja slika prikazuje indeks vpliva šolskih evalvacij na šole po posameznih sodelujočih državah. Indeks vpliva evalvacij na šole je bil oblikovan na podlagi deležev učiteljev, ki prihajajo iz šol, v katerih so po poročanju njihovih ravnateljev imele evalvacije zmeren ali močan vpliv na različne vidike organizacije in dela šol.

Slika 5.8: Indeks vpliva [zunanjih in notranjih] evalvacij⁵ na šole po posameznih državah

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede vrednost indeksa vpliva šolskih evalvacij na različne vidike organizacije in dela šol.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.3.

⁵ Indeks je bil sestavljen s seštevkom odstotkov učiteljev, ki so jih po posameznih državah poročali njihovi ravnatelji, ter nato deljen s številom kategorij, ki so bile zajete v raziskavi. Tako smo dobili indeks, katerega maksimalna teoretična vrednost je 100. To (maksimalna vrednost) pa bi za posamezno državo pomenilo, da so evalvacije imele močan ali vsaj zmeren vpliv na vse učitelje v državi na omenjeni stopnji sistema vzgoje in izobraževanja, saj bi vsi učitelji poučevali na šolah, kjer bi ravnatelji poročali o močnem ali vsaj zmernem vplivu evalvacij na vse kategorije, ki so zajete v indeksu.

Na zgornji sliki [slika 5.8] je prikazan indeks vpliva šolskih evalvacij na šole, po posameznih državah, iz katerega je razvidno, da so imele zunanje in notranje evalvacije, ki so potekale v obdobju petih let pred izvedbo raziskave TALIS, najmočnejši vpliv v Maleziji, kjer indeks vpliva šolskih evalvacij na šole doseže zelo visoko vrednost 90. Maleziji sledijo Brazilija, Mehika, Koreja, Italija in Malta, kjer indeks dosega vrednosti med 75 in 70. Povprečna vrednost indeksa po TALIS državah znaša 61, Slovenija pa se z vrednostjo 64 uvršča na deseto mesto med vsemi TALIS državami. Najmanjši vpliv šolskih evalvacij je bil viden na Danskem, kjer indeks znaša le 37, sledijo ji Islandija z indeksom 39, Španija z indeksom 42 ter Norveška in Avstrija z indeksom med 46 in 47.

Povratne informacije in ocenjevanje učiteljev

Podatki, ki so prikazani v spodnjem delu tega poglavja, prinašajo rezultate o različnih vidikih povratnih informacij in o oceni učiteljev, bili pa so pridobljeni v okviru posebnega razdelka o oceni učiteljev v vprašalniku za ravnatelje ter v posebnem razdelku o povratnih informacijah in oceni v vprašalniku za učitelje. Vprašalnik za ravnatelje je poleg zgoraj predstavljenih informacij o evalvaciji šol vseboval tudi razdelek o ocenjevanju učiteljev, ki je pridobival informacije o različnih vidikih ocenjevanja učiteljev, in sicer o:

- vrsti in pogostosti ocenjevanja učiteljev;
- pomenu oz. upoštevanju različnih kriterijev ocenjevanja učiteljev;
- spremembah, ki so posledica ocenjevanja učiteljev (npr. sprememba plače; denarni dodatek; napredovanje itn.), ter
- pomembnosti ciljev ocene učiteljevega dela (npr. za določanje napredovanja posameznih učiteljev; za ovrednotenje uspešnosti celotne šole ali poučevanja določenega predmeta).

Prvi del tega razdelka tako prinaša informacije o oceni učiteljev s strani ravnateljev šol, drugi del tega razdelka pa informacije o povratnih informacijah in ocenjevanju s strani učiteljev.

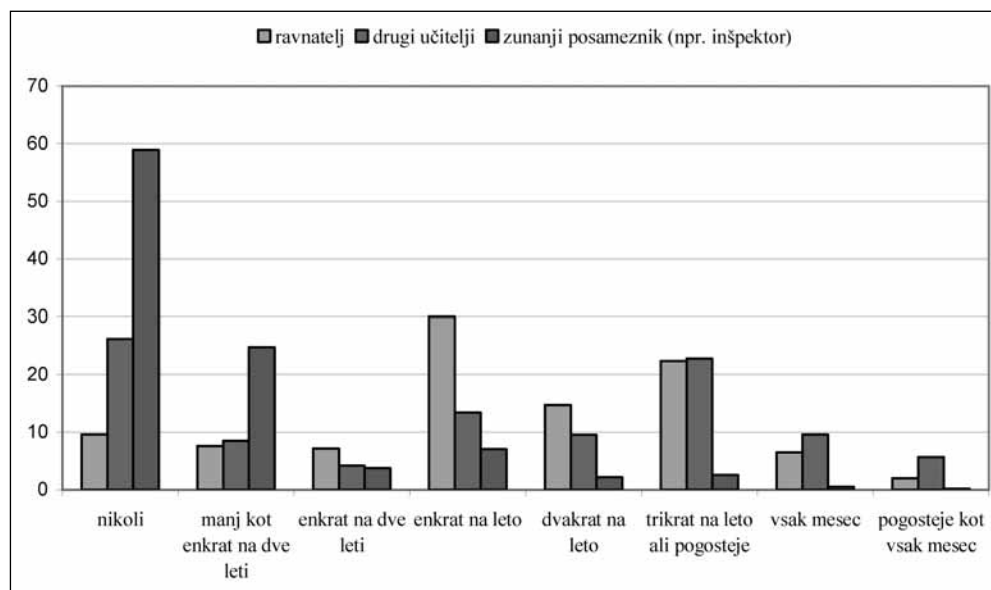
Pogostost ocene in povratnih informacij učiteljem

Pogostost ocene in povratnih informacij ponuja učiteljem merilo za njihovo vrednotenje v profesionalnem razvoju ter v strokovni komunikaciji na šolah itn. Glede na to, da imajo ocene in povratne informacije učiteljem pozitivne učinke tako za učitelje kakor tudi za proces vzgoje in izobraževanja na šolah, je to področje pomemben indikator za podrobnejše razumevanje učiteljskega poklica in razvoja ter povečanja učinkovitosti šol. S pomočjo vprašalnika za ravnatelje so bile pridobljene informacije o tem, kolikokrat so učitelji – v obdobju zadnjih petih let – prejeli oceno o svojem delu. Vprašalnik za ravnatelje, ki je bil uporabljen v raziskavi TALIS, je za ocenjevanje učiteljev uporabljal naslednji opis:

*V tej raziskavi je kot **ocenjevanje** opredeljeno ocenjevanje učiteljev s strani ravnatelja, zunanjega inšpektorja ali njegovih kolegov/sodelavcev. To ocenjevanje je lahko izvedeno na različne načine, od bolj formalnega, objektivnega pristopa (npr. kot del sistema upravljanja, ki vključuje določene postopke in kriterije), do bolj neformalnega, subjektivnega pristopa (npr. s pomočjo neformalnih pogovorov z učiteljem).*

Na spodnji sliki sta prikazana dva različna podatka o oceni učiteljev v sodelujočih državah, ki so jo prejeli v obdobju zadnjih petih let, in sicer:

- vir povratne informacije (ravnatelj/-ica; drugi učitelji ali člani skupine, ki upravlja jo šolo; zunanji posamezniki ali organi) ter
- pogostost teh ocen oz. povratnih informacij.

Slika 5.9: Vir in pogostost povratnih informacij ter ocen učiteljev v sodelujočih državah

Vir: Baza podatkov TALIS.

Največji odstotek respondentov (30 %) je bil o svojem učiteljskem delu ocenjen enkrat letno s strani ravnateljev, v istem obdobju pa jih je bilo 13,5 % ocenjenih s strani

drugih učiteljev. Trikrat na leto ali pogosteje je bilo s strani drugih učiteljev ocenjenih 22,8 % respondentov, s strani ravnateljev pa 22,3 %. Dvakrat na leto so ravnatelji ocenili 14,7 % respondentov, drugi učitelji v istem obdobju pa 9,6 % respondentov. 58,9 % respondentov ni bilo še nikoli ocenjenih s strani zunanjega posameznika, dobra četrtnina (26,2 %) ni še nikoli dobila povratne informacije ali bila ocenjena s strani drugih učiteljev, slaba desetina (9,6 %) pa s strani ravnatelja. Četrtnina respondentov (24,7 %) pa je takšnih, ki so dobili povratno informacijo oziroma so bili ocenjeni o svojem delu s strani zunanjega posameznika manj kot enkrat na dve leti.

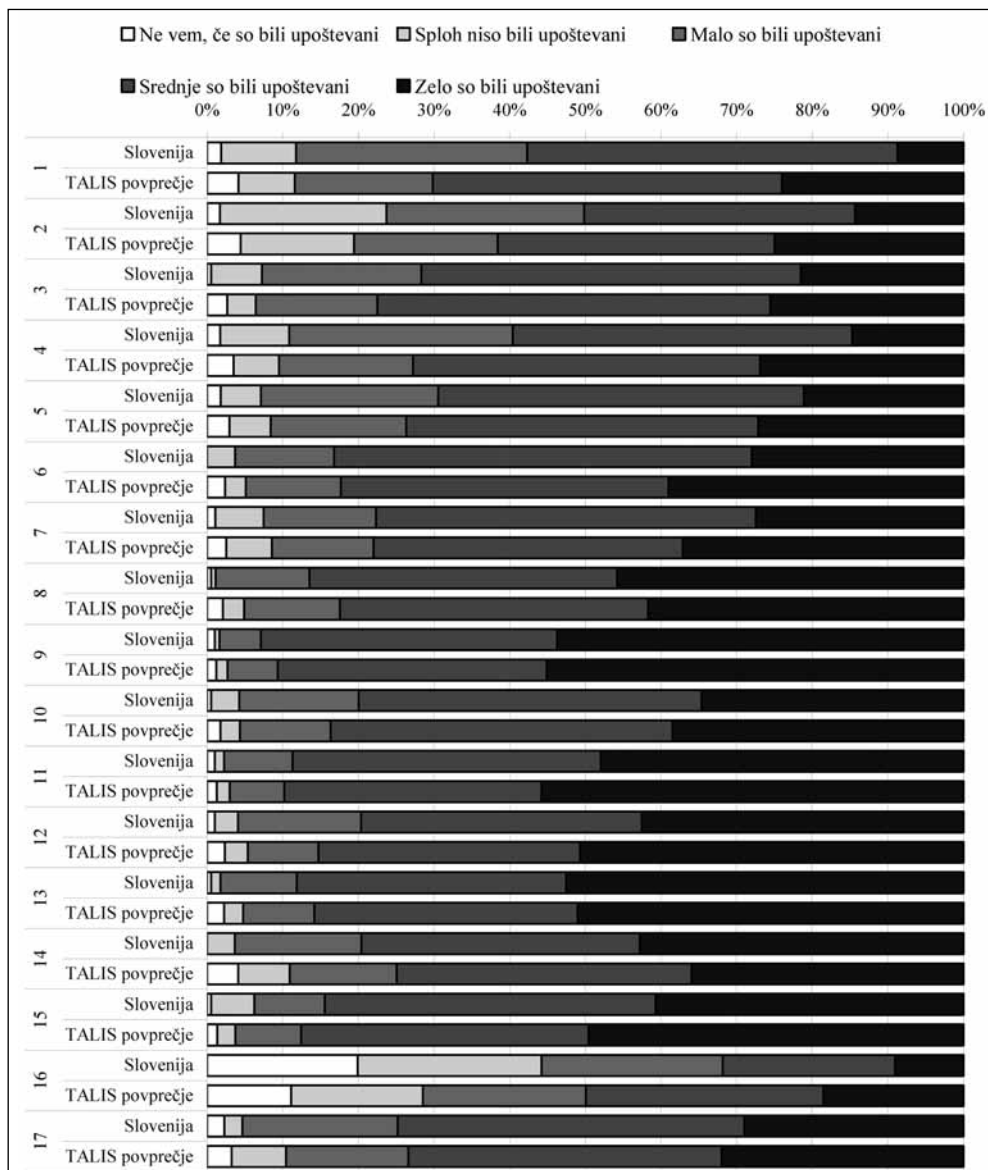
V okviru TALIS-ovega vprašalnika za ravnatelje so ravnatelji šol ocenjevali upoštevanje sedemnajstih različnih kriterijev, ki so lahko bili upoštevani pri ocenjevanju učiteljev, in sicer:

- 1) Rezultati preverjanj znanja učencev;
- 2) Delež učencev, ki so napredovali v naslednji razred, in tistih, ki niso napredovali;
- 3) Drugi učni rezultati učencev;
- 4) Povratna informacija učencev o poučevanju, ki so ga deležni;
- 5) Povratna informacija s strani staršev;
- 6) Kako dobro učitelji sodelujejo z vami, ravnateljem, in s sodelavci;
- 7) Neposredna ocena poučevanja v razredu;
- 8) Inovativne metode poučevanja;
- 9) Odnosi med učitelji in učenci;
- 10) Strokovno izpopolnjevanje učiteljev;
- 11) Učiteljevo vodenje razreda;
- 12) Učiteljevo znanje in razumevanje njegovega glavnega predmetnega področja;
- 13) Učiteljevo znanje in razumevanje učnih pristopov (posredovanje znanja) na njegovem predmetnem področju;
- 14) Poučevanje učencev s posebnimi potrebami;
- 15) Disciplina in vedenje učencev;
- 16) Poučevanje v večkulturnem oddelku;
- 17) Ekstrakurikularne dejavnosti, interesne dejavnosti (na primer šolske igre in predstave, športne aktivnosti).

Stališča ravnateljev o upoštevanju posameznih vidikov pri ocenjevanju učiteljev so bila preverjana na 5-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenila »ne vem, ali so bili upoštevani«; 2 »sploh niso bili upoštevani«; 3 »malo so bili upoštevani«; 4 »srednje so bili upoštevani« in 5 »zelo so bili upoštevani«.

Kakor je razvidno s spodnje slike [slika 5.10], so ravnatelji poročali, da na oceno učiteljev najbolj vplivajo odnosi med učitelji in učenci ter učiteljevo znanje in razumevanje učnih postopkov. Več kot 50 % ravnateljev je omenjena vidika ocenilo kot zelo upoštevana pri oceni učiteljev. Kot najmanj pomembna vidika slovenski ravna-

telji zaznavajo delež učencev, ki so napredovali v naslednji razred, in delež tistih, ki niso napredovali, ter poučevanje v večkulturnem oddelku. Za slednja dva vidika je približno 23 % slovenskih ravnateljev odgovorilo, da nista bila upoštevana pri oceni učiteljev. Naslednji trije vidiki so ravnateljem iz sodelujočih držav pri oceni učiteljev pomembnejši kot slovenskim ravnateljem: rezultati preverjanj znanja učencev, delež učencev, ki so napredovali v naslednji razred, in tistih, ki niso napredovali, ter povratna informacija učencev o poučevanju.

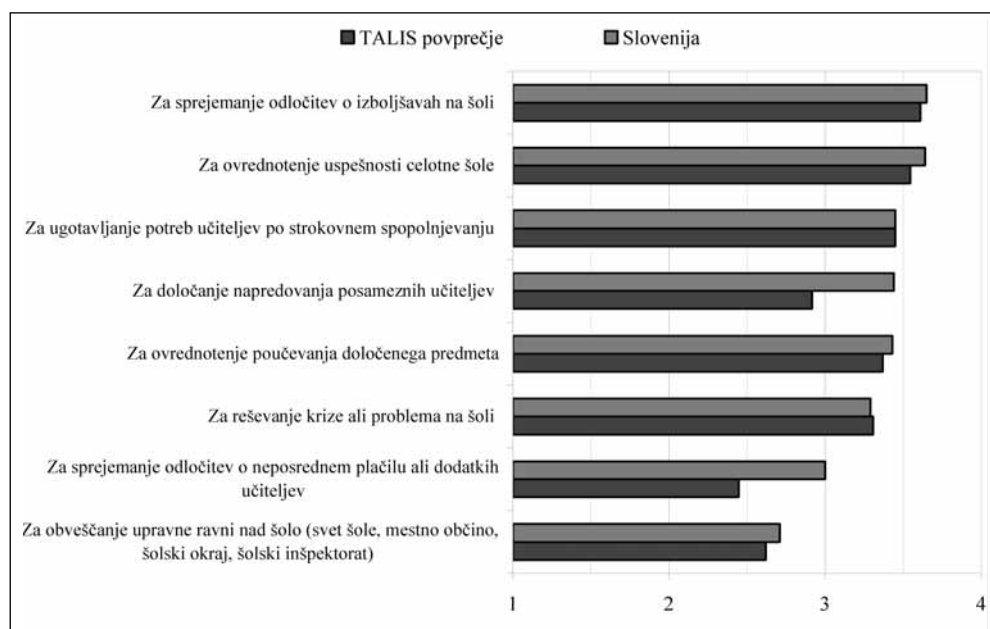

Slika 5.10: Mnenja ravnateljev o vplivu različnih vidikov na oceno učiteljev

Vir: Baza podatkov TALIS.

Vpliv ocenjevanja učiteljev na posamezne vidike dela učiteljev

Ravnatelji so na vprašanja o pomembnosti ciljev ocene učiteljevega dela odgovarjali na 4-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenila »ni pomembno«, 2 »malo pomembno«, 3 »delno pomembno« in 4 »zelo pomembno«. Na spodnji sliki so prikazani povprečni odgovori ravnateljev, ki so razvrščeni v padajočem vrstnem redu glede na povprečni odgovor slovenskih ravnateljev.

Slika 5.11: Pomembnost ciljev ocene učiteljevega dela na šoli po mnenju ravnateljev

Povprečni odgovori ravnateljev so razvrščeni v padajočem vrstnem redu glede na povprečni odgovor slovenskih ravnateljev.

Vir: Baza podatkov TALIS.

Slovenski ravnatelji šest izmed navedenih ciljev ocenjujejo kot pomembne (povprečne vrednosti se gibljejo med 3,3 in 3,7; TALIS povprečje med 2,9 in 3,6). Kot manj pomembno ocenjujejo uporabo ocene učiteljevega dela za sprejemanje odločitev o neposrednem plačilu ali dodatkih (Slovenija: 3,0; TALIS povprečje: 2,4) ter uporabo ocene učiteljevega dela za obveščanje upravne ravni nad šolo (Slovenija: 2,7; TALIS povprečje: 2,6). Največjo razliko med poročanjem slovenskih ravnateljev in TALIS povprečjem je videti pri uporabi ocene učitelja za določanje napredovanja učiteljev (Slovenija: 3,4; TALIS povprečje: 2,9) ter za sprejemanje odločitev o neposrednem plačilu ali dodatkih učitelja. Oba cilja so ravnatelji sodelujočih držav v povprečju ocenili manj pomembno kot slovenski ravnatelji.

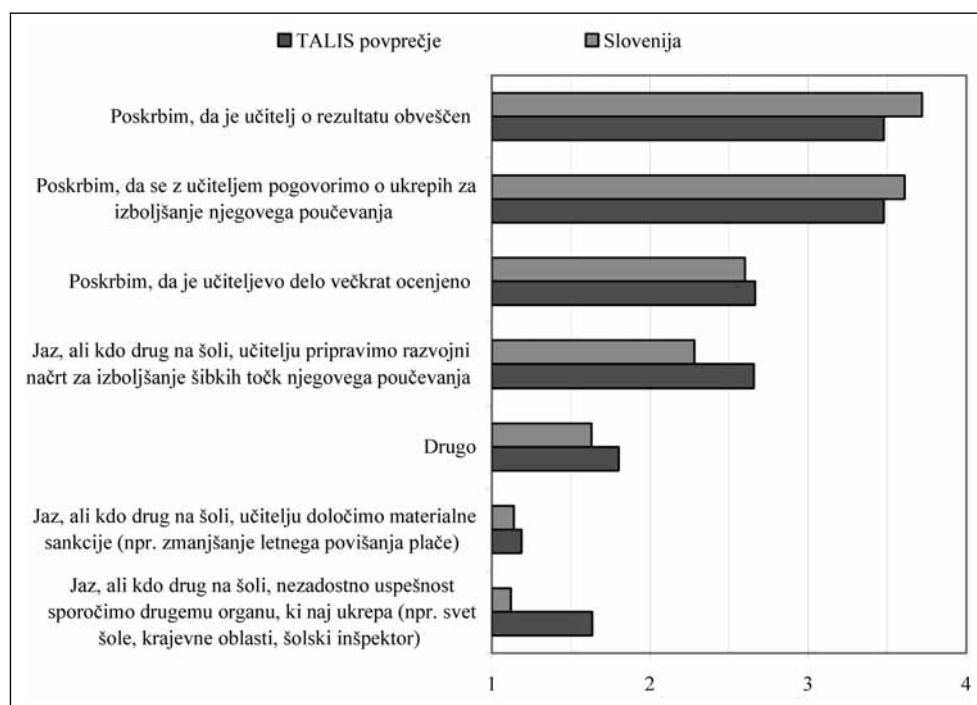
Cilji ocenjevanja učiteljev

Poleg zgoraj predstavljenih vidikov ocenjevanja učiteljev so ravnatelji šol odgovarjali tudi na vprašanje o ciljih ocenjevanja učiteljev na sodelujočih šolah, in sicer tako,

da so označili pomembnost vsakega od navedenih ciljev po 4-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenilo »ni pomembno, 4 pa »zelo pomembno«.

Posledice ob negativni oceni dela učitelja

Ravnateljji šol, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, so odgovarjali tudi na vprašanje o tem, kaj storijo, če ocena učiteljevega dela pokaže na šibke točke oz. če menijo, da učitelj svojih dolžnosti ne opravlja dovolj dobro, in sicer tako, da so označili pogostost vsake od navedenih dejavnosti na 4-stopenjski lestvici; 1 je pomenilo »nikoli«; 2 »včasih«; 3 »pogosto« ter 4 »vedno«. Na spodnji sliki so prikazani povprečni odgovori ravnateljev, ki so razvrščeni v padajočem vrstnem redu glede na povprečni odgovor slovenskih ravnateljev.

Slika 5.12: Pogostost dejavnosti, če ocena učiteljevega dela pokaže na šibke točke ali če ravnatelj meni, da učitelj svojih dolžnosti ne opravlja dovolj dobro

Povprečni odgovori ravnateljev so razvrščeni v padajočem vrstnem redu glede na povprečni odgovor slovenskih ravnateljev.

Vir: Baza podatkov TALIS.

V primeru, da učitelji svojega dela ne opravljajo dovolj dobro, ravnateljji – kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 5.12] – v veliki večini vedno poskrbijo, da so učitelji o tem rezultatu obveščeni (Slovenija: 3,7; TALIS povprečje: 3,5), ter se z učiteljem zelo pogosto tudi pogovorijo o ukrepih za izboljšanje njegovega poučevanja (Slovenija: 3,6; TALIS povprečje: 3,5). Najredkeje se ravnateljji poslužujejo materialnih sankcij (Slovenija: 1,1; TALIS povprečje: 1,2) ter nezadostno uspešnost sporočajo

drugemu organu, ki naj ukrepa (Slovenija: 1,1; TALIS povprečje: 1,6). Pri slednjem je tudi prišlo do največje razlike med poročanjem slovenskih ravnateljev ter TALIS povprečjem. Ta dejavnost je v TALIS povprečju nekoliko pogostejša kot v Sloveniji, torej se je ravnatelji sodelujočih držav v povprečju nekoliko pogostejše poslužujejo kot v Sloveniji. Pri ostalih dejavnostih med poročanjem slovenskih ravnateljev in TALIS povprečjem ni večjih razlik.

Povratne informacije in ocene učiteljem

Ta razdelek 5. poglavja nacionalnega poročila raziskave TALIS prinaša podatke o različnih vidikih povratnih informacij in ocenjevanja učiteljev, ki so bili pridobljeni z vprašalnikom za učitelje. Vprašalnik za učitelje je v razdelku o povratnih informacijah in oceni, ki jo prejmejo, vključeval naslednja področja:

- vrsta in pogostost ocene in/ali povratne informacije, ki jo je na šoli, kjer poučuje, prejel učitelj;
- pomen oz. upoštevanje različnih kriterijev ocenjevanja učiteljev;
- spremembe, ki so posledica ocenjevanja učiteljev (npr. sprememba plače; denarni dodatek; napredovanje itn.), ter
- kakšne so bile spremembe, ki so bile posledica povratne informacije oz. ocene, ki jo je prejel učitelj.

148

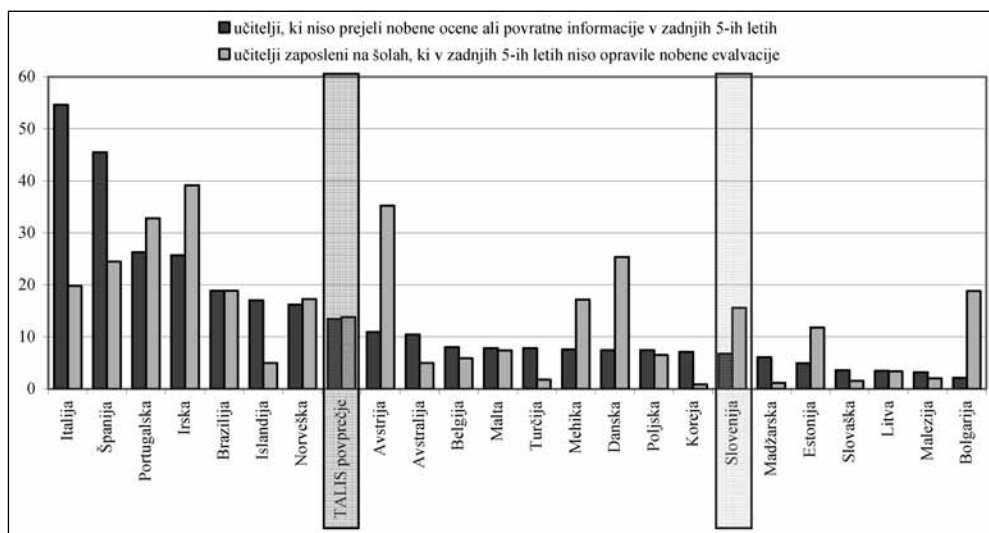
Vprašalnik za učitelje, ki je bil uporabljen v raziskavi TALIS, je za oceno učiteljev uporabljal naslednji opis:

*V tej raziskavi je **ocena** poročilo, ki nastane, ko učiteljevo delo pregleda ravnatelj, zunanji inšpektor ali učiteljevi/učiteljičini sodelavci. Taka ocena je lahko izvedena na več načinov, od bolj formalnega pristopa, ki temelji na objektivnih temeljih (npr. kot del formalnega sistema vrednotenja uspešnosti, ki vključuje ustaljene postopke in merila), do bolj neformalnih, subjektivnih pristopov (npr. z neformalno in morda temu namenjeno razpravo z učiteljem).*

Kot opis povratne informacije je bil v vprašalniku za učitelje uporabljen naslednji opis:

*V tej raziskavi je **povratna informacija** poročilo, ki ga kot učitelj prejmete o rezultatih ocenjevanja vašega dela (ne glede na to, ali je bilo ocenjevanje formalno ali neformalno), z namenom, da bi se seznanili z dobrim uspehom ali opozorili na področja možnih izboljšav. Tudi povratno informacijo lahko dobimo formalno (s pisnim poročilom) ali neformalno (npr. skozi razpravo z učiteljem).*

Spodnja slika prikazuje podatke o tem, kako pogosto učitelji prejmejo povratno informacijo ter kakšna je pogostost evalvacij na šolah, kjer so zaposleni.

Slika 5.13: Odstotek učiteljev, ki niso prejeli nobene ocene ali povratne informacije, ter učiteljev, zaposlenih na šolah, kjer v zadnjih petih letih niso opravile nobene evalvacije

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu, glede na odstotek učiteljev, ki niso bili ocenjevani ali ki niso pridobili nobene povratne informacije.

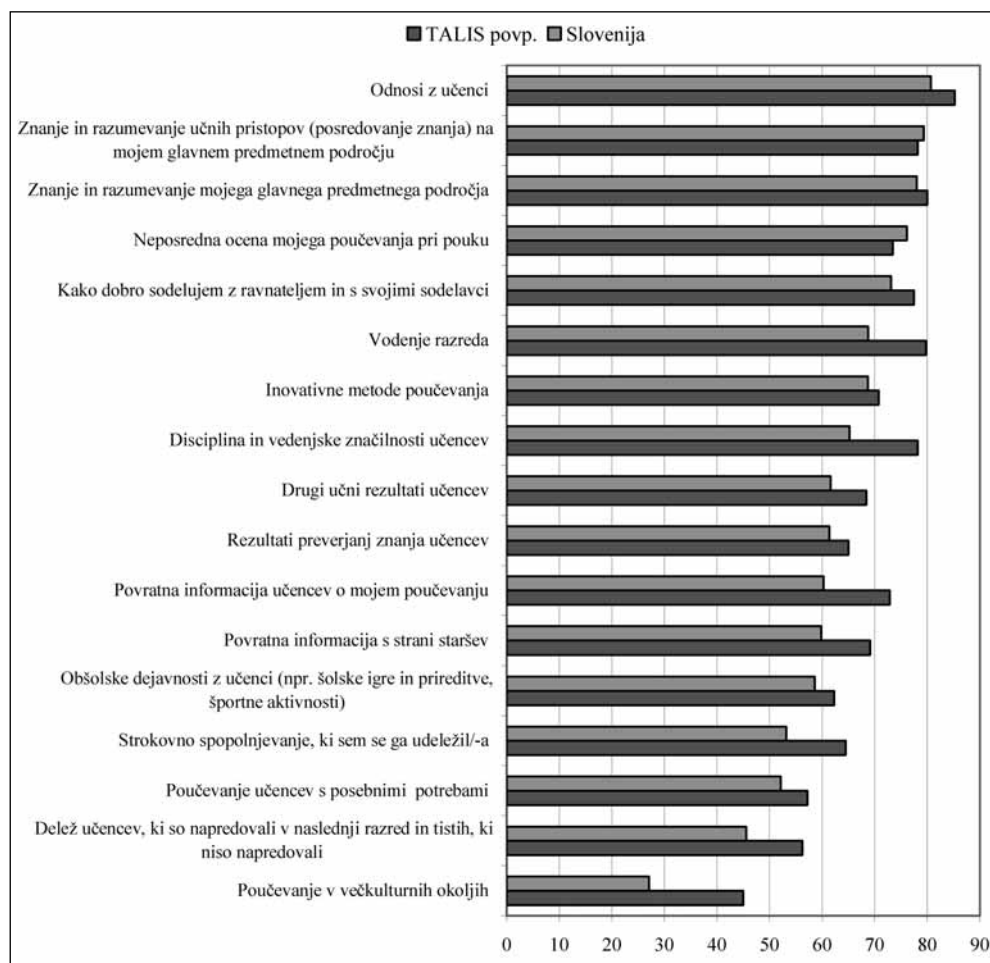
Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.1 in tabela 5.4.

Na zgornji sliki [slika 5.13] vidimo, da največji odstotek učiteljev, ki v zadnjih petih letih niso dobili nobene ocene ali povratne informacije glede svojega dela, prihaja iz Italije (kar 54,6 %), hkrati pa vidimo, da je v Italiji kar 19,8 % učiteljev zaposlenih na šolah, ki niso v zadnjih petih letih opravile nobene evalvacije, kakor tega ni opravila niti nobena zunanja institucija. Glede odstotka učiteljev, ki v zadnjih petih letih niso dobili nobene ocene ali povratne informacije, Italiji sledijo Španija (45,5 %), Portugalska (26,3 %) in Irska (25,7 %). TALIS povprečje znaša 13,4 %, v Sloveniji pa je takšnih učiteljev 6,7 %. Najmanjši odstotek učiteljev, ki v zadnjih petih letih niso dobili nobene ocene ali povratne informacije, najdemo v Bolgariji (2,1 %), Maleziji (3,2 %), Litvi (3,5 %) in na Slovaškem (3,6 %). Glede odstotka učiteljev, ki delajo na šolah, ki v zadnjih petih letih niso izvedle nobene evaluacije in je tudi niso bile deležne od zunanje institucije, najdemo na prvem mestu Irsko (39 %), Irski sledita Avstrija (35 %) ter Portugalska (33 %), na Danskem in v Španiji ta delež znaša 25 % in 24 %, v Braziliji in Bolgariji pa po 19 %. V sodelujočih državah je v povprečju 13,8 % učiteljev zaposlenih na takšnih šolah, v Sloveniji pa 15,5 %. Najmanjši odstotek učiteljev, ki so zaposleni na šolah, ki niso v zadnjih petih letih opravile nobene evalvacije, najdemo v Koreji (0,9 %) in na Madžarskem (1,2 %). Sledijo Slovaška (1,6 %), Turčija (1,8 %) in Malezija z 2,1 %, Litva s 3,4 %, Avstralija in Islandija s po 5 % ter Belgija s 6,8 % deležem.

Področje povratnih informacij in ocene učiteljem

Poleg pogostosti in vira povratnih informacij ter ocene učiteljev je vprašalnik za učitelje vseboval tudi seznam 17 kriterijev, po katerih so učitelji ocenjevali njihovo

vklučenost v povratno informacijo in oceno njihovega dela v preteklih petih letih. Ta seznam je enak seznamu kriterijev evalvacije šol, ki so ga v okviru svojega vprašalnika imeli ravnatelji šol. Stališča sodelujočih učiteljev o upoštevanju posameznih vidikov pri povratni informaciji in oceni, ki so jo prejeli, so bila preverjana na 5-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenilo »ne vem, ali so bili upoštevani«; 2 »sploh niso bili upoštevani«; 3 »malo so bili upoštevani«; 4 »srednje so bili upoštevani« in 5 »zelo so bili upoštevani«.

Slika 5.14: Odstotek učiteljev, ki so poročali, da so bili pri njihovi oceni in/ali povratni informaciji, posamezni vidiki evalvaciji pomembno ali vsaj zmerno upoštevani

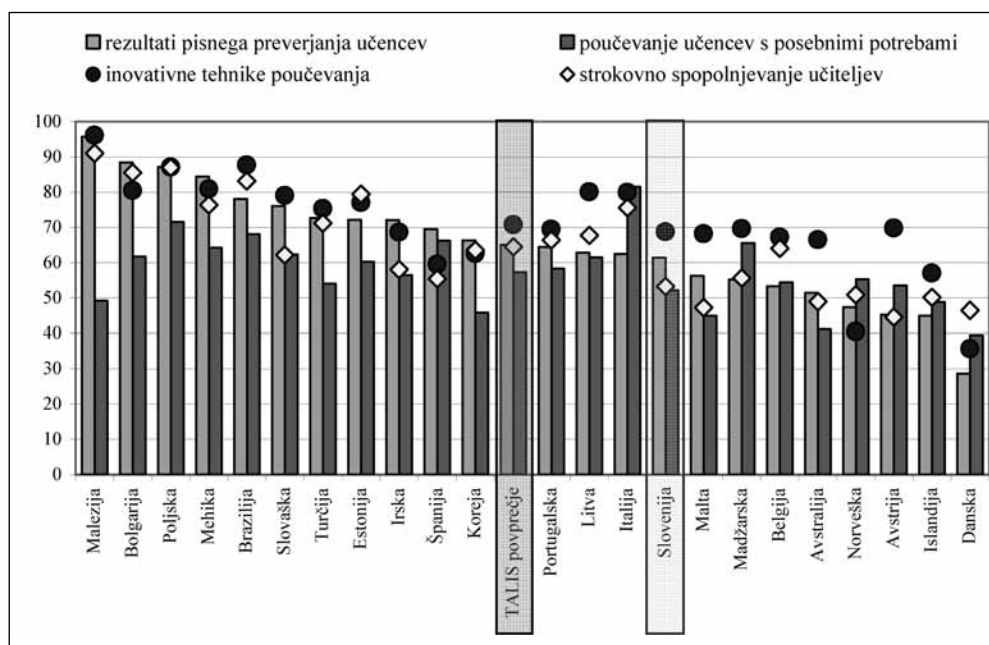
Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.5.

Na *sliki 5.14* zgoraj vidimo prikaz mnenj o vplivu šolskih evalvacij na ocene in/ali povratne informacije, ki so jih prejeli slovenski učitelji, v primerjavi s TALIS povprečjem. Pri kategorijah, obravnavanih na zgornji sliki, se izkaže, da je vpliv oziroma upoštevanje evalvacij pri oceni slovenskih učiteljev v večini kategorij nekoliko manjši, kot pa je to v povprečju TALIS držav, vendar pa razen v redkih primerih ne moremo govoriti o večjih odstopanjih.

Največji odstotek slovenskih učiteljev (81 %) je menil, da so bili pri oceni, ki so jo prejeli, močno ali vsaj zmerno upoštevanji odnosi z učenci. S tem je soglašalo tudi največ učiteljev v vseh sodelujočih državah (85 %). Po mnenju slovenskih učiteljev je bilo za tem v največji meri upoštevano znanje in razumevanje učnih pristopov (79 %) ter znanje in razumevanje glavnega predmeta poučevanja (78 %). V povprečju sodelujočih držav sta s podobnimi deleži (80 % in 78 %) sledili prav ti dve kategoriji, le da v obratnem vrstnem redu. V Sloveniji je bilo več kot 70 % učiteljev mnenja, da sta bila pri oceni, ki so jo prejeli, pomembna neposredna ocena poučevanja pri pouku (76 %) ter sodelovanje z ravnateljem in sodelavci (73 %). Podobno kakor v prejšnjih dveh kategorijah (v obratnem vrstnem redu) je bil takšnega mnenja tudi podoben odstotek učiteljev v povprečju vseh TALIS držav (77 % in 73 %). Da je vodenje razreda, kakor tudi inovativne metode poučevanja, imelo vpliv na oceno, ki so jo prejeli, je bilo mnenje 69 % slovenskih učiteljev. Pri kategoriji vodenja razreda vidimo prvo rahlo večje odstopanje v deležu slovenskih učiteljev, ki so menili, da je imela ta kategorija pomemben ali vsaj zmeren vpliv na oceno, ki so jo prejeli, glede na povprečen delež učiteljev v vseh TALIS državah. Slednji je znašal 11 odstotnih točk več (80 %) kot pri slovenskih učiteljih in je bil v povprečju vseh TALIS učiteljev viden kot tretji najpomembnejši evalvacijski vidik pri ocenjevanju učiteljev. Inovativne metode poučevanja imajo v TALIS povprečju z 71 % podoben delež kot pri slovenskih učiteljih. Disciplina in vedenjske značilnosti sta naslednji kategoriji, kjer se delež slovenskih učiteljev razlikuje od TALIS povprečja za več kot 10 odstotnih točk, saj je bilo v Sloveniji 65 % učiteljev mnenja, da je bila ta kategorija pomembno upoštevana pri oceni, ki so jo prejeli, v povprečju TALIS držav pa je delež učiteljev, ki so bili takšnega mnenja, znašal 78 %. Drugi učni rezultati, kakor tudi rezultati preverjanja znanja učencev, so bili v Sloveniji ocenjeni s podobno pomembnostjo, kakor je znašalo povprečje TALIS držav (62 % in 61 % s strani slovenskih učiteljev ter 68 % in 65 % v povprečju TALIS učiteljev). Povratna informacija učencev o poučevanju učiteljev je bila po mnenju slovenskih učiteljev (60 %) manj relevantna, kot pa so to v povprečju menili učitelji po vseh TALIS državah (73 % – razlika 13 odstotnih točk). Za ostalih šest kategorij je bilo med slovenskimi učitelji manj kot 60 % prepričanih, da so pomembno vplivale na oceno, ki so jo prejeli. Tako jih je bilo slabih 60 % mnenja, da je na oceno, ki so jo prejeli, vplivala povratna informacija staršev njihovih učencev, 59 % pa, da so na to vplivale obšolske dejavnosti z učenci, takšnega mnenja pa je bilo 69 % ter 62 % TALIS učiteljev. Da je na oceno, ki so jo prejeli pri evalvaciji, pomembno vplivalo strokovno izpopolnjevanje, ki so se ga udeležili, je menilo 53 % slovenskih učiteljev ter 64 % učiteljev v povprečju TALIS držav (razlika 11 odstotnih točk). Poučevanju učencev s posebnimi potrebami je pripisala pomembno vlogo pri oceni, ki so jo prejeli, dobra polovica slovenskih učiteljev (52 %) ter 57 % učiteljev v vseh TALIS državah, da pa je na to vplival delež učencev, ki so napredovali v višji razred, oziroma tistih, ki jim to ni uspelo, je menilo 46 % slovenskih učiteljev ter 56 % vseh učiteljev, zajetih v TALIS raziskavi. V zgornji sliki se največja razlika med slovenskimi učitelji ter povprečnim mnenjem vseh TALIS učiteljev pojavi pri kategoriji poučevanja v večkultur-

nih okoljih. Da je to pomembno vplivalo na oceno, ki so jo prejeli, meni le 27 % slovenskih učiteljev, medtem ko je bilo takšnega mnenja kar 45 % vseh sodelujočih učiteljev (razlika 18 odstotnih točk). Vendar gre razloge za očitno odstopanje v tej kategoriji iskati med razlikami v homogenosti oziroma heterogenosti različnih okolij, ki so zajeta v TALIS državah, in ne predvsem v značilnostih slovenskih učiteljev oziroma vzgoje in izobraževanja v Sloveniji.

Spodnja slika [slika 5.15] prinaša podrobnejši pregled štirih kriterijev za povratno informacijo oz. oceno, ki so jo prejeli učitelji.

Slika 5.15: Pomen kriterijev za ocenjevanje in/ali povratno informacijo učiteljem

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, ki so poročali, da so bili rezultati preverjanja znanja učencev pomemben kriterij pri ocenjevanju oz. povratni oceni, ki so jo prejeli.

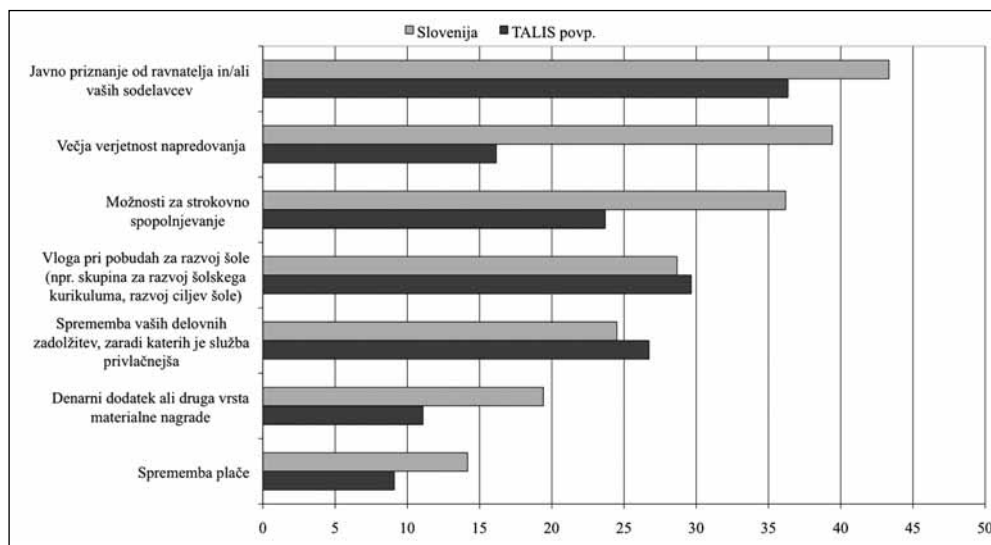
Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.5.

Da so rezultati preverjanja znanja pomembno vplivali na povratno informacijo oz. oceno, ki so jo prejeli, so bili v največji meri prepričani učitelji v Maleziji (95,7 %), Bolgariji (88,4 %), na Poljskem (87,2 %) in v Mehiki (84,5 %). TALIS povprečje znaša 65 %, v Sloveniji pa je tako menilo 61,4 % učiteljev. Daleč najmanjši delež učiteljev, ki so menili, da so rezultati preverjanja znanja pomembno vplivali na evalvacijo, ki so je bili deležni, prihaja iz Danske (28,6 %), sledijo Islandija, Avstrija in Norveška (med 44,9 % in 47,3 %). Vidiku poučevanja učencev s posebnimi potrebami za evalvacijo učiteljev pripisujejo učitelji nižjo pomembnost. TALIS povprečje znaša (samo) 57,2 %. Največji delež učiteljev, ki se jim zdi to pomemben vidik pri evalvaciji, ki so je bili deležni, prihaja iz Italije (81,5 %); sledita ji Poljska (71,5 %) in Brazilija (68 %). Država z najmanjšim deležem učiteljev, ki so takšnega mnenja, je Danska

(39,5 %). Pred Dansko se uvrščata Avstralija (41,2 %) in Malta (44,9 %), v Sloveniji pa je takšnih učiteljev dobra polovica (52,1 %). Da so bile inovativne tehnike poučevanja pomembno upošteevane pri evalvaciji, ki so je bili deležni, so v največji meri navajali učitelji iz Malezije (96,2 %), sledijo njihovi kolegi iz Brazilije (87,7 %) in Poljske (87,1 %). V Mehiki, Bolgariji in Litvi je takšnih učiteljev med 80,9 % in 80 %. TALIS povprečje znaša 70,7 %, pod katerega se z rahlo nižjim deležem uvršča Slovenija (68,7 %). Zopet je najmanj tako mislečih učiteljev na Danskem (35,7 %), le malo več na Norveškem (40,4 %), pred slednje se uvrščajo Islandci s 57 %. Z mnenjem, da je bilo strokovno izpopolnjevanje učiteljev pomemben vidik pri evalvaciji, ki so je bili deležni, najbolj soglašajo v Maleziji (96,2 %). Na Poljskem je delež učiteljev, ki so istega mnenja, 87 %, v Bolgariji 85,5 % in v Braziliji 83,1 %. TALIS povprečje v tej kategoriji znaša 64,5 %. Na zadnja mesta se uvrščajo Avstrija (44,5 %), Danska (46,4 %), Malta (47,1 %) in Avstralija (48,8 %).

Spremembe pogojev dela učiteljev kot posledica povratnih informacij in ocen

V okviru vprašalnika za učitelje so le-ti identificirali sedem različnih sprememb, ki jih ima povratna informacija oz. ocena na njihovo delo. Stališča sodelujočih učiteljev o posameznih spremembah pogojev dela učiteljev so bila preverjana na 4-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenilo »nobene spremembe«; 2 »majhna sprememba«; 3 »zmerna sprememba« ter 4 »velika sprememba«.

Slika 5.16: Odstotek učiteljev, ki so poročali, da je ocena oziroma povratna informacija, ki so jo prejeli na podlagi evalvacije, pomembno ali vsaj zmerno vplivala na naslednje

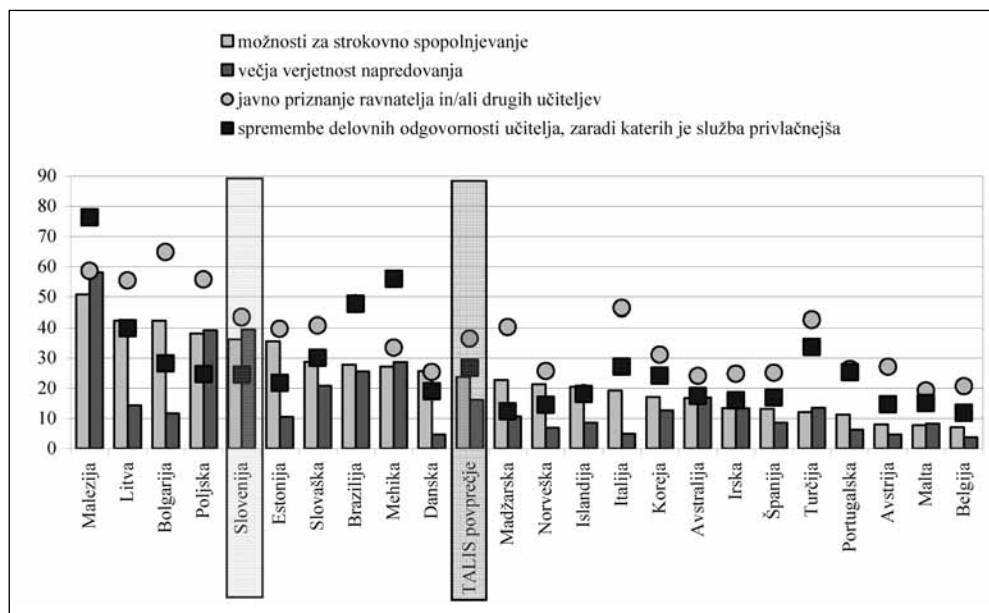
Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.6.

Na *sliki 5.16* vidimo (za razliko od [*slike 5.15*], na kateri je bilo razvidno, da so slovenski učitelji v večini primerov menili, da so imeli posamezni vidiki evalvacije manjši vpliv na oceno, ki so jo prejeli, kot so to v povprečju menili učitelji po TALIS

državah), da je imela ocena oziroma povratna informacija, ki so jo prejeli na podlagi evalvacije, po mnenju slovenskih učiteljev večji vpliv, kot pa so v povprečju menili učitelji v (vseh) sodelujočih državah. Največji delež slovenskih učiteljev (43 %) je bil mnenja, da je imela pridobljena ocena oziroma povratna informacija pomemben vpliv na javno priznanje, ki so ga bili deležni s strani ravnatelja oziroma svojih kolegov. To mnenje je delilo 36 % sodelujočih učiteljev. Da je ocena evalvacije pomembno vplivala na večjo verjetnost napredovanja, je menilo 39 % slovenskih učiteljev. Takšnega mnenja je bilo le 16 % sodelujočih učiteljev, kar je bila tudi največja razlika v mnenjih med slovenskimi in vsemi sodelujočimi učitelji v tem sklopu (23 odstotnih točk). Da je pridobljena ocena vplivala na možnost strokovnega izpopolnjevanja, je menilo 36 % slovenskih učiteljev ter 24 % vseh sodelujočih učiteljev. Vloga za razvoj šole ter sprememba delovnih zadolžitev, zaradi katerih je služba privlačnejša, sta bili edini kategoriji, pri čemer so bili slovenski učitelji v rahlo nižjem odstotku (29 % in 25 %) mnenja, da je nanju pomembno vplivala pridobljena ocena, kot pa je znašalo TALIS povprečje (30 % in 27 %). Na denarne dodatke ali druge materialne nagrade je imela pridobljena ocena pomemben vpliv po mnenju slabe petine slovenskih učiteljev (19 %), TALIS povprečje za to kategorijo pa je znašalo 11 %. Pridobljena ocena oziroma povratna informacija pa je imela pomemben vpliv na spremembo plače 14 % slovenskih učiteljev ter 9 % vseh TALIS učiteljev.

Spodnja slika prinaša odgovore učiteljev na posamezne spremembe pogojev njihovega dela, ki so rezultat povratnih informacij oz. ocen njihovega dela.

154

Slika 5.17: Vpliv ocenjevanja in povratne informacije na posamezne vidike dela in kariere učiteljev

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, ki so menili, da so na podlagi evalvacije dobili priložnost za strokovno izpopolnjevanje.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.6.

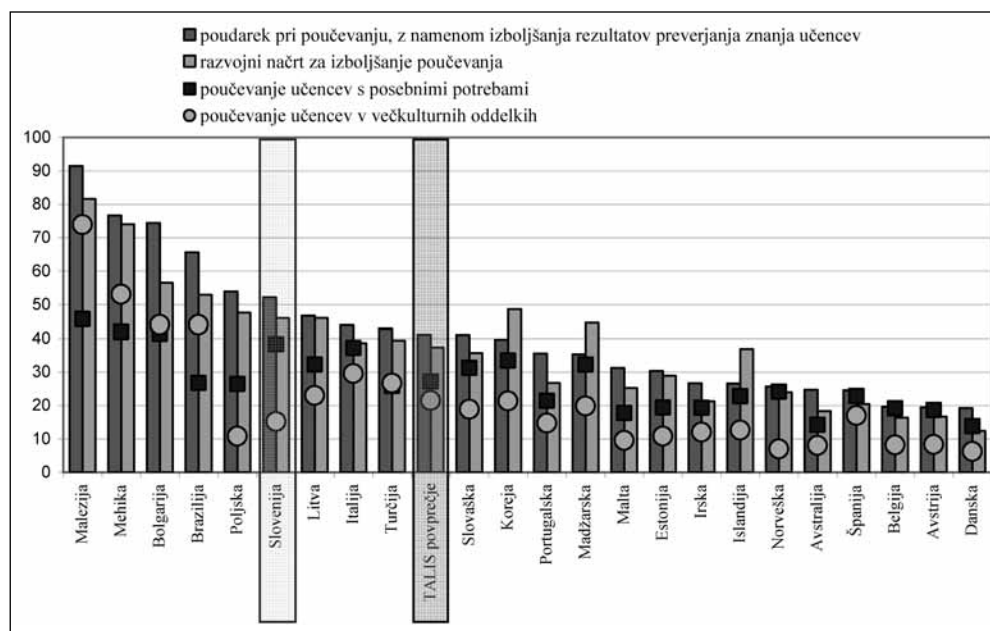
Kakor prikazuje zgornja slika [slika 5.17], največji delež učiteljev, ki meni, da je imelo ocenjevanje visok ali zmeren vpliv oziroma je neposredno vodilo do možnosti za njihovo strokovno izpopolnjevanje, prihaja iz Malezije (50,8 %); sledita ji Litva in Bolgarija s po 42,4 % ter Poljska in Slovenija z 38,2 % oziroma 36,2 %. TALIS povprečje znaša 23,7 %. Najmanjši delež učiteljev, ki je menil, da je njihova evalvacija direktno vodila do možnosti za strokovno izpopolnjevanje, prihaja iz Belgije (7,1 %), Malte (7,8 %) in Avstrije (8 %). Da je pridobljena ocena neposredno vplivala na možnost napredovanja, so prav tako v največji meri prepričani v Maleziji (58,2 %), ki ji sledijo Slovenija z 39,4 %, Poljska (39,2 %) in Mehika z 28,6 %. TALIS povprečje znaša 16,2 %. Najnižji delež je v Belgiji (3,7 %), na Danskem, v Avstriji (4,7 %) in Italiji (4,9 %). Javnega priznanja s strani ravnatelja ali/in sodelavcev je bilo na podlagi prejete ocene največ učiteljev deležnih v Bolgariji (64,9 %). Bolgariji sledijo Malezija (58,6 %), Poljska (55,7 %) in Litva (55,4 %). Slovenija se s 43,3 % deležem uvršča v prvo tretjino TALIS držav, TALIS povprečje pa znaša 36,4 %. Najmanjši delež učiteljev, ki so bili na podlagi pridobljene ocene pohvaljeni s strani ravnateljev in/ali sodelavcev, prihaja z Islandije (18,3 %), Malte (19,3 %), Belgije (20,7 %) ter Avstralije (24,1 %). Do sprememb delovnih zadolžitev, zaradi katerih jim je sedaj delo prijetnejše, je na podlagi pridobljene ocene daleč največji delež učiteljev prišel iz Malezije (76,4 %), sledijo jim učitelji iz Mehike (55,9 %), Brazilije (47,7 %) in Litve (39,9 %). TALIS povprečje za to kategorijo znaša 26,7 %. Slovenija se s 24,5 % uvršča na sredino sodelujočih držav. Najmanjši delež učiteljev, pri katerih je pridobljena povratna informacija oz. ocena vodila do sprememb delovnih zadolžitev, prihaja z Madžarske (12,3 %), Norveške, Avstrije in Malte (med 14,5 % in 15,1 %). Kakor prikazuje zgornja slika, so slovenski učitelji pri vseh štirih vidikih nad TALIS povprečjem, kar nakazuje, da so ocene in povratne informacije učiteljem v 3. triadi programa devetletne osnovne šole učinkovit mehanizem spremljanja profesionalnega razvoja učiteljev oz. njihovega dela ter razvoja in izboljšanja pedagoškega procesa na šolah nasploh.

Vpliv ocen in povratnih informacij na poučevanje in delo učiteljev

Percepcija učiteljev o ocenah in povratnih informacijah, ki jih prejmejo, ponuja pomemben vpogled v delovanje tega sistema znotraj šol ter hkrati omogoča preučevanje konteksta za razpravo o vplivu ocen in povratnih informacij na poučevanje in delo učiteljev. Učitelji so v okviru svojega vprašalnika odgovarjali tudi na vprašanje o spremembah različnih vidikov njihovega dela oz. poučevanja, kar je vsebovalo osem različnih opisov področij, in sicer:

- pristop k vodenju razreda;
- znanje in razumevanje glavnega predmetnega področja;
- znanje in razumevanje učnih pristopov na predmetnem področju;
- razvojni načrt za izboljšanje poučevanja;

- poučevanje otrok s posebnimi potrebami;
- reševanje vedenjskih težav in discipline učencev;
- poučevanje učencev v večkulturnih oddelkih ter
- izboljšanje rezultatov učencev pri preverjanju znanja.

Slika 5.18: Vpliv ocen in/ali povratnih informacij na poučevanje učiteljev

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, ki so poročali, da ocene/povratne informacije, ki jih prejmejo, neposredno vodijo do pomembnih (zmernih in velikih) sprememb, poudarkov pri poučevanju, z namenom izboljšanja rezultatov preverjanja znanja učencev.

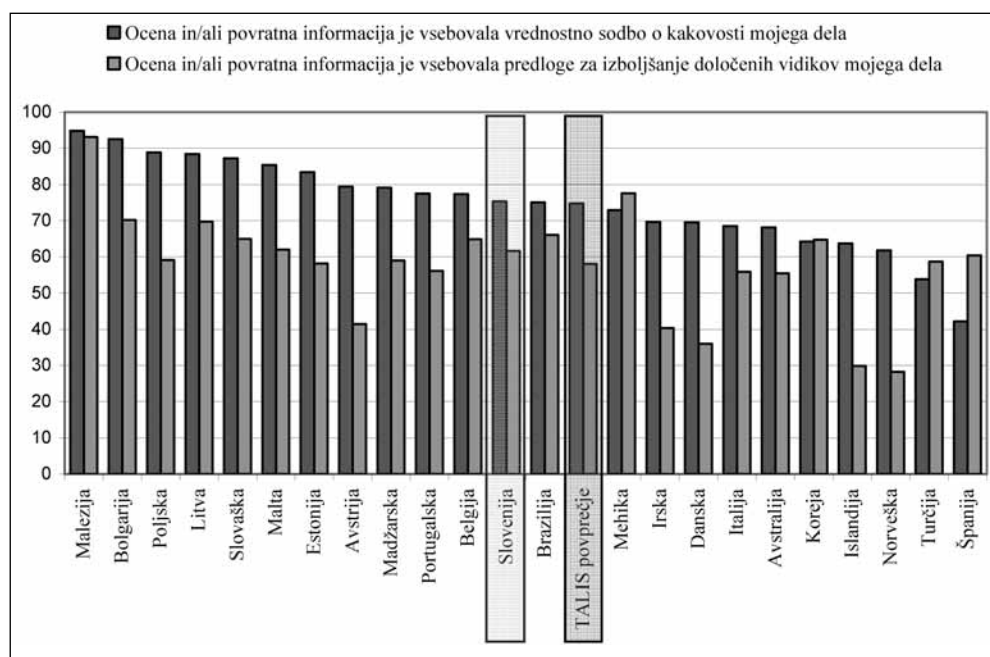
Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.7.

Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 5.18], prihaja največji delež učiteljev, ki je menil, da ocene in/ali povratne informacije, ki jih dobijo, neposredno vodijo do poudarka pri poučevanju učencev z namenom izboljšanja rezultatov preverjanja znanja, iz Malezije (91,5 %). Sledijo učitelji iz Mehike (76,7 %), Bolgarije (74,5 %) ter Brazilije (65,6 %). TALIS povprečje za to kategorijo znaša 41,2 %, Slovenija pa se z 52,1 % deležem uvršča v prvo tretjino sodelujočih držav. Na poudarek pri poučevanju, z namenom izboljšanja rezultatov preverjanja znanja, ocene in povratne informacije, najmanj vplivajo v Danski, Avstriji in Belgiji, kjer se delež tako mislečih učiteljev giblje med 19,3 % in 19,6 %. Z deležem med 24,6 % in 26,7 % se pred njih uvrščajo Španija, Avstralija, Norveška, Islandija in Irska. Da imajo ocene in povratne informacije pomemben vpliv pri spremembah razvojnih načrtov za izboljšanje poučevanja, v največjem deležu menijo učitelji v Maleziji (81,6 %); podobno kot pri prejšnji kategoriji sledijo učitelji iz Mehike (74,1 %), za njimi pa se s 56,5 % uvrščajo učitelji iz Brazilije. Povprečni delež učiteljev v sodelujočih državah, ki so takšne-

ga mnenja, znaša 37,4 %, Slovenija se s 46,1 % uvršča v prvo tretjino držav. Najmanjši delež tako mislečih učiteljev je na Danskem (12,4 %), v Belgiji (16,4 %), Avstriji (16,7 %) ter v Avstraliji (18,4 %). Na spremembe pri poučevanju učencev s posebnimi potrebami ocene in povratne informacije najštevilneje vplivajo pri učiteljih iz Malezije (45,7 %); sledijo Mehika (42 %), Bolgarija (41,5 %) in Slovenija (38,3 %). TALIS povprečje znaša 27,2 %. Najmanjši delež učiteljev, ki so poročali o takšnem vplivu, prihaja iz Danske (13,9 %), le malenkostno večji delež prihaja iz Avstralije (14,2). Na Malti, v Avstriji, Belgiji, na Irskem in v Estoniji se delež takšnih učiteljev giblje med 17,7 % in 19,4 %. V Maleziji je tudi daleč največji delež učiteljev (73,9 %), ki so poročali, da ima ocena oz. povratna informacija, ki jo dobijo, pomemben vpliv na poučevanje učencev v večkulturnih oddelkih. Maleziji s 53,1 % sledi Mehika, tej pa s po 44 % Bolgarija in Brazilija. Naslednja je Italija, v kateri pa delež tako mislečih učiteljev pade na 29,5 %. TALIS povprečje znaša 21,5 %, Slovenija pa se s 15,2 % deležem uvršča v zgornji del druge polovice TALIS držav. Najmanjši delež tako mislečih učiteljev ima Danska (6,3 %), ki ji sledijo Norveška (7 %), Avstralija, Belgija, Avstrija in Malta, katerih deleži se gibljejo med 8,1 % in 9,6 %.

Narava in vpliv ocene in/ali povratne informacije učiteljem

Učitelji, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, so poleg vprašanj o učinkih oz. rezultatih ocen in povratnih informacij tako na njihov profesionalni razvoj kakor tudi na njihovo delo odgovarjali tudi na vprašanja o tem, kakšna je bila povratna informacija oz. ocena, ki so jo prejeli. Spodnje slike prinašajo predstavitev odgovorov sodelujočih učiteljev na vprašanja o tem, kakšna je bila ocena oz. povratna informacija, ki so jo prejeli [slika 5.19]; o pravičnosti in uporabnosti ocene oz. povratne informacije [slika 5.20] ter o neposrednem vplivu ocene oz. povratne informacije na spremembe zadovoljstva z lastnim delom in na spremembo občutka varnosti zaposlitve [slika 5.21].

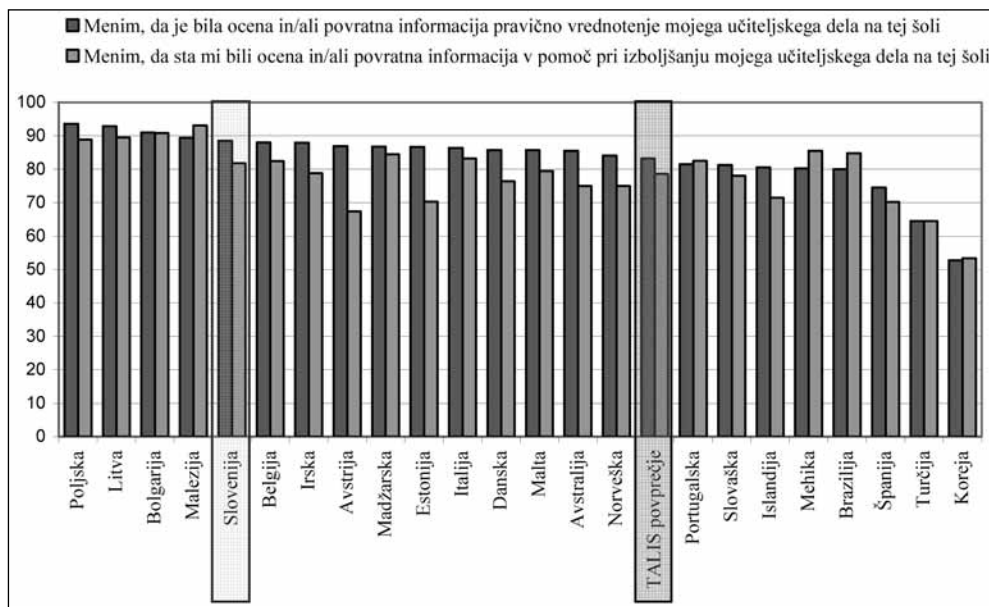
Slika 5.19: Percepcija ocene in/ali povratne informacije, ki so jo prejeli učitelji

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, ki so poročali, da je ocena in/ali povratna informacija o njihovem delu vsebovala vrednostno sodbo o kakovosti njihovega dela.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.8.

Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 5.19], prihaja največji delež učiteljev, ki so z oceno njihovega dela prejeli vrednostno sodbo (94,5 %) kakor tudi predloge za izboljšanje določenih vidikov njihovega dela (93,1 %), iz Malezije. Glede na delež učiteljev, katerih ocena dela je vsebovala tudi vrednostno sodbo, Maleziji sledi Bolgarija (92,5 %), tej pa Poljska, Litva in Slovaška, katerih deleži se gibljejo med 88,8 % in 87,2 %. Delež slovenskih učiteljev znaša 75,3 %, kar je rahlo nad TALIS povprečjem, ki znaša 74, %. Najmanjši delež učiteljev, ki je ob oceni svojega dela prejel tudi vrednostno sodbo, pa prihaja iz Španije, kjer je bilo takšnih učiteljev 42,1 %. Pred Španijo se uvrščata Turčija s 53,8 % in Norveška z 61,8 %. Če pogledamo, kolikšen delež učiteljev je poleg ocene prejel še predloge za izboljšanje določenih vidikov svojega dela, vidimo, da se za Malezijo uvršča Mehika s 77,5 % in Bolgarija s 70,2 %. Slovenija se z 61,6 % deležem uvršča v zgornjo polovico sodelujočih držav, katerih povprečni delež znaša 58 %. Najmanjši delež učiteljev, ki je poleg ocene prejel tudi predloge za izboljšanje določenih vidikov svojega dela, pa prihaja z Norveške (28,2 %), Islandije (29,9 %), Danske (36, %) in Irske (40,3 %).

Dojemanje pravičnosti povratne informacije in ocene s strani učiteljev

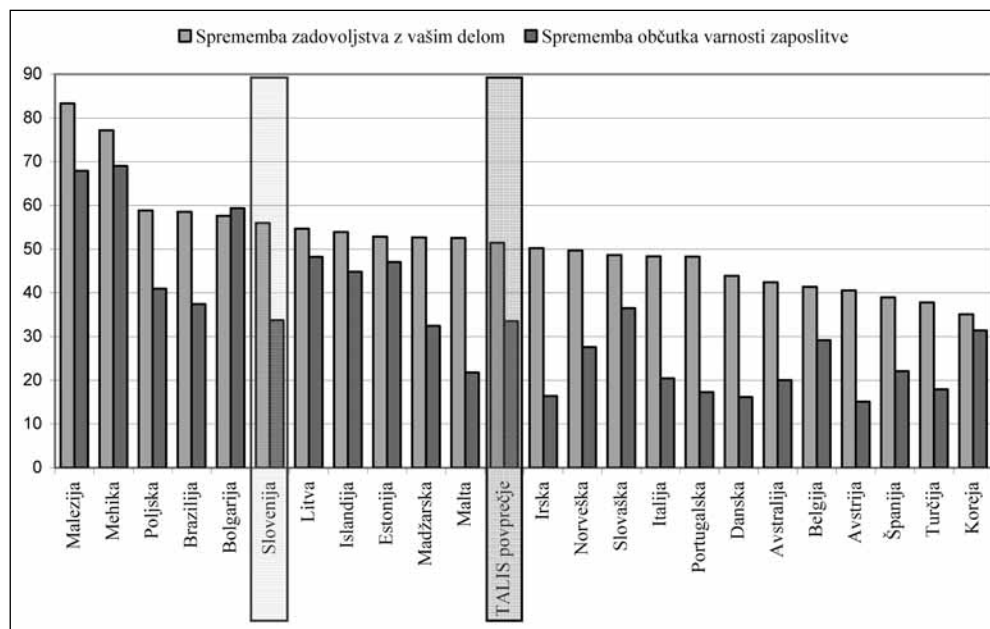

Slika 5.20: Percepcija pravičnosti ocene in/ali povratne informacije, ki so jo prejeli učitelji

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, ki so menili, da je ocena in/ali povratna informacija o njihovem delu pravično vrednotenje njihovega dela.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.7.

Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 5.20], je delež učiteljev, ki so menili, da so bili pravično ocenjeni, najvišji na Poljskem (93,6 %). S pravičnostjo prejete ocene v večini sodelujočih držav soglaša visok delež učiteljev, saj se od Poljske z najvišjim deležem do Brazilijske, ki se z 80 % deležem uvršča na 20. mesto med 23-imi sodelujočimi državami ta spusti le za 13,6 odstotnih točk. Za Brazilijo se uvrščajo še Španija (74,5 %), Turčija (64,5 %) in Koreja, kjer je le dobra polovica učiteljev (52,7 %) mnenja, da so bili pravično ocenjeni za svoje delo. TALIS povprečje znaša 83,2 %. S tem, da je bila ocena in/ali povratna informacija v pomoč pri izboljšanju dela učiteljev na njihovih šolah, na drugi strani v največji meri soglašajo učitelji iz Malezije (93,1 %), sledijo jim učitelji iz Bolgarije, Litve in Poljske, kjer se delež tako mislečih učiteljev giblje med 90,8 % in 88,9 %. V Sloveniji delež tako mislečih učiteljev znaša 81,8 %, kar je dobre 3 % več, kakor znaša TALIS povprečje (78,6 %). Najmanjši delež učiteljev, ki jim je ocena in/ali povratna informacija pomagala pri izboljšanju njihovega dela, prihaja iz Koreje (53,4 %), Turčije (64,5 %), Avstrije (67,4 %) in Španije (70,3 %).

Sprememba zadovoljstva in varnosti zaposlitve

Slika 5.21: Sprememba zadovoljstva in varnosti zaposlitve, ki je sledila prejetju ocene in/ali povratne informacije o delu učiteljev

160

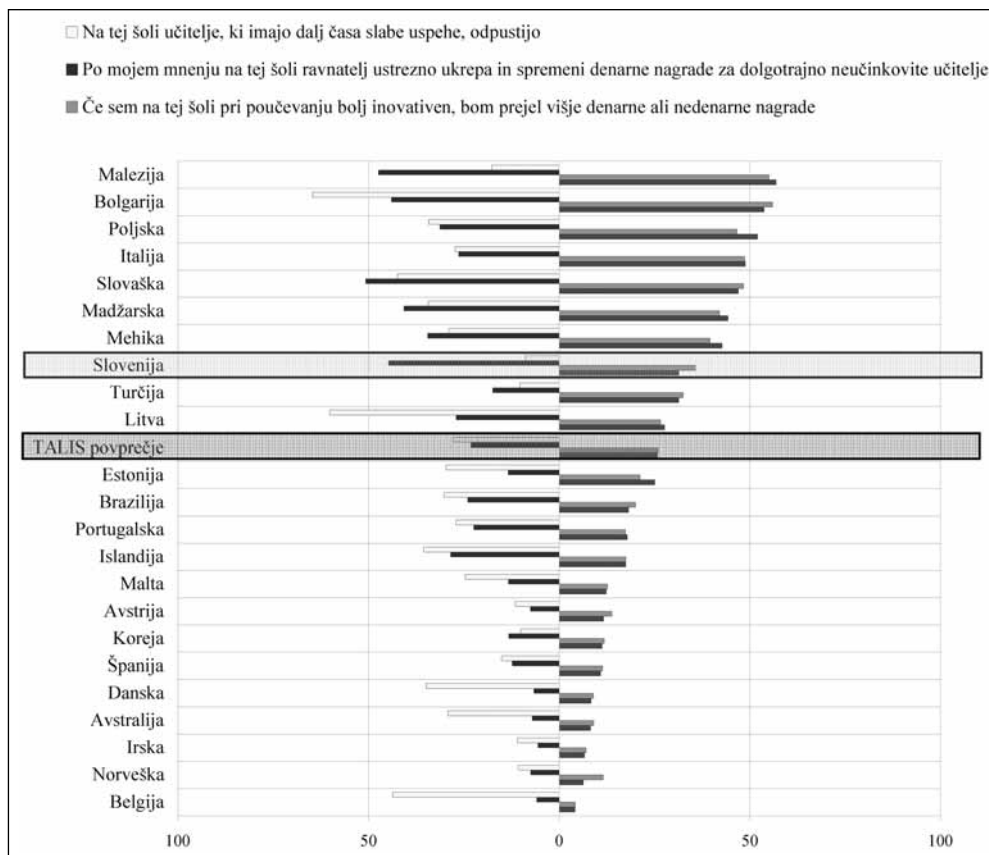
Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, ki so menili, da je ocena in/ali povratna informacija o njihovem delu pomembno vplivala na zadovoljstvo z njihovim delom. Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.8(a).

Kakor je razvidno iz zgornje slike [slika 5.21], je zaradi ocene in/ali povratne informacije spremembo pri zadovoljstvu s svojim delom občutil največji delež učiteljev iz Malezije (83,3 %), njim sledijo učitelji iz Mehike (77,2 %) in Poljske (58,8 %). Povprečen delež učiteljev po TALIS državah znaša 51,5 %, v Sloveniji pa 56 %, kar jo uvršča v prvo tretjino TALIS držav. Najmanjši delež učiteljev, ki so občutili spremembo zadovoljstva z delom, lahko zaznamo pri učiteljih v Koreji, kjer je bilo takšnih učiteljev 35,1 %, v Turčiji jih je bilo 37,8 % in v Španiji 39 %. Glede spremembe občutka varnosti zaposlitve največji delež učiteljev prihaja iz Mehike, kjer je takšnih učiteljev 69 %, sledijo jim učitelji iz Malezije (67,9 %), Bolgarije (59,3 %) in Litve (48,2 %). V Sloveniji znaša delež takšnih učiteljev 33,7 %, kar je za malenkost več, kot znaša TALIS povprečje. Najmanjši delež učiteljev, ki so zaznali vpliv na spremembo občutka varnosti zaposlitve, je opaziti pri učiteljih iz Avstrije (15,1 %), Danske (16,2 %), Irske (16,4 %), Portugalske (17,3 %) in Turčije (17,9 %).

Ocene in povratne informacije učiteljem ter razvoj šol

Kot je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, sistem povratnih informacij in ocen v sodelujočih državah ne prepozna naporov ter dosežkov učiteljev in hkrati ne nagraduje učinkovitih učiteljev in uspešnih praks poučevanja. Uči-

telji, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, poročajo, da za svoje delo ne prejmejo ustrezne potrditve oz. priznanja ter da na šolah, kjer poučujejo, uspešno in učinkovito poučevanje ni nagrajeno. Spodnja slika prinaša informacije o prepričanjih učiteljev, ki se nanašajo na interakcijo sistema ocen in povratnih informacij znotraj šol ter različnih vidikov razvoja šol in profesionalnega razvoja učiteljev.

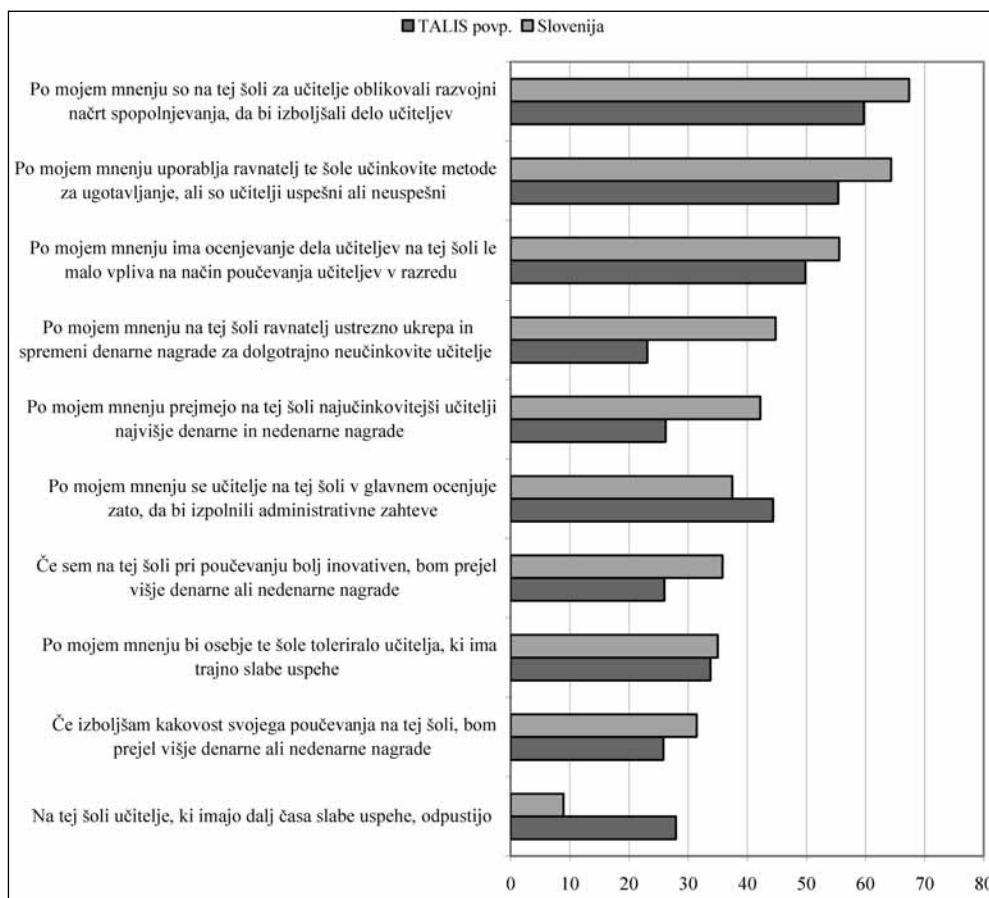
Slika 5.22: Mnenja učiteljev glede ocen in/ali povratnih informacij, ki jih dobivajo, ter njihov vpliv na šolah, kjer so zaposleni

Države so razvrščene v padajočem vrstnem redu glede na odstotek učiteljev, ki močno ali zmerno soglašajo s trditvijo, da bi učitelji na njihovi šoli prejeli denarne ali nedenarne nagrade, če bi zvišali kakovost svojega poučevanja.

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.9.

Kakor prikazuje zgornja slika [slika 5.22], največji delež učiteljev, ki menijo, da bodo prejeli denarno ali nedenarno nagrado, prihaja iz Malezije (56,9 %), sledijo jim učitelji iz Bolgarije, Poljske, Italije in Slovaške z deleži med 53,8 % in 47 %. TALIS povprečje znaša 25,8 %, slovenski učitelji se z 31,4 % deležem uvrščajo na konec prve tretjine držav. Najmanjši delež učiteljev, ki pričakujejo denarne ali nedenarne nagrade v primeru izboljšanja kvalitete poučevanja, prihaja iz Belgije (4,1 %), na Norveškem in Irskem pa je takšnih učiteljev 6,3 % in 6,6 %. Da bo večja inova-

tivnost pri poučevanju pripeljala do večjih denarnih nagrad, meni 56 % učiteljev iz Bolgarije, 55,1 % iz Malezije ter po 48,7 % in 48,4 % iz Italije in Slovaške. Slovenija se z 35,8 % deležem uvršča enako kot v prejšnji kategoriji. TALIS povprečje znaša 26 %, najmanjši delež učiteljev, ki meni, da bodo za inovativnejše poučevanje denarno ali kako drugače nagrajeni, pa tudi tukaj prihaja iz Belgije (4,2 %), Irske (9 %), Danske in Avstralije (v obeh državah je po 9 % tako mislečih učiteljev). S tem, da ravnatelj na njihovi šoli ustrezno ukrepa in spremeni denarne nagrade za dolgotrajno neučinkovite učitelje, najpogostejše soglašajo slovaški učitelji (50,8 %). Sledijo učitelji iz Malezije (47,4 %), Slovenije (44,8 %) in Bolgarije (44 %). TALIS povprečje znaša 23,1 %. Najmanj učiteljev, ki soglašajo z ustreznostjo ravnanja svojih ravnateljev pri spreminjanju denarnih nagrad dolgoročno neučinkovitim učiteljem, pa prihaja z Irske (5,6 %), Belgije (5,9 %), Danske (6,6 %) ter Avstralije, Norveške in Avstrije; deleži se gibljejo med 7,1 % in 7,6 %. V strahu, da jih bodo ob dolgotrajni neuspešnosti odpustili, poučujejo v največjem deležu učitelji iz Bolgarije (62,7 %) in Litve (60,2 %). Tem sledijo učitelji iz Belgije (43,6 %) in Slovaške (42,4 %), nato pa se s 35,5 % zvrstijo Islandci. Povprečni delež učiteljev po TALIS državah, ki se bojijo, da bodo ob dolgoročni neuspešnosti izgubili službo, znaša 27,9 %. Najmanj strahu pred izgubo službe, kljub dolgoročno neuspešnemu poučevanju, imajo učitelji iz Slovenije, saj je takšnih le 8,9 %. V le malenkost večji meri se s tem soočajo v Koreji, Turčiji, na Norveškem ter na Irskem, kjer delež tako mislečih učiteljev znaša med 10,1 % in 10,9 %, (zelo) varni pa se počutijo tudi v Avstriji, in sicer z 11,5 % učiteljev, ki so enakega mnenja.

Slika 5.23: Odstotek učiteljev, ki so soglašali (oz. močno soglašali) s posameznimi trditvami glede ocen in/ali povratnih informacij

Vir: TALIS [nacionalno poročilo], tabela 5.9.

Na *sliki 5.23* zgoraj so prikazani deleži učiteljev, ki soglašajo oziroma močno soglašajo glede trditev, ki se nanašajo na vpliv evalvacij ter ocen na vodenje šole. Največji delež tako med slovenskimi učitelji (67 %) kakor tudi v TALIS povprečju (60 %) soglaša oziroma močno soglaša, da so na njihovi šoli oblikovani razvojni načrti izpopolnjevanja z namenom izboljšanja dela učiteljev. Podobno visoka deleža slovenskih (64 %) kakor TALIS (55 %) učiteljev soglašata, da ravnatelj na njihovi šoli uporablja učinkovite metode za ugotavljanje uspešnosti oziroma neuspešnosti učiteljev. Nekoliko presenetljivo visoka deleža se izkažeta pri soglašanju s trditvijo, da imajo ocene učiteljev le majhen vpliv na poučevanje učiteljev v razredu. V Sloveniji je takšnega mnenja 56 %, v TALIS državah pa 50 % vseh učiteljev. Slaba polovica (45 %) slovenskih učiteljev soglaša, da na njihovih šolah ravnatelji ustrezno spremenijo denarne nagrade za dolgoročno neuspešne učitelje. Pri tej kategoriji se kaže eno izmed očitnejših odstopanj v tem sklopu med slovenskim deležem ter deležem učiteljev po državah TALIS. V slednjih s to trditvijo soglaša oziroma močno soglaša v povprečju le 23 % učiteljev (razlika 22 odstotnih točk). 42 % učiteljev soglaša

s trditvijo, da so na njihovih šolah najboljše denarno kakor tudi nedenarno nagrajeni najučinkovitejši učitelji. Tudi pri tej kategoriji se kaže kar velik razkorak s TALIS povprečjem, ki znaša 26 % (16 odstotnih točk razlike). Da se na njihovi šoli učitelje ocenjuje zgolj zaradi administrativnih zahtev, v TALIS državah v povprečju meni 44 % učiteljev, ta delež pa je v Sloveniji nižji in znaša 37 %. Da večja inovativnost pri poučevanju na njihovih šolah prinese višje denarne oziroma nedenarne nagrade, je mnenja 36 % slovenskih učiteljev ter v povprečju 26 % učiteljev po TALIS državah. Dobra tretjina učiteljev v Sloveniji (35 %) kakor tudi v TALIS povprečju (34 %) je mnenja, da bi osebe njihove šole toleriralo učitelja, ki ima trajno slabe uspehe. Slaba tretjina slovenskih učiteljev (31 %) ter v povprečju četrtnina vseh učiteljev po TALIS državah (25 %) pa je mnenja, da bodo prejeli višje denarne ali nedenarne nagrade, če bodo izboljšali kakovost svojega poučevanja. Edina kategorija v tem sklopu, kjer je delež slovenskih učiteljev znatno manjši, kot znaša TALIS povprečje, je trditev, da na njihovi šoli odpustijo učitelje, ki imajo dlje časa slabe rezultate. S to trditvijo soglaša ali močno soglaša le 9 % slovenskih učiteljev, medtem ko je TALIS povprečje 28 %.

Razprava in sklepi

To poglavje nacionalnega poročila *Mednarodne raziskave poučevanja in učenja* TALIS prinaša podatke o oblikah in vplivu zunanjih ali notranjih evalvacij na šolah v državah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, ter primerjavo Slovenije z ostalimi državami na posameznih področjih evalvacije šol ter povratnih informacij in ocen učiteljev. Kakor je razvidno iz odgovorov ravnateljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, so na šolah kot oblika evalvacije pogostejše samoevalvacije kakor zunanje evalvacije [slika 5.2 in slika 5.3].

Podatki, ki so jih posredovali ravnatelji in učitelji iz držav, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, kažejo, da lahko evalvacija šol vpliva na naravo in obliko ocenjevanja učiteljev, kar – posledično – vpliva na delo učiteljev v razredu. Učitelji poročajo, da so povratne informacije, ki jih prejmejo, v pomoč pri njihovem profesionalnem razvoju, kar potrjuje potrebo po okrepitvi in boljšemu strukturiranju tako šolskih evalvacij kakor tudi ocenjevanja učiteljev in povratnega informiranja. Kakor poročajo učitelji, ki so bili vključeni v raziskavo TALIS, so bile povratne informacije in ocene tako pravične kakor tudi uporabne za njihov profesionalni razvoj [slika 5.19 in slika 5.20]. Hkrati so povratne informacije in ocene vplivale tudi na dvig občutka zadovoljstva z delom ter občutka varnosti same zaposlitve [slika 5.21]. Te ugotovitve kažejo na dva pomembna vidika, ki sta povezana z ocenami in povratnimi informacijami učiteljem. Na eni strani imajo učitelji, ki prejmejo pozitivno oceno ali povratne informacije o svojem delu, večji občutek zadovoljstva s svojim delom ter občutek varnosti zaposlitve. Na drugi strani pa učitelji poročajo, da ima pozitivna ocena ali povratne informacije o njihovem delu tudi pozitivne učinke na njihov profesionalni razvoj, kar hkrati vpliva tudi na razvoj in izboljšanje šol.

Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, so povratne informacije in ocene, ki jih prejmejo učitelji, vplivale tudi na posamezne vidike njihovega poučevanja. Pozitivna ocena ali povratna informacija učitelju o posameznem vidiku njegova dela bo najverjetneje vodila tudi v pozitivno spremembo učiteljevega dela na tem področju. Slovenski učitelji so poročali o pozitivnih spremembah vpliva ocen oziroma povratnih informacij pri poučevanju, ki se odražajo z izboljšanjem rezultatov preverjanja znanja učencev, pri oblikovanju razvojnega načrta za izboljšanje poučevanja ter še posebej pri poučevanju otrok s posebnimi potrebami. Pri vseh naštetih kategorijah so slovenski učitelji poročali o pozitivnem vplivu ocen v večji meri, kot je znašalo povprečje njihovih kolegov po TALIS državah. Pri naštetih kategorijah so se slovenski učitelji uvrstili v zgornjo tretjino držav glede na pozitiven vpliv prejetih ocen na njihovo delo, pri delu z učenci s posebnimi potrebami pa celo med prvih pet [slika 5.18]. Čeprav imajo tako evalvacije šol kakor tudi povratne informacije in ocene učiteljem številne prednosti, ostaja sistem evalvacije vzgoje in izobraževanja na šolah v nekaterih sodelujočih državah manj razvit, kar je razvidno iz zgoraj predstavljenih rezultatov raziskave TALIS [slika 5.13]. Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, so ključni vidiki okrepitve sistema evalvacije vzgoje in izobraževanja na šolah predvsem v povezanosti med evalvacijo šol ter ocenami in povratnimi informacijami učiteljem na eni strani ter nagradami in prepoznavanjem njihovih dosežkov na drugi [slika 5.11]. Kakor so poročali učitelji, ki so bili vključeni v raziskavo TALIS, imajo ravnatelji šol težave pri uporabi učinkovitih metod za določanje uspešnosti učiteljev, ki poučujejo na njihovih šolah.

Tabele

166

države	pogostost šolske samoevalvacije v zadnjih 5-ih letih									
	nikoli		enkrat		2-4 krat		enkrat na leto		več kot enkrat na leto	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
Avstralija	6,8	(2,87)	25,3	(3,89)	14,1	(3,17)	50,0	(4,16)	3,7	(1,73)
Avstrija	41,7	(3,59)	28,2	(2,94)	17,7	(2,91)	11,3	(2,11)	1,1	(0,63)
Belgija	22,0	(3,91)	33,4	(4,04)	30,9	(4,93)	12,9	(2,59)	0,7	(0,71)
Brazilijska	24,4	(2,61)	10,2	(1,67)	16,5	(2,23)	33,2	(3,29)	15,7	(2,70)
Bolgarija	22,0	(3,65)	12,6	(3,16)	11,4	(3,30)	34,5	(6,15)	19,5	(3,98)
Danska	32,4	(4,12)	15,1	(4,01)	19,8	(3,92)	25,4	(3,84)	7,3	(2,60)
Estonija	23,9	(3,50)	26,7	(3,50)	19,5	(3,41)	28,4	(3,62)	1,6	(1,13)
Madžarska	4,7	(1,92)	11,7	(2,46)	23,1	(3,22)	41,2	(6,51)	19,3	(6,36)
Islandija	11,3	(0,14)	30,9	(0,15)	26,3	(0,17)	28,9	(0,12)	2,6	(0,12)
Irska	56,5	(5,06)	25,2	(4,52)	7,6	(2,52)	8,2	(2,87)	2,5	(1,73)
Italija	21,2	(2,84)	10,2	(1,81)	19,7	(2,63)	43,9	(3,20)	5,1	(1,50)
Koreja	6,5	(2,26)	10,9	(2,70)	26,7	(3,41)	26,8	(3,80)	29,2	(3,32)
Litva	3,7	(1,40)	7,9	(2,03)	9,4	(2,53)	67,8	(3,54)	11,2	(2,42)
Malezija	2,1	(0,98)	2,2	(0,96)	19,9	(2,70)	50,7	(3,36)	25,1	(3,08)
Malta	10,1	(0,13)	10,2	(0,09)	30,5	(0,15)	48,6	(0,20)	0,6	(0,00)
Mehika	20,4	(4,00)	9,5	(2,47)	17,1	(2,86)	32,4	(3,93)	20,6	(3,55)
Norveška	25,5	(4,08)	14,3	(3,35)	18,7	(3,32)	33,5	(4,13)	7,9	(2,36)
Poljska	10,4	(2,56)	13,8	(2,95)	24,2	(3,92)	34,2	(3,80)	17,5	(2,97)
Portugalska	47,9	(3,97)	19,3	(3,56)	13,3	(2,95)	13,0	(3,10)	6,4	(2,14)
Slovaška	1,6	(0,79)	5,4	(2,00)	8,3	(2,36)	70,5	(3,34)	14,3	(2,88)
Slovenija	19,9	(2,97)	15,9	(2,91)	12,1	(2,59)	45,2	(3,84)	6,9	(1,86)
Španija	31,1	(3,31)	18,1	(2,74)	13,7	(2,39)	32,4	(3,72)	4,7	(1,80)
Turčija	18,0	(4,43)	16,5	(4,73)	20,9	(3,74)	30,7	(4,58)	13,9	(2,90)
TALIS povprečje	20,2	(0,65)	16,2	(0,62)	18,3	(0,63)	34,9	(0,78)	10,3	(0,55)

	pogostost zunanje evalvacije v zadnjih 5-ih letih										brez evalvacije iz katerega koli vira v zadnjih 5-ih letih	
	nikoli		enkrat		2-4 krat		enkrat na leto		več kot enkrat na leto			
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>države</i>												
Avstralija	21,2	(3,43)	36,2	(4,06)	29,7	(4,03)	10,7	(2,28)	2,2	(1,31)	5,0	(2,30)
Avstrija	58,3	(3,37)	22,9	(3,09)	9,0	(1,89)	6,4	(1,78)	3,4	(1,22)	35,2	(3,49)
Belgija	10,4	(2,82)	54,6	(4,38)	32,7	(3,71)	1,9	(0,96)	0,4	(0,41)	5,8	(2,19)
Brazilijska	24,3	(2,64)	14,2	(2,56)	21,3	(2,59)	24,9	(2,99)	15,3	(2,50)	18,9	(2,42)
Bolgarija	29,4	(4,50)	30,4	(3,86)	15,9	(3,49)	14,0	(3,17)	10,4	(5,71)	18,8	(3,43)
Danska	53,0	(4,31)	22,4	(4,36)	10,9	(2,97)	11,5	(2,83)	2,2	(1,62)	25,4	(4,03)
Estonija	27,5	(3,94)	47,8	(4,22)	18,4	(3,43)	4,4	(1,72)	1,8	(0,84)	11,8	(2,76)
Madžarska	12,4	(2,47)	20,9	(2,81)	38,2	(6,36)	23,2	(6,93)	5,2	(1,47)	1,2	(0,67)
Islandija	18,0	(0,11)	56,3	(0,20)	22,5	(0,18)	0,7	(0,00)	2,5	(0,08)	5,0	(0,09)
Irska	56,9	(5,16)	36,5	(5,05)	5,2	(2,11)	1,4	(1,41)	0,0	(0,00)	39,1	(4,91)
Italija	60,7	(3,15)	11,3	(2,16)	14,6	(2,37)	12,3	(2,29)	1,1	(0,66)	19,8	(2,76)
Koreja	3,0	(1,53)	26,3	(3,65)	41,0	(4,22)	10,6	(2,27)	19,1	(3,20)	0,9	(0,88)
Litva	37,1	(3,50)	25,1	(3,06)	20,6	(3,12)	8,4	(1,66)	8,9	(2,59)	3,4	(1,35)
Malezija	7,8	(2,00)	11,4	(2,27)	25,3	(3,12)	22,9	(3,17)	32,7	(3,51)	2,1	(0,98)
Malta	53,9	(0,24)	38,8	(0,25)	6,3	(0,08)	1,0	(0,00)	0,0	(0,00)	7,4	(0,13)
Mehika	21,1	(4,05)	11,0	(2,54)	20,0	(3,41)	20,0	(3,20)	27,9	(4,09)	17,1	(3,82)
Norveška	35,6	(4,44)	34,9	(4,49)	21,2	(3,78)	5,9	(2,17)	2,5	(1,44)	17,2	(3,64)
Poljska	13,6	(3,07)	51,5	(4,14)	20,1	(3,53)	12,8	(2,83)	1,9	(1,33)	6,5	(2,39)
Portugalska	49,1	(4,34)	29,9	(4,10)	18,2	(3,11)	2,1	(1,18)	0,6	(0,65)	32,8	(3,32)
Slovaška	18,1	(3,73)	56,0	(4,28)	15,7	(3,53)	6,8	(1,78)	3,3	(1,45)	1,6	(0,79)
Slovenija	40,1	(3,89)	34,2	(3,78)	16,0	(2,95)	7,8	(2,20)	1,9	(1,11)	15,5	(2,81)
Španija	38,5	(3,67)	27,2	(3,79)	19,7	(3,27)	13,8	(2,90)	0,8	(0,76)	24,5	(3,14)
Turčija	8,5	(3,53)	8,0	(3,82)	28,5	(3,88)	37,6	(5,16)	17,4	(4,50)	1,8	(1,07)
TALIS povprečje	30,4	(0,72)	30,8	(0,74)	20,5	(0,70)	11,4	(0,58)	7,0	(0,48)	13,8	(0,56)

Tabela 5.1: Frekvenca in tip šolskih evalvacij (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 5.1 (str. 174).

	Kako dobro učitelji sodelujejo z vami, ravnateljem in sodelavci		Neposredna ocena poučevanja v razredu		Inovativne metode poučevanja		Odnosi med učitelji in učenci	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Države</i>								
Avstralija	79,5	(4,02)	58,8	(4,50)	78,6	(4,00)	89,7	(2,92)
Avstrija	76,3	(3,65)	68,5	(3,78)	76,5	(3,09)	86,4	(2,79)
Belgija	92,3	(2,48)	70,4	(4,09)	78,9	(4,14)	90,9	(2,53)
Brazilijska	95,5	(0,91)	95,4	(1,25)	92,8	(1,62)	95,6	(1,18)
Bolgarija	78,0	(4,05)	84,3	(3,75)	78,6	(4,87)	79,3	(4,13)
Danska	65,6	(6,07)	50,8	(5,36)	37,5	(6,04)	83,1	(4,84)
Estonija	83,0	(3,27)	60,7	(4,31)	75,7	(4,14)	85,0	(3,10)
Madžarska	79,9	(3,21)	66,3	(3,96)	69,7	(4,28)	81,5	(3,27)
Islandija	87,0	(0,18)	46,1	(0,21)	68,8	(0,20)	78,5	(0,12)
Irska	82,3	(5,17)	75,7	(5,69)	90,3	(3,85)	94,5	(2,89)
Italija	91,2	(2,03)	69,5	(3,74)	76,4	(3,20)	92,3	(2,30)
Koreja	87,3	(2,76)	81,9	(3,50)	82,6	(3,27)	82,5	(3,13)
Litva	85,7	(2,62)	71,3	(4,15)	88,0	(2,83)	93,7	(2,01)
Malezija	98,7	(0,90)	98,6	(0,82)	96,4	(1,26)	97,3	(1,20)
Malta	90,2	(0,14)	81,7	(0,19)	83,1	(0,12)	100,0	(0,00)
Mehika	89,2	(2,69)	94,4	(2,14)	86,9	(2,85)	90,9	(2,43)
Norveška	64,9	(4,89)	31,7	(4,67)	37,4	(4,95)	69,6	(4,58)
Poljska	93,6	(2,02)	86,7	(2,85)	80,2	(3,36)	92,7	(2,64)
Portugalska	79,8	(3,85)	40,8	(5,71)	71,8	(4,56)	88,7	(2,95)
Slovaška	81,5	(3,70)	80,8	(3,70)	85,7	(2,94)	82,2	(3,62)
Slovenija	88,6	(2,49)	68,7	(4,16)	74,8	(3,77)	85,3	(3,17)
Španija	69,8	(4,16)	64,4	(4,64)	66,5	(4,34)	75,8	(3,80)
Turčija	86,3	(4,16)	88,9	(4,29)	87,8	(4,02)	86,8	(4,03)
TALIS povprečje	83,7	(0,70)	71,1	(0,81)	76,7	(0,76)	87,1	(0,63)

Tabela 5.2: Kriteriji evalvacij na šolah

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 5.1a (str. 175).

<i>države</i>	Šolski proračun		Povratna informacija o uspešnosti te šole		Ocena uspešnosti upravljanja šole		Ocena uspešnosti posameznih učiteljev		Pomoč učiteljem, da bi izboljšali njihovo didaktično usposobljenost		Neposredno plačilo in dodatke, ki jih prejmejo učitelji	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
Avstralija	76,4	(3,85)	96,2	(1,72)	88,5	(3,01)	64,9	(4,39)	86,8	(2,97)	5,1	(2,18)
Avstrija	12,0	(2,81)	76,2	(3,66)	62,0	(3,95)	63,1	(3,92)	64,1	(3,89)	4,5	(2,13)
Belgija	37,7	(4,43)	94,3	(1,97)	79,1	(3,45)	73,8	(3,74)	78,0	(3,79)	2,6	(1,39)
Brazilijska	55,4	(3,66)	86,0	(2,80)	89,1	(2,33)	92,2	(1,55)	87,0	(2,18)	41,2	(3,51)
Bolgarija	23,3	(7,20)	72,5	(5,23)	73,7	(5,47)	77,5	(4,96)	58,0	(4,95)	28,5	(7,20)
Danska	22,3	(4,54)	52,9	(5,94)	58,5	(5,42)	32,5	(5,60)	44,3	(4,64)	9,0	(3,43)
Estonija	23,1	(3,67)	80,3	(3,44)	73,1	(4,06)	63,9	(3,79)	54,9	(4,63)	28,0	(3,59)
Madžarska	28,1	(5,16)	75,4	(3,61)	78,5	(3,14)	76,1	(3,46)	68,7	(4,02)	48,9	(3,78)
Islandija	18,4	(0,17)	61,1	(0,18)	52,8	(0,16)	44,9	(0,18)	43,2	(0,20)	13,1	(0,11)
Irska	36,7	(6,99)	87,0	(4,18)	86,1	(4,16)	66,7	(6,07)	74,0	(5,16)	1,2	(0,89)
Italija	67,4	(3,54)	90,1	(2,38)	83,1	(2,79)	78,5	(3,28)	78,3	(2,95)	40,5	(3,75)
Koreja	73,6	(4,09)	91,5	(2,39)	93,7	(2,10)	73,8	(3,23)	80,2	(3,12)	27,5	(3,60)
Litva	24,1	(3,25)	84,4	(2,99)	87,8	(2,53)	83,6	(3,11)	77,8	(3,68)	16,3	(3,13)
Malezija	88,2	(2,49)	97,4	(1,13)	97,5	(1,25)	96,7	(1,44)	91,1	(2,01)	68,9	(3,41)
Malta	53,8	(0,24)	92,4	(0,11)	88,1	(0,10)	87,6	(0,12)	82,4	(0,14)	16,7	(0,18)
Mehika	45,1	(5,02)	81,1	(3,40)	89,3	(2,43)	91,1	(2,15)	85,2	(3,04)	50,0	(4,66)
Norveška	26,8	(4,25)	78,3	(4,25)	60,8	(4,64)	43,1	(4,52)	61,2	(4,40)	7,5	(1,24)
Poljska	18,7	(3,47)	75,5	(3,71)	87,9	(3,04)	88,5	(3,11)	57,9	(4,63)	40,7	(4,65)
Portugalska	35,8	(5,36)	91,6	(2,92)	91,1	(3,06)	57,3	(5,28)	55,1	(5,40)	2,6	(1,54)
Slovaška	19,6	(3,79)	78,6	(2,99)	57,2	(3,86)	81,9	(3,38)	80,6	(3,78)	79,8	(3,33)
Slovenija	24,5	(3,71)	85,1	(3,17)	85,5	(2,92)	69,4	(3,94)	80,9	(3,45)	36,3	(4,31)
Španija	22,2	(3,51)	60,4	(4,21)	61,3	(4,61)	43,6	(4,57)	53,0	(4,04)	9,1	(2,34)
Turčija	39,8	(6,21)	81,9	(4,68)	86,0	(4,11)	85,0	(4,29)	73,5	(4,67)	22,9	(4,23)
TALIS povprečje	38,0	(0,90)	81,3	(0,71)	78,7	(0,72)	71,1	(0,79)	70,3	(0,79)	26,1	(0,71)

Tabela 5.3: Vpliv šolskih evalvacij na šole (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 5.2 (str. 176).

	ocena in/ali povratna informacija glede učiteljevega dela v šoli s strani ravnatelja													
	nikoli		manj kot enkrat na dve leti		enkrat vsake dve leti		enkrat na leto		dvakrat na leto		trikrat na leto ali pogostejše		vsak mesec	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>države</i>														
Avstralija	30,1	(1,49)	14,6	(0,90)	5,4	(0,57)	19,1	(1,21)	9,0	(0,70)	13,3	(0,89)	3,8	(0,53)
Avstrija	18,0	(0,85)	19,4	(0,75)	9,6	(0,55)	19,6	(0,91)	11,2	(0,60)	15,2	(0,64)	4,0	(0,36)
Belgija	19,1	(1,05)	24,0	(0,97)	10,0	(0,67)	25,2	(1,16)	9,9	(0,68)	8,4	(0,87)	1,9	(0,27)
Brazilijska	28,4	(1,30)	5,0	(0,49)	2,0	(0,21)	18,3	(1,05)	8,5	(0,67)	17,6	(1,14)	11,5	(0,77)
Bolgarija	4,1	(0,38)	5,9	(0,53)	3,3	(0,57)	26,5	(2,51)	22,4	(2,50)	22,7	(1,71)	8,4	(1,87)
Danska	14,2	(1,16)	9,2	(0,96)	8,9	(0,91)	37,5	(1,59)	8,5	(0,87)	16,0	(1,31)	2,7	(0,46)
Estonija	13,9	(0,94)	10,1	(0,79)	6,9	(0,50)	29,4	(0,91)	14,1	(0,65)	17,1	(0,76)	4,8	(0,48)
Madžarska	9,3	(1,08)	6,5	(0,61)	3,8	(0,77)	23,9	(2,54)	20,3	(1,61)	23,3	(1,41)	6,6	(0,73)
Islandija	23,3	(1,30)	6,2	(0,69)	4,1	(0,57)	22,0	(1,08)	14,6	(1,16)	16,0	(0,97)	6,6	(0,61)
Irska	43,3	(1,37)	11,8	(0,90)	2,6	(0,37)	15,4	(0,91)	7,8	(0,63)	12,6	(0,84)	3,5	(0,42)
Italija	59,7	(1,36)	4,1	(0,37)	1,4	(0,21)	10,9	(0,79)	6,9	(0,60)	9,9	(0,75)	4,4	(0,56)
Koreja	15,0	(0,82)	7,0	(0,57)	2,6	(0,29)	36,2	(0,93)	12,2	(0,68)	13,0	(0,70)	8,3	(0,57)
Litva	11,5	(0,86)	7,3	(0,57)	4,2	(0,44)	22,5	(0,97)	14,0	(0,81)	23,7	(0,98)	10,0	(0,65)
Malezija	10,9	(0,91)	4,7	(0,51)	2,3	(0,27)	21,7	(1,14)	13,3	(0,98)	25,4	(1,21)	8,0	(0,76)
Malta	17,1	(1,38)	8,3	(1,03)	4,6	(0,72)	26,7	(1,59)	13,0	(1,05)	19,6	(1,36)	4,5	(0,66)
Mehika	16,9	(1,05)	2,7	(0,33)	1,4	(0,24)	15,8	(1,06)	11,4	(0,65)	21,8	(1,18)	19,1	(1,15)
Norveška	26,2	(1,34)	12,8	(0,80)	5,4	(0,61)	28,2	(1,30)	9,4	(0,89)	11,1	(0,74)	3,8	(0,43)
Poljska	9,6	(0,73)	22,5	(1,11)	9,0	(0,82)	23,9	(1,03)	15,6	(0,87)	14,0	(1,05)	2,9	(0,35)
Portugalska	38,8	(1,44)	8,4	(0,58)	2,5	(0,38)	16,8	(0,89)	6,7	(0,53)	16,8	(0,77)	4,5	(0,45)
Slovaška	7,8	(0,89)	4,0	(0,48)	2,1	(0,27)	15,3	(1,07)	17,7	(0,91)	27,5	(1,08)	16,0	(1,23)
Slovenija	9,0	(0,89)	7,2	(0,63)	6,7	(0,53)	30,7	(1,17)	15,3	(0,70)	22,5	(0,93)	6,5	(0,62)
Španija	59,8	(1,43)	5,0	(0,56)	0,8	(0,17)	11,6	(0,79)	3,4	(0,39)	13,2	(0,86)	2,8	(0,37)
Turčija	20,6	(1,26)	4,9	(0,71)	4,4	(0,72)	27,7	(1,16)	18,0	(1,79)	12,0	(1,65)	8,0	(1,33)
TALIS povprečje	22,0	(0,24)	9,2	(0,15)	4,5	(0,11)	22,8	(0,27)	12,3	(0,21)	17,1	(0,22)	6,6	(0,16)

Tabela 5.4: Frekvenca in izvor ocen in ali povratne informacije učiteljem (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 5.31/2 (str. 177).

	ocena in/ali povratna informacija glede učiteljevega dela v šoli s strani ostalih učiteljev ali drugega vodstvenega osebja													
	nikoli		manj kot enkrat na dve leti		enkrat vsake dve leti		enkrat na leto		dvakrat na leto		trikrat na leto ali pogosteje		vsak mesec	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>države</i>														
Avstralija	14,8	(0,86)	11,5	(0,76)	3,9	(0,45)	16,9	(1,05)	10,7	(0,75)	20,4	(1,18)	10,8	(0,71)
Avstrija	34,8	(0,89)	10,3	(0,48)	4,1	(0,34)	7,9	(0,45)	7,8	(0,49)	19,0	(0,69)	9,1	(0,43)
Belgija	41,9	(1,58)	10,4	(0,61)	3,1	(0,35)	11,0	(0,73)	6,7	(0,53)	14,5	(1,05)	7,0	(0,49)
Brazilijska	29,5	(1,23)	4,0	(0,45)	1,6	(0,24)	13,5	(0,89)	8,5	(0,83)	17,3	(0,86)	14,4	(0,94)
Bolgarija	21,5	(1,97)	9,5	(1,24)	3,5	(0,48)	21,5	(2,39)	11,3	(1,25)	15,4	(2,51)	8,5	(1,19)
Danska	21,3	(1,32)	6,9	(0,63)	1,7	(0,33)	9,7	(0,85)	8,7	(0,82)	27,4	(1,25)	12,5	(0,85)
Estonija	9,5	(0,76)	6,6	(0,56)	3,8	(0,37)	21,6	(0,86)	12,2	(0,65)	27,1	(0,81)	10,7	(0,69)
Madžarska	13,3	(1,21)	8,5	(0,67)	2,3	(0,35)	19,5	(2,07)	17,2	(1,03)	22,6	(1,00)	8,2	(0,67)
Islandija	29,2	(1,40)	7,4	(0,70)	2,6	(0,39)	6,7	(0,73)	7,2	(0,74)	18,0	(1,10)	12,6	(1,00)
Irsko	52,3	(1,16)	7,5	(0,67)	2,0	(0,30)	7,4	(0,63)	5,8	(0,64)	16,1	(0,80)	5,3	(0,53)
Italija	68,2	(1,08)	2,9	(0,32)	0,9	(0,14)	5,4	(0,36)	4,5	(0,41)	8,5	(0,55)	4,4	(0,43)
Koreja	17,2	(0,83)	7,5	(0,53)	3,3	(0,39)	24,8	(0,96)	10,4	(0,58)	12,9	(0,68)	13,0	(0,55)
Litva	5,9	(0,54)	4,4	(0,42)	2,4	(0,33)	15,1	(0,73)	13,3	(0,70)	30,9	(0,99)	17,9	(0,84)
Malezija	7,2	(0,51)	4,2	(0,39)	2,0	(0,23)	16,0	(0,93)	21,9	(1,35)	25,8	(1,08)	9,2	(0,89)
Malta	24,9	(1,53)	5,8	(0,78)	2,5	(0,61)	19,2	(1,45)	10,7	(1,04)	19,4	(1,34)	9,6	(0,97)
Mehika	34,1	(1,18)	2,5	(0,30)	1,8	(0,28)	10,4	(0,69)	10,2	(0,87)	16,4	(0,97)	15,5	(0,99)
Norveška	28,1	(0,94)	11,1	(0,76)	2,0	(0,31)	10,2	(0,74)	6,4	(0,56)	17,3	(0,96)	12,6	(0,76)
Poljska	30,0	(1,19)	11,7	(0,76)	5,3	(0,48)	15,4	(0,79)	9,0	(0,61)	15,8	(0,88)	7,4	(0,72)
Portugalska	31,4	(1,31)	5,1	(0,48)	1,6	(0,23)	9,5	(0,63)	6,3	(0,45)	23,5	(1,05)	11,0	(0,76)
Slovaška	9,8	(0,77)	3,5	(0,40)	2,1	(0,34)	11,7	(0,93)	12,7	(1,01)	27,6	(1,22)	16,2	(1,03)
Slovenija	26,5	(1,01)	8,4	(0,55)	4,4	(0,41)	13,6	(0,71)	9,4	(0,51)	22,8	(0,93)	9,4	(0,62)
Španija	58,5	(1,22)	4,1	(0,41)	0,9	(0,17)	7,3	(0,66)	3,1	(0,37)	15,1	(0,83)	5,0	(0,39)
Turčija	47,5	(1,55)	4,5	(0,82)	2,1	(0,64)	12,2	(1,31)	10,2	(1,44)	9,9	(1,04)	7,8	(1,46)
TALIS povprečje	28,6	(0,25)	6,9	(0,13)	2,6	(0,08)	13,3	(0,22)	9,7	(0,17)	19,3	(0,23)	10,4	(0,17)

Tabela 5.4(a): Frekvenca in izvor ocen in /ali povratne informacije učiteljem (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 5.3²/₂ (str. 178).

	Rezultati preverjanj znanja učencev		Delež učencev, ki so napredovali v naslednji razred in tistih, ki niso napredovali		Drugi učni rezultati učencev		Povratna informacija o mojem poučevanju		Povratna informacija s strani staršev		Kako dobro sodelujem z ravnateljem in s svojimi sodelavci		Neposredna ocena mojega poučevanja pri pouku		Inovativne metode poučevanja		Odnosi z učenci	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
Država																		
Avstralija	51,4	(1,58)	51,8	(1,61)	62,1	(1,42)	58,4	(1,87)	54,7	(1,59)	69,7	(1,27)	59,9	(1,43)	66,5	(1,53)	80,1	(1,23)
Avstrija	45,2	(1,26)	19,7	(0,95)	51,5	(1,02)	70,9	(1,03)	73,4	(0,93)	73,7	(0,91)	77,6	(0,84)	69,8	(0,94)	85,7	(0,65)
Belgija	53,2	(1,76)	52,0	(1,64)	47,9	(1,49)	59,1	(1,43)	51,4	(1,65)	78,3	(1,17)	77,5	(1,03)	67,2	(1,34)	82,5	(0,95)
Brazilijska	78,0	(1,25)	78,4	(1,17)	84,1	(0,97)	88,4	(0,87)	76,7	(1,22)	87,9	(0,83)	90,1	(0,60)	87,7	(0,81)	93,7	(0,55)
Bolgarija	88,4	(2,26)	72,6	(2,87)	78,5	(2,36)	81,0	(2,19)	64,2	(1,75)	85,5	(1,76)	88,9	(0,96)	80,4	(1,64)	90,1	(1,12)
Danska	28,6	(1,74)	25,3	(1,43)	44,5	(1,73)	60,7	(1,49)	56,4	(1,75)	70,0	(1,64)	40,7	(1,75)	35,7	(2,07)	75,7	(1,24)
Estonija	72,1	(1,42)	65,8	(1,35)	77,4	(1,00)	79,2	(1,24)	71,7	(1,28)	75,0	(1,00)	78,2	(1,16)	77,0	(1,01)	90,4	(0,60)
Madžarska	55,2	(1,61)	56,8	(1,66)	71,3	(1,28)	67,2	(1,95)	72,6	(1,33)	76,4	(1,67)	80,2	(1,25)	69,6	(1,35)	80,2	(1,78)
Islandija	44,9	(2,02)	40,3	(1,77)	52,8	(1,99)	78,6	(1,50)	76,3	(1,65)	77,8	(1,54)	44,1	(1,92)	57,0	(1,86)	84,0	(1,42)
Irska	72,0	(1,51)	70,9	(1,70)	67,7	(1,70)	59,4	(1,51)	66,8	(1,41)	74,0	(1,23)	69,5	(1,45)	68,6	(1,40)	86,1	(1,15)
Italija	62,5	(1,77)	59,8	(1,61)	82,5	(1,19)	85,9	(1,21)	89,2	(0,96)	89,6	(0,89)	79,9	(1,15)	79,9	(1,30)	94,7	(0,67)
Koreja	66,3	(1,15)	32,4	(1,04)	59,2	(1,05)	62,2	(1,16)	56,1	(1,08)	64,4	(1,08)	67,8	(0,95)	62,6	(1,06)	69,8	(0,99)
Litva	62,8	(1,19)	50,9	(1,40)	74,0	(1,12)	82,3	(0,89)	80,1	(0,89)	78,8	(0,83)	80,1	(0,90)	80,0	(0,98)	89,8	(0,70)
Malezija	95,7	(0,39)	57,0	(2,32)	91,0	(0,51)	94,1	(0,43)	83,9	(0,85)	94,3	(0,47)	96,3	(0,36)	96,2	(0,34)	96,6	(0,35)
Malta	56,2	(2,01)	55,4	(2,01)	64,3	(1,63)	71,3	(1,81)	70,2	(1,87)	77,6	(1,81)	77,1	(1,68)	68,2	(1,92)	84,2	(1,34)
Mehika	84,5	(0,93)	86,6	(0,88)	77,9	(1,18)	82,9	(1,08)	66,7	(1,36)	75,3	(1,15)	86,6	(0,84)	80,9	(1,10)	84,9	(0,86)
Norveška	47,3	(1,63)	41,6	(1,50)	55,8	(1,47)	59,9	(1,56)	68,2	(1,24)	79,3	(1,18)	48,4	(1,45)	40,4	(1,65)	86,2	(0,98)
Poljska	87,2	(0,99)	66,2	(1,15)	84,6	(1,05)	82,8	(1,20)	86,6	(0,99)	89,3	(0,85)	94,3	(0,66)	87,1	(0,86)	94,8	(0,52)
Portugalska	64,4	(1,51)	75,2	(1,10)	71,0	(1,44)	82,7	(1,02)	73,3	(1,49)	80,5	(1,01)	55,3	(1,65)	69,4	(1,46)	90,9	(0,68)
Slovaška	76,0	(1,19)	48,8	(1,73)	68,0	(1,16)	81,7	(0,96)	70,4	(1,34)	74,2	(1,57)	83,3	(0,98)	79,0	(1,11)	83,3	(1,18)
Slovenija	61,4	(1,33)	45,6	(1,29)	61,6	(1,27)	60,3	(1,31)	59,8	(1,21)	73,1	(1,12)	76,1	(1,11)	68,7	(1,23)	80,7	(0,91)
Španija	69,5	(1,43)	73,9	(1,35)	66,5	(1,59)	54,9	(1,74)	59,7	(1,34)	60,8	(1,65)	62,0	(1,51)	59,5	(1,82)	75,8	(1,57)
Turčija	72,6	(1,72)	65,9	(2,37)	79,2	(2,18)	71,7	(1,72)	61,5	(2,13)	75,7	(1,98)	75,3	(1,70)	75,3	(1,69)	79,1	(1,65)
TALIS povp.	65,0	(0,32)	56,2	(0,34)	68,4	(0,30)	72,8	(0,29)	69,1	(0,29)	77,5	(0,27)	73,5	(0,26)	70,7	(0,29)	85,2	(0,22)

	Strokovno spopolnjevanje, ki sem se ga udeležil/-a		Vodenje razreda		Znanje in razumevanje mojega glavnega predmetnega področja		Znanje in razumevanje učnih pristopov na mojem glavnem predmetnem področju		Poučevanje učencev s posebnimi potrebami		Disciplina in vedenjske značilnosti učencev		Poučevanje v večkulturnih okoljih		Obsolke dejavnosti z učenci (npr. šolske igre in prireditve, športne aktivnosti)	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Država</i>																
Avstralija	48,8	(1,58)	69,8	(1,21)	72,4	(1,25)	66,7	(1,40)	41,2	(1,87)	63,1	(1,46)	29,1	(1,62)	51,7	(1,61)
Avstrija	44,5	(0,89)	77,7	(0,62)	76,4	(0,90)	71,8	(1,00)	53,5	(0,97)	77,3	(0,71)	33,7	(1,31)	65,0	(1,01)
Belgija	63,9	(1,59)	74,4	(1,09)	73,3	(1,35)	72,5	(1,22)	54,3	(1,58)	64,9	(1,24)	31,6	(1,92)	52,0	(1,34)
Brazilijska	83,1	(1,02)	89,6	(0,75)	92,5	(0,52)	91,1	(0,65)	68,0	(1,40)	88,0	(0,89)	76,5	(1,27)	81,2	(1,09)
Bolgarija	85,5	(1,45)	92,1	(0,93)	91,4	(1,05)	90,5	(1,54)	61,7	(1,94)	85,8	(2,36)	68,9	(2,27)	83,0	(2,00)
Danska	46,4	(1,81)	61,6	(1,47)	47,1	(1,88)	41,1	(2,08)	39,5	(1,79)	56,3	(1,58)	22,9	(1,70)	42,5	(1,77)
Estonija	79,4	(0,91)	86,1	(0,85)	86,0	(0,85)	87,0	(0,93)	60,2	(1,39)	84,5	(0,75)	33,9	(1,88)	69,8	(0,94)
Madžarska	55,5	(1,48)	82,1	(0,93)	89,7	(0,87)	89,0	(1,20)	65,5	(2,31)	81,7	(1,15)	52,0	(2,16)	73,4	(1,30)
Islandija	50,0	(1,88)	66,6	(1,78)	66,4	(1,82)	62,4	(1,98)	48,8	(1,86)	68,2	(1,57)	22,9	(1,87)	25,9	(1,89)
Irska	58,0	(1,63)	84,7	(1,34)	82,4	(1,16)	80,1	(1,28)	56,4	(1,91)	79,9	(1,42)	40,1	(2,19)	63,5	(1,48)
Italija	75,5	(1,33)	94,6	(0,63)	92,2	(0,74)	90,3	(0,97)	81,5	(1,21)	92,5	(0,75)	70,6	(1,65)	77,9	(1,34)
Koreja	63,5	(1,07)	74,3	(0,93)	64,8	(1,05)	68,1	(0,96)	45,8	(1,18)	68,7	(1,13)	31,8	(1,10)	37,1	(0,98)
Litva	67,7	(1,10)	81,3	(0,89)	89,8	(0,72)	88,0	(0,71)	61,4	(1,36)	80,5	(1,00)	48,9	(1,76)	73,5	(1,03)
Malezija	91,0	(0,61)	96,6	(0,33)	97,8	(0,25)	97,5	(0,28)	49,2	(2,29)	94,8	(0,46)	81,9	(1,50)	81,4	(0,92)
Malta	47,1	(1,86)	83,1	(1,33)	78,4	(1,61)	73,4	(1,79)	44,9	(1,96)	79,5	(1,71)	32,6	(2,01)	61,3	(1,88)
Mehika	76,4	(1,11)	79,2	(1,20)	88,1	(0,78)	87,7	(0,92)	64,2	(1,56)	85,5	(0,84)	67,8	(1,37)	66,2	(1,48)
Norveška	50,8	(1,56)	73,5	(1,12)	72,1	(1,14)	63,1	(1,27)	55,2	(1,15)	72,6	(1,02)	21,0	(1,53)	22,3	(1,28)
Poljska	87,0	(0,92)	91,3	(0,67)	94,6	(0,66)	94,7	(0,57)	71,5	(1,77)	95,1	(0,58)	40,0	(1,71)	80,3	(0,95)
Portugalska	66,4	(1,36)	76,4	(1,24)	78,6	(1,14)	78,9	(1,19)	58,2	(1,63)	80,2	(1,29)	47,9	(1,51)	72,9	(1,23)
Slovaška	62,1	(1,48)	72,6	(1,25)	82,7	(1,01)	83,9	(0,97)	62,2	(1,56)	80,6	(0,98)	44,0	(1,68)	65,6	(1,36)
Slovenija	53,2	(1,41)	68,7	(1,29)	78,0	(1,03)	79,3	(0,98)	52,1	(1,45)	65,2	(1,12)	27,1	(1,51)	58,6	(1,34)
Španija	55,3	(1,73)	75,7	(1,35)	65,6	(1,68)	63,4	(1,58)	66,2	(1,67)	79,1	(1,26)	56,0	(1,76)	59,8	(1,58)
Turčija	71,1	(2,20)	82,0	(1,40)	79,0	(1,90)	77,6	(2,00)	54,0	(2,32)	74,5	(1,99)	53,6	(1,68)	67,6	(2,05)
TALIS pov.p.	64,5	(0,30)	79,7	(0,23)	80,0	(0,25)	78,2	(0,27)	57,2	(0,35)	78,2	(0,26)	45,0	(0,36)	62,3	(0,30)

Tabela 5.5: Kriteriji za ocenjevanje oz. povratno informacijo učiteljev

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 5.41/2 (str. 179).

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 5.42/2 (str. 180).

	Sprememba plače		Denarni dodatek ali druga vrsta materialne nagrade		Večja verjetnost napredovanja		Javno priznanje od ravnatelja in/ali vaših sodelavcev		Možnosti za strokovno spopolnjevanje		Sprememba vaših delovnih zadolžitvev, zaradi katerih je služba privlačnejša		Vloga pri pobudah za razvoj šole (npr. skupina za razvoj šolskega kurikula, razvoj ciljev šole)	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Država</i>														
Avstralija	5,6	(0,53)	1,6	(0,26)	16,9	(0,80)	24,1	(0,99)	16,7	(1,03)	17,4	(0,96)	24,1	(1,03)
Avstrija	1,1	(0,18)	1,7	(0,20)	4,7	(0,39)	27,1	(0,88)	8,0	(0,51)	14,7	(0,63)	17,2	(0,70)
Belgija	0,4	(0,11)	0,1	(0,06)	3,7	(0,37)	20,7	(0,92)	7,1	(0,57)	11,9	(0,74)	10,1	(0,86)
Brazilijska	8,2	(0,77)	5,5	(0,55)	25,6	(1,16)	47,8	(1,22)	27,8	(1,18)	47,7	(1,42)	41,6	(1,43)
Bolgarija	26,2	(1,70)	24,2	(2,12)	11,6	(0,93)	64,9	(1,56)	42,4	(2,85)	28,2	(1,58)	49,5	(1,86)
Danska	2,2	(0,50)	2,7	(0,53)	4,7	(1,13)	25,3	(1,49)	25,6	(1,43)	19,0	(1,61)	16,3	(1,23)
Estonija	14,3	(0,72)	19,8	(1,13)	10,5	(0,63)	39,6	(1,23)	35,6	(1,30)	21,7	(0,82)	31,3	(0,94)
Madžarska	9,4	(0,92)	25,1	(1,62)	10,7	(0,76)	40,2	(1,42)	22,8	(1,05)	12,3	(0,81)	28,7	(1,42)
Islandija	7,5	(0,76)	9,3	(0,98)	8,6	(0,93)	18,3	(1,44)	20,5	(1,28)	18,1	(1,37)	19,2	(1,29)
Irska	3,5	(0,44)	1,4	(0,40)	13,3	(1,09)	24,8	(1,10)	13,4	(1,00)	16,0	(1,11)	23,2	(1,29)
Italija	2,0	(0,35)	4,0	(0,47)	4,9	(0,53)	46,4	(1,40)	19,2	(1,30)	27,1	(1,34)	38,3	(1,51)
Koreja	5,2	(0,49)	8,3	(0,56)	12,7	(0,78)	31,0	(1,19)	17,1	(0,91)	24,1	(0,91)	24,9	(1,02)
Litva	17,3	(0,94)	22,0	(1,31)	14,3	(0,89)	55,4	(1,11)	42,4	(1,13)	39,9	(1,06)	42,8	(1,20)
Malezija	33,0	(1,36)	29,0	(1,30)	58,2	(1,39)	58,6	(1,33)	50,8	(1,39)	76,4	(0,92)	64,1	(1,22)
Malta	1,7	(0,46)	1,2	(0,36)	8,2	(0,89)	19,3	(1,47)	7,8	(1,07)	15,1	(1,40)	16,7	(1,29)
Mehika	10,6	(0,72)	7,3	(0,60)	28,6	(1,25)	33,4	(1,30)	27,2	(1,07)	55,9	(1,35)	34,4	(1,42)
Norveška	7,0	(0,78)	3,0	(0,41)	6,9	(0,61)	25,6	(1,09)	21,3	(1,00)	14,5	(0,79)	22,4	(0,98)
Poljska	14,5	(0,88)	26,5	(1,19)	39,2	(1,17)	55,7	(1,22)	38,2	(1,19)	24,6	(1,13)	42,1	(1,21)
Portugalska	1,7	(0,29)	0,6	(0,14)	6,2	(0,66)	26,3	(1,11)	11,3	(0,82)	25,3	(1,26)	25,3	(1,10)
Slovaška	19,7	(1,17)	37,3	(1,50)	20,8	(1,05)	40,7	(1,47)	28,7	(1,20)	30,0	(1,00)	35,9	(1,20)
Slovenija	14,2	(0,78)	19,4	(1,12)	39,4	(1,16)	43,3	(1,29)	36,2	(1,26)	24,5	(1,04)	28,7	(1,01)
Španija	1,8	(0,34)	1,6	(0,36)	8,6	(0,76)	25,1	(1,27)	13,2	(0,94)	16,9	(1,01)	20,7	(1,38)
Turčija	2,2	(0,49)	3,6	(0,85)	13,5	(1,15)	42,6	(2,13)	12,1	(1,35)	33,7	(1,69)	24,4	(1,87)
TALIS povp.	9,1	(0,16)	11,1	(0,20)	16,2	(0,19)	36,4	(0,27)	23,7	(0,26)	26,7	(0,24)	29,6	(0,26)

Tabela 5.6: Direkten vpliv ocene oz. povratne informacije na ...

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 5.5 (str. 181).

	pristop k vodenju razreda		znanje in razumevanje vašega glavnega predmetnega področja		znanje in razumevanje učnih pristopov na vašem glavnem predmetnem področju		razvojni načrti za izboljšanje vašega poučevanja		vaše poučevanje otrok s posebnimi potrebami		vaše reševanje vedenjskih težav in discipline učencev		vaše poučevanje učencev v večkulturnih oddelkih		poudarek, ki ga pri vašem poučevanju namenjate izboljševanju rezultatov učencev pri preverjanju znanja	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>države</i>																
Avstralija	24,1	(1,09)	19,4	(0,95)	22,1	(1,21)	18,4	(1,13)	14,2	(1,07)	21,0	(1,12)	8,1	(0,90)	24,7	(1,25)
Avstrija	21,9	(0,79)	16,4	(0,73)	24,9	(0,96)	16,7	(0,73)	18,6	(0,73)	20,4	(0,72)	8,3	(0,63)	19,5	(0,70)
Belgija	20,5	(0,69)	16,7	(0,87)	20,1	(0,84)	16,4	(0,76)	19,1	(0,87)	20,1	(0,76)	8,2	(0,64)	19,6	(0,89)
Brazilijska	60,1	(1,26)	59,9	(1,46)	59,2	(1,39)	52,9	(1,52)	26,8	(1,17)	53,7	(1,20)	44,0	(1,34)	65,6	(1,25)
Bolgarija	68,4	(2,47)	58,8	(2,35)	62,2	(2,75)	56,5	(1,85)	41,5	(2,48)	63,3	(1,48)	44,1	(1,95)	74,5	(2,27)
Danska	18,2	(1,13)	10,9	(1,26)	11,1	(1,27)	12,4	(1,31)	13,9	(1,09)	19,5	(1,45)	6,3	(0,79)	19,3	(1,24)
Estonija	30,3	(0,81)	32,7	(1,02)	35,7	(0,96)	28,9	(0,99)	19,4	(0,83)	26,9	(0,89)	10,8	(0,81)	30,4	(1,09)
Madžarska	36,2	(1,09)	24,3	(1,32)	32,2	(1,53)	44,7	(1,58)	32,2	(2,01)	32,4	(1,19)	19,8	(0,95)	35,4	(1,18)
Islandija	24,0	(1,34)	20,3	(1,42)	23,0	(1,32)	36,9	(1,52)	22,8	(1,33)	30,0	(1,28)	12,6	(1,02)	26,6	(1,40)
Irski	25,2	(1,28)	18,7	(0,91)	24,5	(1,30)	21,3	(1,33)	19,3	(1,20)	23,4	(1,34)	12,0	(1,09)	26,7	(1,04)
Italija	33,4	(1,38)	32,2	(1,58)	38,8	(1,43)	38,7	(1,47)	37,2	(1,57)	36,9	(1,43)	29,5	(1,40)	44,0	(1,78)
Koreja	36,0	(1,03)	45,1	(1,01)	48,1	(1,03)	48,6	(1,02)	33,5	(1,00)	47,0	(1,01)	21,4	(0,84)	39,7	(1,09)
Litva	39,4	(1,13)	50,1	(1,21)	54,2	(1,23)	46,1	(1,16)	32,2	(1,23)	43,7	(1,30)	23,0	(1,22)	46,7	(1,22)
Malezija	86,7	(0,68)	88,5	(0,62)	89,2	(0,68)	81,6	(0,91)	45,7	(1,96)	83,9	(0,77)	73,9	(1,39)	91,5	(0,61)
Malta	24,6	(1,50)	20,0	(1,34)	21,5	(1,44)	25,3	(1,92)	17,7	(1,50)	25,7	(1,67)	9,6	(1,04)	31,3	(1,78)
Mehika	74,8	(1,09)	69,1	(1,38)	71,3	(1,26)	74,1	(1,11)	42,0	(1,32)	67,1	(1,33)	53,1	(1,38)	76,7	(1,14)
Norveška	28,5	(1,23)	23,0	(1,19)	21,1	(1,11)	24,0	(1,18)	24,2	(1,03)	28,6	(1,30)	7,0	(0,63)	25,7	(1,15)
Poljska	45,5	(1,14)	31,3	(1,16)	38,2	(1,39)	47,6	(1,26)	26,4	(1,82)	31,9	(1,04)	10,8	(0,92)	53,9	(1,15)
Portugalska	22,4	(1,29)	18,8	(1,22)	23,0	(1,17)	26,8	(1,20)	21,4	(1,12)	26,9	(1,26)	14,7	(0,98)	35,5	(1,26)
Slovaška	36,4	(1,15)	42,8	(1,21)	44,8	(1,15)	35,7	(1,22)	31,3	(1,39)	40,9	(1,11)	18,9	(1,00)	41,1	(1,50)
Slovenija	47,6	(1,08)	34,8	(1,09)	44,0	(1,10)	46,1	(1,12)	38,3	(1,08)	45,8	(1,15)	15,2	(1,00)	52,1	(1,13)
Španija	25,2	(1,48)	12,5	(0,94)	16,6	(1,11)	20,5	(1,34)	22,9	(1,36)	27,2	(1,15)	17,0	(1,19)	24,6	(1,29)
Turčija	35,2	(1,22)	33,3	(1,30)	36,3	(1,88)	39,4	(2,09)	25,9	(1,60)	40,0	(1,71)	26,7	(1,28)	43,0	(1,62)
TALIS povprečje	37,6	(0,26)	33,9	(0,26)	37,5	(0,28)	37,4	(0,28)	27,2	(0,29)	37,2	(0,26)	21,5	(0,23)	41,2	(0,27)

Tabela 5.7: Vpliv ocen in/ali povratnih informacij na učni proces (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 5.8 (str. 187).

	Ocena in/ali povratna informacija je vsebovala vrednostno sodbo o kakovosti mojega dela		Ocena in/ali povratna informacija je vsebovala predloge za izboljšanje določenih vidikov mojega dela		Menim, da je bila ocena in/ali povratna informacija pravično vrednotenje mojega učiteljskega dela na tej šoli							
	%	(SE)	%	(SE)	sploh se ne strinjam		ne strinjam se		se strinjam		zelo se strinjam	
					%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Države</i>												
Avstralija	68,1	(1,36)	55,4	(1,28)	4,4	(0,51)	10,1	(0,73)	66,7	(1,05)	18,8	(0,94)
Avstrija	79,4	(0,67)	41,4	(1,09)	3,8	(0,30)	9,3	(0,57)	47,9	(0,83)	39,0	(0,84)
Belgija	77,3	(0,90)	64,9	(1,19)	3,0	(0,38)	9,0	(0,61)	57,2	(1,22)	30,8	(1,30)
Brazilijska	75,0	(1,23)	66,1	(1,65)	5,2	(0,72)	14,8	(0,96)	63,3	(1,20)	16,7	(0,91)
Bolgarija	92,5	(0,85)	70,2	(2,21)	2,1	(0,39)	6,9	(0,64)	64,8	(1,24)	26,2	(1,58)
Danska	69,6	(1,70)	36,0	(1,67)	4,3	(0,65)	10,0	(0,97)	65,3	(1,55)	20,5	(1,25)
Estonija	83,4	(0,90)	58,2	(1,17)	2,5	(0,31)	10,9	(0,70)	68,9	(1,02)	17,7	(0,91)
Madžarska	79,1	(1,33)	59,0	(2,01)	2,6	(0,43)	10,7	(0,72)	65,0	(1,15)	21,7	(1,14)
Islandija	63,7	(1,73)	29,9	(1,39)	6,8	(0,78)	12,6	(1,00)	58,9	(1,67)	21,7	(1,34)
Irska	69,7	(1,40)	40,3	(1,72)	3,5	(0,49)	8,6	(0,73)	67,6	(1,33)	20,3	(1,13)
Italija	68,5	(1,42)	55,9	(1,67)	2,8	(0,40)	10,8	(0,84)	77,1	(1,02)	9,3	(0,80)
Koreja	64,2	(1,12)	64,7	(0,99)	9,2	(0,61)	38,1	(1,03)	51,3	(1,10)	1,4	(0,29)
Litva	88,4	(0,82)	69,8	(1,19)	1,1	(0,27)	6,0	(0,48)	74,9	(0,81)	18,0	(0,91)
Malezija	94,8	(0,46)	93,1	(0,53)	1,2	(0,17)	9,4	(0,65)	76,9	(0,97)	12,5	(0,89)
Malta	85,4	(1,34)	62,0	(1,63)	3,3	(0,67)	11,0	(1,24)	66,8	(1,72)	18,9	(1,32)
Mehika	72,8	(1,01)	77,5	(1,05)	6,2	(0,62)	13,6	(0,86)	54,9	(1,24)	25,4	(1,12)
Norveška	61,8	(1,49)	28,2	(1,27)	6,0	(0,54)	10,0	(0,81)	46,7	(1,25)	37,4	(1,40)
Poljska	88,8	(0,77)	59,1	(1,64)	2,0	(0,30)	4,4	(0,51)	62,3	(1,32)	31,3	(1,28)
Portugalska	77,4	(1,03)	56,1	(1,45)	4,2	(0,54)	14,4	(0,92)	66,7	(1,15)	14,8	(0,85)
Slovaška	87,2	(1,01)	65,0	(1,34)	3,0	(0,40)	15,8	(0,85)	69,0	(1,28)	12,2	(0,97)
Slovenija	75,3	(0,96)	61,6	(1,30)	2,5	(0,36)	9,0	(0,59)	73,0	(1,03)	15,5	(0,91)
Španija	42,1	(1,46)	60,4	(1,40)	8,9	(0,92)	16,6	(1,07)	60,2	(1,35)	14,3	(0,96)
Turčija	53,8	(1,99)	58,7	(2,02)	12,3	(1,20)	23,2	(1,81)	50,9	(2,05)	13,6	(0,89)
TALIS povprečje	74,7	(0,26)	58,0	(0,31)	4,4	(0,12)	12,4	(0,18)	63,3	(0,27)	19,9	(0,22)

	Menim, da sta mi bili ocena in/ali povratna informacija v pomoč pri izboljšanju mojega učiteljskega dela na tej šoli							
	sploh se ne strinjam		ne strinjam se		se strinjam		sploh se ne strinjam	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Države</i>								
Avstralija	6,2	(0,60)	18,8	(1,15)	60,0	(1,17)	14,9	(0,87)
Avstrija	11,7	(0,64)	20,9	(0,81)	46,1	(1,00)	21,3	(0,80)
Belgija	4,2	(0,45)	13,4	(0,67)	60,4	(1,12)	22,0	(1,07)
Brazilijska	4,4	(0,64)	10,8	(0,76)	63,8	(1,44)	21,0	(1,18)
Bolgarija	2,4	(0,42)	6,8	(0,66)	67,4	(1,38)	23,4	(1,69)
Danska	6,0	(0,71)	17,7	(0,95)	61,6	(1,30)	14,7	(1,08)
Estonija	6,8	(0,59)	22,9	(1,02)	59,1	(1,12)	11,2	(0,70)
Madžarska	3,7	(0,48)	11,8	(0,95)	64,8	(1,06)	19,6	(1,47)
Islandija	9,3	(0,95)	19,2	(1,26)	59,3	(1,81)	12,2	(1,11)
Irska	4,8	(0,56)	16,4	(0,89)	62,7	(1,29)	16,1	(1,10)
Italija	3,3	(0,41)	13,5	(1,02)	71,6	(1,43)	11,6	(0,96)
Koreja	9,8	(0,64)	36,9	(1,00)	51,5	(1,15)	1,8	(0,27)
Litva	2,0	(0,31)	8,5	(0,52)	70,1	(0,95)	19,4	(0,93)
Malezija	0,8	(0,13)	6,1	(0,49)	70,3	(1,11)	22,8	(1,17)
Malta	3,4	(0,75)	17,2	(1,53)	63,5	(1,81)	15,9	(1,29)
Mehika	5,3	(0,49)	9,2	(0,84)	52,6	(1,19)	32,9	(1,28)
Norveška	9,9	(0,75)	15,1	(0,96)	54,3	(1,15)	20,7	(1,12)
Poljska	2,2	(0,30)	8,9	(0,72)	68,0	(1,20)	20,9	(1,07)
Portugalska	4,8	(0,58)	12,7	(0,77)	68,5	(1,22)	14,0	(1,01)
Slovaška	3,9	(0,48)	18,1	(1,17)	67,1	(1,26)	10,9	(0,86)
Slovenija	3,7	(0,45)	14,6	(0,79)	68,8	(1,09)	12,9	(0,92)
Španija	9,4	(0,84)	20,3	(1,24)	57,7	(1,46)	12,6	(0,96)
Turčija	10,1	(1,25)	25,4	(1,43)	51,7	(1,74)	12,8	(1,29)
TALIS povprečje	5,6	(0,13)	15,9	(0,20)	61,8	(0,27)	16,8	(0,23)

Table 5.8: Percepcija ocene in/ali povratne informacije, ki so jo prejeli učitelji (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 5.7 (str. 185).

	Sprememba zadovoljstva z vašim delom									
	zelo na slabše		nekoliko na slabše		ni spremembe		nekoliko na boljše		zelo na boljše	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Države</i>										
Avstralija	3,3	(0,43)	6,3	(0,58)	48,1	(1,31)	34,2	(1,11)	8,3	(0,67)
Avstrija	2,2	(0,26)	3,8	(0,35)	53,5	(0,90)	27,1	(0,84)	13,4	(0,65)
Belgija	2,5	(0,38)	4,7	(0,41)	51,4	(1,43)	29,9	(1,28)	11,5	(0,77)
Braziliija	2,7	(0,48)	5,3	(0,57)	33,5	(1,43)	36,4	(1,15)	22,1	(1,25)
Bolgarija	3,7	(0,64)	4,0	(0,51)	34,8	(2,53)	41,7	(2,84)	15,8	(1,29)
Danska	1,3	(0,31)	3,5	(0,47)	51,3	(1,52)	35,1	(1,38)	8,8	(0,93)
Estonija	3,1	(0,40)	6,3	(0,52)	37,8	(1,12)	45,0	(1,26)	7,9	(0,57)
Madžarska	0,9	(0,21)	4,4	(0,43)	42,0	(1,08)	44,3	(1,41)	8,4	(0,95)
Islandija	2,8	(0,53)	3,6	(0,59)	39,7	(1,47)	29,8	(1,31)	24,1	(1,34)
Irška	1,6	(0,35)	4,3	(0,56)	43,8	(1,64)	40,0	(1,64)	10,2	(0,81)
Italija	1,1	(0,23)	2,7	(0,62)	47,9	(1,38)	35,3	(1,21)	13,0	(1,05)
Koreja	3,3	(0,46)	8,8	(0,60)	52,8	(1,09)	32,2	(1,10)	2,9	(0,31)
Litva	2,0	(0,25)	4,9	(0,43)	38,4	(0,99)	40,2	(0,98)	14,4	(0,93)
Malezija	1,2	(0,21)	2,5	(0,28)	13,0	(0,84)	49,3	(1,16)	34,1	(1,16)
Malta	3,2	(0,65)	5,7	(0,92)	38,5	(1,77)	38,7	(1,81)	13,9	(1,35)
Mehika	1,8	(0,29)	4,7	(0,50)	16,4	(0,75)	42,5	(1,08)	34,6	(1,28)
Norveška	1,2	(0,27)	2,8	(0,41)	46,3	(1,35)	43,6	(1,23)	6,1	(0,54)
Poljska	1,9	(0,30)	3,0	(0,32)	36,2	(1,20)	36,1	(1,20)	22,8	(1,00)
Portugalska	3,9	(0,48)	5,8	(0,56)	42,1	(1,27)	38,2	(1,16)	10,1	(0,76)
Slovaška	2,9	(0,48)	5,9	(0,59)	42,5	(1,14)	38,3	(1,23)	10,3	(0,77)
Slovenija	0,7	(0,15)	2,6	(0,29)	40,7	(1,08)	44,2	(1,10)	11,8	(0,64)
Španija	3,5	(0,43)	6,9	(0,64)	50,6	(1,44)	30,5	(1,28)	8,5	(0,69)
Turčija	6,9	(0,82)	8,2	(0,94)	47,0	(2,83)	24,9	(2,29)	12,9	(1,25)
TALIS povprečje	2,5	(0,09)	4,8	(0,11)	41,2	(0,30)	37,3	(0,30)	14,2	(0,20)

	Sprememba občutka varnosti zaposlitve									
	zelo na slabše		Nekoliko na slabše		ni spremembe		nekoliko na boljše		zelo na boljše	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>Države</i>										
Avstralija	1,4	(0,32)	2,3	(0,38)	76,3	(1,03)	12,7	(0,76)	7,4	(0,71)
Avstrija	1,0	(0,16)	0,9	(0,15)	83,0	(0,80)	9,0	(0,61)	6,1	(0,41)
Belgija	1,0	(0,21)	1,5	(0,21)	68,3	(1,45)	15,9	(0,96)	13,3	(0,80)
Brazilijska	1,5	(0,38)	2,5	(0,29)	58,5	(1,50)	22,1	(1,14)	15,3	(0,94)
Bolgarija	1,1	(0,17)	2,2	(0,56)	37,3	(2,51)	40,7	(2,57)	18,6	(1,68)
Danska	0,7	(0,25)	1,3	(0,30)	81,9	(1,41)	11,2	(1,41)	5,0	(0,81)
Estonija	3,2	(0,36)	7,3	(0,54)	42,5	(1,07)	36,9	(1,11)	10,2	(0,63)
Madžarska	1,9	(0,28)	4,2	(0,50)	61,5	(1,42)	21,5	(0,82)	11,0	(1,18)
Islandija	1,6	(0,39)	2,4	(0,50)	51,1	(1,68)	21,1	(1,33)	23,7	(1,43)
Irska	0,7	(0,21)	1,3	(0,27)	81,6	(1,17)	11,6	(0,91)	4,8	(0,53)
Italija	1,0	(0,23)	1,6	(0,34)	76,9	(1,21)	14,2	(0,99)	6,2	(0,65)
Koreja	2,6	(0,39)	7,0	(0,53)	59,1	(1,17)	28,8	(1,05)	2,5	(0,32)
Litva	1,5	(0,19)	4,6	(0,45)	45,7	(1,03)	33,8	(0,92)	14,4	(0,86)
Malezija	0,7	(0,16)	1,9	(0,45)	29,5	(1,88)	41,5	(1,47)	26,4	(1,06)
Malta	1,1	(0,42)	2,6	(0,60)	74,5	(1,61)	16,8	(1,38)	4,9	(0,80)
Mehika	1,6	(0,31)	3,3	(0,41)	26,1	(0,90)	32,4	(1,16)	36,6	(1,28)
Norveška	0,8	(0,18)	1,8	(0,35)	69,8	(1,22)	19,2	(1,03)	8,4	(0,75)
Poljska	1,6	(0,25)	2,3	(0,35)	55,2	(1,21)	23,2	(0,98)	17,8	(0,96)
Portugalska	2,1	(0,35)	2,9	(0,42)	77,7	(1,26)	13,3	(1,00)	4,0	(0,49)
Slovaška	1,6	(0,33)	3,3	(0,37)	58,7	(1,22)	25,8	(1,24)	10,7	(0,77)
Slovenija	0,9	(0,21)	3,3	(0,41)	62,1	(1,02)	24,2	(0,93)	9,6	(0,61)
Španija	2,2	(0,39)	3,3	(0,47)	72,5	(1,16)	15,3	(1,05)	6,8	(0,72)
Turčija	2,6	(0,61)	4,4	(0,67)	75,1	(1,45)	10,3	(1,25)	7,6	(1,06)
TALIS povprečje	1,5	(0,06)	3,0	(0,09)	61,9	(0,29)	21,8	(0,25)	11,8	(0,19)

Table 5.8(a): Percepcija ocene in/ali povratne informacije, ki so jo prejeli učitelji (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 5.7a (str. 186).

<i>države</i>	Po mojem mnenju na tej šoli ravnatelj ustrezno ukrepa in spremeni denarne nagrade za dolgotrajno neučinkovite učitelje		Po mojem mnenju bi osebe te šole tolerirale učitelja, ki ima trajno slabe uspehe		Na tej šoli učitelji, ki imajo dalj časa slabe uspehe, odpustijo		Po mojem mnenju uporablja ravnatelj te šole učinkovite metode za ugotavljanje, ali so učitelji uspešni ali neuspešni		Po mojem mnenju so na tej šoli za učitelje oblikovali razvojni načrt spopolnjevanja, da bi izboljšali delo učiteljev	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
Avstralija	7,1	(0,72)	42,8	(1,50)	29,2	(1,61)	48,7	(1,54)	54,5	(1,73)
Avstrija	7,6	(0,45)	40,8	(0,97)	11,5	(0,73)	46,2	(1,12)	21,2	(0,99)
Belgija	5,9	(0,51)	25,9	(1,13)	43,6	(1,63)	49,5	(1,53)	45,1	(1,54)
Brazilijska	24,0	(1,15)	30,4	(1,12)	30,2	(1,52)	57,7	(1,42)	70,9	(1,41)
Bolgarija	44,0	(2,30)	11,0	(1,17)	64,7	(2,41)	83,4	(1,32)	77,4	(2,25)
Danska	6,6	(0,80)	40,7	(1,74)	35,0	(1,76)	37,8	(1,77)	54,4	(1,58)
Estonija	13,4	(0,91)	18,2	(0,93)	29,7	(1,16)	50,5	(1,66)	64,0	(1,40)
Madžarska	40,7	(2,03)	32,6	(1,76)	34,3	(1,71)	61,4	(2,23)	71,9	(2,60)
Islandija	28,5	(1,40)	31,9	(1,34)	35,5	(1,32)	38,2	(1,49)	45,4	(1,46)
Irski	5,6	(0,59)	58,9	(1,32)	10,9	(1,06)	39,1	(1,61)	51,9	(1,69)
Italija	26,4	(0,88)	28,0	(1,00)	27,3	(1,02)	68,1	(1,13)	71,9	(1,14)
Koreja	13,3	(0,71)	47,3	(0,98)	10,1	(0,71)	31,9	(1,17)	31,3	(1,15)
Litva	27,0	(1,19)	20,2	(0,86)	60,2	(1,03)	70,3	(1,15)	90,7	(0,73)
Malezija	47,4	(1,65)	52,8	(1,28)	17,7	(0,94)	75,0	(1,26)	89,4	(0,71)
Malta	13,3	(1,19)	41,9	(1,69)	24,7	(1,24)	56,0	(1,46)	60,4	(1,65)
Mehika	34,5	(1,31)	17,7	(1,09)	28,9	(1,30)	88,8	(0,80)	69,0	(1,43)
Norveška	7,5	(0,59)	58,2	(1,15)	10,7	(0,88)	27,6	(1,33)	42,4	(1,41)
Poljska	31,3	(1,37)	26,5	(1,17)	34,2	(1,22)	75,1	(1,34)	78,8	(1,24)
Portugalska	22,4	(0,85)	20,0	(0,99)	27,2	(1,10)	57,2	(1,30)	49,3	(1,52)
Slovaška	50,8	(1,36)	34,9	(1,39)	42,4	(1,70)	64,3	(1,64)	73,6	(1,39)
Slovenija	44,8	(1,37)	35,0	(1,18)	8,9	(0,74)	64,3	(1,29)	67,4	(1,27)
Španija	12,3	(0,76)	36,3	(1,14)	15,1	(0,94)	35,5	(1,25)	53,6	(1,67)
Turčija	17,4	(1,48)	24,6	(1,17)	10,3	(1,09)	46,8	(1,66)	38,8	(2,21)
TALIS povprečje	23,1	(0,25)	33,8	(0,26)	27,9	(0,27)	55,4	(0,30)	59,7	(0,32)

	Po mojem mnenju prejmejo na tej šoli najučinkovitejši učitelji najvišje denarne in nenedenarne nagrade		Če izboljšam kakovost svojega poučevanja na tej šoli, bom prejel višje denarne ali nenedenarne nagrade		Če sem na tej šoli pri poučevanju bolj inovativen, bom prejel višje denarne ali nenedenarne nagrade		Po mojem mnenju se učitelje na tej šoli v glavnem ocenjuje zato, da bi izpolnili administrativne zahteve		Po mojem mnenju ima ocenjevanje dela učiteljev na tej šoli le malo vpliva na način poučevanja učiteljev v razredu	
	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)	%	(SE)
<i>države</i>										
Avstralija	9,2	(0,65)	8,2	(0,67)	9,0	(0,72)	63,4	(1,54)	61,4	(1,42)
Avstrija	10,9	(0,64)	11,6	(0,58)	13,8	(0,66)	44,5	(0,96)	58,9	(0,82)
Belgija	5,0	(0,44)	4,1	(0,34)	4,2	(0,37)	37,9	(1,48)	44,4	(1,35)
Braziliija	13,2	(0,90)	18,2	(0,94)	20,0	(0,90)	45,6	(1,17)	35,9	(1,33)
Bolgarija	50,5	(2,83)	53,8	(1,70)	56,0	(1,74)	29,4	(1,85)	33,4	(1,31)
Danska	15,0	(1,32)	8,3	(0,92)	9,0	(0,92)	48,1	(1,84)	60,8	(1,72)
Estonija	37,9	(1,59)	25,1	(1,17)	21,2	(1,12)	27,8	(1,18)	43,4	(1,09)
Madžarska	45,0	(1,51)	44,3	(1,66)	42,1	(1,74)	24,4	(2,32)	40,2	(1,38)
Islandija	18,1	(1,08)	17,4	(1,00)	17,4	(1,03)	45,8	(1,41)	55,8	(1,37)
Irska	7,5	(0,66)	6,6	(0,63)	7,0	(0,60)	52,8	(1,28)	60,2	(1,38)
Italija	42,6	(1,34)	48,8	(1,38)	48,7	(1,35)	32,8	(1,19)	40,9	(1,01)
Koreja	10,0	(0,65)	11,2	(0,63)	11,8	(0,64)	60,5	(0,92)	51,9	(1,12)
Litva	36,3	(1,36)	27,7	(1,23)	26,6	(1,19)	48,9	(1,35)	54,9	(1,16)
Malezija	53,1	(1,28)	56,9	(1,20)	55,1	(1,14)	50,6	(1,23)	34,7	(1,32)
Malta	10,2	(1,20)	12,3	(1,15)	12,6	(1,25)	58,3	(1,51)	51,8	(1,63)
Mehika	26,9	(1,20)	42,7	(1,28)	39,6	(1,40)	50,2	(1,67)	45,3	(1,34)
Norveška	11,5	(0,81)	6,3	(0,70)	11,5	(0,87)	43,4	(1,24)	64,9	(1,09)
Poljska	59,1	(1,52)	52,1	(1,35)	46,7	(1,25)	41,8	(1,53)	37,0	(1,45)
Portugalska	11,0	(0,75)	17,8	(1,01)	17,4	(1,07)	47,9	(1,13)	55,3	(1,17)
Slovaška	48,6	(1,97)	47,0	(1,77)	48,4	(1,74)	33,8	(1,34)	54,5	(1,47)
Slovenija	42,2	(1,45)	31,4	(1,23)	35,8	(1,37)	37,5	(1,16)	55,5	(1,23)
Španija	7,3	(0,59)	10,8	(0,78)	11,3	(0,78)	48,7	(1,10)	62,2	(1,18)
Turčija	31,2	(2,08)	31,4	(2,24)	32,6	(2,08)	45,3	(2,04)	42,9	(2,40)
TALIS povprečje	26,2	(0,28)	25,8	(0,25)	26,0	(0,25)	44,3	(0,30)	49,8	(0,29)

Tabela 5.9: Mnenja učiteljev glede ocen in/ali povratnih informacij, ki jih dobivajo, ter njihov vpliv na njihovih šolah (2007–08)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], tabela 5.9 (str. 188).

VI

Vodenje za učenje: Vodenje šol in stili upravljanja

Uvod

185

Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, so delovni pogoji učiteljev, poučevanje in ostale delovne naloge, ki jih opravljajo v okviru svojega dela, neposredno povezani tudi z vodenjem šol s strani ravnateljev, kar predpostavlja, da vodenje šol neposredno vpliva tako na učinkovitost učiteljev kakor tudi na učne dosežke učencev. Družbeno-ekonomske spremembe ter s tem povezane spremembe v okviru sistemov vzgoje in izobraževanja nakazujejo na spremembe in pričakovanja tudi na področju vodenja šol. Vodenje šol s strani ravnateljev tako ni povezano zgolj in izključno z upravljanjem šol, temveč predstavlja »ključ izobraževalnih reform in izboljšanje učinkov vzgoje in izobraževanja« (str. 191). Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj [OECD] je temu vsebinskemu področju vse od leta 2001 namenjala posebno pozornost. Standardi delovanja institucij vzgoje in izobraževanja ter dvig ravni odgovornosti upravljanja so pričakovanja na področju vodenja šol dvignila na visoko raven. Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, so spremembe na področju vodenja šol neposredno povezane s spremembami v upravljanju javnih institucij, kjer prihaja v ospredje model novega javnega upravljanja [*new public management*], ki počasi zamenjuje modele javnega administrativnega upravljanja [*public administrative models*]. Med najpomembnejše spremembe, ki jih prinaša model novega javnega upra-

vljanja, uvrščamo predvsem drže pedagoškega vodenja [*instructional leadership*], ki se osredotočajo na dejavnosti in vedenje ravnateljev.¹

Cilji raziskave TALIS, ki se nanašajo na ravnatelje

Podatki, ki so jih posredovali ravnatelji šol, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, prinašajo vrsto informacij o upravljanju šol ter o različnih stilih vodenja ravnateljev. Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, je bil vprašalnik za ravnatelje oblikovan tako, da je ponujal odgovore na tri splošna vprašanja, in sicer:

- Katera so pereča področja vodenja in stilov vodenja ravnateljev osnovnih šol;
- V kolikšni meri so sodobni trendi vodenja šol prisotni v sodelujočih državah oz. v njihovih sistemih vzgoje in izobraževanja;
- Kako so stili vodenja šol povezani z upravljanjem učiteljev na treh glavnih področjih raziskave TALIS; gre za: (i) strokovno izpopolnjevanje učiteljev; (ii) prakse, prepričanja in drže učiteljev ter (iii) ocene in povratne informacije učiteljem (str. 192).

Prvi del 6. poglavja nacionalnega poročila raziskave TALIS [*Indeksi vodenja ravnateljev na področju upravljanja šol*] prinaša predstavitev različnih izjav o vedenju ravnateljev na področju upravljanja šol, na katerih temelji pet različnih indeksov oz. dimenzij upravljanja šol, ki so bili pridobljeni s statističnimi analizami odgovorov ravnateljev in so bili naknadno povzeti v okviru dveh stilov vodenja šol, in sicer:

- pedagoškega vodenja [*instructional leadership*] ter
- administrativnega vodenja [*administrative leadership*].

Razlikovanje med tema dvema stiloma vodenja predstavlja podlago za primerjavo sodelujočih ravnateljev na tem vsebinskem področju.² Drugi del tega poglavja [*Pereče dimenzije vodenja ravnateljev na področju upravljanja šol*] prinaša opis vodenja ravnateljev na področju upravljanja šol, ki so jih posredovali ravnatelji iz sodelujočih držav, tretji del [*Stili vodenja in odločanje*] pa vsebuje predstavitev povezanosti stilov vodenja in odločanja. To poglavje nacionalnega poročila raziskave TALIS se zaključí s kratkim povzetkom najpomembnejših ugotovitev ter posledic za upravljanje oz. vodenje šol.

Indeksi vodenja ravnateljev na področju upravljanja šol

Vprašalnik, ki so ga v okviru raziskave TALIS izpolnjevali ravnatelji, je vseboval tudi 35 različnih izjav o vedenju ravnateljev na področju upravljanja šol. Prvo skupino izjav so sestavljale trditve o različnih vidikih vodenja ravnateljev na področju vodenja. Pogostost izvajanja posameznih dejavnosti ravnateljev, ki se nanašajo na

¹ Dodatne informacije o genealogiji termina instruktivnega vodenja [*instructional leadership*] ter o ostalih spremembami na področju vodenja in upravljanja šol (npr. decentralizacija vodenja šol) so na voljo v mednarodnem poročilu raziskave TALIS (str. 192).

² Avtorji mednarodnega poročila raziskave TALIS poudarjajo, da se oba stila vodenja šol med seboj ne izključujeta, saj – kakor kažejo rezultati – številni ravnatelji v precejšnji meri uporabljajo oba sloga vodenja.

opravljanje dela ravnatelja, je bila preverjana na 4-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenilo »nikoli«; 2 »redko«; 3 »pogosto« ter 4 »zelo pogosto«. Drugo skupino izjav so sestavljale trditve o organizaciji dela na šolah ter o opravljanju poklica ravnatelja nasploh. Stališča sodelujočih ravnateljev o soglašanju s posameznimi trditvami so bila preverjana na 4-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenilo »sploh ne soglašam«; 2 »ne soglašam«; 3 »soglašam«; ter 4 »popolnoma soglašam«. Obe skupini izjav sta predstavljali podlago za oblikovanje petih indeksov vedenja ravnateljev na področju upravljanja šol, ki so skupaj s posameznimi izjavami prikazani v spodnji tabeli [tabela 6.1].

indeksi	Opis
indeks upravljanja šolskih ciljev	Poskrbim, da so dejavnosti strokovnega spopolnjevanja učiteljev v skladu z učnimi cilji šole.
	Zagotavljam, da učitelji delajo v skladu z vzgojno-izobraževalnimi cilji šole.
	Dosežke učencev uporabljam za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih ciljev šole.
	Pri odločitvah, ki zadevajo kurikularni razvoj, upoštevam rezultate preverjanja znanja.
	Zagotavljam jasnost glede odgovornosti za usklajevanje kurikulov.
	Na tej šoli oblikujemo cilje in/ali razvojni načrt šole.
indeks pedagoškega upravljanja	Kadar ima učitelj težave v razredu, dam pobudo, da se o tem pogovorimo.
	Učitelje obveščam o možnostih posodabljanja njihovega znanja in spretnosti.
	Ko učitelj opozori na težavo v razredu, težavo rešimo skupaj.
	Posebno pozornost posvečam motečemu vedenju v razredih.
indeks neposrednega nadzora poučevanja v šolah	Opazujem poučevanje v razredih.
	Učiteljem predlagam, kako lahko izboljšajo svoje poučevanje.
	Spremljam delo učencev.
	Preverjam, ali so razredne dejavnosti v skladu z našimi vzgojno-izobraževalnimi cilji.
indeks odgovornega upravljanja	Pomemben del moje službe je zagotoviti, da pristope k poučevanju, ki jih je odobrilo ministrstvo, pojasnimo novim učiteljem in da bolj izkušeni učitelji uporabljajo te pristope.
	Večji del moje službe je zagotavljati stalno izboljševanje didaktične usposobljenosti učiteljev.
	Pomemben del moje službe je zagotoviti, da so učitelji odgovorni za doseganje ciljev te šole.
	Pomemben del moje službe je prepričljivo predstaviti nove zamisli staršem.
indeks birokratskega upravljanja	Za šolo je pomembno, da poskrbim, da se vsi držijo pravil.
	Za šolo je pomembno, da preverim, ali so v administrativnih postopkih in poročilih napake.
	Pomemben del moje službe je reševati probleme z urnikom in/ali načrtovanjem učnih ur.
	Pomemben del moje službe je ustvariti urejeno vzdušje na šoli.
	Na tej šoli spodbujam usmerjenost k izvršitvi določene naloge.

Tabela 6.1: Indeksi vedenja ravnateljev na področju upravljanja šol (2007–2008) – izjave znotraj posameznih indeksov vedenja ravnateljev v osnovnih šolah

Vir: Baza podatkov TALIS.

Indeks upravljanja šolskih ciljev sestavlja šest izjav iz vprašalnika za ravnatelje, ki se nanašajo na področje povezanosti strokovnega izpopolnjevanja učiteljev s cilji poučevanja na šoli; na zagotavljanje skladnosti dela učiteljev s vzgojno-izobraževalnimi cilji; na uporabo dosežkov učencev in rezultatov njihovega preverjanja znanja pri ra-

zvoju šolskih vzgojno-izobraževalnih ciljev ter kot pomoč pri razvoju kurikula; na zagotavljanje jasnosti glede odgovornosti pri koordiniranju kurikula in dela znotraj šole ter na delo s cilji, ki so povezani z razvojnim načrtom šole.

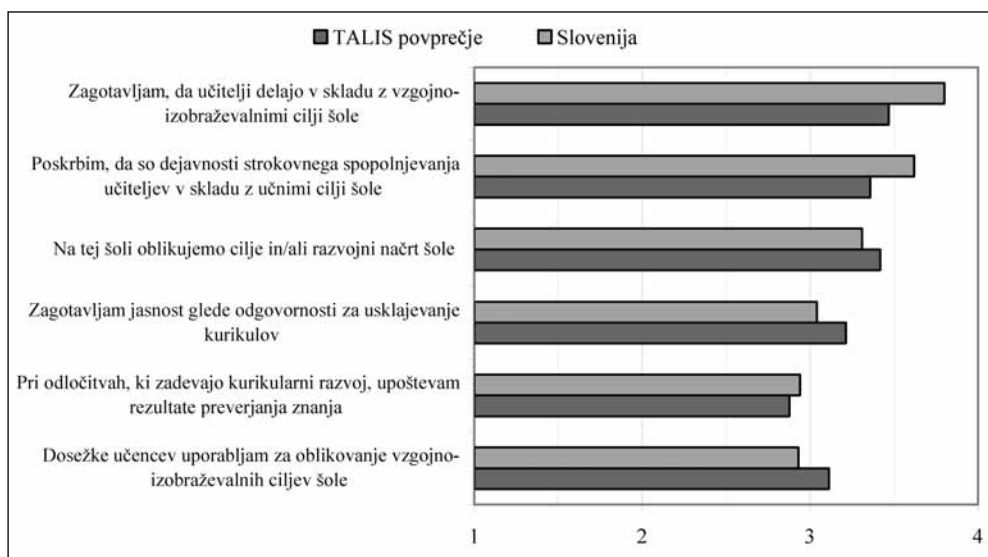
Indeks pedagoškega upravljanja sestavljajo štiri izjave, ki opisujejo situacije, kjer ravnatelj praviloma prevzema iniciativo pri razpravi o problemih učiteljev v razredu; pri informiranju učiteljev o možnostih posodabljanja njihovega znanja in spretnosti; pri razreševanju problemov, ki jih imajo učitelji v razredu, ter pri vedenjskih problemih v razredih.

Indeks neposrednega nadzora poučevanja v šolah sestavljajo štiri izjave, ki se nanašajo na vlogo ravnatelja pri hospitacijah; pri svetovanju učiteljem, kako izboljšati poučevanje, ter pri nadzoru dela učencev in kontroliranju skladnosti dela v razredu z vzgojno-izobraževalnimi cilji šole.

Indeks odgovornega upravljanja vsebuje štiri izjave o pogledih ravnateljev na lastno vlogo pri informiranju učiteljev o uradnih pristopih k poučevanju; pri posodabljanju tehnik poučevanja učiteljev; pri predstavljanju novih idej staršem na prepričljiv način ter pri zagotavljanju odgovornosti učiteljev za doseganje šolskih ciljev.

Indeks birokratskega upravljanja sestavlja pet izjav, ki pripisujejo največji pomen upoštevanju pravil; zagotavljanju reda v šoli; preverjanju napak v administrativnih postopkih in poročilih.

Ravnatelji so v okviru tega razdelka vprašalnika odgovarjali, kako pogoste so različne dejavnosti v zvezi z upravljanjem šole v tekočem šolskem letu. Odgovarjali so na 4-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenila »nikoli«, 2 »redko«, 3 »pogosto« in 4 »zelo pogosto«. Na spodnji sliki so prikazani povprečni odgovori ravnateljev, ki so razvrščeni v padajočem vrstnem redu glede na povprečne odgovore slovenskih ravnateljev.

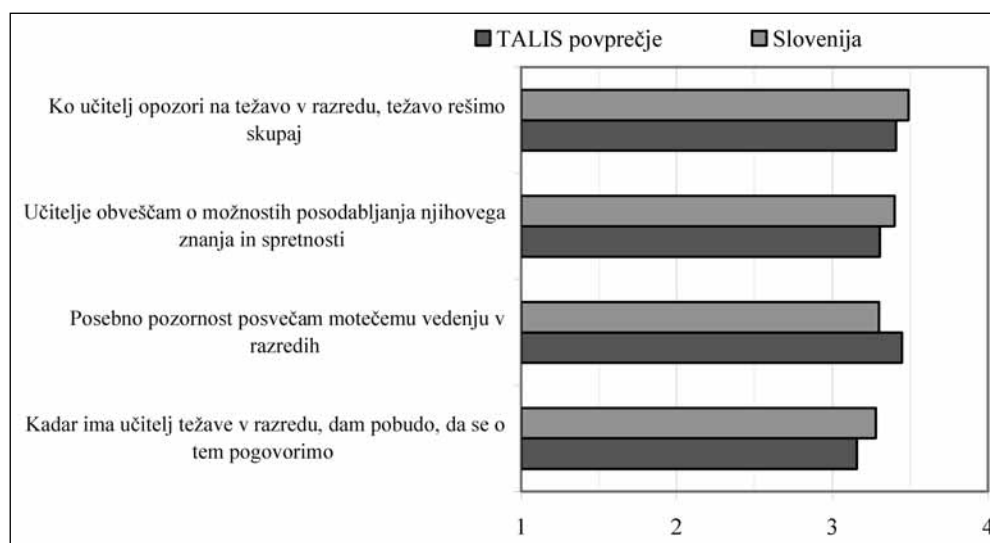

Slika 6.1: Povprečni odgovori ravnateljev na izjave, ki se združujejo v indeks upravljanja šolskih ciljev

Vir: Baza podatkov TALIS.

Iz zgornje slike [slika 6.1] je razvidno, da so vse dejavnosti, ki so vključene v indeks upravljanja šolskih ciljev, relativno pogoste. Najpogostejše ravnatelji zagotavljajo, da učitelji delajo v skladu z vzgojno-izobraževalnimi cilji šole, ter poskrbijo, da so dejavnosti strokovnega izpopolnjevanja učiteljev v skladu z učnimi cilji šole. Kot najmanj pogosti dejavnosti, ki pa se vseeno pojavljata pogosto, slovenski ravnatelji poročajo o tem, da pri odločitvah v zvezi s kurikularnim razvojem upoštevajo rezultate preverjanja znanja ter da dosežke učencev uporabljajo za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih ciljev šole. Mnenje slovenskih ravnateljev se od povprečnega mnenja ravnateljev iz sodelujočih držav (TALIS povprečje) najbolj razlikuje pri prvih dveh trditvah v tem sklopu (»zagotavljam, da učitelji delajo v skladu z vzgojno-izobraževalnimi cilji šole« in »poskrbim, da so dejavnosti strokovnega izpopolnjevanja učiteljev v skladu z učnimi cilji šole«). Pri ostalih trditvah iz tega sklopa so bile razlike med odgovori slovenskih ravnateljev ter TALIS povprečjem odgovorov ravnateljev iz ostalih TALIS držav manjše.

Na spodnji sliki so prikazani povprečni odgovori ravnateljev, ki so razvrščeni v padajočem vrstnem redu glede na povprečni odgovor slovenskih ravnateljev na izjave, ki se združujejo v indeks pedagoškega upravljanja. Ravnatelji so na 4-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenila »nikoli«, 2 »redko«, 3 »pogosto« in 4 »zelo pogosto«, odgovarjali, kako pogoste so naslednje dejavnosti v zvezi z upravljanjem šole v tekočem šolskem letu.

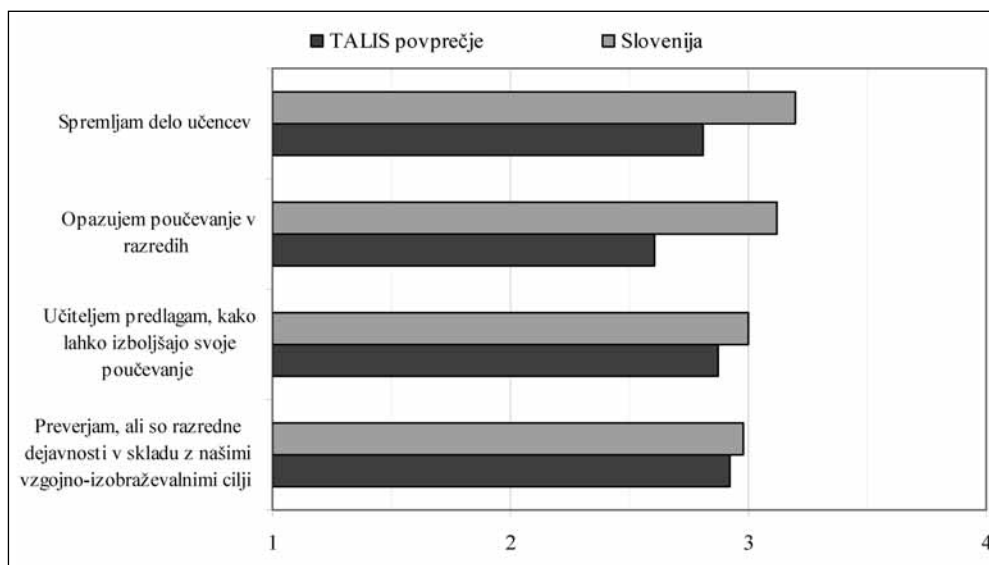

Slika 6.2: Povprečni odgovori ravnateljev na izjave, ki se združujejo v indeks pedagoškega upravljanja

Vir: Baza podatkov TALIS.

Kot je razvidno iz zgornje slike [slika 6.2], poročajo slovenski ravnatelji o pogostem izvajanju dejavnosti, ki se povezujejo v indeks pedagoškega upravljanja. Vse povprečne vrednosti se gibljejo med 3,3 in 3,5; med posameznimi postavkami ni večjih razlik. Prav tako se mnenje slovenskih ravnateljev bistveno ne razlikuje od povprečnega mnenja ravnateljev vseh sodelujočih držav (TALIS povprečje).

Na spodnji sliki [slika 6.3] so prikazani povprečni odgovori ravnateljev, ki so razvrščeni v padajočem vrstnem redu glede na povprečni odgovor slovenskih ravnateljev na izjave, ki se združujejo v indeks neposrednega nadzorovanja poučevanja v šolah. Ravnatelji so na 4-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenila »nikoli«, 2 »redko«, 3 »pogosto« in 4 »zelo pogosto«, odgovarjali, kako pogoste so naslednje dejavnosti v zvezi z upravljanjem šole v tekočem šolskem letu.

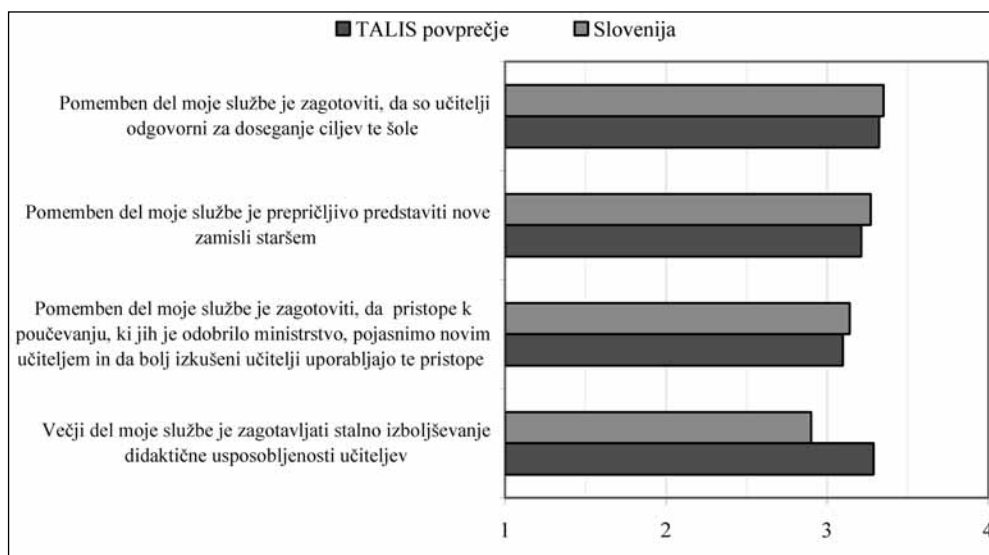

Slika 6.3: Povprečni odgovori ravnateljev na izjave, ki se združujejo v indeks neposrednega nadzorovanja poučevanja v šoli

Vir: Baza podatkov TALIS.

Slovenski ravnatelji poročajo o pogostem izvajanju dejavnosti, ki se povezujejo v neposredno nadzorovanje poučevanja v šoli, vendarle nekoliko manj pogosto kot pri prvih dveh indeksih. Povprečne vrednosti odgovorov slovenskih ravnateljev se gibljejo med 3,0 in 3,2, za razliko od povprečja odgovorov TALIS ravnateljev, ki pri nobeni trditvi v tem sklopu ne dosežejo vrednosti 3 (»pogosto«). Največje razlike se pojavljajo pri spremljanju dela učencev ter opazovanju poučevanja v razredih, kjer slovenski odgovori dosegajo najvišje vrednosti, povprečje odgovorov ravnateljev TALIS držav pa najnižje. Pri ostalih dveh postavkah so razlike med mnenjem slovenskih ravnateljev in TALIS povprečjem manjše.

Na spodnji sliki [slika 6.4] so prikazani povprečni odgovori ravnateljev, ki so razvrščeni v padajočem vrstnem redu glede na povprečni odgovor slovenskih ravnateljev na izjave, ki se združujejo v indeks odgovornega upravljanja. Ravnatelji so na 4-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenila »sploh ne soglašam«, 2 »ne soglašam«, 3 »soglašam« in 4 »popolnoma soglašam«, odgovarjali, koliko soglašajo s trditvami, ki so povezane z njihovo šolo, delom ter učitelji na njihovi šoli.

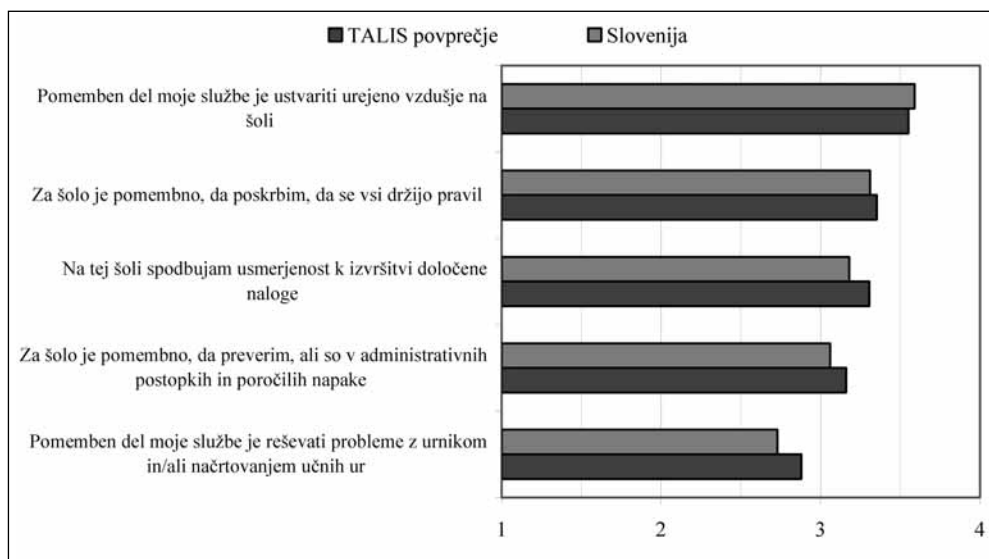

Slika 6.4: Povprečni odgovori ravnateljev na izjave, ki se združujejo v indeks odgovornega upravljanja

Vir: Baza podatkov TALIS.

Slovenski ravnatelji z vsemi izjavami, ki se združujejo v indeks odgovornega upravljanja, soglašajo (povprečne vrednosti odgovorov so med 2,9 in 3,4). Podobnega mnenja so v povprečju tudi ravnatelji ostalih sodelujočih držav. Opaznejša razlika se kaže pri mnenju o zagotavljanju stalnega izboljševanja didaktične usposobljenosti učiteljev. S to trditvijo namreč v povprečju TALIS držav ravnatelji nekoliko bolj soglašajo kot slovenski ravnatelji, hkrati pa je to tudi edina trditev v tem sklopu, s katero slovenski ravnatelji soglašajo v manjši meri kot ravnatelji iz ostalih TALIS držav. Pri ostalih trditvah so sicer razlike zelo majhne.

Na spodnji sliki [slika 6.5] so prikazani povprečni odgovori ravnateljev, ki so razvrščeni v padajočem vrstnem redu glede na povprečni odgovor slovenskih ravnateljev na izjave, ki se združujejo v indeks birokratskega upravljanja. Ravnatelji so na 4-stopenjski lestvici, kjer je 1 pomenila »sploh ne soglašam«, 2 »ne soglašam«, 3 »soglašam« in 4 »popolnoma soglašam«, odgovarjali, koliko soglašajo s trditvami, ki so povezane z njihovo šolo, delom ter učitelji na njihovi šoli.

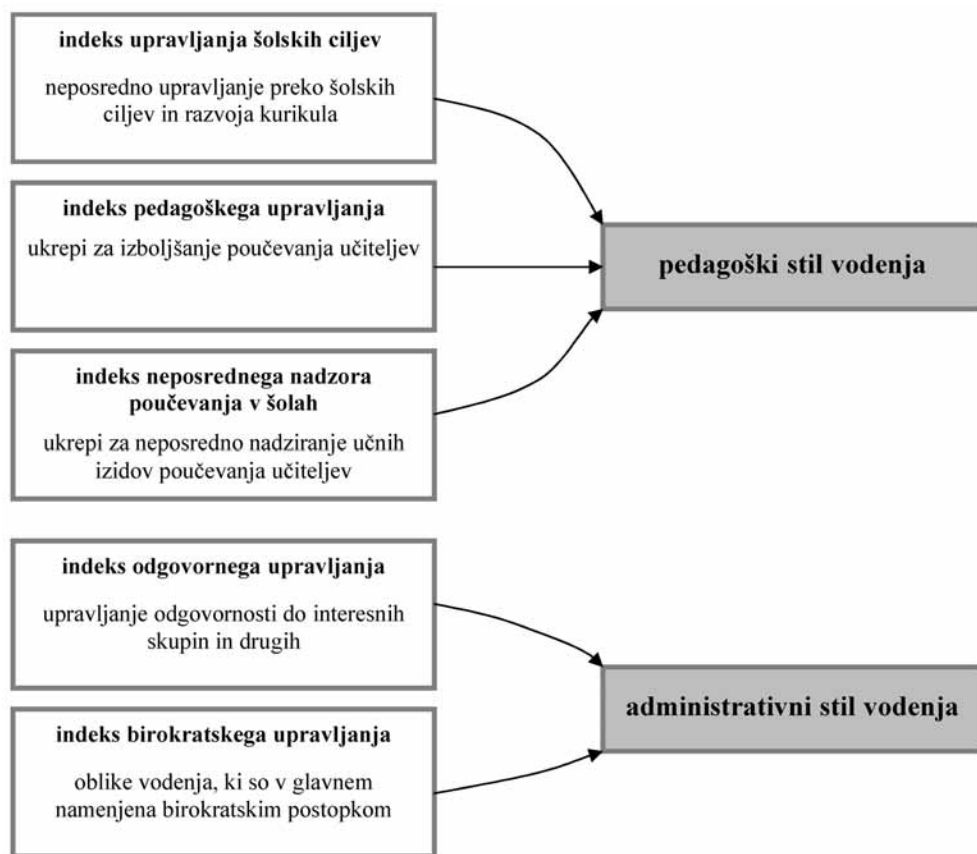

Slika 6.5: Povprečni odgovori ravnateljev na izjave, ki se združujejo v indeks birokratskega upravljanja

Vir: Baza podatkov TALIS.

Med izjavami, ki se združujejo v indeks birokratskega upravljanja, slovenski ravnatelji najbolj soglašajo s trditvijo, da je pomemben del njihove službe ustvariti urejeno vzdušje na šoli (Slovenija: 3,6; TALIS povprečje 3,5). Najmanj pa soglašajo s trditvijo, da je pomemben del njihove službe reševati probleme z urnikom in/ali načrtovanjem učnih ur (Slovenija: 2,7; TALIS povprečje 2,9). Mnenje slovenskih ravnateljev se bistveno ne razlikuje od povprečnega mnenja ravnateljev sodelujočih držav.

Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, je zgoraj predstavljene indekse vedenja ravnateljev na področju upravljanja šol mogoče nadalje združiti v dva prevladujoča stila vodenja ravnateljev, kar je predstavljeno v spodnji sliki (slika 6.6).

Slika 6.6: Sestavljenost indeksov pedagoškega in administrativnega vodenja

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], slika 6.1 (str. 195).

Kakor so izpostavili avtorji mednarodnega poročila raziskave TALIS, se oba stila vodenja medsebojno ne izključujeta, čeprav njuno razmerje v strokovni literaturi s tega področja pogosto opisujejo tako (str. 196). Ta sklep še potrjuje ideja o razvoju oz. evoluciji vodenja šol ter premik od vidika administriranja k upravljanju šol, ki vključuje poudarek na pedagoškem vodenju ter osredotočanje na učenje učencev.

Pereče dimenzije vedenja ravnateljev na področju upravljanja šol

Spodnja tabela prikazuje rezultate odgovorov sodelujočih ravnateljev na zgoraj predstavljeno skupino petih indeksov vedenja oz. ravnanja ravnateljev na področju upravljanja šol, ki vsebuje nabor 35-ih izjav iz TALIS-ovega vprašalnika za ravnatelje.

	Indeks pedagoškega vodenja						Indeks administrativnega vodenja			
	Indeks upravljanja šolskih ciljev		Indeks pedagoškega upravljanja		Indeks neposrednega nadzora poučevanja v šolah		Indeks odgovornega upravljanja		Indeks birokratskega upravljanja	
	povprečje	(S.E.)	povprečje	(S.E.)	povprečje	(S.E.)	povprečje	(S.E.)	povprečje	(S.E.)
Avstralija	0.47	(0.10)	-0.80	(0.08)	-0.15	(0.08)	-0.29	(0.08)	-1.00	(0.09)
Avstrija	-0.99	(0.05)	0.14	(0.06)	-0.47	(0.04)	-0.11	(0.06)	0.00	(0.07)
Belgija	-0.34	(0.08)	-0.15	(0.07)	-0.40	(0.05)	-0.54	(0.06)	-0.34	(0.05)
Brazilija	0.42	(0.08)	1.10	(0.05)	1.08	(0.05)	0.63	(0.06)	0.28	(0.06)
Bolgarija	0.47	(0.11)	-0.12	(0.07)	0.62	(0.07)	1.32	(0.10)	0.87	(0.09)
Danska	-0.77	(0.13)	0.88	(0.09)	-0.88	(0.03)	-1.65	(0.07)	-1.37	(0.05)
Estonija	0.03	(0.07)	-0.93	(0.07)	-0.79	(0.04)	-1.04	(0.06)	-0.56	(0.04)
Madžarska	0.67	(0.06)	0.46	(0.07)	0.20	(0.07)	-0.09	(0.07)	0.50	(0.09)
Islandija	-0.29	(0.10)	-0.44	(0.08)	-0.41	(0.04)	-0.72	(0.07)	-0.75	(0.07)
Irsko	0.30	(0.08)	-0.24	(0.07)	-1.31	(0.07)	0.30	(0.07)	0.10	(0.07)
Italija	-0.74	(0.06)	0.68	(0.06)	0.63	(0.08)	0.13	(0.06)	0.60	(0.04)
Koreja	-0.28	(0.06)	-0.27	(0.06)	0.46	(0.05)	-0.14	(0.06)	-0.70	(0.10)
Litva	0.06	(0.07)	0.03	(0.07)	-0.20	(0.04)	m	m	-0.18	(0.07)
Malezija	-0.30	(0.09)	-0.87	(0.08)	0.35	(0.06)	1.03	(0.05)	0.91	(0.06)
Malta	0.27	(0.10)	0.76	(0.11)	-0.21	(0.07)	-0.24	(0.09)	-0.13	(0.10)
Mehika	0.10	(0.08)	-0.38	(0.06)	0.87	(0.06)	0.53	(0.07)	0.47	(0.09)
Norveška	-0.31	(0.06)	0.12	(0.07)	-0.68	(0.04)	0.79	(0.06)	0.31	(0.06)
Poljska	0.83	(0.08)	0.25	(0.08)	0.94	(0.03)	-0.27	(0.06)	-0.14	(0.06)
Portugalska	0.41	(0.06)	0.25	(0.04)	-1.73	(0.07)	-0.15	(0.07)	0.15	(0.08)
Slovaška	0.22	(0.07)	-0.98	(0.11)	0.87	(0.06)	0.25	(0.05)	-0.21	(0.05)
Slovenija	0.63	(0.05)	0.37	(0.05)	1.16	(0.04)	0.08	(0.04)	-0.06	(0.05)
Španija	-0.67	(0.08)	-0.40	(0.07)	-0.82	(0.08)	-0.88	(0.07)	-0.24	(0.09)
Turčija	-0.40	(0.14)	0.49	(0.13)	0.36	(0.09)	0.61	(0.09)	1.04	(0.12)
TALIS povprečja	0.00	(0.02)	0.00	(0.02)	0.00	(0.01)	0.00	(0.02)	0.00	(0.01)

Tabela 6.2: Indeksi vedenja ravnateljev na področju upravljanja šol (2007–2008) – indeks stilov vodenja ravnateljev v osnovnih šolah³

Vir: Baza podatkov TALIS.

Kakor kažejo rezultati stilov upravljanja in vodenja šol, ki so prikazani v zgornji tabeli [tabela 6.2], uporabljajo številni ravnatelji iz sodelujočih držav v veliki meri oba stila vodenja. Hkrati je iz zgornje tabele tudi razvidno, da se države, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, glede na poudarek stila pedagoškega vodenja v grobem delijo v dve enaki skupini. V desetih državah, kjer je poleg Brazilije, Poljske in ostalih tudi Slovenija, se ravnatelji šol angažirajo primarno v pedagoškem stilu vodenja nad mednarodnim povprečjem, medtem ko so ravnatelji iz preostalih trinajstih držav v tem stilu manj angažirani. Prav tako je iz zgornje tabele tudi razvidno, da administrativni stil vodenja v državah, kjer prevladuje pedagoški stil vodenja, ni zanemarljiv. Rezultati raziskave TALIS kažejo, kakor je poudarjeno v mednarodnem poročilu, da uporablja pomembna skupina ravnateljev iz sodelujočih držav oba pristopa, kar potrjuje tudi njuna medsebojna pozitivna povezanost.

³ Vrednosti, ki so osenčene, se statistično ne razlikujejo od TALIS povprečja.

Upravljanje šolskih ciljev – neposredno upravljanje preko ciljev šole in razvoja kurikula

Kakor je poudarjeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, ravnatelji, ki dosegajo na tem indeksu višje vrednosti, pogosteje sprejemajo odločitve o upravljanju posameznih šolskih operacij v skladu s cilji šole, z neposrednim poudarkom na tem, da je poučevanje učiteljev v razredih povezano s temi cilji. Med državami, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, v okviru tega indeksa še posebej izstopajo Madžarska, Poljska in Slovenija, medtem ko v negativno stran izstopajo avstrijski, danski, italijanski in španski ravnatelji. Slovenski ravnatelji, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, torej kažejo visoko stopnjo lastne odgovornosti oz. svoje odgovornosti kot ravnatelja pri uporabi dosežkov učencev ter rezultatov preverjanja učencev za določanje ciljev in promoviranje razvoja kurikula. Ti ravnatelji prav tako poročajo, da je strokovno izpopolnjevanje učiteljev usklajeno s cilji šole in kurikularnimi cilji.

Pedagoško upravljanje – ravnanje ravnateljev, ki se nanaša na izboljšanje poučevanja učiteljev

Ravnatelji iz sodelujočih držav, ki na tem indeksu dosegajo visoke vrednosti, pogosto delajo skupaj z učitelji pri izboljšanju pomanjkljivosti ter pri soočanju s pedagoškimi problemi. Ti ravnatelji imajo prav tako pomembno vlogo pri informiranju učiteljev o možnostih posodabljanja njihovega znanja in spretnosti poučevanja. Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, porabijo ravnatelji iz držav, ki imajo pri tem indeksu visoke vrednosti, veliko časa za izboljševanje poučevanja v razredih. Slovenija sodi v skupino držav, ki so v okviru tega indeksa nad TALIS-ovim povprečjem. Kakor je razvidno iz *tabele 6.2*, dosegajo v okviru tega indeksa v povprečju najvišje vrednosti ravnatelji iz Danske, Malte, Italije, Turčije in Slovenije, najnižje vrednosti pa ravnatelji iz Slovaške, Estonije, Malezije in Avstralije.

Neposredni nadzor poučevanja v šolah – ravnanje ravnateljev, ki se nanaša na nadzor poučevanja učiteljev ter učnih rezultatov

Kakor je poudarjeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, uporabljajo ravnatelji, ki na tem indeksu dosegajo visoke vrednosti, neposredno opazovanje učiteljev pri poučevanju ter pogoste predloge učiteljem, kako izboljšati poučevanje. Prav tako pogosto ravnatelji tudi nadzorujejo učno delo učencev. Iz *tabele 6.2* je razvidno, da so med sodelujočimi državami precejšnje razlike. V povprečju je v enajstih državah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, vloga ravnatelja usmerjena v neposredni nadzor nad poučevanjem v šolah. Poleg ravnateljev v Braziliji in na Poljskem izvajajo tudi ravnatelji v Sloveniji več neposrednega nadzora nad poučevanjem, kot ga kaže mednarodno povprečje TALIS, medtem ko izvajajo v povprečju najmanj neposrednega nadzora nad poučevanjem ravnatelji na Danskem, Norveškem ter v Estoniji.

Odgovorno upravljanje – vzpostavljanje zunanje in notranje odgovornosti

Ravnateljji, ki dosegajo na tem indeksu visoke vrednosti, vidijo svojo vlogo predvsem pri vzpostavljanju odgovornosti šole tako do akterjev znotraj šole kakor zunaj nje. V okviru tega indeksa slovenski ravnateljji minimalno (pozitivno) odstopajo od mednarodnega povprečja TALIS oz. od tega povprečja odstopajo najmanj od vseh sodelujočih držav. Med države, kjer je odstopanje ravnateljjev od mednarodnega povprečja v pozitivno smer največje, sodijo Bolgarija, Malezija, Brazilija in Norveška, v negativno smer pa Danska, Estonija, Islandija in Španija.

Birokratsko upravljanje – usmerjenost ravnanja ravnateljjev predvsem v upoštevanje birokratskih pravil

Kakor je poudarjeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, ravnateljji, ki dosegajo na tem indeksu visoke vrednosti, vidijo svojo vlogo predvsem v tem, da vsi udeleženci procesa vzgoje in izobraževanja upoštevajo pravila, v zagotavljanju reda na šoli ter v zagotavljanju administrativnih postopkov in poročanju višjim oblastem. Med najpomembnejše naloge teh ravnateljjev po njihovem mnenju sodi tudi oblikovanje atmosfere v šolah, kjer je najpomembnejši red in usmerjenost k nalogam. Za razliko od ostalih indeksov vedenja oz. ravnanja ravnateljjev na področju upravljanja šol je v okviru tega indeksa samo osem držav, katerih vedenje ravnateljjev je nad mednarodnim povprečjem TALIS (npr. v Bolgariji, Maleziji in v Turčiji), pet držav je na ravni mednarodnega povprečja, ravnateljji iz desetih držav pa so pod mednarodnim povprečjem (najbolj v Avstraliji, na Danskem in na Islandiji). Slovenski ravnateljji so pri odgovarjanju na izjave, ki sestavljajo ta indeks, nekoliko pod mednarodnim povprečjem oz. poleg avstrijskih ravnateljjev od mednarodnega povprečja najmanj odstopajo.

Stili vodenja in odločanje

Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, zaobsegajo indeksi vedenja ravnateljjev na področju upravljanja šol precejšen razpon. Da bi lahko še dodatno in bolj podrobno opredelili njihovo vedenje oz. ravnanja ravnateljjev, so avtorji mednarodnega poročila definirali dva stila upravljanja oz. vodenja, in sicer pedagoški stil vodenja ter administrativni stil vodenja, ki sta prikazana na *sliki 6.6* zgoraj.

Tisti ravnateljji, ki dosegajo visoke vrednosti v okviru tega stila upravljanja, so pomembno vključeni v dejavnosti, ki jih literatura s področja upravljanja in vodenja šol opisuje v povezavi z indeksi pedagoškega stila. Ta stil je izpeljan iz povprečij prvih treh indeksov (indeks upravljanja šolskih ciljev; indeks pedagoškega upravljanja; indeks neposrednega nadzora poučevanja v šolah). Drugi stil upravljanja se nanaša na stil administrativnega vodenja in je izpeljan iz povprečij indeksov odgovornega upravljanja ter birokratskega upravljanja. Ta stil upravljanja se primarno osredotoča na administrativne naloge ter zagotavljanje skladnosti s pravili in postopki.

	Pedagoško vodenje		Administrativno vodenje	
	povp.	(S.E.)	povp.	(S.E.)
Avstralija	-0,22	(0,09)	-0,73	(0,08)
Avstrija	-0,59	(0,05)	-0,07	(0,06)
Belgija	-0,40	(0,08)	-0,50	(0,05)
Brazilijska	1,16	(0,07)	0,50	(0,06)
Bolgarija	0,43	(0,07)	1,22	(0,10)
Danska	-0,34	(0,09)	-1,69	(0,06)
Estonija	-0,76	(0,06)	-0,90	(0,05)
Madžarska	0,59	(0,07)	0,23	(0,09)
Islandija	-0,51	(0,07)	-0,82	(0,07)
Irska	-0,56	(0,08)	0,21	(0,07)
Italija	0,26	(0,08)	0,40	(0,05)
Koreja	-0,04	(0,07)	-0,47	(0,08)
Litva	-0,05	(0,06)	-0,18	(0,07)
Malezija	-0,37	(0,09)	1,08	(0,06)
Malta	0,37	(0,09)	-0,21	(0,09)
Mehika	0,26	(0,08)	0,56	(0,08)
Norveška	-0,39	(0,05)	0,61	(0,05)
Poljska	0,91	(0,07)	-0,23	(0,05)
Portugalska	-0,48	(0,06)	0,00	(0,07)
Slovaška	0,05	(0,09)	0,02	(0,05)
Slovenija	0,97	(0,05)	0,01	(0,04)
Španija	-0,85	(0,09)	-0,63	(0,08)
Turčija	0,20	(0,15)	0,92	(0,11)
TALIS povprečja	0,00	(0,02)	0,00	(0,01)

Tabela 6.3: Stili upravljanja in vodenja šol

Vir: Baza podatkov TALIS.

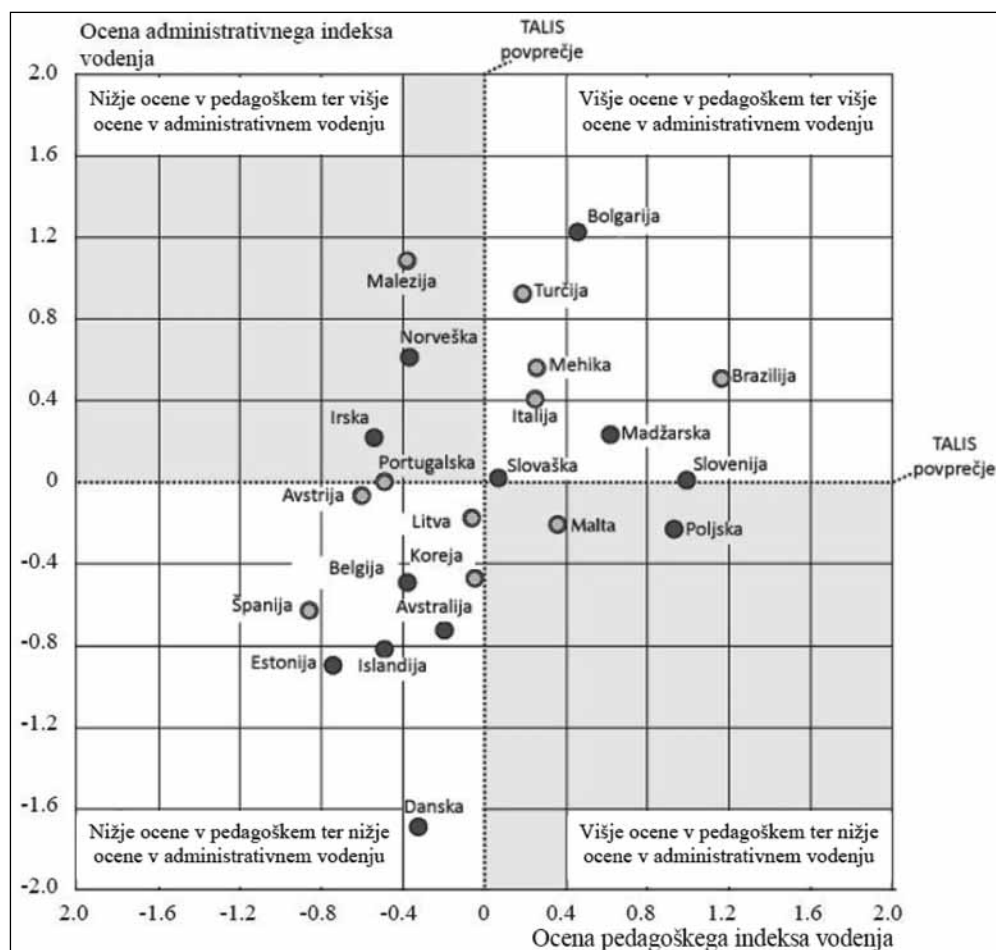
V OECD-jevem poročilu *Improving School Leadership* je bila za učinkovitejši način šolskega upravljanja priporočena uporaba pedagoškega vodenja (Pont, Nusche in Moorman, 2008), hkrati pa mora učinkovito vodenje vsebovati tudi elemente odgovornega upravljanja in zagotavljanja skladnosti s pravili in postopki. Zgornja tabela [tabela 6.3] prikazuje, v kakšni meri sta bila sprejeta obravnavana stila vodenja s strani ravnateljev šol, ki so sodelovali v raziskavi TALIS. Kakor je razvidno iz zgornje slike, je v vseh sodelujočih državah določen del ravnateljev sprejel pedagoški stil vodenja, vendar pa so med sodelujočimi državami opazne značilne razlike v velikosti deležev ravnateljev, ki so sprejeli pedagoški stil vodenja. Najmanjši delež ravnateljev, ki so sprejeli pedagoški stil vodenja šol, prihaja iz Avstrije, Estonije in Španije.

Slovenija sodi skupaj s Poljsko in Brazilijo v skupino držav, kjer so ravnatelji v največji meri sprejeli pedagoški stil vodenja. V povprečju se ravnatelji v desetih TALIS državah odločajo v večji meri za pedagoški stil vodenja, v trinajstih TALIS državah pa je to v manjši meri, kot znaša skupno povprečje.

Zanimivo je tudi, da v državah, kjer ravnatelji v povprečju vodijo šole bolj v skladu s pedagoškim stilom vodenja, administrativnega stila vodenja ne zanemarjajo. Seveda delovne obveznosti ravnateljev zahtevajo ukrepe ter prioritete tako pedagoške-

ga kakor tudi administrativnega upravljanja in pri tem se nekateri ravnatelji bolj posvečajo enemu stilu vodenja kot drugemu. V praksi se izkaže, da vsak od obeh stilov vključuje dejavnosti ter prioritete, ki lahko doprinesejo k učinkovitejšemu upravljanju oziroma vodenju šol.

Spodnja slika [slika 6.7] prikazuje povprečja sodelujočih držav glede na oba stila vodenja. Države, ki so označene s temno sivo barvo, imajo višjo stopnjo vključenosti ravnateljev v odločanje v primerjavi s TALIS povprečjem, medtem ko imajo države, ki so označene s svetlo sivo piko s temnim robom, stopnjo vključenosti, ki je nižja od TALIS povprečja.

Slika 6.7: Ravnatelji šol glede na stil upravljanja (2007–2008)

Vir: TALIS [mednarodno poročilo], slika 6.2 (str. 197).

Razprava in sklepi

To poglavje nacionalnega poročila raziskave TALIS prinaša rezultate različnih vidikov upravljanja šol in stilov vodenja ravnateljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS.

Primerjava povprečij odgovorov slovenskih ravnateljev s povprečji TALIS na posamezne izjave o vodenju šol kaže, da se stil vodenja slovenskih ravnateljev razlikuje od TALIS povprečja predvsem pri vprašanjih, ki sestavljajo indeks neposrednega nadzorovanja poučevanja v šoli [slika 6.3], ter v manjši meri pri vprašanjih, ki sestavljajo indeks upravljanja šolskih ciljev [slika 6.1], medtem ko odgovori slovenskih ravnateljev, ki merijo administrativni stil vodenja, ki ga sestavljata indeks odgovornega upravljanja ter indeks birokratskega upravljanja, ne odstopajo od TALIS povprečja.

stil vodenja	Učinki	število držav
pedagoško vodenje	Večja stopnja sodelovanja med učitelji tako za izmenjavo in koordinacijo poučevanja kakor za bolj sofisticirano strokovno sodelovanje.	6
	Boljši odnosi med učitelji in učenci.	6
	V oceni ali povratni oceni učiteljem je bil večji poudarek namenjen rezultatom preverjanju znanja ali drugim učnim rezultatom učencev	7
	V oceni ali povratni oceni učiteljem je bil večji poudarek namenjen dejavnostim strokovnega spopolnjevanja učiteljev.	13
	V oceni ali povratni oceni učiteljem je bil večji poudarek namenjen inovativnim tehnikam poučevanja učiteljev.	10
	Za obravnavo pomanjkljivosti, ki so sledile iz ocen učiteljev, je bil uveden razvojni načrt.	17
administrativno vodenje	Učinki niso konstantno vidni v vsaj eni četrtini sodelujočih držav.	

Slika 6.8: Učinek večje uporabe pedagoškega stila ali administrativnega stila vodenja

Vir: Baza podatkov TALIS.

Kakor kažejo rezultati iz zgornje slike, uporabljajo ravnatelji v desetih državah pogosteje pedagoški stil vodenja, medtem ko ga v trinajstih državah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, uporabljajo manj pogosto. Prav tako je razvidno tudi, da velika skupina ravnateljev hkrati uporablja tako pedagoški kakor tudi administrativni stil vodenja. V primerjavi z ravnatelji iz ostalih držav, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, vidimo, da je pri slovenskih ravnateljih še posebej izražen pedagoški stil vodenja.

VII Zaključek

Demografska slika populacije učiteljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, kaže, da je v Sloveniji delež učiteljic v primerjavi z učitelji višji od TALIS povprečja. V vseh sodelujočih državah je večina učiteljic oz. učiteljev na šolah zaposlenih za nedoločen čas; TALIS povprečje je 85,4%; medtem ko je v Sloveniji delež učiteljic oz. učiteljev, zaposlenih za nedoločen čas, 82,5%. Kakor kažejo rezultati raziskave TALIS, sodi Slovenija med tiste države, kjer ravnatelji poročajo o nizki stopnji pomanjkanja tako materialnih kot tudi človeških virov, potrebnih za učinkovito izvajanje izobraževalnega procesa na šolah. Kakor navajajo ravnatelji slovenskih osnovnih šol, so naše šole v primerjavi s šolami iz ostalih sodelujočih držav dobro opremljene. Prav tako ustrezna je po mnenju ravnateljev tudi pedagoška usposobljenost učiteljev, ki so zaposleni na šolah. Ugotavljamo torej, da imajo slovenske šole v primerjavi s šolami iz ostalih držav, ki so sodelovale v raziskavi TALIS – kakor so poročali slovenski ravnatelji –, v povprečju boljše materialne pogoje za izvajanje poučevanja in višje usposobljen pedagoški kader, ki je zaposlen na teh šolah.

Podatki o šolski klimi v sodelujočih državah kažejo, da so oblike vedenja učiteljev oz. učencev, ki po mnenju ravnateljev na šolah ovirajo poučevanje, precej raznolike tako glede na oblike vedenja učiteljev oz. učencev, ki ovirajo poučevanje, kakor tudi glede stopnje oz. intenzivnosti le-teh. Po indeksu dejavnosti učiteljev [ki ovirajo izvajanje učnega procesa na šolah], izračunanem na podlagi ravnateljeve ocene njihove odsotnosti, zamujanja in pomanjkljive pedagoške priprave, je vedenje slovenskih učiteljev višje od TALIS povprečja, prav tako je manj moteče vedenje učencev. Med

oblikami vedenja učencev, ki po mnenju slovenskih ravnateljev – v primerjavi s TALIS povprečjem – negativno vplivajo na učni proces, so predvsem blažje oblike motečega vedenja, kot so nemir v razredu ter zastraševanje in zmerjanje drugih učencev. Kakor je izpostavljeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, sta dolžina (leta poučevanja) in stabilnost zaposlitve (zaposlitev za nedoločen čas) pomembna in pozitivno povezana dejavnika tako z občutkom lastne učinkovitosti učiteljev kakor tudi s klimo v razredu. Učitelji, ki poučujejo v razredih z bolj pozitivno klimo, so tisti, ki imajo več delovnih izkušenj (značilno za 18 sodelujočih držav [med njimi je tudi Slovenija]) in so zaposleni za nedoločen čas (značilno za 11 držav [med njimi je tudi Slovenija]). Prav tako so tudi učitelji, ki višje ocenjujejo svojo učinkovitost, zaposleni za nedoločen čas (značilno za 7 držav) oz. je njihova lastna učinkovitost pozitivno povezana z leti poučevanja (značilno za 6 držav [med njimi je tudi Slovenija]) in s polno zaposlitvijo (značilno za 5 držav [med njimi je tudi Slovenija]).

Na področju strokovnega izpopolnjevanja se zelo velik delež slovenskih učiteljev – v primerjavi s TALIS povprečjem – dodatno strokovno spopolnjuje. V tej točki slovenski učitelji precej pozitivno izstopajo, saj so glede na delež učiteljev, ki se dodatno strokovno spopolnjujejo, na visokem 2. mestu. Med oblike strokovnega izpopolnjevanja, ki se jih slovenski učitelji najpogosteje udeležujejo, sodijo udeležba na tečajih in delavnicah ter manj formalne oblike strokovnega izpopolnjevanja, kot so npr. pogovori s sodelavci o različnih dejavnikih, povezanih s poučevanjem, ter branje strokovne literature. V primerjavi z ostalimi sodelujočimi državami so pogoji slovenskih učiteljev za udeležbo v programih strokovnega spopolnjevanja dobri. Hkrati slovenski učitelji – v primerjavi s TALIS povprečjem – ocenjujejo, da potrebujejo dodatno strokovno spopolnjevanje predvsem na področju poučevanja učencev s posebnimi potrebami ter na področju disciplinskih in vedenjskih težav učencev. Hkrati velja izpostaviti, da visoka stopnja udeležbe učiteljev v okviru različnih oblik strokovnega izpopolnjevanja ter nizka stopnja potrebe po dodatnem obsegu strokovnega izpopolnjevanja kažeta na to, da je raven strokovnega usposabljanja učiteljev v Sloveniji ustrezna oz. da imajo slovenski učitelji za strokovno izpopolnjevanje ustrezne pogoje, čeprav sodijo med tiste, ki so se v osemnajstih mesecih pred izvedbo raziskave TALIS povprečno najmanj časa (v dnevih) vključevali v strokovno spopolnjevanje.

Kakor je poudarjeno v mednarodnem poročilu raziskave TALIS, so za razumevanje in izboljšanje procesa poučevanja pomembna tudi prepričanja in stališča ter vrednote in prakse učiteljev, saj učitelji pomembno vplivajo na oblikovanje učnega okolja učencev v skladu s svojimi prepričanji, vrednotami in naučenimi praksami, s tem pa pomembno vplivajo na učno motivacijo učencev in njihove učne dosežke. Primerjava odgovorov učiteljev in ravnateljev na posamezne izjave o poučevanju kaže, da slovenski učitelji v splošnem bolj soglašajo s trditvami, ki predstavljajo konstruktivistični pogled na poučevanje in učenje, prav tako je tudi s slovenskimi ravnatelji, katerih odgovori se od povprečja TALIS pomembno ne razlikujejo. Kakor kažejo primerjave praks poučevanja učiteljev, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, so slovenski učitelji nekoliko bolj naklonjeni konstruktivističnim načelom poučevanja kot nepo-

srednemu prenosu znanja. Med praksami poučevanja učiteljev je v Sloveniji – v primerjavi z ostalimi državami, ki so sodelovale v raziskavi TALIS – visok indeks t.i. na učence usmerjene prakse poučevanja (kamor sodijo delo v skupinah, sodelovanje učencev, itn.) ter nizek indeks t.i. zahtevnejših učnih praks (kamor sodi na primer projektno delo, izdelava izdelkov itn.). Kakor kaže primerjava odgovorov učiteljev o posameznih oblikah medsebojnega sodelovanja, slovenski učitelji pogosteje sodelujejo z izmenjavo materialov, diskusijami, sodelovanjem na konferencah in sestankih, redkeje pa je to sodelovanje strokovno-pedagoške narave – npr. hospitiranje v razredu ali dogovarjanje za skupne projekte med razredi. Mednarodne primerjave kažejo, da so slovenski učitelji v splošnem zadovoljni z razredno klimo, saj razredno klimo ocenjujejo v povprečju bolj pozitivno kot učitelji v ostalih sodelujočih državah. To potrjuje visok delež časa, ki ga slovenski učitelji porabijo za poučevanje v razredu v primerjavi z ostalimi delovnimi nalogami (administrativne naloge ter ohranjanje miru v razredu), saj porabijo slovenski učitelji v povprečju približno 35 minut za dejansko poučevanje in učenje, po 5 minut pa za ohranjanje reda v razredu in administracijo, kar predstavlja več časa za poučevanja, kot je TALIS povprečje. V primerjavi z učitelji iz ostalih držav, ki so sodelovali v raziskavi TALIS, izražajo slovenski učitelji v povprečju visoko zadovoljstvo s svojo zaposlitvijo, prav tako visok je tudi občutek lastne učinkovitosti pri poučevanju. V Sloveniji je odstotek učiteljev, ki so s svojim delom oz. zaposlitvijo zadovoljni, visok, saj je takšnih kar 95 % (5 odstotnih točk nad mednarodnim povprečjem). Najbolj zadovoljni so, kot pravijo, da lahko vplivajo na izobraženost učencev in posledično na njihovo boljše življenje, veliko jim pomeni spoštovanje, ki ga uživajo v lokalni skupnosti, ter dobro vzdušje v oddelkih, v katerih poučujejo.

Podatki, ki so jih posredovali ravnatelji in učitelji iz držav, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, kažejo, da lahko evalvacija šol vpliva na naravo in obliko ocenjevanja učiteljev, kar – posledično – vpliva na delo učiteljev v razredu. Učitelji poročajo, da so povratne informacije, ki jih prejmejo, v pomoč pri njihovem profesionalnem razvoju, kar potrjuje potrebo po okrepitvi in boljšem strukturiranju tako šolskih evalvacij kakor tudi ocenjevanja učiteljev in povratne informacije. Hkrati povratne informacije in ocene vplivajo tudi na dvig občutka zadovoljstva z delom učiteljev ter občutka varnosti zaposlitve, saj se slovenski učitelji – v primerjavi s TALIS povprečjem – na svojem delovnem mestu počutijo zelo varne. Te ugotovitve kažejo na dva pomembna vidika, ki sta povezana z ocenami in povratnimi informacijami učiteljem. Na eni strani imajo učitelji, ki prejmejo pozitivno oceno ali povratne informacije o svojem delu, večji občutek zadovoljstva s svojim delom ter občutek večje varnosti zaposlitve. Na drugi strani pa učitelji poročajo, da ima pozitivna ocena ali povratna informacija o njihovem delu tudi pozitivne učinke na njihov profesionalni razvoj, kar hkrati vpliva tudi na razvoj in izboljšanje šol.

Primerjava povprečij odgovorov slovenskih ravnateljev s povprečji TALIS na posamezne izjave o vodenju šol kaže, da se stil vodenja slovenskih ravnateljev razlikuje predvsem pri vprašanjih, ki sestavljajo indeks neposrednega nadzorovanja pouče-

vanja v šoli ter v manjši meri pri vprašanjih, ki sestavljajo indeks upravljanja šolskih ciljev, medtem ko odgovori slovenskih ravnateljev, ki merijo administrativni stil vodenja, katerega sestavljata indeks odgovornega upravljanja ter indeks birokratskega upravljanja, ne odstopajo od TALIS povprečja. V primerjavi z ravnatelji iz ostalih držav, ki so sodelovale v raziskavi TALIS, ugotavljamo, da je pri slovenskih ravnateljih še posebej izražen pedagoški stil vodenja.

Tako kot mednarodne raziskave merjenja dosežkov učencev¹ ter mednarodne primerjalne študije oz. analize izobraževalnih politik² prinaša tudi *Mednarodna raziskava poučevanja in učenja* TALIS vrsto podatkov in informacij o različnih vidikih konteksta in procesa vzgoje ter izobraževanja v sodelujočih državah ter o delu učiteljev in vodenju šol. Na podlagi podatkov in informacij, ki jih prinaša raziskava TALIS, ugotavljamo, da je področje preučevanja dela učiteljev in njihovega poučevanja kompleksno, kar kaže tudi obseg in raznolikost področij dela učiteljev in vodenja šol, ki so predstavljena tako v mednarodnem kot tudi v nacionalnem poročilu raziskave TALIS. Rezultati raziskave TALIS tako prinašajo obsežen nabor podatkov in informacij, ki vsem sodelujočim državam – med njimi tudi Sloveniji – omogočajo medsebojno primerjavo različnih vidikov organizacije procesa vzgoje in izobraževanja ter dela učiteljev in poučevanja nasploh (npr. vpogled v organizacijo procesa vzgoje in izobraževanja, poučevanja in učenja ter vodenja šol, izzivi, s katerimi se soočajo tako učitelji kakor tudi ravnatelji šol, npr. šolska klima, medsebojno sodelovanje učiteljev, odnosi med učitelji in učenci itn.). Hkrati torej podatki iz raziskave TALIS ponujajo nekaj zanimivih odgovorov na vprašanja, povezana s poučevanjem učiteljev, ter z drugimi vidiki vzgojno-izobraževalnega procesa, na drugi strani pa odpirajo nova pomembna raziskovalna vprašanja, na katera bi bilo potrebno odgovoriti v prihodnosti.

¹ Med najpomembnejše mednarodne raziskave s področja merjenja dosežkov učencev sodijo Mednarodna raziskava dosežkov učencev PISA, ki jo izvaja Mednarodna organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj [OECD] ter Mednarodna raziskava trendov znanja matematike in naravoslovja [TIMSS] in Mednarodna raziskava bralne pismenosti [PIRLS], ki ju izvaja Mednarodna zveza za evalvacijo izobraževalnih dosežkov [IEA].

² Med najpomembnejše mednarodne primerjalne študije oz. analize izobraževalnih politik sodijo primerjalne analize, ki so zbrane v letni OECD-jevi publikaciji *Education at a Glance* ter različne primerjalne analize izobraževalnih politik Evropskega informacijskega omrežja za izmenjavo podatkov o izobraževanju EURYDICE (npr. *Key Data on Education*) in primerjalne tematske študije o različnih področjih vzgoje in izobraževanja.

Literatura

- Chubb, J. E. in Moe, T. M. (1990), *Politics, Markets and American Schools*. Washington, D.C.: Brookings Institute.
- OECD (1998). *Staying Ahead: In-Service Training and Teacher Professional Development*. Pariz: OECD.
- OECD, 2005. *Teachers Matter: Attracting, Developing and Retaining Effective Teacher*. Pariz: OECD.
- OECD (2008). *Education at a Glance – OECD Indicators 2008*. Pariz: OECD.
- OECD (2009). *Creating Effective Teaching and Learning Environments: First Results from TALIS*. Pariz: OECD.
- Pont, B., Nusche, D. in Moorman, H. (2008). *Improving School Leadership, Volume 1: Policy and Practice*. Pariz: OECD.

